

NÉPESSÉG, KÖZEGÉSZSÉG

Törvényes élveszületések 1937-ben és 1938-ban az anya életkora, a házasságkötés éve és a születési sorrend szerint.

Naissances vivantes légitimes en Hongrie en 1937 et 1938, suivant l'âge de la mère, l'année du mariage et l'ordre de naissance.

Résumé. Les bulletins de naissance à remplir pour la statistique démographique hongroise ont été complétés en 1937 par une question demandant la date (année, mois, jour) du mariage des parents (cette question y avait déjà figuré entre 1895 et 1902). En dépouillant les réponses d'une manière très détaillée, notamment suivant l'ordre de naissance, l'âge de la mère et l'année où elle s'est mariée, on eut un relevé permettant des constatations ayant une grande importance, même au point de vue de la politique démographique. Les documents réunis ont été dépouillés pour la première fois en 1937. La ville de Budapest n'était pas alors prise en considération; pour elle, on n'a fini qu'en 1937 de préparer l'enquête; de sorte que c'est à partir de 1938 qu'on a des renseignements pour tout le territoire.

L'élaboration statistique ayant fourni de très nombreux détails, dus à la combinaison des données, on n'a fait des relevés que par grandes divisions territoriales, indiquant à part les catégories d'agglomérations. — En présentant ici les renseignements d'un ordre tout nouveau, nous donnons (tableaux 1, 2 et 3) pour 1937 et 1938 les chiffres de la province (la Hongrie sans Budapest), et pour 1938 ceux du pays entier (avec indication de Budapest, des 10 autres villes autonomes et des comitats). Par contre, nos tableaux 4, 5, 6, 7 et 8 n'offrent, faute de place, que les résultats généraux, relatifs à 1938, des nombreuses données disponibles. Nous ne parlerons que des naissances vivantes légitimes (les chiffres ont été dépouillés aussi pour les mort-nés légitimes). Pour la politique démographique, les données n'offriront un tableau complet que lorsque, d'après les chiffres démographiques à fournir sur la population résidente par le prochain Recensement, on aura fait des calculs de fréquence, constaté, par année, le nombre des familles pour chaque catégorie de grandeur de familles, etc.

Notre tableau 1, indiquant les naissances vivantes légitimes suivant l'âge de la mère, fait voir le rapport de ce dernier avec le nombre des naissances. On y peut observer que les naissances vivantes dues à des personnes nées pendant la guerre, où la natalité diminuait, sont, elles aussi, moins nombreuses. On y voit encore, par le nombre des enfants nés en 1937 et 1938 de mères nées dans une même année, que la fréquence des naissances augmentait jusqu'à l'année d'âge de 24 ans, et baissait ensuite (en raison des différences concernant: l'âge où l'on se maria, la capacité de fécondité, la volonté d'avoir des enfants, etc.) — Selon le tableau 2, qui compare les naissances vivantes légitimes avec

les années où les mères se sont mariées, en 1937 31% des naissances de cette catégorie ont été dues à des mères mariées pendant les 3 dernières années considérées, et cette proportion était de 31·8% en 1938. — Ces dernières années encore, le nombre des nouveau-nés de personnes mariées en 1919—20, où les mariages furent extraordinairement nombreux, dépassait légèrement celui des enfants nés d'autres mères; ce fait est caractéristique pour la différence qu'il peut y avoir, d'une année à l'autre, quant à la fréquence des mariages. — C'est toujours le nombre des naissances dues à des mariages contractés dans l'année précédente (par exemple, en 1938, à des mariages célébrés en 1937) qui est le plus grand, et cela est bien naturel. — D'après nos chiffres, la fécondité diminue en général constamment — et presque vite — avec l'augmentation de la durée du mariage. Selon le tableau 3 (qui indique l'ordre de naissance), parmi les naissances vivantes légitimes la proportion des premiers enfants (progressant relativement lentement, mais gagnant tout de même de plus en plus du terrain, ce qui est un phénomène défavorable) était en 1938 de 31·1 et celle de l'ensemble des premiers et deuxièmes enfants, de 53·8. — En combinant l'âge des mères avec l'année où elles se sont mariées (voyez le tableau 4, ainsi que le tableau 5 qui résume les chiffres), on voit nettement les rapports de la durée du mariage (qui augmente, naturellement, avec l'âge des mères) et de la fécondité. — Il est curieux que la plupart des enfants étaient de mères appartenant à une catégorie comprenant relativement peu — 10 à 12 — années d'âge successives. Notamment, 80·4% des nouveau-nés étaient de femmes de moins de 19 ans mariées en 1937—38, de femmes de 20 à 29 ans mariées en 1937—38, 1935—36 et 1932—34, de femmes de 25 à 34 ans mariées en 1928—31 et de femmes de 30 à 39 ans mariées en 1919—27. — En mettant en rapport l'ordre de naissance avec l'âge de la mère (tableau 6a et b), on voit, pour chaque groupe de l'ordre de naissance, l'allure de la natalité; on y constate encore, par exemple, jusqu'à quelle année d'âge prédomine le premier accouchement et à partir de quel âge commencent le deuxième, troisième, etc. accouchements. Il est également instructif d'observer le rapport de l'ordre de naissance avec l'année où le mariage fut contracté (tableau 7a et b). On y voit qu'en général le premier enfant naît assez vite après le mariage: des 52 mille premiers enfants nés en 1938, 42 mille étaient de parents mariés en 1936—38, dont un nombre considérable (26 mille),

de mariages contractés en 1937. Dans la même année, les deuxièmes, troisièmes, etc. enfants étaient de mariages contractés en plusieurs autres années; les écarts, ainsi que la diminution assez rapide des chiffres, semblent indiquer déjà une certaine tendance à n'avoir plus d'enfants. Les résultats sont, naturellement, influencés encore par le fait que les années où les mariages eurent lieu ont pour ceux-ci, des données différant en importance numérique. — C'est le tableau 8 qui permet d'étudier le plus à fond la situation. Ce tableau (qui montre combien le dépouillement des chiffres a été détaillé), indique les naissances vivantes légitimes pour chaque catégorie d'ordre de naissance suivant de grands groupes, concernant l'âge des mères et les années où leur mariage eut lieu (ces groupes ont été formés d'une manière un peu arbitraire). Parmi les résultats y indiqués, et qui corroborent ou complètent les enseignements dont nous avons parlé plus haut, on voit, par exemple, qu'il n'est pas tout à fait rare qu'on a son premier enfant longtemps après son mariage (en 1938, 383 femmes, mariées depuis 1919—27, eurent pour la première fois un enfant). — Bien entendu, seules les personnes mariées de bonne heure peuvent espérer d'avoir une famille vraiment grande. Mais, parmi elles, nombreuses sont celles qui n'ont pas beaucoup d'enfants, sans doute à cause de la restriction volontaire des naissances, observée souvent depuis la dernière guerre (en 1938, seulement 12.526 femmes de 30 à 39 ans, mariées depuis 1919—27, eurent un 6e, ou 7e, 8e, 9e, 10e, enfant).

Les renseignements présentés ici seraient encore plus instructifs s'ils parlaient aussi des mort-nés légitimes, pour lesquels on a également des chiffres.

*

I.

A születéscsökkenés népesedésünk legkórosabb jelensége. A népmozgalmi statisztika kiépítésének elsősorban ez a körülmény szab új irányokat. Ez tette és teszi szükségessé a születéssziszti adagyűjtések s feldolgozások keretének korszerű kibővítését, a különféle viszonyítások és számítások kifinomítását, valamint az adatközlések megszokott rendjének módosítását is.

A születési szám egyre tartó lemorzsolódásának szemmelkísérése során az adagyűjtés és a feldolgozás rendszerének kiszélesítése és elmélyítése a legelső feladat. Egyben a legdöntőbb jelentőségű is, mert népesedéspolitikai szempontból nagyfontosságú új megállapításokat elsősorban a kibővülő statisztikai ösanyagból remélhetünk.

Az újszülötteknek Magyarországon több mint 90%-a törvényes frigyből származik.

Népszaporodásunk ütemét tehát lényegileg a házasságok termékenysége határozza meg. A házasságok gyermekszámára vonatkozó adatsoportosítások tartalmi lágitását¹⁾ ez a tény bőven megokolja. A házasságok gyermekáldásáról készülő adatfeldolgozások azonban a korszerű népesedéspolitika igényeinek teljesen már nem felelnek meg; a családnagyság zsugorodásáról, a gyermeklétszám korlátozásáról egészen hű képet multba visszapillantó természetüknél fogva alig-alig nyujthatnak.

Népszámlálásaink — önmagukban pótolhatatlan becsü — házas termékenységi adatközléseinek hibája, hogy természet-szerűen csak tízéves időközökben követhetik egymást s igen tanulságos megállapításaik részben csupán régmult idők szaporodási viszonyaira: termékenységi szempontból lezárt, részben pedig teljesen be nem fejezett házasságok gyermeklétszámára derítenek fényt.²⁾ A népmozgalmi statisztika viszont — eltekintve a nyers és tiszta születési hányadosoktól — idevonatkozóan korábban egyedül a nő halála által befejezett házasságok gyermekbőségét vagy gyermekszegénységét rögzítette meg. Tekintettel arra, hogy a házasságoknak örvéndesen kis töredékét, csak mintegy $\frac{1}{100}$ részét szakítja meg egy év alatt a feleség elhúnyta, ez a statisztika évenként csupán erre a parányi töredékre terjesz-kedhetik ki; minthogy pedig a halál túlnyomórésztben az idősebbkorú, hosszabb időn át családi kötelékben — vagyis rég megkötött házasságban élő — házasok rétegét tizedeli meg, ezen a réven különleges korösszetételű s a mai népesség-megújhódási viszonyok szempontjából nem elég jellegzetes³⁾ néptömeg kerül a statisztika árgus szeme elé. A gyermek utáni vágy gyengülését, az aggasztó születés-zsugorodás menetét s pillanatnyi helyzetét az ilyen, bizonyos mértékig a multba tekintő statisztikák csak halványan jellemezhetik. A helyesebb megfigyeléshez a gyermeklétszám alakulásának késedelemmentes, folyamatos és minél teljesebb megfigyelése múlhatatlanul szükséges. Ezt a célt szolgálja világszerte — Magyarországon is — a születési statisztika.

¹⁾ V. ö. „Adalékok a házassági termékenység 1930. évi statisztikájához“ c. cikkünket. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 667—693. I.

²⁾ L. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 668—670. I.

³⁾ A rég megkötött házasságok termékenységét nálunk a gyermekszám korlátozása még távolról sem befolyásolta olyan mértékben, mint az új házasságokét.

tika kérdéseinek kiegészítése s feldolgozásainak kibővítése.

Hivatalos statisztikánk az első lépést a születésmegfigyelés ilyirányú korszerű kiépítése terén a *születési sorszám tudakolásával* 1933-ban, ill. az idevágó első feldolgozások elkészítésekor 1934-ben tette meg. Az élve- és halvaszületéseket a születési sorrend szerint tagoló statisztika igen nagy horderejű első eredményeit a Szemle hasábjain¹⁾ az *anya életkora szerint való részletezésben* is ismer-telhattük. Az anya kora azonban — bár a natalitás tekintetében kiemelkedő fontos-ságú tényező — nem az egyetlen döntő szempont a születéstevékenység elbírálásánál. A törvényes szülöttek száma, a házasságok termékenysége hasonló módon függ a *fennálló házasság tartamától*, helyesebben a *szülőanya életkorának és házassága tartamának kombinációjától*.²⁾ E megfontolásaink alapján *egészült ki a „Születési lap“ az 1937. évtől fogva a szülők házasságkötési időpontját (évét, hónapját és napját) tudakoló kérdéssel*.³⁾ Az új kérdésre adott válaszok nyomán a születési mozgalom, a gyermekáldás *a születés sorszáma, a házasságtartam és az anya életkora szerint való kombinációban* is megfigyelhető. Az 1937. esztendő óta ebben a többszörös kombinációban mindig a *legfrissebb* — még idejét nem múlta, ill. nem retrospektív természetű — születésszisztiikai anyag alapján rajzolhatjuk meg a néperőmegújulás legújabb alakulását és jellegzetességeit. Emellett ez a statisztika a halál következtében felbomlott házasságok termékenységi statisztikájánál

¹⁾ L. Élve- és halvaszületések az 1934—1936. években a születési sorrend szerint. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 957—976. l.

²⁾ Valamint a házastárs életkorától, a házasságok házasodási korától, a megelőző szülések számától és idejétől stb. is.

³⁾ Említést érdemel, hogy a születési lapon már az 1895—1902. években is szerepelt a házasságkötés éve. Az akkor kielégítő születési viszonyok közepette ennek a kérdésnek népesedéspolitikai szükségességét és jelentőségét nem méltányolták eléggé s 1903-tól ez a kérdés a születési lapról kimaradt. — Akkoriban a halál által befejezett házasságok termékenységének a „Halálozási lap“-on való tudakolása számított népesedéspolitikai vívmánynak s állandósult vagy csak kevéssé változó születési gyakoriság mellett valóban az is volt. Ma ennek a túlságosan csak a múlt szaporodási viszonyaira jellemző kérdésnek csupán népeségtudományi nézőpontból változatlan az értéke; a gyakorlati népesedéspolitika szemszögéből jelentősége elhalványult, mert valóban időszerű eredményeket csak a születési statisztikának a jelzett irányokban való kiépítésétől remélhetünk.

évente *tízszerezakkora anyagra* támaszkodik, adatainak folyamatos feljegyzése révén pedig az is lehetővé fog válni, hogy megszakítás nélkül számbavegyük egy-egy házasságkötési évjáratához, sőt egy-egy életévhez tartozó, de az életkoron belül a házasságkötés évjáratai szerint is csoportosított férjes asszonyok születési eseteit, gyermeklétszámát, házas termékenységet s egyben a születési mozgalom kedvező vagy kedvezőtlen módosulásairól is *nyomban* képet adhassunk.

Mint említettük, a „Születési lap“ a házasságkötés időpontját először az 1937. esztendőben kérdezte. Az erre az évre vonatkozó anyag azonban nem teljes, mert Budapesten csak évközben épülhetett ki az adatgyűjtés s a *székesfővárosról egész esztendei anyagunk csupán az 1938. évtől kezdve van*. Persze az első feldolgozás Budapest figyelmen kívül hagyásával már az 1937. esztendőről megtörtént. Az új születésszisztiikai feldolgozásnál az *irányadó szempont* a fentebb említett tulajdonságok (születési sorszám, anya kora és házasságtartama) *kombinációja* volt. Az így igen részletezett anyag túlságosan további elaprózásának elkerülése céljából a feldolgozás *nem készülhetett el a teljes területi részletezésben*, hanem csak a gazdasági vidék jellegű három nagy országrészt — de Budapest és a tj. városok nélkül — s külön tételekben fővárosunkat, valamint a többi törvényhatósági jogú várost különböztethette meg (ezenkívül egy összefoglaló csoportként a vármegyék adatait is könnyűszerrel meg lehet állapítani). Bár kivált a Budapest, a tj. városok és a vármegyék szerinti tagolást *a nem helybeli anyák születési eseteinek az ideiglenes tartózkodási hely adatai közé való foglalása kissé zavaróan befolyásolja*, főleg a város és vidék szerint haladó részletezés nyújthat valóban mély bepillantást a születési mozgalom gyengülő irányzatába és hullámozásába.

Születési statisztikáknak ez a — néze-tünk szerint kimagasló fontosságú — feldolgozása *a törvényes élve- és halvaszületésekről külön elkészült*, mégpedig természet-szerűen mindkét esetben *a fiú- és a leány-szülöttek megkülönböztetésével*. A feldolgozási tábla minden egyes korévet¹⁾ és minden egyes házasságkötési évjáratot külön

¹⁾ Gyakorlati szempontokból előreláthatólag szükség lesz arra, hogy a jövőben a feldolgozás az anya koréve helyett születési évjáratából induljon ki.

tünteteti fel s ezt a teljes kettős részletezést kombinálja egymással; tehát igen részletes. Még részletesebbé az által válik, hogy minden egyes születési sorszámról, vagyis az első-, másod-, harmad- stb. szülöttekről¹⁾ külön feldolgozási tábla készül.²⁾

Az 1937-es év Budapest nélkül és az 1938. esztendő Budapesten és a főváros nélkül számított adatait ismertető *jelen dolgozatunkat csak bevezetőnek szántuk; ezért a feldolgozási táblákban zsúfolódó nagy anyag csupán töredékének: végeredményeinek lehetőleg részletes áttekintésére kerülhet ezúttal sor.* Tekintettel arra, hogy a népesség jövő fejlődése szemszögéből tulajdonképpen csak az *élveszületéseknek* van közvetlen jelentőségük, fejtegetéseink erre a szülött-tömegre szorítkoznak. Említettük már, hogy a születési sorrendre vonatkozó adatok az anyák korcsoportjai szerinti tagolásban már 1934 óta rendelkezésre állottak; a korévenkinti részletezés tehát ennek a feldolgozásnak csupán *kibővítése*; a házasságtartammal, helyesebben *a házasságkötés évével való kombináció* azonban *merően új*. Ezért nagyon is futólagos vizsgálódásainknál az *idevágó anyag tanulságaira kell leginkább utalnunk*: ennek természetesen következményeként összeállításaink csupán a *törvényes élveszületésekről* számot adó anyagot ölelhetik fel. Bevezetőben említhetjük meg végül azt is, hogy régi tapasztalat szerint az adatgyűjtő minták új kérdéseire adott válaszok az első egy-két évben nem hibátlanok és hiánytalanok. Ezt a körülményt az alábbi táblázatok anyagánál is figyelembe kell venni.

II.

Vázlatos adatismertetésünk az 1937. és 1938. évi törvényes élveszületéseket először az *anya kora*, majd a házasságkötés éve, azután a születés sorszáma szerint, végül pedig ezeknek az ismérveknek különféle egybevetésében taglalja.

¹⁾ Még pedig külön-külön tábla az élveszületett fiúkról, az élveszületett leányokról, a halvaszületett fiúkról és a halvaszületett leányokról is.

²⁾ A Szemlében az *anya kora* szerint részletezett születési sorrend-összeállítás (l. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 957—976. l.) az 1934—1936. évi feldolgozási táblák részletezésének megfelelően nem koréveket, hanem csak életkorcsoportokat foglalhatott magában. Még pedig a törvényes és törvénytelen szülöttek anyáiról egyaránt; 1937-től azután nemcsak a törvényes, hanem a törvénytelen szülöttek anyáinak életkora is korévenkint dolgoztatott fel a születési sorrendet feltüntető táblán; házasságtartam szerinti kombinációról természetesen csak a törvényes szülötteknél lehetett szó.

A törvényes élveszületések az anya kora szerint. A Szemle több cikke¹⁾ rámutatott arra, hogy *milyen alapvetően befolyásolja a születés-számot a férjes asszonyok rétegének életkor szerint való összetétele* s ezen a révén mekkora az idevágó adatközlések fontossága és értéke. Az ebbe a témakörbe tartozó adatokat tehát tulajdonképpen csak kiegészítés céljából és a teljesség kedvéért ismertetjük. A további adatközlésekkel való összhang megőrzése érdekében az 1. sz. tábla 1937. évi adatsorai a trianoni Magyarországnak csupán Budapest nélkül számított „vidéki” területére vonatkoznak — az adatok csak így állanak rendelkezésre —, az 1938. évi adatsorok azonban a vidéki és az országos eredményeket párhuzamosan közlik, sőt a székesfővárosra s a többi tj. városra és a vármegyékre vonatkozó adatokat is felölelik.

A közelmúlt évek natalitási mozgalmát tudvalévően szembeötlő mértékben módosította az, hogy *a megcsappant lélekszámú világháborús születési évjáratokhoz tartozók* — elsősorban a nők, majd néhány évvel utóbb a férfiak is — *ezekben az esztendőben kerültek a férjhezmenés, ill. a nősülés korszakába.*²⁾ Ez a körülmény természetesen az amúgy is csökkenő *születési szám alakulását csak ronthatta*. Hatása megmutatkozik abban is, hogy táblázatunknak összehasonlításra egyedül alkalmas vidéki adatai szerint 1937-ben a 22, 1938-ban azonban a 23 éves és ennél idősebb — vagyis a világháború előtt, ill. elején még normális létszámban a világra hozott évjáratához tartozó — anyák törvényes élveszületéseinek száma magaslik ki ugrásszerűen a fiatalabb évjáratbeli nők megfelelő adatai közül. Szembeszökő még az is, hogy a 18 éves anyák száma 1938-ban lényegesen meghaladta az 1937-ben 18 éves korban szülő nőket. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy míg az 1937-es adat még a születések világháborús-háborúvégi kiesésének hatását tükrözi, 1938-ban már a háború után teltebb sorokban világra jött évjárat érte el a 18. életévét. Érdeemes azután az *azonos évjáratbeliekre* vonatkozó 1937. és 1938. évi adatok egybevetése alapján azt is

¹⁾ Az újabb cikkanyagból v. ö. már idézett dolgozatunkon (M. Stat. Szemle, 1937. évf. 957—976. l., kivált 970—973. l.) kívül főleg Barsy Gyula dr.: „Nyers, standard és „tisztított” népesedési mérlegünk; a születési határszám kérdése” c. újszerű tanulmányát. M. Stat. Szemle, 1938. évf. 581—602. l.

²⁾ L. erről különösen Kovács Alajos dr.: A születések háborús kiesésének eddig észlelhető hatásai. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 577—587. l.

1. Törvényes élveszületések az anya életkora szerint 1937-ben és 1938-ban.¹⁾
Naissances vivantes légitimes en 1937 et 1938, suivant l'âge de la mère.¹⁾

Az anya életkora (korév) Age de la mère (années d'âge)	1937-ben en 1937						1938-ban — en 1938					
	szám szerint — nombres absolus						százalékban — %					
	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Budapest Budapest	A többi 10 t. város Les 10 autres villes autonomes	Vármegyék Comitats	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Magyarország összesen Hongrie entière	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Budapest Budapest	A többi 10 t. város Les 10 autres villes autonomes	Vármegyék Comitats	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Magyarország összesen Hongrie entière
14	2) 13	1	1	4	5	6	0.51	0.07	0.01	0.23	0.01	0.00
15	101	10	3	71	74	84	0.07	0.37	0.02	0.46	0.05	0.43
16	653	41	24	577	601	642	0.43	0.29	0.20	0.41	0.39	0.38
17	2.512	124	104	2.420	2.524	2.648	1.64	0.88	0.85	1.72	1.65	1.59
18	2.772	270	259	4.970	5.229	5.499	5.49	1.81	1.91	4.91	3.53	3.30
19	3.135	324	237	4.449	4.686	5.010	2.04	2.29	1.94	8.42	3.07	3.00
20	4.186	375	274	3.896	4.170	4.545	2.73	2.66	2.24	2.77	2.73	2.72
21	5.306	471	353	4.436	4.789	5.260	3.46	3.34	2.89	3.15	3.13	3.15
22	9.333	575	463	5.599	6.062	6.637	27.05	6.08	4.07	21.99	3.79	23.59
23	11.037	940	701	8.710	9.411	10.351	7.19	6.65	5.73	23.59	6.20	23.47
24	11.647	1.062	898	10.528	11.426	12.488	7.59	7.52	7.34	23.59	7.49	23.47
25	10.845	1.124	927	10.114	11.041	12.165	7.07	7.96	7.58	23.59	7.19	23.47
26	10.476	1.052	883	9.493	10.376	11.428	6.83	7.45	7.22	23.59	6.75	23.47
27	9.731	1.065	837	8.888	9.725	10.790	31.18	6.34	7.54	34.35	6.84	31.54
28	8.791	915	850	8.608	9.458	10.373	5.73	6.48	6.95	31.54	6.12	31.76
29	7.990	926	704	7.252	7.956	8.882	5.21	6.56	5.76	31.54	5.16	31.76
30	7.558	802	650	7.027	7.677	8.479	4.92	5.68	5.32	31.54	5.00	31.76
31	6.103	703	603	5.786	6.389	7.092	3.98	4.98	4.93	31.54	4.11	31.76
32	5.799	625	536	5.474	6.010	6.635	19.24	3.78	4.43	21.69	4.38	19.56
33	5.391	518	458	4.728	5.186	5.704	3.51	3.67	5.75	19.56	3.36	19.73
34	4.684	430	404	4.507	4.911	5.341	3.05	3.04	3.31	19.56	3.20	19.73
35	4.349	364	378	3.943	4.321	4.685	2.83	2.58	3.09	19.56	2.80	19.73
36	4.352	353	303	3.746	4.049	4.402	2.84	2.50	2.48	19.56	2.66	19.73
37	3.842	246	337	3.482	3.819	4.065	11.95	2.50	1.74	12.24	2.76	11.84
38	3.195	212	261	3.138	3.399	3.611	2.08	1.50	2.14	11.84	2.23	11.88
39	2.609	159	216	2.346	2.562	2.721	1.70	1.13	1.77	11.84	1.67	11.88
40	2.201	148	170	2.008	2.178	2.326	1.43	1.05	1.39	11.84	1.43	11.88
41	1.627	93	137	1.474	1.611	1.704	1.06	0.66	1.12	11.84	1.05	11.88
42	1.330	85	113	1.232	1.345	1.430	0.87	0.60	0.92	11.84	0.88	11.88
43	850	45	71	772	843	888	0.55	0.32	0.58	11.84	0.55	11.88
44	476	24	30	470	500	524	0.31	0.17	0.25	11.84	0.33	11.88
45	276	18	21	255	276	294	4.56	0.18	0.13	4.58	0.17	4.59
46	132	7	8	122	130	137	0.09	0.05	0.07	4.58	0.09	4.58
47	57	6	2	55	57	63	0.04	0.04	0.02	4.58	0.04	4.58
48	29	4	4	24	28	32	0.02	0.03	0.03	4.58	0.02	4.58
49	6	1	3	18	21	22	0.00	0.01	0.02	4.58	0.01	4.58
50—	12	—	1	10	11	11	0.01	—	0.01	4.58	0.01	4.58
Ismeretlen Age inconnu	26	1	1	3	4	5	0.02	0.01	0.01	4.58	0.00	4.58
Összesen Totaux	153.485	14.119	12.225	140.635	152.860	166.979	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — *Non compris les régions réincorporées à la Hongrie.* — ²⁾ Ebből 13 éves anya: 2. Dont 2 mères de 13 ans.

feljegyezni, hogy az 1938-ban 24 évesekkel bezárólag ebben az esztendőben a fiatal születési évjáratok mindegyikéhez tartozó férjes asszonyok több gyermeket hoztak a világra, mint 1937-ben, míg a 25 éves és ennél idősebb korúaknál ennek ellenkezőjét látjuk.¹⁾ *Mással a 24. életévig a szülésszám, némi túlzással azt is mondhatnók, a szülési valószínűség a korról emelkedett, a 25. éven túl csökkent.* Ez egyrészt a férjes nők számának (s arányának) életévenkénti alakulá-

sával, a házassági valószínűséggel, a férjhezmenés változó esélyeivel, elütő gyakoriságával,¹⁾ másrészt azonban a szülőképeség és gyermekakarás korévenkénti különbözőségével (valamint a korábbi szülések számával) áll szoros kapcsolatban.²⁾ Egyébként az 1. számú táblának *Budapestre és a vidékre vonatkozó* 1938. évi arányszámoszlopaiból az egész vonalon figyelemre méltó eltérések tűnnek elő.³⁾ Bu-

¹⁾ A férjhezmenés aránya a 20—24 éves korcsoportban rohamosabban emelkedik, mint pl. a 25—29 éves korcsoportban.

²⁾ Ennek a kérdésnek helyesebb elbírálásához természetesen a szülésgyakorisági arányszámokra is szükség volna.

³⁾ Azt a körülményt, hogy a székesfővárosban kimutatott törvényes élveszületések egy elég jelentős része származott nem helybeli anyától, természetesen e tekintetben sem szabad szem elől téveszteni.

¹⁾ Így pl. a vidéki adatok szerint az 1938-ban 24 évesek ebben az évben 11.426, míg 1937-ben, vagyis egy évvel előbb — tehát 23 éves korukban — ennél valamivel *kevésbé*, 11.037 gyermeket hoztak élve a világra; ezzel szemben az 1938-ban 25 évesektől ebben az esztendőben 11.041, 1937-ben, vagyis 24 éves korukban viszont ennél *több*: 11.647 élveszületett származott.

dapesten pl. a lefiatalabb, valamint a legtermékenyebb koron túli anyák szülötteinek aránya jóval szerényebb volt, mint az ország többi részén. (Az előbbi jelenségben a Budapesten magasabb házassági kornak, az utóbbiban a gyermekszám nagyvárosiasan erősebb korlátozásának lehet jelentős része.) Vagyis a székesfővárosban a szülési tevékenységben az igen fiatal és a kissé már idősebb férjes nők alig vesznek részt. Jól rávilágít erre az, hogy Budapesten a törvényes élveszülettek 76·3%-ának 21—33 éves volt az anyja, míg a vidéken ez a hányados észrevehetően alacsonyabb, mindössze 68·7%.

A törvényes élveszületések a házasságkötés éve szerint. Említettük már, hogy a törvényes élveszületések számának a szülők házasságkötési éve szerint való ki-

mutatására 1937-ben első ízben kerülhetett sor.¹⁾ Országos viszonylatban tehát egészen újszerűek azok az adatok, amelyeket a 2. sz. tábla — az 1. sz. táblának megfelelő tagolásban — ebből a népesedéspolitikai nézőszögből igen becses anyagból bemutat.

Előrebocsátjuk, hogy a házasságkötés naptári éve szerint készült feldolgozástól egy a házasság pontos időtartamát (0, 1, 2, 3 év stb.) szem előtt tartó feldolgozás némileg elütő eredményekre vezetne; ez az eltérés azonban tulajdonképpen csak a rövid idő óta fennálló házasságoknál vehető észre. Az 1937. és 1938. évről egyaránt rendelkezésre álló vidéki adatok egy-

¹⁾ Eltekintve az 1895—1902. éveket, amikor is ez a kérdés átmenetileg már szerepelt a „Születési lap“-on és részben fel is dolgoztattott.

2. Törvényes élveszületések a házasságkötés éve szerint 1937-ben és 1938-ban.¹⁾

Naissances vivantes légitimes en 1937 et 1938, suivant l'année du mariage.¹⁾

A házasságkötés éve <i>Année du mariage</i>	szám szerint — nombres absolus						százalékban — %						
	1937-ben en 1937			1938-ban — en 1938			1937-ben en 1937			1938-ban — en 1938			
	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) <i>Province (la Hongrie non compr. Budapest)</i>	Budapest <i>Budapest</i>	A többi 10 t.j. város <i>Les 10 autres villes autonomes</i>	Vármegyék <i>Comitats</i>	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) <i>Province (la Hongrie non compr. Budapest)</i>	Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) <i>Province (la Hongrie non compr. Budapest)</i>	Budapest <i>Budapest</i>	A többi 10 t.j. város <i>Les 10 autres villes autonomes</i>	Vármegyék <i>Comitats</i>	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) <i>Province (la Hongrie non compr. Budapest)</i>	Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>	
1938	—	993	580	6.573	7.153	8.146	—	7·03	4·74	4·67	4·68	4·88	
1937	7.245	3.404	2.414	23.279	25.893	29.097	4·72	24·11	19·74	16·55	16·80	17·43	
1936	24.784	1.953	1.416	14.415	15.831	17.784	16·16	64·91	13·83	53·99	11·58	47·90	10·65
1935	15.564	1.518	1.189	12.163	13.352	14.870	47·42	10·14	10·75	9·72	8·65	8·73	8·90
1934	14.219	1.297	1.003	10.924	11.927	13.224	9·27	9·19	8·21	7·77	7·81	7·92	
1933	10.934	914	696	8.517	9.213	10.127	7·13	6·47	5·69	6·05	6·03	6·07	
1932	9.576	732	664	7.932	8.596	9.328	6·24	5·18	5·43	5·64	5·62	5·59	
1931	9.114	645	590	7.305	7.895	8.540	5·94	22·91	4·57	24·32	4·83	25·98	5·17
1930	8.246	545	542	6.858	7.400	7.945	26·55	5·38	3·86	4·43	4·88	4·84	4·75
1929	7.385	400	481	5.943	6.424	6.824	4·81	2·83	3·94	4·22	4·20	4·09	
1928	6.418	333	432	5.477	5.909	6.242	4·18	2·36	3·54	3·89	3·87	3·74	
1927	5.532	285	328	4.434	4.762	5.047	3·61	2·02	2·68	3·15	3·12	3·02	
1926	5.003	212	304	4.131	4.435	4.647	3·26	8·16	1·50	12·55	2·49	14·59	2·78
1925	4.209	162	245	3.364	3.609	3.771	14·07	2·74	1·15	2·01	2·39	2·36	2·26
1924	3.664	159	223	3.118	3.341	3.500	2·39	1·13	1·83	2·22	2·19	2·10	
1923	3.169	116	198	2.614	2.812	2.928	2·07	0·82	1·62	1·86	1·84	1·75	
1922	3.462	98	220	2.809	3.029	3.127	2·26	0·69	1·80	2·00	1·98	1·87	
1921	3.193	67	159	2.488	2.647	2.714	2·08	3·19	0·47	7·66	1·30	9·52	1·77
1920	3.333	63	180	2.502	2.682	2.745	10·00	2·17	0·45	1·47	1·78	1·73	8·84
1919	4.037	107	180	2.969	3.149	3.256	2·63	0·76	1·47	2·11	2·06	1·95	
1918	1.314	38	67	1.064	1.131	1.169	0·86	0·27	0·55	0·75	0·74	0·70	
1917	590	14	28	391	419	433	0·38	0·10	0·23	0·28	0·27	0·26	
1916	339	15	18	247	265	280	0·22	0·60	0·11	1·20	0·15	1·51	0·17
1915	221	12	8	165	173	185	1·31	0·14	0·09	0·07	0·12	0·11	1·42
1914	412	4	25	268	293	297	0·27	0·03	0·20	0·19	0·19	0·18	
1913	466	7	18	276	294	301	0·30	0·05	0·15	0·19	0·19	0·18	
1912	296	2	9	194	203	205	0·19	0·01	0·07	0·14	0·13	0·12	
1911	172	4	4	85	89	93	0·11	0·03	0·03	0·06	0·06	0·06	
1910	101	1	—	67	67	68	0·07	0·09	0·00	0·25	—	0·48	0·04
1909	45	—	—	23	23	23	0·03	—	—	—	0·02	0·02	0·01
1908	32	1	—	8	8	9	0·02	0·00	—	—	0·01	0·01	0·01
— 1907	17	—	—	10	10	10	0·01	—	—	—	0·01	0·01	0·00
Ismeretlen <i>Inconnue</i>	343	18	4	22	26	44	0·22	0·14	0·03	0·02	0·02	0·03	
Összesen <i>Totaux</i>	153.435	14.119	12.225	140.635	152.860	166.979	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — *Non compris les régions réincorporées.*

mással való egybevetését természetesen mindez nem befolyásolja, hiszen a két esztendő anyagának feldolgozása megegyező módon (a házasságkötés éve szerint) történt meg.

Figyelemreméltó, hogy bár egyes (egy évvel eltölt, tehát azonos házasságtartamú) házasságkötési évfolyamok szerint a 2. számú tábla 1937. és 1938. évi vidéki adatai nem mutatnak nagyobb eltéréseket, több évfolyam egybefoglalása már kétségtelen különbségeket tár fel.¹⁾ Kétéves anyagunk túl rövid lélekzetű ahhoz, hogy szabályszerűségekről beszéljünk. Így is jellemző azonban, hogy *a legfrissebb három házasságkötési évjáratból 1937-ben a törvényes élveszületéseknek 31·0, 1938-ban pedig ennél valamivel több: 31·8%-a származott. A régebben létrejött családi kötelékek születési gyakorisága viszont 1937-ről 1938-ra kissé leforgácsolódott.*

Nagyban-egészben ugyanerre utal az *abszolút számok egybevetése* is, azonban természetesen csak akkor, ha nem az azonos évfolyamok adatait mérjük össze, hanem pl. 1937-et illetően az 1937-ben, 1938-at illetően pedig az 1938-ban kötött házasságok sarjainak számát hasonlítjuk össze. Számadataink itt-ott szeszélyes ingadozása egyben arra is figyelmeztet, hogy *az egyes évek házasságkötési gyakorisága szinte minden későbbi év születési mozgalmára reányomja a maga bélyegét.* Jellemző pl., hogy az 1919. évi (kisebb mértékben 1920-ra is átesapó) házasságkötési hullám utórezgése születési mozgalmunkban annyi év után még mind 1937-ben, mind 1938-ban határozottan megfigyelhető; hasonlóképpen meglátszik a hatása a családalapítási gyakoriság 1936—1937. évi emelkedésének, majd 1938-as visszaesésének is. *Az 1937-ben kötött házasságokból ugyan az 1937-es esztendőben aránylag csak kevés gyermek született, ami természetes is, hiszen e házasságoknak csupán kisebb része kötött az év első negyedében (teljesen eltekintve attól, hogy az első gyermek minden születéskorlátozás nélkül is, tehát természetből fogva nem egyszer megvárakoztatja a szülőket); 1938-ban viszont meglehetősen sok 1937-ben megesküdött házaspár hajlékába köszöntött*

¹⁾ Több évre vonatkozó anyag alapján igen tanulságos lehetne a házasságkötési évjáratok jellegzetes időszakok szerint való összefoglalása s így módon pl. a világháború előtt, a világháború alatt s a háború utáni idők különböző konjunktúraciklusai folyamán kötött házasságok születési mozgalmának nyomon követése.

*be a gyermekáldás.*¹⁾ Az 1936-ban férjhez ment nők szülötteinek a száma ugyanebből az okból 1937-ben tetőzik, 1938-ban ellenben elég hirtelenül apad meg, miután az első gyermek az esetek többségében már az előző évben megszületett,²⁾ a második pedig csak elég ritkán követi késedelem nélkül az első.³⁾ Egyébiránt az *azonos házasságkötési évjáratok* két egymást követő év alatti (1937. és 1938. évi) születési eredményeinek szembesítése arra mutat, hogy az utóbbi évben — egészen természetyszerű módon — születési produktójuk alacsonyabb volt az előző évinél (eltekintve az említett okból ellenkező adatokkal jelentkező első — 1937-es — évfolyamtól). A különbségnek egyes évjáratoknál meglehetősen nagy volta és általában az a tény, hogy *a házasság tartamának növekedésével a szülöttek száma következetesen és szinte gyorsan csökken, a születéskorlátozás jellegzetességeinek felismerése és értékelése szempontjából is figyelmet érdemel.*

Város és vidék a születési mozgalomnak ezen a mérlegén szintén igen elütően szerepel. 1938. évi adataink szerint pl. *Budapest* törvényes élveszülettemek 45·0%-a az 1936—1938. évi, 26·4%-a pedig az 1933—1935. évi házasságokból származott és mindössze 28·6%-a volt 1932-ben és azelőtt összeeskettett házaspár gyermeke; *a többi tíz tj. városban* ez a három hányados 36·1, 23·6 és 40·3%, *a vármegyékben* ellenben 31·5, 22·5 és 46·0, tehát csaknem pontosan az ellenkezője a székeslővárosinak. Budapesten eszerint a családfára új hajtás túlnyomóan csak az egészen friss, fiatal házasságoknál kerül viszonylag meglehetősen gyakran (ez a hajtás azonban igen sok esetben az egyetlen marad). A vidéken a helyzet ebből a szempontból kedvezőbb, bár valójában már a kielégítőnek látszó vidéki arányszámok is kezdődő születéshiányt lepleznek.

A törvényes élveszületések a születési sorrend szerint. A 3. sz. tábla arról ad képet, hogy az 1937. és 1938. év törvényes élveszületői *a születés sorszáma sze-*

¹⁾ Az 1937-ben kötött 67.603 vidéki házasságból 1937-ben és 1938-ban összesen 29.141 első gyermek (élveszületett) származott. Ez a szám a halvaszületéseket s idősebb korban házasságralépőket, időközben halál vagy elválás következtében felbomlott házasságokat is figyelembevéve, *meglehetősen alacsony.*

²⁾ Tisztább képet az első gyermek megszületésének időpontjáról csak *hónaponkénti pontosságú* feldolgozás esetében kapnánk.

³⁾ Adataink a halvaszületések beszámításával is csak alig módosulnának.

3. Törvényes élveszületések a születési sorrend szerint 1937-ben és 1938-ban.¹⁾Naissances vivantes légitimes en 1937 et 1938, suivant l'ordre de naissance.¹⁾

Születési sorrend (Az anyának hányadik gyermeke) Ordre de naissance	1937-ben en 1937						1938-ban — en 1938											
	szám szerint — nombres absolus						százalékban — %											
	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Budapest Budapest	A többi 10 tj. város Les 10 autres villes autonomes	Vármegyék Comitats	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Magyarország összesen Hongrie entière	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Budapest Budapest	A többi 10 tj. város Les 10 autres villes autonomes	Vármegyék Comitats	Vidék (Magyarország Budapest nélkül) - Province (la Hongrie non compr. Budapest)	Magyarország összesen Hongrie entière						
1.- 1er enfant	42.728	7.792	4.420	39.779	44.199	51.991	50·80	27·85	78·04	55·18	58·77	36·14	50·99	28·29	51·60	28·92	53·83	31·13
2.- 2e	35.207	3.228	2.767	31.908	34.675	37.903	22·95	22·86	22·63	22·63	22·63	22·63	22·70	22·70	22·68	22·68	22·70	22·70
3.- 3e	24.053	1.384	1.663	22.111	23.774	25.158	15·68	14·13	9·80	21·77	13·60	8·17	26·52	15·73	26·13	15·55	25·12	15·07
4.- 4e	16.064	612	999	15.170	16.169	16.781	10·47	4·33	8·17	21·77	8·17	8·17	26·52	10·79	26·13	10·58	25·12	10·05
5.- 5e	11.213	357	722	10.102	10.824	11.181	7·31	2·53	5·93	21·77	5·93	5·93	26·52	7·18	26·13	7·08	25·12	6·70
6.- 6e	7.929	237	534	7.030	7.564	7.801	5·17	1·68	4·37	21·77	4·37	4·37	26·52	5·00	26·13	4·95	25·12	4·68
7.- 7e	5.800	132	371	5.079	5.450	5.582	3·78	0·94	3·03	21·77	3·03	3·03	26·52	3·61	26·13	3·57	25·12	3·34
8.- 8e	4.067	115	250	3.685	3.935	4.050	2·65	0·82	2·04	21·77	2·04	2·04	26·52	2·62	26·13	2·58	25·12	2·43
9.- 9e	2.585	61	195	2.366	2.561	2.622	1·68	0·43	1·60	21·77	1·68	1·68	26·52	1·68	26·13	1·68	25·12	1·57
10.- 10e	1.751	36	134	1.557	1.691	1.727	1·14	0·26	1·10	21·77	1·14	1·10	26·52	1·11	26·13	1·11	25·12	1·03
11.- 11e	934	23	62	874	936	959	0·61	0·16	0·51	21·77	0·61	0·51	26·52	0·62	26·13	0·61	25·12	0·58
12.- 12e	495	19	51	474	525	544	0·32	0·13	0·42	21·77	0·32	0·42	26·52	0·34	26·13	0·34	25·12	0·33
13.- 13e	328	7	28	273	301	308	0·21	0·05	0·23	21·77	0·21	0·23	26·52	0·19	26·13	0·20	25·12	0·18
14.- 14e	142	7	15	112	127	134	0·09	0·05	0·12	21·77	0·09	0·12	26·52	0·08	26·13	0·08	25·12	0·08
15.- 15e	74	6	9	66	75	81	0·05	0·04	0·07	21·77	0·05	0·07	26·52	0·04	26·13	0·05	25·12	0·05
16.- 16e	41	1	3	28	31	32	0·03	0·01	0·02	21·77	0·03	0·02	26·52	0·02	26·13	0·02	25·12	0·02
17.- 17e	13	—	—	8	8	8	1·32	0·01	0·45	1·38	—	—	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
18.- 18e	2	1	1	4	5	6	0·00	0·01	0·01	1·38	0·01	0·01	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
19.- 19e	4	—	—	3	3	3	0·00	—	—	1·38	—	—	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
20.- 20e	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1·38	—	—	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
21.- 21e	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1·38	—	—	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
22.- 22e	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1·38	—	—	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
23.- 23e	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1·38	—	—	1·29	0·00	1·30	0·00	1·24	0·00
Ismeretlen Inconnu	—	101	1	4	5	106	—	0·72	0·01	—	—	—	—	0·00	—	—	—	0·06
Összesen Totalix	153.435	14.119	12.225	140.635	152.860	166.919	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — Non compris les régions réincorporées.

rint hogyan oszlottak meg. Minthogy az idevágó első — 1934—1936. évi — adatkozás során¹⁾ nemcsak az ezen az alapon rendelkezésre álló adatok értékéről, hanem hibaforrásairól is beszámolhattunk, e helyütt táblázatunkhoz csak kevés megjegyzést fűzünk. Így azt, hogy az *elsőszülöttek* 1938. évi 31·1%-os arányszáma már gyors rápillantásra is előnytelenül magasnak látszik. Még aggályosabb, hogy a tulajdonképeni népességi többletet még nem jelentő *első- és másodszülöttek* együttes hányadosa 1938-ban 53·8%-ra rúgott, míg a szaporodás szempontjából oly fontos *harmadik, negyedik, ötödik és többedik szülöttek* együttes hányadosa: 46·2% az első- és másodszülöttekétől eléggé elmaradt, nagy vonalakban azt is jelezve, hogy természetes népesedésünk újabban milyen mértékben ölt stagnáló jelleget. De nem kedvező az ezen a téren észlelhető *időbeli eltolódások* képe sem. Alig öt év (1934—1938) alatt ugyanis az elsőszülöttek aránya 28·2 (ill. tágabb becslés²⁾) szerint 29·2)

%-ról 31·1%-ra, a másodszülötteké pedig 22·3%-ról 22·7%-ra, együtt az első- és másodszülötteké tehát 50·5%-ról 53·8%-ra emelkedett, mégpedig csökkenő törvényes élveszületési szám mellett! Az *újszülöttek megcsappanó, megkisebbedő tömegében* e szerint egyre gyakoribb az *első és második gyermek és lassan bár, de fokozatosan megritkul* a népességfejlődés igazi záloga, a *harmadik, negyedik, vagy a még magasabb születési sorszámú utód.*

Táblázatunk Budapest, a többi tj. város és a vármegyék születési sorszám szerint tagolt 1938-as statisztikáját is közreadja. Ebből kitűnően székesfővárosunkat a vidéktől valóban egész világ választja el; hiszen Budapest törvényes élveszületőjének 1938. évi táborából 55·2% (ez az arányszám kissé enyhült az utolsó három év leforgása alatt), a vármegyékben ellenben mindössze 28·3% volt elsőszülött. Igaz, hogy már az utóbbi arányszám is sajnálatosan felfelé halad pályáján.

Az anya korának és a házasságkötés évének egybevetése. A születési viszonyok oknyomozó megismeréséhez az eddig egymástól függetlenül tárgyalt ismérvek kom-

¹⁾ L. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 957—976. I.

²⁾ V. ö. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 959. I.

4. Törvényes elveszületések az anya életkora és a házasságkötés éve szerint 1938-ban.¹⁾
Naissances vivantes légitimes en 1938, suivant l'âge de la mère et l'année du mariage.¹⁾

Az anya életkora (év) Age de la mère (années)	A házasságkötések éve — Années où les mariages furent contractés																																Összesen Ensemble			
	1938	1937	1936	1935	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921	1920	1919	1918	1917	1916	1915	1914	1913	1912	1911	1910	1909	1908	1907 és előbbi 1907 et avant		Ismeretlen Année inconn.		
14	5	1																																	6	
15	48	40																																	84	
16	237	326	74	5																															642	
17	575	1.631	978	58	6																														2.648	
18	1.023	2.995	1.131	306	35	6																													5.499	
19	861	2.448	1.067	482	128	22	2																												5.010	
20	587	1.898	1.008	620	319	85	20	7																											4.545	
21	541	2.038	1.056	800	510	204	86	20	4																										5.260	
22	503	2.098	1.377	1.082	779	410	276	84	25	2																									6.637	
23	618	2.703	1.874	1.716	1.446	920	603	340	109	24	1																								10.351	
24	662	2.801	1.955	1.902	1.853	1.275	931	630	319	128	18	7																							12.488	
25	526	2.181	1.662	1.642	1.686	1.351	1.208	885	606	308	84	16	9																						12.165	
26	425	1.775	1.379	1.434	1.386	1.190	1.127	1.044	774	535	254	78	24	3																					11.428	
27	299	1.411	1.103	1.077	1.115	887	935	1.062	1.058	931	726	411	185	73	8																				10.790	
28	270	1.099	852	905	956	675	703	758	819	849	746	543	403	169	57	6																			10.373	
29	202	831	670	669	764	583	600	614	749	793	746	543	403	169	57	6																			8.882	
30	178	688	506	510	583	582	600	614	749	793	855	676	586	347	173	64	13	12																	8.479	
31	108	498	399	400	407	368	421	491	556	603	669	652	585	435	300	115	52	25	7																7.092	
32	100	386	307	298	294	269	329	365	499	494	600	574	611	563	446	262	140	61	28																6.636	
33	84	289	228	258	219	225	245	281	328	357	453	519	519	519	436	354	268	136	32	17															5.704	
34	67	251	177	175	186	150	207	223	285	290	378	396	434	435	502	423	366	242	112	36	8														5.341	
35	51	183	139	138	150	114	152	180	208	189	279	285	348	325	401	411	465	304	205	128	27	2													4.685	
36	53	168	113	103	104	111	123	126	165	164	195	242	279	249	333	347	473	365	345	278	51	13	1												4.402	
37	34	115	91	96	91	74	91	95	141	143	157	162	190	206	272	309	355	408	442	450	104	22	10	4											4.065	
38	33	79	74	77	60	74	71	85	102	88	106	128	129	137	196	222	333	371	429	528	188	57	20	13	8										3.611	
39	20	56	42	41	60	58	48	59	77	57	77	70	97	95	124	139	231	272	333	484	169	71	28	13	12	7									2.721	
40	14	44	44	26	35	34	37	35	48	46	55	58	53	85	87	99	177	205	285	461	195	56	49	19	40	40	30	4	3					2.326		
41	13	19	33	23	23	20	22	30	27	36	35	45	42	45	62	66	95	124	196	384	149	75	44	42	48	48	43	18	4	3				1.704		
42	8	26	18	23	13	13	17	24	22	25	24	16	33	34	41	47	72	94	165	243	134	66	57	32	74	64	30	10	4					1.430		
43	6	10	12	11	7	11	12	13	11	5	14	11	19	10	21	26	46	46	78	144	79	39	30	29	48	70	49	14	14	2				888		
44	2	6	8	4	3	5	3	3	10	7	7	7	7	9	12	10	17	25	56	80	29	19	24	16	31	45	40	21	14	3				524		
45			5		2	1	4	1	1	2	3	6	2	4	7	8	8	16	18	18	46	16	6	10	7	19	27	31	22	14	5			294		
46			1		2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	5	3	5	4	5	10	10	10	2	2	5	10	11	21	12	13	4			137		
47																																				63
48																																				32
49																																				22
50 — Ismeretlen Age inconn.																																				11
Összesen Totaux	8.146	29.097	17.784	14.870	13.224	10.127	9.328	8.540	7.945	6.824	6.242	5.047	4.647	3.771	3.500	2.928	3.127	2.714	2.745	3.256	1.169	433	280	185	297	301	205	98	68	23	9	10	44	106.979		

1) A visszacsatolt területek nélkül. — Non compris les régions réincorporées.

binációja is szükséges. A házasságok termékenységét megrögzítő népszámlálási eredmények méltatása során¹⁾ már vázoltuk az *anya korának és házasságtartamának egybevetéséből* származó adatok tanulságértékét. Most mód nyílik arra is, hogy *a születési statisztika ily természetű tágitása révén első ízben nyert eredményeket* is felsorakoztassuk. A 4. sz. tábla (későbbi tábláinkhoz hasonlóan) a kéziratban az 1—3. sz. táblák részletezésének megfelelően rendelkezésre álló bőséges számanyagból térszűke miatt csupán az 1938. évi országos végeredményeket mutatja be.

Nyilvánvaló, hogy a 4. sz. táblázat önmagában nem teljes értékű; ahhoz, hogy tanulságait hiánytalanul levonhassuk, főleg a férjes asszonyok számának életkor és házasságtartam szerint való rétegződésére rávilágító adatokat s a korábbi születek számát és időpontját is ismerni kellene. Így is tanulságos azonban megfigyelni azt, hogy a szülöttjével a statisztika fénykévéjébe kerülő *anyak növekvő korával összefüggően a házasságtartam tartama hogyan emelkedik*. Szinte azt is mondhatnók, hogy mai élet-

viszonyaink közepette a *törvényes* élveszületések számát a természet rendje: a kor szerint módosuló szülőképeség és a társadalmi tényező: a házasságkötés ideje egyenlő vagy legalább is hasonló erővel¹⁾ befolyásolja (természetesen egyéb körülményekkel, pl. a gyermekszám egyre következetesebb korlátozásával karöltve). A tábla adatsoraiban ugyan mutatkozik néhány kisebb kiugrás (néhol talán adatszolgáltatási hiba eredményeként, másutt mint speciális esetek jellemzője) s egy-két kilengés is megfigyelhető (pl. a háború alatti születéskiesés okozta betüremlés, adatmegkisebbedés a 20—22 éves nők rétegében); *a születek zömének a legfrissebb házasságoknál kb. tíz-tizenkét — később még kevesebb — korévre koncentrálódása* és kivált a kombinált tábla *súlypontjának a kor- és házasságtartam emelkedésével kapcsolatos következetes eltolódása* azonban a natalitási mozgalom egyik alapvonásaként bontakozik ki.

Kiemelhetjük még, hogy 1938-ban aránylag a legtöbb sarja az 1937-ben férj-

¹⁾ A szülőképeség, mint biológiai tényező ugyanis lényegileg döntőbb erejű.

5. A törvényes élveszületések a kor- és házasságkötési évek nagyobb csoportjai szerint 1938-ban.¹⁾
Naissances vivantes légitimes en 1938 suivant l'âge des mères et les années où les mariages furent contractés, indiqués par gros groupes.¹⁾

Az anya életkora — <i>Age de la mère</i>	A házasságkötés éve — <i>Années où les mariages furent contractés</i>							Összesen <i>Total</i>
	1937— 1938	1935— 1936	1932— 1934	1928— 1931	1919— 1927	1918 és előbb 1918 et avant 1918	Ismeretlen <i>année inconnue</i>	
a) Szám szerint. — <i>Nombres absolus.</i>								
—19 éves — <i>19 ans et moins</i> . . .	10.185	3.502	199	—	—	—	3	13.889
20—24 éves — <i>ans</i>	14.444	13.390	9.717	1.711	7	—	12	39.281
25—29 " — "	9.019	11.393	16.076	14.795	2.344	—	11	53.638
30—34 " — "	2.649	3.258	5.035	9.878	12.414	10	7	33.251
35—39 " — "	792	914	1.381	2.673	12.895	823	6	19.484
40— " — <i>40 ans et plus</i>	153	197	271	494	4.073	2.238	5	7.431
Ismeretlen korú — <i>Age inconnu</i> . .	1	—	—	—	2	2	—	5
Összesen — <i>Totaux</i>	37.243	32.654	32.679	29.551	31.735	3.073	44	166.979
b) Az összes törvényes élveszületések %-ában — <i>En % de toutes les naissances vivantes légitimes</i>								
—19 éves — <i>19 ans et moins</i> . . .	6·10	2·10	0·12	—	—	—	0·00	8·32
20—24 éves — <i>ans</i>	8·65	8·02	5·82	1·02	0·00	—	0·01	23·52
25—29 " — "	5·41	6·82	9·64	8·85	1·39	—	0·01	32·12
30—34 " — "	1·59	1·95	3·01	5·92	7·43	0·01	0·01	19·92
35—39 " — "	0·47	0·54	0·83	1·60	7·74	0·49	0·00	11·67
40— " — <i>40 ans et plus</i>	0·09	0·12	0·16	0·30	2·44	1·34	0·00	4·45
Ismeretlen korú — <i>Age inconnu</i> . . .	0·00	—	—	—	0·00	0·00	—	0·00
Összesen — <i>Totaux</i>	22·31	19·55	19·58	17·69	19·00	1·84	0·03	100·00

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — *Non compris les régions réincorporées.*

hez ment 18, valamint 24 éves nőknek volt; az 1938 óta családi kötelékben élők sorából a 18 évesek, az 1934—1936-ban férjhezettek köréből a 24 évesek, az 1932—1933 óta házasságban élők közül a 25 évesek szülötteinnek a száma a legnagyobb. Ezeknek az adatoknak a kiugrása azonban nem túlzott.

Az itt nem közölhető 1938. évi részlet-táblázatok, valamint az 1937. évi tábla az említett alapvető jelentőségű szabályszerűséget szintén híven, de egyes pontokon felülőbb eltérésekkel jellemzik. Budapesten pl. már szemelláthatóan rövidebb házasság után alszik ki a gyermek, ill. a további gyermekek utáni vágy, mint a vidéken s a budapesti maximumok jelentkezése is elüt az országosoktól (igaz, hogy a házasságban élő női népesség korösszetétele sem azonos). Az 1937. évi (vidéki) táblában az 1938-as maximumok egy évvel fiatalabb életkorban — vagyis azonos évjáratnál — jelentkeznek, ami az illető évjáratbeli férjes asszonyok valamivel nagyobb számára is utal; nem magaslik ki továbbá az 1937. évi táblának az 1937-ben kötött házasságokra vonatkozó oszlopából a 18 évesek gyermekszáma; 1938-ban erősen telt világháború utáni évjárat lépett ebbe a korba, az ezévi rendkívüli kiemelkedés 1937-ben tehát még nem jelentkezhetett.

Nincs terünk arra, hogy a kéziratos táblaanyag sokrétű további részleteire kiterjeszkedjünk. Az 5. sz. táblában e helyett inkább arról adunk képet, hogy az 1938. évi törvényes élveszületésből az anyák egyes kor- és házasságtartam-csoportjai milyen mértékben részesültek.

A házasságkötés éve szempontjából az 5. tábla csoportosítása meglehetősen önkényes. Ezt tekintetbe véve is jellemző, hogy a házasságból származó élveszületési mozgalomban a legintenzívebben egyrészt a 25—29 éves asszonyok, másrészt az 1937-ben és 1938-ban oltár elé lépett nők csoportja vesz részt. Egybevetve az anyák korát frigykötésük évével, azt látjuk, hogy az újszülötteknek egy árnyalattal több mint $\frac{4}{5}$ -ével, összesen 80·4%-ával a következő kategóriabeli anyák ajándékozták meg a nemzetet:

1. az 1937—1938-ban férjhez ment, 1938-ban 19 évnél fiatalabb, 20—24 és 25—29 éves nők (összesen 20·20%).
2. az 1935—36-ban férjhez ment 20—24 és 25—29 éves nők (összesen 14·80%).
3. az 1932—34-ben „ „ 20—24 és 25—29 éves nők (összesen 15·40%).
4. az 1928—31-ben „ „ 25—29 és 30—34 éves nők (összesen 14·80%).
5. az 1919—27-ben „ „ 30—34 és 35—39 éves nők (összesen 15·20%).

Ez az — ismételjük: kissé önkényes és aránytalan — összefoglalás a kor- és házasságtartam szerint tagolt női csoportok születéstevékenységének eredményét és jelentőségét bár hozzávetőlegesen, de kielégítően jellemezheti.¹⁾

A születési sorrend az anya életkora szerint. Erről az ugyancsak jelentős statisztikai viszonyításról a Szemle hasábjain már volt szó.²⁾ Most az akkor érintett tanulságokat nemcsak hasonló, de az anya koréve szerint is részletezett adatkinccs tapasztalataival támaszthatjuk alá. A 6. a) sz. tábla idevágóan az abszolút számokat, a 6. b) sz. tábla pedig az anya életkora és a születés sorrendje szerint való megoszlás kétféle szemszögből kiszámított százalékait öleli fel, de csak az 1938. esztendőről.

Minthogy az általános tanulságokról egyrészt korábbi cikkünkben, másrészt fentebb — az anya életkorára vonatkozó adatok átfogó méltatásánál — már megemlékeztünk, itt csupán néhány legjellemzőbb vonásra utalunk. Egyedül az abszolút számok is mutatják — mégpedig minden születési sorszám-kategórián belül — az alsóbb koréveknél abszolúte véve szerényebb születési szám fokozódását, majd bizonyos életkoron túl (ez az életkorév természetesen a születési sorszámok szerint rendre más-képen alakul, az első- és másodszülötteknél alacsonyabb, a későbbieknél magasabb) következetes visszaesését. Az igen jellegzetes hullámvonal³⁾ a házasságalépés időpontjával, a szülőképeség elütő fokával, a korábbi terhességi esetek számával és időpontjával stb. szoros összefüggésben alakul ki. Az is jellemző, hogy a magasabb sorszámú szülöttek sorai a maximumoknak későbbi életkorévekre való áttolódásával egyidejűleg miként ritkulnak meg.

Az első-, másod-, harmad- stb. szülötteknek az anyák egyes korévein belüli megoszlása (a 6. b) sz. tábla 2. része) érdekesen ecseteli azt, hogy mely életkorévig s milyen mértékben dominál az első szülés és mikor válnak gyakoribbá s tetőznek a születési sorrend többi kategóriái. Nem kevésbé

¹⁾ Igazi propagatív jelentőségük megítéléséhez természetesen a szülöttek számán kívül többek közt a megfelelő kor- és házasságtartam-csoportba tartozó férjes asszonyok számát is ismerni kellene.

²⁾ V. ö. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 971—973. l.

³⁾ A hullámvonal tulajdonképpen csak a háborús születéskiesés következtében szerényebb létszámú évjáratok természetszerűen kisebb szülöttszáma miatt az első gyermekeknél horpad be felülőbb mértékben.

6a). A törvényes élveszületések a születési sorrend és az anya kora szerint abszolút számokban 1938-ban. ¹⁾

Naissances vivantes légitimes en 1938, suivant l'ordre de naissance et l'âge de la mère, en nombres absolus. ¹⁾

Az anya életkora korév) Age de la mère (années d'âge)	1.	2.	3.	4.	5.	6—10.	11.—	Ismeretlen sorszámú Enf. p. lesquels l'ordre de naissance était inconn.	Összesen Ensemble
	1 ^{er}	2 ^e	3 ^e	4 ^e	5 ^e	6 ^e —10 ^e	11 ^e —12 ^e , etc.		
	<i>e n f a n t</i>								
	<i>s z ü l ö t t</i>								
14	6	—	—	—	—	—	—	—	6
15	82	2	—	—	—	—	—	—	84
16	604	38	—	—	—	—	—	—	642
17	2.474	166	8	—	—	—	—	—	2.648
18	4.728	722	44	4	—	—	—	1	5.499
19	3.961	916	124	8	—	1	—	—	5.010
20	3.108	1.185	212	34	4	—	—	2	4.545
21	3.262	1.505	402	72	14	2	—	3	5.260
22	3.525	2.180	720	172	26	10	—	4	6.637
23	4.778	3.563	1.477	416	95	16	—	6	10.351
24	5.005	4.301	2.119	796	189	70	—	8	12.488
25	4.196	4.017	2.399	1.086	339	118	1	9	12.165
26	3.455	3.551	2.386	1.307	485	239	—	5	11.428
27	2.777	3.144	2.373	1.452	685	354	1	4	10.790
28	2.287	2.705	2.356	1.561	859	597	—	8	10.373
29	1.764	2.199	1.898	1.413	884	713	6	5	8.882
30	1.448	1.787	1.749	1.349	1.039	1.091	10	6	8.479
31	1.115	1.362	1.374	1.181	885	1.156	13	6	7.092
32	791	1.060	1.191	1.159	903	1.516	12	3	6.635
33	585	883	947	891	782	1.577	33	6	5.704
34	523	670	768	867	758	1.695	53	7	5.341
35	386	480	669	639	627	1.772	109	3	4.685
36	324	425	562	581	599	1.777	131	3	4.402
37	236	316	434	503	521	1.880	173	2	4.065
38	179	266	290	397	437	1.811	225	6	3.611
39	129	151	230	272	309	1.409	219	2	2.721
40	102	115	163	228	256	1.228	234	—	2.326
41	59	86	93	160	169	912	224	1	1.704
42	50	52	75	117	148	775	210	3	1.430
43	31	28	49	56	80	471	173	—	888
44	9	11	26	28	46	296	107	1	524
45	4	9	13	22	27	152	67	—	294
46	1	3	2	5	7	79	39	1	137
47	2	2	1	1	4	33	20	—	63
48	2	—	1	—	3	15	10	1	32
49	—	1	1	4	—	10	6	—	22
50—	2	1	1	—	1	5	1	—	11
Ismeretlen Inconnu	1	1	1	—	—	2	—	—	5
Összesen Totaux	51.991	37.903	25.158	16.781	11.181	21.782	2.077	106	166.979

¹⁾ A visszaesatolt területek nélkül. — *Non compris les régions réincorporées.*

tanulságos a másik arányszám-sorozat (l. a 6. b) tábla első részét). Eszerint a középső érték — vagyis az anyáknak az az életkora, mely két egyenlő részre osztja a szülött-tömegeket, melyen innen és túl tehát egyenlő számú gyermek született —, megközelítő számítás szerint az elsőszülötteknél kb. 23 év és 10 hónap körül van, a másodsülötteknél a 26. korév legelejére esik, a harmadsülötteknél a 28. életév kezdetén

található, a negyedsülötteknél a 30. korév elején fekszik, az ötödsülötteknél a 32. életév elérésekor jelentkezik, a 6—10. szülöttek gyűjtőkategóriájában a 35. és 36. korév közé jut, a 11. és későbbi szülötteknél pedig a 40. esztendő első negyedének végén helyezkedik el.¹⁾

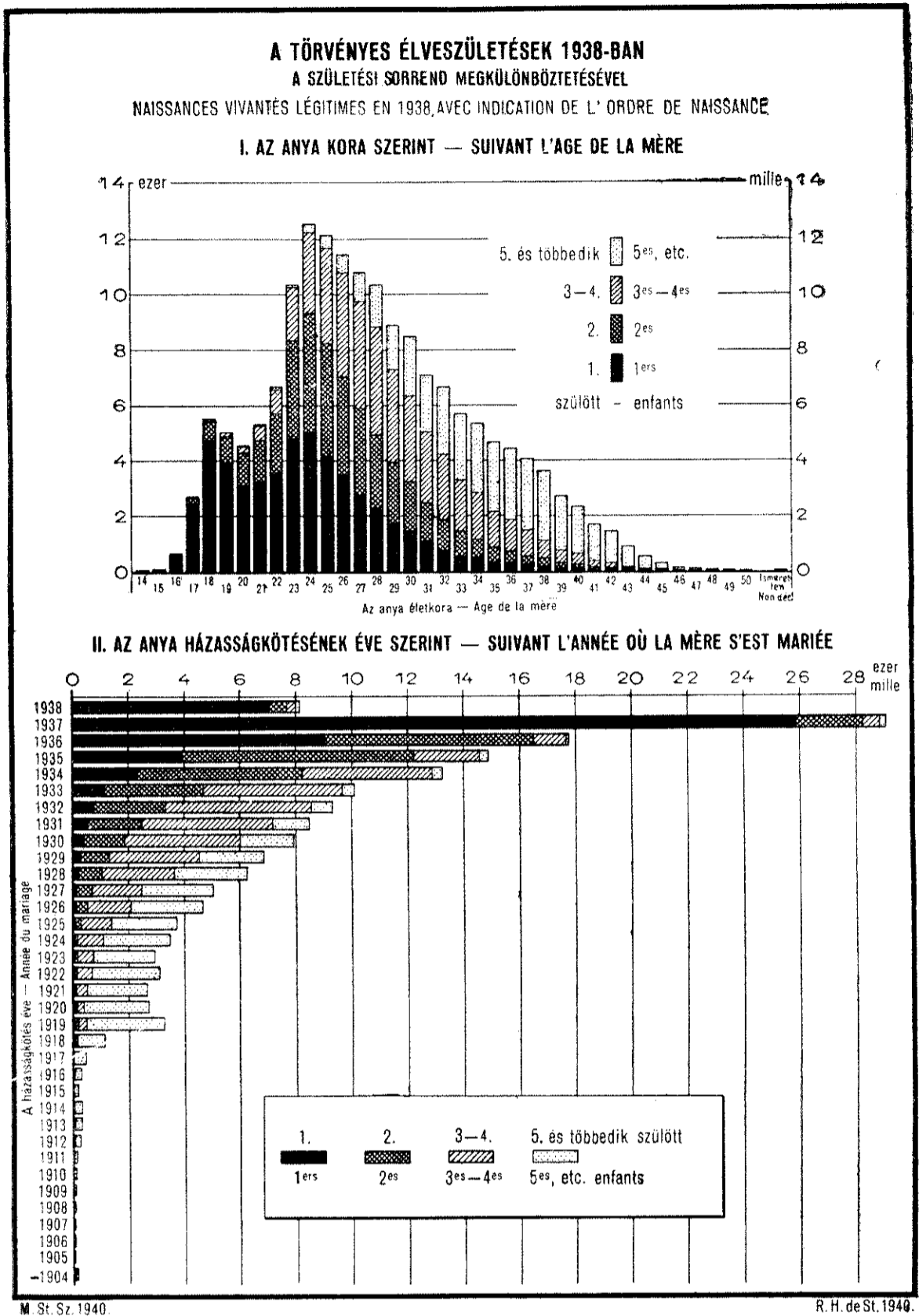
¹⁾ Ez az érték az összes törvényes élveszületéseknél 27 év és 7 hónap körül található.

A születési sorrend a házasságkötés éve szerint. Hazánk népmozgalmi statisztikájában egészen újszerű az az anyag, amelyet az anyák házasságkötési évére és törvényes élveszültöttjeik születési sorszámára vonatkozó adatok egybevetésének köszönhetünk. A részletesebb adatközlés idevágóan is — térhiány miatt — az 1938. évi országos végeredményekre korlátozódik. A 7. a) tábla az abszolút számokat adja meg, míg a 7. b) tábla ezekhez kétféle módon kiszámított — egyrészt a születési sorrendszámokon, másrészt a házasságkötési évjáratokon belül való megoszlásra fényt vető — százalékokat fűz hozzá.

Áttalozva a két tábla szinte aprólékosan részletes adatsorain, számos jellegzetesség ötlük az ember szemébe.¹⁾ Tanulságos például, hogy az első gyermek — amennyiben megszületik — aránylag elég hamar látja meg a napvilágot. Az 1938. esztendő közel 52.000 élve a világra hozott törvényes szülöttjéből csaknem 42.000 a legutolsó három év — az 1936., 1937. és 1938. esztendő házasságainak volt gyümölcse (egyedül az 1937. évi házasságokból pedig majdnem 26.000 jókor megszületett első gyermek származott); figyelmet érdemel azonban, hogy a valamivel korábban: az 1932—1935. évek alatt házasságra lépett anyák ugyancsak említésreméltóbb számban születték meg első gyermekeiket; az ennél régebben férjhezment asszonyoktól viszont már csak kevés, sőt egyre kevesbedő elsőszülött származott,²⁾ kétségkívül nagyobb részben azért,

1) A halvaszültöttekre vonatkozó adatokkal együtt még teljesebb volna az adatok jellemzőereje, tanulságértéke.

2) Érdekes viszont, hogy elvéve még a világháború előtt és alatt férjhezment asszonyoknak is előfordult első szülése. (Az ilyen adatok azonban az esetleges adatszolgáltatási hibák miatt nem teljes értékűek.)

mert első gyermeküknek már idejében életet adtak, kisebb részben azonban a teljes gyermektelenség következtében, vagyis azért, mivel még első gyermekük sem született meg; tehát statisztikánkban nem is szerepelhetnek, hiányukkal hozzájárulva az adatok alacsony színvonalához. A második-, harmad-, negyedszültöttek stb. arányosabban, több házasságkötési évjárat között oszlottak meg; ez az arányosság azonban és általában a születéseknek fokozatosan egyre régebbi évjáratokra tolódása, valamint a tetőpontok megkisebbedése és a szám adatok elég gyors megcsappanása a *gyermekszám abszolút* (egykés jellegű), *vagy viszonylagos* (a gyermeknemzés gyakoriságának időbeli csökkenésében kifejeződő) *korlátozására is rámutat*. Figyelemreméltó például, hogy a

6. b). A törvényes élveszületések a születési sorrend
Naissances vivantes légitimes en 1938, suivant

Az anya életkora (korév) <i>Age de la mère (années d'âge)</i>	1. A születési sorrend egyes csoportjainak %-ában — <i>En % de certains groupes de l'ordre de naissance</i>																	
	1. <i>1er</i>	2. <i>2e</i>	3. <i>3e</i>	4. <i>4e</i>	5. <i>5e</i>	6—10. <i>6e—10e</i>	11.— <i>11e, 12e, etc.</i>	Ismeretlen sorszámú <i>Ordre de naissance inconnu</i>	Összesen <i>Ensemble</i>									
			<i>e</i>	<i>n</i>	<i>f</i>	<i>a</i>	<i>n</i>	<i>t</i>										
			s	z	ü	l	ö	t										
14		0·01	—	—	—	—	—	—	—	0·00								
15	1·33	0·16	0·10	0·00	—	—	—	—	—	0·43								
16		1·16	0·10	—	—	—	—	—	—	0·38								
17		4·76	0·44	0·03	—	—	—	—	—	1·59								
18	21·47	9·09	4·77	1·91	0·70	0·18	0·07	0·02	—	0·94								
19		7·62	2·42	0·49	0·05	—	—	—	—	7·89								
						0·00				3·00								
20		5·98	3·13	0·84	0·20	0·04	—	—	—	1·89								
21		6·27	3·97	1·60	0·43	0·13	—	—	—	2·83								
22	37·84	6·78	33·60	5·75	19·59	2·86	8·88	1·03	2·94	0·23	0·45	0·01	—	21·70	3·77	23·52	3·97	
23		9·19	9·40	5·87	2·48	0·85	—	—	—	—	—	—	—	—	5·66	6·20		
24		9·62	11·35	8·42	4·74	1·69	—	—	—	—	—	—	—	—	7·55	7·48		
25		8·07	10·60	9·54	6·47	3·03	—	—	—	—	—	—	—	—	8·49	7·29		
26		6·65	9·27	9·48	7·79	4·34	—	—	—	—	—	—	—	—	4·72	6·85		
27	27·85	5·34	41·21	8·30	45·35	9·43	40·63	8·65	29·08	6·13	9·28	1·63	0·39	0·05	29·25	3·77	32·12	6·46
28		4·40	7·14	9·36	9·30	7·68	—	—	—	—	—	—	—	—	7·55	6·20		
29		3·39	5·80	7·54	8·42	7·90	—	—	—	—	—	—	—	—	4·72	5·32		
30		2·79	4·71	6·95	8·04	9·29	—	—	—	—	—	—	—	—	5·66	5·08		
31		2·15	3·59	5·46	7·04	7·91	—	—	—	—	—	—	—	—	5·66	4·25		
32	8·60	1·52	15·20	2·80	23·95	4·73	32·47	6·91	39·05	8·08	32·30	6·96	5·83	0·58	26·42	2·83	19·92	3·97
33		1·13	2·33	3·76	5·31	6·99	—	—	—	—	—	—	—	—	5·66	3·42		
34		1·01	1·77	3·05	5·17	6·78	—	—	—	—	—	—	—	—	6·61	3·20		
35		0·74	1·27	2·66	3·81	5·61	—	—	—	—	—	—	—	—	2·83	2·81		
36		0·62	1·12	2·23	3·46	5·36	—	—	—	—	—	—	—	—	2·83	2·64		
37	2·41	0·45	4·32	0·83	8·68	1·73	14·26	3·00	22·29	4·65	39·70	8·63	41·26	8·33	15·10	1·89	11·67	2·44
38		0·35	0·70	1·15	2·37	3·91	—	—	—	—	—	—	—	—	5·66	2·15		
39		0·25	0·40	0·91	1·62	2·76	—	—	—	—	—	—	—	—	1·89	1·63		
40		0·20	0·30	0·65	1·35	2·30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1·40
41		0·11	0·23	0·37	0·95	1·51	—	—	—	—	—	—	—	—	10·78	0·94	—	1·02
42		0·10	0·14	0·30	0·70	1·32	—	—	—	—	—	—	—	—	10·11	2·83	—	0·86
43		0·06	0·07	0·20	0·33	0·72	—	—	—	—	—	—	—	—	8·33	—	—	0·53
44		0·02	0·03	0·10	0·17	0·41	—	—	—	—	—	—	—	—	5·15	0·94	—	0·31
45	0·50	0·01	0·80	0·02	1·72	0·05	3·69	0·13	6·64	0·24	18·26	0·70	52·52	3·22	6·59	—	4·45	0·18
46		0·00	0·01	0·01	0·03	0·06	—	—	—	—	—	—	—	—	1·88	0·94	—	0·08
47		0·00	0·00	0·01	0·01	0·04	—	—	—	—	—	—	—	—	0·96	—	—	0·04
48		0·00	—	0·01	—	0·03	—	—	—	—	—	—	—	—	0·48	0·94	—	0·02
49		—	0·00	0·01	0·02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0·29	—	—	0·01
50—		0·00	0·00	0·01	—	0·01	—	—	—	—	—	—	—	—	0·05	—	—	0·00
Ismeretlen <i>Age inconnu</i>		0·00	0·00	0·01	—	—	—	—	—	0·01	—	—	—	—	—	—	—	0·00
Összesen <i>Totaux</i>		100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00

¹⁾ A visszaesatolt területek nélkül. — *Non compris les régions réincorporées.*

második szülésre időbelileg már megérett 1934—1936. évi házasságokból 1938-ban alig 22.000 másodszületett sarjadzott s harmadszületett végösszegben sem volt annyi, mint amennyi első gyermek bölcsője fölé 1938-ban az egy évvel előbb oltár elé lépett házaspárok hajoltak. Ha azután azt nézzük, hogy kb. hol feleződnek az egyes születési sorszám-kategóriák, akkor azt látjuk, hogy az a házasságkötési időpont, amely előtt és

után létrejött házasságokból a szülötteknek egyformán mintegy fele-fele származott, az első gyerekeknél kb. az 1937. év szeptemberére, a másodszületetteknél az 1934. év legelőjére, a harmadszületetteknél az 1932. esztendő közepére (júniusára), a negedszületetteknél az 1930. év augusztusára, az ötödszületetteknél 1928. szeptemberére, a 6—10. szülötteknél az 1924. esztendő novemberére s a 11. és többedik szülötteknél az 1919. év

és az anya kora szerint százalékokban 1938-ban.¹⁾
l'ordre de naissance et l'âge de la mère (‰).¹⁾

2. Az egyes korévekhez tartozók törvényes élveszületéseinek ‰-ában — <i>En ‰ des naissances vivantes légitimes dues aux mères indiquées</i>								
1. <i>1er</i>	2. <i>2e</i>	3. <i>3e</i>	4. <i>4e</i>	5. <i>5e</i>	6—10. <i>6e—10e</i>	11.— <i>11e, 12e, etc.</i>	Ismeretlen sorszámú <i>Ordre de naissance inconnu</i>	Összesen <i>Ensemble</i>
<i>e n f a n t</i>								
s z ü l ö t t								
100 00	—	—	—	—	—	—	—	100·00
97·62	2·38	—	—	—	—	—	—	100·00
94·08	5·92	—	—	—	—	—	—	100·00
93·43	6·27	0·30	—	—	—	—	—	100·00
85·98	13·13	0·80	0·07	—	—	—	0·02	100·00
79·06	18·28	2·48	0·16	—	0·02	—	—	100·00
68·38	26·07	4·67	0·75	0·09	—	—	0·04	100·00
62·00	28·62	7·64	1·37	0·27	0·04	—	0·06	100·00
53·11	32·85	10·85	2·59	0·39	0·15	—	0·06	100·00
46·15	34·42	14·27	4·02	0·92	0·16	—	0·06	100·00
40·07	34·47	16·96	6·37	1·51	0·56	—	0·06	100·00
34·49	33·02	19·73	8·92	2·79	0·97	0·01	0·07	100·00
30·23	31·08	20·88	11·44	4·24	2·09	—	0·04	100·00
25·73	29·14	21·99	13·46	6·35	3·28	0·01	0·04	100·00
22·05	26·07	22·71	15·05	8·28	5·76	—	0·08	100·00
19·86	24·75	21·37	15·91	9·95	8·03	0·07	0·06	100·00
17·07	21·08	20·63	15·91	12·25	12·87	0·12	0·07	100·00
15·73	19·21	19·37	16·65	12·48	16·30	0·18	0·08	100·00
11·92	15·98	17·95	17·47	13·61	22·85	0·18	0·04	100·00
10·25	15·48	16·60	15·62	13·71	27·65	0·58	0·11	100·00
9·79	12·55	14·38	16·23	14·19	31·74	0·99	0·13	100·00
8·24	10·25	14·28	13·64	13·38	37·82	2·33	0·06	100·00
7·36	9·65	12·76	13·20	13·61	40·37	2·98	0·07	100·00
5·81	7·78	10·68	12·38	12·79	46·25	4·26	0·05	100·00
4·96	7·37	8·03	10·99	12·10	50·15	6·23	0·17	100·00
4·74	5·55	8·45	10·00	11·36	51·78	8·05	0·07	100·00
4·38	4·94	7·01	9·76	11·05	52·80	10·06	—	100·00
3·46	5·05	5·46	9·39	9·92	53·52	13·14	0·06	100·00
3·50	3·64	5·24	8·18	10·35	54·20	14·68	0·21	100·00
3·49	3·15	5·52	6·31	9·01	53·04	19·48	—	100·00
1·72	2·09	4·96	5·34	8·78	56·50	20·42	0·19	100·00
1·36	3·06	4·42	7·49	9·18	51·70	22·79	—	100·00
0·73	2·19	1·46	3·65	5·11	57·66	28·47	0·73	100·00
3·18	3·18	1·59	1·59	6·35	52·37	31·74	—	100·00
6·25	—	3·13	—	9·37	46·87	31·25	3·13	100·00
—	4·55	4·55	18·18	—	45·45	27·27	—	100·00
18·18	9·09	9·09	—	9·09	45·46	9·09	—	100·00
20·00	20·00	20·00	—	—	40·00	—	—	100·00
31·13	22·70	15·07	10·05	6·70	13·05	1·24	0·06	100·00

közepére (júliusára) esik.¹⁾ A családmegnagyobbodási időpontnak ez a lépcsőzetessége minden zavaró tényező (halvaszülettekről hasonló részletezésben rendelkezésre álló adatok mellőzése,²⁾ valamint a házasságok

megszűnésének figyelmen kívül hagyása stb.) ellenére az egyes szülések közti időbeli térközre, az abszolút számok csökkenésével kapcsolatban pedig egyben a propagatív erőnek vagy akaratnak az életkorévek per-

¹⁾ Az összes törvényes élveszületéseknél pedig 1933 januárjára jut. — Ez a számítás egyébként egészen nyers és nincs tekintettel a házasságkötések időnyhullámzásaira.

²⁾ A halvaszülettek számbavétele egyébként csak az abszolút számokat emelné, de a 7. b) táblával történik.)

megoszlási arányszámait és az említett lépcsőzeteséget alig módosítaná. (Megjegyzendő, hogy az élveszülettek hányadszülettségének megállapítása az esetleges előző halvaszületések tekintetbevételé-

7. a). A törvényes élveszületések a születési sorrend és a házasságkötés éve szerint abszolút számokban 1938-ban.¹⁾

Naissances vivantes légitimes dans l'année 1938, en nombres absolus, suivant l'ordre de naissance et l'année du mariage.¹⁾

A házasságkötés éve <i>Année du mariage</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6—10.	11.—	Ismeretlen sorszámú	Összesen <i>Ensemble</i>
	<i>1er enfant</i>	<i>2e enfant</i>	<i>3e enfant</i>	<i>4e enfant</i>	<i>5e enfant</i>	<i>6e—10e enfant</i>	<i>11e, 12e, etc. enfant</i>	<i>Ordre de naissance inconnu</i>	
	s z ü l ö t t								
1938	7.030	642	215	118	50	80	8	3	8.146
1937	25.885	2.338	472	159	89	116	10	28	29.097
1936	9.045	7.463	822	214	99	120	9	12	17.784
1935	3.875	8.333	2.059	326	119	131	14	13	14.870
1934	2.295	5.937	3.912	753	158	147	11	11	13.224
1933	1.136	3.555	3.682	1.293	275	170	9	7	10.127
1932	774	2.577	3.213	2.026	497	228	9	4	9.328
1931	540	1.946	2.510	2.203	920	395	17	9	8.540
1930	386	1.452	2.101	2.070	1.256	656	21	3	7.945
1929	269	1.071	1.537	1.700	1.286	948	12	1	6.824
1928	209	811	1.244	1.381	1.227	1.351	17	2	6.242
1927	135	543	862	948	1.043	1.503	12	1	5.047
1926	106	416	714	848	839	1.703	21	—	4.647
1925	78	231	466	616	703	1.649	28	—	3.771
1924	52	187	346	539	555	1.766	55	—	3.500
1923	43	134	274	392	424	1.587	74	—	2.928
1922	25	89	234	331	479	1.852	117	—	3.127
1921	24	60	184	262	329	1.714	141	—	2.714
1920	28	32	113	216	324	1.804	227	1	2.745
1919	23	46	127	244	302	2.090	423	1	3.256
1918	9	13	33	68	97	720	229	—	1.169
1917	2	2	15	17	28	275	94	—	433
1916	2	2	3	11	21	155	86	—	280
1915	2	3	4	3	8	97	67	1	185
1914	—	1	5	14	14	162	100	1	297
1913	1	1	2	9	14	174	100	—	301
1912	—	3	1	10	15	87	87	2	205
1911	1	—	3	4	5	44	36	—	93
1910	1	2	3	3	2	37	20	—	68
1909	—	—	1	—	1	11	10	—	23
1908	—	—	—	—	—	2	7	—	9
—1907	—	—	—	—	1	3	6	—	10
Ismeretlen - <i>Inconn.</i>	15	13	1	3	1	5	—	6	44
Összesen—<i>Totaux</i>	51.991	37.903	25.158	16.781	11.181	21.782	2.077	106	166.979

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — ¹⁾ *Non compris les régions réincorporées.*

gésével párhuzamban mutatkozó fokozatos gyengülésére is fényt vet.

A 7. b) tábla százaléksorai részben a fenti tanulságokat erősítik meg, részben azonban a születési mozgalomra befolyást gyakorló különleges körülményekre is ráutalnak. Így arra, hogy az arányszámoknak a már említett *tetőpontok körül észlelhető szabályszerű emelkedését-esését itt-ott kisebb törések* zavarják meg; ezek okát rendszerint az *egyes házasságkötési évjáratok elűtő teltségében* kell keresni. Az 1919. és 1920. évben tudvalévően igen sok vőlegény

és menyasszony járult oltár elé; az ekkor kötött házasságok magasra szökkenő számának érdekes utóhatását láthatjuk abban, hogy 1938. évi statisztikánkból kitetszően a 6—10., kivált pedig a 11. és tőbbedik szülöttek sorából ez a két — különösen az 1920-as — évjárat viszonylag roppant nagy mértékben részesedett. Az *ismeretlen sorszámú* újszülöttek túlnyomó része rövid időtartamú házasság gyümölcse, ezek tehát többnyire minden valószínűség szerint első gyermekek.¹⁾ A tábla máso-

¹⁾ L. erről M. Stat. Szemle, 1937. évf. 959. l.

7. b). A törvényes élveszületések a születési sorrend és a házasságkötés éve szerint százalékokban 1938-ban.¹⁾

Naissances vivantes légitimes dans l'année 1938, en %, suivant l'ordre de naissance et l'année du mariage.¹⁾

A házasságkötés éve Année du mariage	1. A születési sorrend egyes csoportjainak %-ában En % de certains groupes de l'ordre de naissance									2. Az egyes házasságkötési évjáratok törvényes élveszületőinek %-ában — En % des naissances vivantes légitimes dues aux mariages contractés dans les années indiquées								
	1.—1 ^{er} enfant	2.—2 ^e enfant	3.—3 ^e enfant	4.—4 ^e enfant	5.—5 ^e enfant	6.—10. 6 ^e —10 ^e enfant	11.—11 ^e , 12 ^e , etc. enfant	Ismeretlen sorszámú Ordre de naissance inconnu	Összesen Ensemble	1.—1 ^{er} enfant	2.—2 ^e enfant	3.—3 ^e enfant	4.—4 ^e enfant	5.—5 ^e enfant	6.—10.— 10 ^e enfant	11.—11 ^e , 12 ^e , etc. enfant	Ismeretlen sorszámú Ordre de naissance inconnu	Összesen Ensemble
	s	z	ü	l	ö	t	t			s	z	ü	l	ö	t	t		
1938	13.52	1.70	0.85	0.70	0.45	0.37	0.39	2.83	4.88	86.30	7.88	2.64	1.45	0.61	0.98	0.10	0.04	100.00
1937	49.80	6.17	1.88	0.95	0.80	0.53	0.48	26.42	17.43	88.96	8.04	1.62	0.55	0.31	0.40	0.03	0.09	100.00
1936	17.40	19.69	3.27	1.28	0.89	0.55	0.43	11.32	10.65	50.86	41.96	4.62	1.20	0.56	0.68	0.05	0.07	100.00
1935	7.45	21.98	8.18	1.94	1.06	0.60	0.68	12.27	8.90	26.06	56.04	13.85	2.19	0.80	0.88	0.09	0.09	100.00
1934	4.42	15.67	15.55	4.49	1.41	0.68	0.53	10.38	7.92	17.36	44.90	29.59	5.69	1.19	1.11	0.08	0.08	100.00
1933	2.19	9.38	14.64	7.70	2.46	0.78	0.43	6.60	6.07	11.22	35.10	36.35	12.77	2.72	1.68	0.09	0.07	100.00
1932	1.49	6.80	12.77	12.07	4.45	1.05	0.43	3.78	5.59	8.30	27.63	34.45	21.72	5.33	2.44	0.09	0.04	100.00
1931	1.04	5.14	9.98	13.13	8.23	1.81	0.82	8.49	5.11	6.32	22.79	29.40	25.80	10.77	4.62	0.20	0.10	100.00
1930	0.74	3.83	8.35	12.34	11.23	3.01	1.01	2.83	4.75	4.86	18.27	26.45	26.06	15.81	8.26	0.26	0.03	100.00
1929	0.52	2.83	6.11	10.13	11.50	4.35	0.58	0.94	4.09	3.94	15.69	22.53	24.91	18.85	13.89	0.18	0.01	100.00
1928	0.40	2.14	4.95	8.23	10.97	6.20	0.82	1.89	3.74	3.35	12.99	19.93	22.12	19.66	21.65	0.27	0.03	100.00
1927	0.26	1.43	3.43	5.65	9.33	6.90	0.58	0.94	3.02	2.67	10.76	17.08	18.78	20.67	29.78	0.24	0.02	100.00
1926	0.20	1.10	2.84	5.05	7.50	7.82	1.01	—	2.78	2.28	8.95	15.37	18.25	18.05	36.65	0.45	—	100.00
1925	0.15	0.61	1.85	3.67	6.29	7.57	1.35	—	2.26	2.07	6.13	12.36	16.33	18.64	43.73	0.74	—	100.00
1924	0.10	0.49	1.38	3.21	4.96	8.11	2.65	—	2.10	1.48	5.34	9.89	15.40	15.86	50.46	1.57	—	100.00
1923	0.08	0.35	1.09	2.34	3.79	7.29	3.56	—	1.75	1.47	4.58	9.36	13.38	14.48	54.20	2.53	—	100.00
1922	0.05	0.24	0.93	1.97	4.28	8.51	5.63	—	1.87	0.80	2.85	7.48	10.59	15.32	59.22	3.74	—	100.00
1921	0.05	0.16	0.73	1.56	2.94	7.87	6.79	—	1.63	0.88	2.21	6.78	9.65	12.12	63.16	5.20	—	100.00
1920	0.05	0.09	0.45	1.29	2.90	8.28	10.93	0.94	1.64	1.02	1.17	4.12	7.87	11.80	65.71	8.27	0.04	100.00
1919	0.04	0.12	0.50	1.45	2.70	9.60	20.37	0.94	1.95	0.71	1.41	3.90	7.49	9.27	64.20	12.99	0.03	100.00
1918	0.02	0.03	0.13	0.41	0.87	3.31	11.03	—	0.70	0.77	1.11	2.82	5.82	8.30	61.59	19.59	—	100.00
1917	0.00	0.00	0.06	0.10	0.25	1.26	4.53	—	0.26	0.46	0.46	3.46	3.93	6.47	63.51	21.71	—	100.00
1916	0.00	0.00	0.01	0.07	0.19	0.71	4.09	—	0.17	0.72	0.72	1.08	3.94	7.53	55.55	30.46	—	100.00
1915	0.00	0.01	0.02	0.02	0.07	0.45	3.27	0.94	0.11	1.08	1.61	2.15	1.61	4.30	52.15	36.56	0.54	100.00
1914	—	0.00	0.02	0.08	0.13	0.74	4.81	0.94	0.18	—	0.34	1.68	4.71	4.71	54.55	33.67	0.34	100.00
1913	0.00	0.00	0.01	0.05	0.13	0.80	4.81	—	0.18	0.33	0.33	0.66	2.99	4.65	57.82	33.22	—	100.00
1912	—	0.01	0.00	0.06	0.13	0.40	4.19	1.89	0.12	—	1.47	0.49	4.88	7.32	42.43	42.43	0.98	100.00
1911	0.00	—	0.01	0.02	0.04	0.20	1.73	—	0.06	1.08	—	3.23	4.30	5.38	47.31	38.70	—	100.00
1910	0.00	0.00	0.01	0.02	0.02	0.17	0.96	—	0.04	1.47	2.94	4.41	4.41	2.94	54.41	29.42	—	100.00
1909	—	—	0.00	—	0.01	0.05	0.48	—	0.01	—	—	4.35	—	4.35	47.82	43.48	—	100.00
1908	—	—	—	—	—	0.01	0.34	—	0.01	—	—	—	—	—	22.22	77.78	—	100.00
—1907	—	—	—	—	0.01	0.00	0.29	—	0.00	—	—	—	—	10.00	30.00	60.00	—	100.00
Ismeretlen Inconnue	0.03	0.03	0.00	0.02	0.01	0.02	—	5.66	0.03	34.09	29.55	2.27	6.82	2.27	11.36	—	13.64	100.00
Összesen Totaux . .	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	31.13	22.70	15.07	10.05	6.70	13.05	1.24	0.06	100.00

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — Non compris les régions reincorporées.

dik részének megosztási százaléka is érdekes lépcsőzetességre derítenek világot.¹⁾ Jellemző pl., hogy az 1937. és 1938. évben házasságot kötött férjes nők szülőiteinek csaknem $\frac{9}{10}$ -e első gyermek a családban; az 1936 óta férjnél lévő nők szülőiteinek ellenben csupán fele első, kétötöde pedig második gyermek. Az 1935. évi házaspárok

¹⁾ E táblarész néhány szembeötlő adatát illetően azok szépséghibáira is emlékeztetnünk kell; arra ugyanis, hogy a születési lap kérdés-rendszerének megfelelően a házasságkötés éve mindig az utolsó (a fennálló) házasságra vonatkozik, az újszülött születési sorrendje azonban az esetleges korábbi házasság sarjainak beszámításával nyer megállapítást; emellett az adatok értékét az is zavaróan befolyásolja, hogy itt-ott a házasság előtti születések is figyelembevételre kerültek a születési sorszám megállapításánál s a számbavett törvényes élveszülettek közül is származhatnak egyesek esküvő előtti fogamzásból.

leszármazói közt már a másodszülött a leggyakoribb s viszonylag ugyanez áll az 1934-es házassági évjáratra, míg az 1933. évi házasságokból egy árnyalattal több harmadik gyermek származott, mint másodszülött; az 1932. óta családi kötelékben élő nőknél a harmadik gyermek gyakorisága viszonylag szintén domináló, sőt már sorrendben negyedik szülésre is szép számmal akad példa. A tüneti szempontból is jellegzetes további százalékok tanulságainak következetes felsorakoztatását mellőzve e helyütt még csupán arra utalunk, hogy a 7. a) és 7. b) tábláknak megfelelően kéziratban összeállított 1937. és 1938. évi vidéki adatok tanuskodása szerint az alapvető szabályszerűség: a születési sorrend és a házasság tartama közti természetes összefüggés mindkét esztendő számsoraiban hasonló

8. A törvényes élveszületések születési sorrend szerint az anya életkorának és házasságkötési évének kombinációjában 1938-ban.¹⁾

Naissances vivantes légitimes en 1938, suivant l'ordre de naissance; tableau combinant l'âge de la mère avec l'année ou elle s'est mariée.¹⁾

Születési sorrend Ordre de naissance	A házasságkötés éve — Année où le mariage fut contracté															
	szám szerint — nombres abs.							% - b a n — %								
	1938—1937	1936—1935	1934—1932	1931—1928	1927—1919	1918 és előbb-1918 et avant	Ismeretlen anyák inconnue	Összesen Total	1938—1937	1936—1935	1934—1932	1931—1928	1927—1919	1918 és előbb-1918 et avant	Ismeretlen anyák inconnue	Összesen Total
Az anya életkora (korcsoport) Age de la mère (groupes d'âge)																
1. szülött — 1er enfant																
Méres de { —19 éves - ans	9.707	2.078	67	—	—	—	3	11.855	81·9	17·5	0·6	—	—	—	0·0	100·0
20—24 ..	13.026	5.133	1.373	140	—	—	6	19.678	66·2	26·1	7·0	0·7	—	—	0·0	100·0
25—29 ..	7.649	4.180	1.927	644	75	—	4	14.479	52·8	28·9	13·3	4·5	0·5	—	0·0	100·0
30—34 ..	1.973	1.159	657	457	215	—	1	4.462	44·2	26·0	14·7	10·3	4·8	—	0·0	100·0
35—39 ..	489	308	149	137	168	3	—	1.254	39·0	24·6	11·9	10·9	13·4	0·2	—	100·0
40— ..	70	62	32	26	56	15	—	262	26·7	23·7	12·2	9·9	21·4	5·7	0·4	100·0
Ismeretlen — Mère d'âge inconnu	1	—	—	—	—	—	—	1	100·0	—	—	—	—	—	—	100·0
Összesen — Totaux . .	32.915	12.920	4.205	1.404	514	18	15	51.991	63·3	24·9	8·1	2·7	1·0	0·0	0·0	100·0
2. szülött — 2e enfant																
Méres de { —19 éves - ans	452	1.308	84	—	—	—	—	1.844	24·5	70·9	4·6	—	—	—	—	100·0
20—24 ..	1.188	7.002	4.097	442	—	—	5	12.734	9·3	55·1	32·1	3·5	—	—	0·0	100·0
25—29 ..	888	5.672	5.865	2.868	318	—	5	15.616	5·7	36·3	37·5	18·4	2·1	—	0·0	100·0
30—34 ..	335	1.431	1.601	1.558	835	—	2	5.762	5·8	24·8	27·8	27·1	14·5	—	0·0	100·0
35—39 ..	105	324	368	364	466	10	1	1.638	6·4	19·8	22·5	22·2	28·5	0·6	0·0	100·0
40— ..	12	59	54	48	118	17	—	308	3·9	19·2	17·5	15·6	38·3	5·5	—	100·0
Ismeretlen — Mère d'âge inconnu	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	100·0	—	—	100·0
Összesen — Totaux . .	2.980	15.796	12.069	5.280	1.738	27	13	37.903	7·9	41·7	31·8	13·9	4·6	0·1	0·0	100·0
3. szülött — 3e enfant																
Méres de { —19 éves - ans	24	109	43	—	—	—	—	176	13·6	62·0	24·4	—	—	—	—	100·0
20—24 ..	168	1.094	3.165	503	—	—	—	4.930	3·4	22·2	64·2	10·2	—	—	—	100·0
25—29 ..	279	1.168	5.533	3.984	448	—	—	11.412	2·5	10·2	48·5	34·9	3·9	—	—	100·0
30—34 ..	143	386	1.579	2.291	1.630	—	—	6.029	2·4	6·4	26·2	38·0	27·0	—	—	100·0
35—39 ..	62	103	422	533	1.037	27	1	2.185	2·8	4·7	19·3	24·4	47·5	1·3	0·0	100·0
40— ..	11	21	65	81	205	42	—	425	2·6	4·9	15·3	19·1	48·2	9·9	—	100·0
Ismeretlen — Mère d'âge inconnu	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	100·0	—	100·0
Összesen — Totaux . .	687	2.881	10.807	7.392	3.320	70	1	25.158	2·7	11·5	42·9	29·4	13·2	0·3	0·0	100·0
4. szülött — 4e enfant																
Méres de { —19 éves - ans	—	7	5	—	—	—	—	12	—	58·3	41·7	—	—	—	—	100·0
20—24 ..	35	122	926	405	2	—	—	1.490	2·4	8·2	62·1	27·2	0·1	—	—	100·0
25—29 ..	109	239	2.178	3.859	433	—	1	6.819	1·6	3·5	32·0	56·6	6·3	—	0·0	100·0
30—34 ..	72	112	755	2.381	2.125	—	2	5.447	1·3	2·1	13·9	43·7	39·0	—	0·0	100·0
35—39 ..	47	50	176	598	1.474	47	—	2.392	2·0	2·1	7·3	25·0	61·6	2·0	—	100·0
40— ..	14	10	32	111	362	92	—	621	2·2	1·6	5·2	17·9	58·3	14·8	—	100·0
Ismeretlen — Mère d'âge inconnu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Totaux . .	277	540	4.072	7.354	4.396	139	3	16.781	1·7	3·2	24·3	43·8	26·2	0·8	0·0	100·0
5. szülött — 5e enfant																
Méres de { —19 éves - ans	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20—24 ..	9	22	129	166	2	—	—	328	2·7	6·7	39·4	50·6	0·6	—	—	100·0
25—29 ..	48	85	442	2.254	423	—	—	3.252	1·5	2·6	13·6	69·3	13·0	—	—	100·0
30—34 ..	56	58	233	1.759	2.261	—	—	4.367	1·3	1·3	5·3	40·3	51·8	—	—	100·0
35—39 ..	16	39	95	432	1.846	65	—	2.493	0·6	1·6	3·8	17·3	74·1	2·6	—	100·0
40— ..	10	14	31	78	466	141	1	741	1·4	1·9	4·2	10·5	62·9	19·0	0·1	100·0
Ismeretlen — Mère d'âge inconnu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Totaux . .	139	218	930	4.689	4.998	206	1	11.181	1·2	2·0	8·3	42·0	44·7	1·8	0·0	100·0
6—10. szülött 6e—10e enfant																
Méres de { —19 éves - ans	1	—	—	—	—	—	—	1	100·0	—	—	—	—	—	—	100·0
20—24 ..	8	7	25	55	3	—	—	98	8·2	7·1	25·5	56·1	3·1	—	—	100·0
25—29 ..	37	43	120	1.180	641	—	—	2.021	1·8	2·1	6·0	58·4	31·7	—	—	100·0
30—34 ..	60	100	203	1.407	5.256	8	1	7.035	0·9	1·4	2·9	20·0	74·7	0·1	0·0	100·0
35—39 ..	64	78	153	575	7.270	506	3	8.649	0·7	0·9	1·8	6·7	84·1	5·8	0·0	100·0
40— ..	26	23	44	133	2.497	1.252	1	3.976	0·7	0·6	1·1	3·3	62·8	31·5	0·0	100·0
Ismeretlen — Mère d'âge inconnu	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	50·0	50·0	—	100·0
Összesen — Totaux . .	196	251	545	3.350	15.668	1.767	5	21.782	0·9	1·2	2·5	15·4	71·9	8·1	0·0	100·0

¹⁾ A visszacsatolt területek nélkül. — Non compris les régions réincorporées.

Születési sorrend <i>Ordre de naissance</i>	A házasságkötés éve — <i>Année où le mariage fut contracté</i>															
	1937	1935	1932	1928	1919	1918 és előbb-1918 et avant	ismeretlen année in- connue	Összesen <i>Total</i>	1937	1935	1932	1928	1919	1918 és előbb-1918 et avant	ismeretlen année in- connue	Összesen <i>Total</i>
	szám szerint — <i>nombres abs.</i>								% -ban — %							
11—szülött <i>11e enfant et au-dessus</i>																
Mères de {																
—19 éves -ans	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20—24 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—29 „	—	—	—	—	2	6	—	8	—	—	—	25·0	75·0	—	—	—
30—34 „	1	7	1	19	91	2	—	121	0·8	5·8	0·8	15·7	75·2	1·7	—	100·0
35—39 „	8	8	15	30	632	164	—	857	0·9	0·9	1·8	3·5	73·7	19·2	—	100·0
40—	9	8	13	16	369	676	—	1.091	0·8	0·7	1·2	1·5	33·8	62·0	—	100·0
Ismeretlen — <i>Mère d'âge inconnu</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Totaux</i> . .	18	23	29	67	1.098	842	—	2.077	0·9	1·1	1·4	3·2	52·9	40·5	—	100·0
Ismeretlen sorszámú szülött — <i>Enfants dont l'ordre de naissance était inconnu</i>																
Mères de {																
—19 éves -ans	1	—	—	—	—	—	—	1	100·0	—	—	—	—	—	—	100·0
20—24 „	10	10	2	—	—	—	—	23	43·5	43·5	8·7	—	—	—	—	4·3
25—29 „	9	6	11	4	—	—	—	31	29·0	19·4	35·5	12·9	—	—	—	3·2
30—34 „	9	5	6	6	1	—	—	28	32·1	17·9	21·4	21·4	3·6	—	—	3·6
35—39 „	1	4	3	4	2	1	1	16	6·3	25·0	18·6	25·0	12·5	6·3	6·3	100·0
40—	1	—	—	1	—	3	2	7	14·3	—	—	14·3	—	42·8	28·6	100·0
Ismeretlen — <i>Mère d'âge inconnu</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Totaux</i> . .	31	25	22	15	3	4	6	106	29·2	23·6	20·8	14·1	2·8	3·8	5·7	100·0
Mindössze — <i>Total général</i>																
Mères de {																
—19 éves -ans	10.185	3.502	199	—	—	—	3	13.889	73·4	25·2	1·4	—	—	—	—	0·0
20—24 „	14.444	13.390	9.717	1.711	7	—	12	39.281	36·8	34·1	24·7	4·4	—	—	—	0·0
25—29 „	9.019	11.393	16.076	14.795	2.344	—	11	53.638	16·8	21·2	30·0	27·6	4·4	—	—	0·0
30—34 „	2.649	3.258	5.035	9.878	12.414	10	7	33.251	8·0	9·8	15·1	29·7	37·3	0·1	0·0	100·0
35—39 „	792	914	1.381	2.673	12.895	823	6	19.484	4·1	4·7	7·1	13·7	66·2	4·2	0·0	100·0
40—	153	197	271	494	4.073	2.238	5	7.431	2·1	2·6	3·7	6·6	54·8	30·1	0·1	100·0
Ismeretlen — <i>Mère d'âge inconnu</i>	1	—	—	—	2	2	—	5	20·0	—	—	—	40·0	40·0	—	100·0
Összesen — <i>Totaux</i> . .	37.243	32.654	32.679	29.551	31.735	3.073	44	166.979	22·3	19·6	19·6	17·7	19·0	1·8	0·0	100·0

erővel és módon — bár a különleges okok tömkelege által felidézett kisebb kirezgésekkel — jelentkeznek.

A születési sorrend az anya korának és a házasságkötés évének együttes kombinációjában. A születési statisztika 1937-ben megindult új feldolgozása — mint már jeleztük — többes kombinációban: a születési sorrendnek az anya korával és a házasságkötés évével való egybevetésében készül el. Végeredményeit tehát a 4. sz. táblához hasonló (annál a házasságkötés éve szempontjából mindössze egy lényegtelen árnyalattal bővebb), de minden egyes születési sorszámnak megfelelően összeállított — 1938-ban a törvényes élveszülötteket illetően 22 — külön feldolgozási táblázat foglalja magában.

Ezt a hatalmas anyagot a 8. sz. tábla csak egészen kivonatossan jellemezheti. A csupán 1938. évi abszolút és arányszámokat közreadó táblázat az 1., 2., 3., 4., 5., 6—10., 11. és tőbbedik s az ismeretlen sorszámú szülöttek csoportjai szerint tagolódik. A törvényes élveszülöttekre vonatkozó szá-

mok garmadáját e kategóriákon belül az anya korának és házasságkötési évének csupán összevont (utóbbi szempontból kissé önkényes) tételeire bontja fel.

A tanulságokat jórészen a fentebb bemutatott egyszínűbb adatközlésekhez fűzött fejtegetések során már említettük. A 8. sz. táblában ezek a megállapítások természetesen még sokkal határozottabban jelentkeznek (itt-ott azonban néhány valószínűtlen adat is lappang az összeállításban). Nem érdektelen például, hogy az 1938. évi csecsemők közt elkésett elsőszülött is nem egy akad; pl. a kb. tíz-húsz évvel ezelőtt (1919—1927-ben) kötött házasságban élő 30—39 éves nők közül 383 csak 1938-ban hozta világra első gyermekét; igaz viszont, hogy pl. 13.026 házas életének kezdetén álló 20—24 éves asszonyhoz szintén már 1938-ban — tehát késésmentesen — köszöntött be elsőizben a gyermekáldás. Egyébként minden szám önmagában is jellegzetes, a hasonló korúaknak és házasságtartamúaknak a szülés sorrendje szerint tagolt többi adatával egybevetve pedig fontos részlet-

megfigyelésekre is adhat alkalmat. Beszédes számaink tömegéből most csupán azt ragadjuk ki, hogy az 1919—1927. évi időszak óta családi kötelékben élő, ezidőszert 30—39 éves — tehát *fiatalon férjhez ment* nők közül 12.526-nak 6—10. gyermeke pillantotta meg az 1938. év folyamán a napvilágot. Nagy családossá eszerint általában és érthetően csupán a korán családi kötelékbe lépett asszonyok lesznek. A bő gyermeklétszám azonban más adatközléseink¹⁾ tapasztalatai szerint az ily családok csak *egy részének* sajátossága.

III.

A magyar születési statisztika legújabb kibővítéséből származó eredményeket az új feldolgozás terjedelmének és tartalmának jellemzése céljából *aránylag bő táblasorozatban* tártuk fentiekben az olvasó elé. A *tanulságok levonása* már csak *szűkebb keretekben* történni lehetett meg. Egyrészt, mert az új adatkincs csupán két, ill. országos teljességgel mindössze egy évre vonatkozik. Másrészt, mivel a teljes kiaknázásra: a há-

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 667—693. l.

zasságkötések, helyesebben a házaspárok számával való egybevetésre, a családok nagyságkategóriánkénti számának évről-évre történő¹⁾ megállapítására, valamint a propagatív tevékenység évjáratok s a születési sorszám szerint való folyamatos feljegyzésére, a megfelelő gyakorisági arányszámok kiszámítására stb. csak a következő népszámlálás kellőképpen tagolt állónépességi adatai alapján lesz majd mód.²⁾ Ezeknek a munkáknak az elvégzése azonban — a halva- és az összes születésekre vonatkozó kiegészítő adatösszeállítások és számítások elkészítésével egyetemben — *népmozgalmi statisztikánknak* egyik nagy, sőt *talán legfontosabb feladatát fogja alkotni*. Mert a hatásos és gyors eredményű népesedéspolitika számára megállapításaik és tanulságaik egyenesen nélkülözhetetlenek.

Thirring Lajos dr.

¹⁾ V. ö. Konkoly Thege Gyula dr.: Néhány időszertű népességtudományi kérdés statisztikai megvilágításban. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 983—995. l. (l. a 995. lapon).

²⁾ E célból a következő népszámlálás alkalmával a férjes asszonyok számát is az életkorévek és házasságkötési évek, valamint összes szülöttjeik és életben lévő gyermekeik számának egybevetésében kell kimutatni.

MEZŐGAZDASÁG

A földhaszonbérletek elterjedése és azok jelentősége Magyarország trianoni területén.¹⁾

L'extension et l'importance des baux ruraux dans la Hongrie de Trianon.¹⁾

Résumé. L'auteur fait connaître l'extension et l'importance des baux ruraux sur le territoire selon le traité de Trianon, donnant des relevés basés sur des données inédites, et qui ont été dressés récemment, depuis la publication des résultats du recensement agricole de 1935.

Il indique le nombre, absolu et proportionnel, et la superficie des terres affermées fournissant des données sur les propriétés foncières à mutation libre ou à mutation limitée, ainsi que sur les catégories des petites, moyennes et grandes propriétés (tableaux 1, 2, 3 et 5).

Les terres affermées, représentant 17,4% des propriétés foncières, sont de 2,8 millions d'arp. cad.

¹⁾ Székfoglaló előadás a Magyar Tudományos Akadémiában 1940 március 18-án. — Discours de réception prononcé à l'Académie Hongroise des Sciences le 18 mars 1940.

La plus grande partie en appartient à de petites propriétés possédées par des personnes physiques et à de grandes propriétés de personnes morales (respectivement 900 mille et 730 mille arp. c.). Des moyennes et grandes propriétés de personnes physiques, seulement 400—500 arp. c. sont affermées; des petites et moyennes propriétés de personnes morales, 230 arp. c. Il est curieux que des terres affermées des petites propriétés libres, 700 mille arp. c. appartiennent à des propriétés paysannes et que ce soient les moyennes propriétés, ainsi que les grandes propriétés pas trop considérables, appartenant à la catégorie des biens à mutation limitée, qui ont, relativement, le plus de terres affermées (plus d'un quart de leur superficie totale). Et on peut voir, par le tableau 4, que la grandeur des superficies affermées est en raison directe de leurs terres labourables.

megfigyelésekre is adhat alkalmat. Beszédes számaink tömegéből most csupán azt ragadjuk ki, hogy az 1919—1927. évi időszak óta családi kötelékben élő, ezidőszerint 30—39 éves — tehát *fiatalon férjhez ment* nők közül 12.526-nak 6—10. gyermeke pillantotta meg az 1938. év folyamán a napvilágot. Nagy családossá eszerint általában és érthetően csupán a korán családi kötelékbe lépett asszonyok lesznek. A bő gyermeklétszám azonban más adatközléseink¹⁾ tapasztalatai szerint az ily családok csak *egy részének* sajátossága.

III.

A magyar születési statisztika legújabb kibővítéséből származó eredményeket az új feldolgozás terjedelmének és tartalmának jellemzése céljából *aránylag bő táblasorozatban* tártuk fentiekben az olvasó elé. A *tanulságok levonása* már csak *szűkebb keretekben* történni lehetett meg. Egyrészt, mert az új adatkincs csupán két, ill. országos teljességgel mindössze egy évre vonatkozik. Másrészt, mivel a teljes kiaknázásra: a há-

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 667—693. l.

zasságkötések, helyesebben a házaspárok számával való egybevetésre, a családok nagyságkategóriánkénti számának évről-évre történő¹⁾ megállapítására, valamint a propagatív tevékenység évjáratok s a születési sorszám szerint való folyamatos feljegyzésére, a megfelelő gyakorisági arányszámok kiszámítására stb. csak a következő népszámlálás kellőképpen tagolt állónépességi adatai alapján lesz majd mód.²⁾ Ezeknek a munkáknak az elvégzése azonban — a halva- és az összes születésekre vonatkozó kiegészítő adatösszeállítások és számítások elkészítésével egyetemben — *népmozgalmi statisztikánknak* egyik nagy, sőt *talán legfontosabb feladatát fogja alkotni*. Mert a hatásos és gyors eredményű népesedéspolitika számára megállapításaik és tanulságaik egyenesen nélkülözhetetlenek.

Thirring Lajos dr.

¹⁾ V. ö. Konkoly Thege Gyula dr.: Néhány időszerű népességtudományi kérdés statisztikai megvilágításban. M. Stat. Szemle, 1936. évf. 983—995. l. (l. a 995. lapon).

²⁾ E célból a következő népszámlálás alkalmával a férjes asszonyok számát is az életkorévek és házasságkötési évek, valamint összes szülöttjeik és életben lévő gyermekeik számának egybevetésében kell kimutatni.

MEZŐGAZDASÁG

A földhaszonbérletek elterjedése és azok jelentősége Magyarország trianoni területén.¹⁾

L'extension et l'importance des baux ruraux dans la Hongrie de Trianon.¹⁾

Résumé. L'auteur fait connaître l'extension et l'importance des baux ruraux sur le territoire selon le traité de Trianon, donnant des relevés basés sur des données inédites, et qui ont été dressés récemment, depuis la publication des résultats du recensement agricole de 1935.

Il indique le nombre, absolu et proportionnel, et la superficie des terres affermées fournissant des données sur les propriétés foncières à mutation libre ou à mutation limitée, ainsi que sur les catégories des petites, moyennes et grandes propriétés (tableaux 1, 2, 3 et 5).

Les terres affermées, représentant 17,4% des propriétés foncières, sont de 2,8 millions d'arp. cad.

¹⁾ Székfoglaló előadás a Magyar Tudományos Akadémiában 1940 március 18-án. — Discours de réception prononcé à l'Académie Hongroise des Sciences le 18 mars 1940.

La plus grande partie en appartient à de petites propriétés possédées par des personnes physiques et à de grandes propriétés de personnes morales (respectivement 900 mille et 730 mille arp. c.). Des moyennes et grandes propriétés de personnes physiques, seulement 400—500 arp. c. sont affermées; des petites et moyennes propriétés de personnes morales, 230 arp. c. Il est curieux que des terres affermées des petites propriétés libres, 700 mille arp. c. appartiennent à des propriétés paysannes et que ce soient les moyennes propriétés, ainsi que les grandes propriétés pas trop considérables, appartenant à la catégorie des biens à mutation limitée, qui ont, relativement, le plus de terres affermées (plus d'un quart de leur superficie totale). Et on peut voir, par le tableau 4, que la grandeur des superficies affermées est en raison directe de leurs terres labourables.

Les tableaux 6, 7 et 8 et les cartes 1, 2 et 3 montrent la répartition des terres affermées.

La carte 1 indique comment se répartissent les baux dans le pays; la carte 2, les terres affermées appartenant à de petites propriétés; la carte 3, les endroits où il y a, pour chaque catégorie de propriétés, le plus de terres données à bail.

Selon la carte 1, dans les plaines où le sol est bon, la proportion des baux représente plus du double de ce qu'elle est ailleurs. Dans les plaines, qui forment environ la moitié de la Hongrie, la superficie des terres affermées dépasse 2 millions d'arp. c. (75% des plaines) dont 750 mille arp. c. pour les petites propriétés (également 75%). Dans l'autre moitié du pays, il n'y a que 760 mille arp. c. de terres affermées. — Les superficies spécialement indiquées par la carte 2, et qui comprennent les terres les plus productives, ne sont que de 7 millions d'arp. c.; toutefois, les baux appartenant à de petites propriétés y représentent 720 mille arp. c. — On voit enfin, par la carte 3, que tant pour les petites propriétés que pour les moyennes et grandes propriétés, la superficie affermée est la plus grande là où la catégorie de propriété à laquelle elle appartient est la plus fréquente.

Donc, ce sont les facteurs économiques qui influent uniquement sur l'extension du système du bail à ferme, et la question des baux ruraux doit être considérée comme une question uniquement économique, ou pour mieux dire, une question d'affaires.

En jetant un coup d'oeil sur le passé (tableaux 9, 10, 11), on constate que pendant les quarante dernières années, l'ensemble des superficies affermées a légèrement diminué et que la diminution a été la plus forte chez les grandes propriétés et surtout chez celles à mutation limitée. Mais la régression est contrebalancée en partie par le fait que dans la catégorie de la petite propriété, la superficie affermée augmentait.

Le nombre des petites exploitations a peu changé du fait de l'accroissement du nombre des petites propriétés. Car la superficie des premières dépasse seulement d'environ 420 mille arp. c. celle des secondes. Ainsi donc, les baux ruraux ont très peu d'importance sociale.

Conjointement avec ceci, l'auteur indique que la situation actuelle ne répond aux besoins ni au point de vue de la politique agraire, ni au point de vue national. Sous ce dernier rapport, il souligne qu'une grande généralisation du système des baux ruraux ferait tort surtout à la classe des propriétaires ruraux, à cette classe pleine de bons Hongrois, de gens de caractère jaloux de leur indépendance, et si précieux pour le pays, qu'ils soient petits, moyens ou grands propriétaires.

En terminant, l'auteur attire l'attention sur ce fait que les Hongrois, et surtout ceux des plaines, n'ont pas de répugnance pour le système du bail rural.

*

Tanulmányomban a legújabbban rendelkezésre álló részletes adatok alapján a magyar gazdasági életnek egy olyan kérdésével kívánok foglalkozni, amelyet eddigelé, az említett adatok hiányában minden oldaláról még senki sem világíthatott meg. Most pedig, amikor megvilágíthatóvá vált, időszerűvé is lett. Sőt, amikor ma első ízben kerül sorra annak megvilágítása, ez az első alkalom egyúttal utolsónak is tekinthető, mert a kérdés tárgyaról mint olyan jelenségről, amely úgyszólván kizárólag a gazdasági élet belső erőinek hatása alatt alakul, most utoljára emlékezhetünk meg. A jövőben annak alakulását már külső, többnyire szociális célú erők fogják irányítani. A kérdés, amelyet minden vonatkozásában legalább egy-egy fénysugárral szeretnék megvilágítani: „a földhaszonbérletek elterjedése és azok jelentősége Magyarország trianoni területén“.

A földhaszonbérleti viszonyoknak részletes ismertetését az 1936 óta megjelent Magyar Statisztikai Közleményeknek és a Gazdacímtárnak azok az adatai teszik lehetővé, amelyeket a Központi Statisztikai Hivatal 1935-ben a földbirtokokra és mezőgazdasági üzemekre egyaránt kiterjedő általános mezőgazdasági összeírás során gyűjtött össze. Ez az első olyan adatgyűjtés, amely az ország egész területére kiterjedve, a földhaszonbérletekre vonatkozó adatokat mind a haszonbérbeadóktól, mind a haszonbérbevevőktől tudakolta. Ebben a vonatkozásban épügy, mint általában a földbirtokösszeírás tekintetében, a Statisztikai Hivatal úttörő munkát végzett, olyan úttörő munkát, amelyet még világviszonylatban is annak kell tekinteni. S bár az adatszolgáltatás hiányai, mint minden úttörő munkánál, úgy ennél is, a rendesnél nagyobbak voltak, a közzétett eredményeket mégis minden vonatkozásban helytállóknak, ahogy azt a gazdasági statisztikák eredményeiről mondani szokás: a valóságot megközelítőknak kell tekinteni, mert az észlelt hiányokat az adatok felülvizsgálása és feldolgozása folyamán a legmesszebbmenőleg, sokszor a legkörülmenyesebb módon pótolták.

Az ismertetés során a felvetett kérdést majdnem kizárólag ezek az 1935. évi adatok világítják meg. De kiegészítésként felhasznál-

náltam erre a célra annak a két összeírásnak földhasznóbérletekre vonatkozó adatait is, amelyeket 1895-ben és 1925-ben hajtottak végre. Ezek közül az 1895. évi összeírás, amely *Vargha Gyulának*, a Magyar Tudományos Akadémia kiváló másodelnökének, nagynevű hivatali elődömnek és mindenekfelett atyai tanítómesteremnek örökbecsű munkája, szintén általános mezőgazdasági összeírás volt. Ez az összeírás azonban a hasznóbérletek adatait a szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosaitól, mint hasznóbérbeadóktól egyáltalán nem tudakolta és a korlátolt forgalmú földbirtokokra vonatkozóan is csak azok utólagos összeírása során gyűjtötte össze. Az 1925. évi összeírás pedig az akkor újból megindított birtokforgalmi adatgyűjtéssel kapcsolatosan csupán a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokokat és az azokra vonatkozó adatokat írta össze. Sőt a földhasznóbérlők számának megosztása tekintetében az 1930. évi népszámlálásnak adatait is igénybe vettem, mert a hasznóbérlők számának részletes megállapítása, az 1935. évi összeírás feldolgozásának tervezete alapján, csak az eredményeket közlétező kiadványsorozat utolsó kötetének összeállítása során esedékes, tehát éppen most van folyamatban. Végül ami az idézett külföldi adatokat illeti, azok kútforrása: a római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézetnek kiadványai sorából azok a kötetek, amelyek az 1930. év körül végrehajtott nemzetközi általános mezőgazdasági összeírás eredményeit országokint teszik közzé.

Az 1935. évről rendelkezésre álló részletes adatok szerint a *Magyarország trianoni területén összeírt* 1·6 millió földbirtokos közül 145 ezer adja egészben vagy részben hasznóbérbe földbirtokát¹⁾ és a földbirtokok 16·1 millió kat. holdat tevő területéből 2·8 millió kat. hold a hasznóbérbe adott terület. A földbirtokosoknak 8·9%-a tehát hasznóbérbe adja földjét, vagy legalább is annak egy részét és a hasznóbérbe adott földek a földbirtokok egész területének 17·4%-át alkotják.

Azt, hogy a hasznóbérbeadóknak ez a száma, vagy ez az általuk hasznóbérbe adott terület sok — vagy kevés-e, ezekből az adatokból és az azok alapján számított arányszámokból egyáltalán nem állapítható meg. A magyar hasznóbérleti viszonyokról helyes ítélet csak a *részletes adatoknak* tüzetes

mérlegelése alapján alkotható. A részletes adatok, amelyek ebből a célból rendelkezésre állanak, a hasznóbérbeadók részéről a következők: a hasznóbérbeadók számának és a hasznóbérbe adott területnek megosztása tulajdon jelleg, közigazgatási egység és birtoknagyságcsoport szerint. Továbbá a szabadforgalmú földbirtokokon belül: külföldi honosok és többesfoglalkozású, illetőleg kizárólagosan mezőgazdasági munkával foglalkozó magyar honosok szerint; a korlátolt forgalmú földbirtokokon belül pedig a birtoklás jogcíme szerint. A hasznóbérbevevők részéről rendelkezésre álló adatok még nem teljeseek, mert — mint említettem — azok feldolgozása most van folyamatban, de közigazgatási egységek szerint máris rendelkezésre áll, hogy mennyi a hasznóbérlők száma és a hasznóbérbe vett földek összes és művelési ágak szerint részletezett területe.

Tájékoztatásul már most előljáróban megemlítem, hogy az a 17·4%-os arányszám, amely azt jelzi, hogy a földbirtokoknak mekkora területe van hasznóbérbe adva, illetőleg, hogy a gazdaságoknak mekkora a hasznóbérelt területe, körülbelül 50%-kal nagyobb, mint Közép-Európa bármelyik más államában, mintegy 25%-kal nagyobb a skandináv államokénál is, de már jóval kisebb, mint Európa bármelyik nyugati országában, különösen mint Angliában, ahol ez az arányszám még ma is meghaladja a 70%-ot. Következtetésekre azonban ezek az adatok egyáltalán nem alkalmasak, mert a hasznóbérletek elterjedése úgyszólván országokint más-más októl függ. Sőt a multtal való összehasonlítás esetén függ még az ország területi változásától is. Így a magyar adatok szerint 1895-ben az ország teljes területén csupán 11·6% volt a hasznóbérelt terület arányszáma, vagyis körülbelül annyi, mint Közép-Európa bármelyik más államában, ma pedig már 17·4%, holott az ország trianoni területére vonatkozó 1895. és 1935. évi arányszámok alig különböznek egymástól.

A *hasznóbérbe adott földbirtokok számát* illetően csak rövid tájékoztatásra szorítkozom. Ez a tájékoztatás azonban éppen elegendő ahhoz, hogy az országos, valamint az országrészekre vonatkozó adatokból, s ezen belül a birtokcsoportok adataiból a hasznóbérbeadás gyakoriságát is szemléltethessem.

A hasznóbérbeadást illetően *szám szerint* (1. tábla) a kisebb birtoknagyságcsoportokba tartozó földbirtokosok vezetnek. A

¹⁾ Arra nézve, hogy a földbirtokok közül hányat adtak egészben, hányat pedig részben hasznóbérbe, adat nem áll rendelkezésre.

1. Az összes, valamint az egészben vagy részben haszonbérbe adott földbirtokok száma, birtoknagyságcsoportok szerint.

Nombre de toutes les propriétés foncières et de celles affermées entièrement ou en partie, par catégories de grandeur.

Birtoknagyságcsoport <i>Catégories de grandeur</i>	P r o p r i é t é s								
	Szabadforgalmú földbirtok <i>f. à mutation libre</i>			Korlátolt forgalmú földbirtok <i>f. à mutation limitée</i>			Összes földbirtok <i>foncières</i>		
	összes szám <i>leur nombre total</i>	haszon- bérbe adot- tak száma <i>affermées</i>	%	összes szám <i>leur nombre total</i>	haszon- bérbe adot- tak száma <i>affermées</i>	%	összes szám <i>au total</i>	haszon- bérbe adot- tak száma <i>affermées</i>	%
5 k. h.-nál kisebb <i>moins de 5 arp. cad.</i> szántó nélkül <i>n'ayant pas de terres labourables</i> szántófölddel <i>ayant des terres labourables . . .</i>	360.099	18.364	5.1	3.057	390	12.8	363.156	18.754	5.2
5—20 kat. holdas <i>arp. c.</i>	819.220	64.322	7.1	2.407	793	32.9	821.627	65.115	7.9
20—50 "	345.016	37.330	10.8	3.641	1.424	39.1	348.657	38.754	11.1
50—100 "	70.608	11.538	16.3	3.055	1.420	46.5	73.663	12.958	17.6
100—300 "	12.408	3.298	26.6	2.832	1.303	46.0	15.240	4.601	30.2
300—1000 "	4.975	1.597	32.1	2.943	1.204	40.9	7.918	2.801	35.4
1000—3000 "	1.893	648	34.2	1.183	462	39.1	3.076	1.110	36.1
3000 k. h.-nál nagyobb <i>plus de 3000 arp. c.</i>	541	220	40.7	227	131	57.7	768	351	45.7
Összesen — Totaux	1,614.924	137.408	8.5	19.483	7.244	37.2	1,634.407	144.652	8.9
Ebből — Dont :									
Kisbirtok <i>Petites propriétés .</i>	1,607.351	134.852	8.4	14.992	5.330	35.6	1,622.343	140.182	8.6
Középbirtok <i>Moyennes propriétés</i>	6.868	2.245	32.7	4.126	1.666	40.4	10.994	3.911	35.6
Nagybirtok <i>Grandes propriétés</i>	705	311	44.1	365	248	67.9	1.070	559	52.2

földjeit haszonbérbe adó kisbirtokosok száma 140 ezer, köztük 123 ezer olyan, akinek 20 kat. holdnál kisebb a tulajdona. Ezek sorából csupán 5 ezernek, illetőleg 2.600-nak van korlátolt forgalmú földbirtoka. S még abban az esetben is, ha leszámítjuk a többes foglalkozású kisbirtokosoknak mintegy 43 ezerre¹⁾ tehető számát, a földjüket haszonbérbe adó parasztbirtokosok száma a 90 ezret még mindig meghaladja. A magasabb birtokcsoportokban a haszonbérbe adóknak

száma már csekély: alig 4 ezer a középbirtokos és még 600-nál is kevesebb a nagybirtokos. Ezeknek azonban már több mint 40% -a korlátolt forgalmú földbirtoknak tulajdonosa.

A szám adatok alapján tett megállapításokkal szemben a haszonbérbeadásra vonatkozó arányszámok már azt mutatják, hogy a haszonbérbe adott földbirtokok viszonylagos száma annál nagyobb, minél nagyobb birtoknagyságcsoportról van szó, vagyis a nagyobb birtoknagyságcsoportokban a haszonbérbeadás gyakorisága is nagyobb. Ebben a tekintetben 37.2%-os arányszámuk alapján már a korlátolt forgalmú földbirtokok vezetnek, míg a szabadforgalmú földbirtokokra az idetartozó kisbirtokok haszonbérbeadásának gyakoriságát jelző alacsony arányszám miatt csupán 8.5% esik. Birtokcsoportok szerint pedig a kisbirtokoknál 35.6 és 8.4, a középbirtokoknál 40.4 és 32.7, a nagybirtokoknál pedig 67.9 és 44.1% áll egymással szemben.

¹⁾ Ezeknek a kisbirtokosoknak száma csak községek szerinti részletezésben áll rendelkezésre. Az így részletezett adatok alapján országos összegük a 45.600-at közelíti meg. Abból a célból, hogy az országos összegben minden efféle kisbirtokos csak egyszer szerepeljen, ezt az összeget kerekén 6%-kal kell csökkenteni. Ez a különbség mutatkozik valamennyi kisbirtokosra vonatkozóan a hasonló országos végösszegek között is. A külföldi honoságú kisbirtokosoknak 2.100-ra tehető számát ebből a szempontból már nem kell figyelembe venni, mert azok úgyszólván mind olyan parasztbirtokosok, akik az országosonkítás folytán valamelyik elszakított határmenti községben laknak.

A szabadforgalmú földbirtokoknál a haszonbérbe adott földbirtokok száma tehát általában nagyobb, a haszonbérbe adás gyakorisága pedig általában kisebb, mint a korlátolt forgalmú földbirtokoknál. De úgy a szabadforgalmú, mint a korlátolt forgalmú földbirtokokon belül a birtoknagyságcsoportok növekedésével a haszonbérbe adott földbirtokok száma egyre csökken, a haszonbérbeadás gyakorisága pedig egyre emelkedik.

Ha az országot Dunántúl, Alföld és Észak elnevezéssel a szokásos módon három jellegzetes részére bontjuk, akkor a Dunántúl a dunántúli, az Alföld pedig az alföldi törvényhatóságokra terjed ki, míg az Észak

a trianoni területnek azt az öt északi vármegyéjét foglalja magában, amelyek a Duna és Tisza felső folyása között fekszenek. Az országrészekre vonatkozó arányszámok (2. tábla) arra hívják fel a figyelmet, hogy a földbirtokok haszonbérbeadásának gyakorisága általában az Alföldön legnagyobb. Kivétel csak a korlátolt forgalmú földbirtokoknál mutatkozik. Az idetartozó kisbirtokoknál ugyanis a Dunántúl arányszáma vezet, aminek következtében az országos arányszámok közül is a Dunántúlra vonatkozó emelkedik ki. Minden vonatkozásban pedig az Észak földbirtokosai, különösen kisbirtokosai azok, akik legkevésbé adják haszonbérbe földjeiket. Az utóbbiakra eső

2. Az összes, valamint az egészben vagy részben haszonbérbe adott földbirtokok száma országrészek és birtokcsoportok szerint.*)

Nombre de toutes les propriétés foncières affermées entièrement ou en partie, par régions et catégories de propriétés.)*

Ország-rész <i>Régions</i>	P r o p r i é t é s								
	Szabadforgalmú földbirtok <i>foncières à mutation libre</i>			Korlátolt forgalmú földbirtok <i>foncières à mutation limitée</i>			Összes földbirtok <i>foncières</i>		
	összes szám <i>leur nombre total</i>	haszonbér- be adottak száma <i>affermées</i>	%	összes szám <i>leur nombre total</i>	haszonbér- be adottak száma <i>affermées</i>	%	összes szám <i>au total</i>	haszonbér- be adottak száma <i>affermées</i>	%
a) Kisbirtok. — Petites propriétés.									
Dunántúl — <i>Transdanubie</i>	605.292	53.754	8·9	7.698	3.050	39·6	612.990	56.804	9·3
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	782.110	74.858	9·6	5.520	1.773	32·1	787.630	76.631	9·7
Észak — <i>Nord</i>	232.507	12.358	5·3	2.730	842	30·8	235.237	13.200	5·6
b) Középbirtok. — Moyennes propriétés.									
Dunántúl — <i>Transdanubie</i>	1.623	565	34·8	1.891	749	39·6	3.514	1.314	37·4
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	4.339	1.514	34·9	1.496	745	49·8	5.835	2.259	38·7
Észak — <i>Nord</i>	1.134	329	29·0	950	307	32·3	2.084	636	30·5
c) Nagybirtok. — Grandes propriétés.									
Dunántúl — <i>Transdanubie</i>	315	123	39·0	194	132	68·0	509	255	50·1
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	280	115	41·1	208	145	69·7	488	260	53·3
Észak — <i>Nord</i>	143	49	34·3	81	52	64·2	224	101	45·1
d) Összes földbirtok. — Ensemble des propriétés.									
Dunántúl — <i>Transdanubie</i>	607.230	54.442	9·0	9.783	3.931	40·2	617.013	58.373	9·5
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	786.729	76.487	9·7	7.224	2.663	36·9	793.953	79.150	10·0
Észak — <i>Nord</i>	233.784	12.736	5·4	3.761	1.201	32·2	237.545	13.937	5·9

*) Ennek a táblának birtokcsoportok szerint összesített adatai az 1. tábla adataitól eltérnek. Itt minden földbirtokos annyiszor szerepel, ahány törvényhatóságban tulajdonosa számításba vétetett, míg az első táblában minden tulajdonos és annak földbirtoka csak egyszer szerepel. — *Les chiffres, totalisés par catégories de propriétés, diffèrent de ceux du tableau 1 où chaque propriétaire et propriété figurent une seule fois, tandis qu'ici, chaque propriétaire figure autant de fois qu'il y a de comitats où il possède de la terre.*

3. A földbirtokok összes, valamint haszonbérbe adott területe birtoknagyságcsoporthoz szerint.
Superficie totale des propriétés f. et celle des terres affermées, par catégories de grandeur.

Birtoknagyságcsoporthoz <i>Catégories de grandeur</i>	P r o p r i é t é s								
	Szabadforgalmú földbirtok <i>foncières à mutation libre</i>			Korlátolt forg. földbirtok <i>foncières à mut. limitée</i>			Összes földbirtok <i>foncières</i>		
	összes <i>leur nombre total</i>	haszon- bérbe adott <i>affermees</i>	%	összes <i>leur nombre total</i>	haszon- bérbe adott <i>affermees</i>	%	összes <i>au total</i>	haszon- bérbe adott <i>affermees</i>	%
	terület 1000 kat. hold <i>en milliers d'arp. c.</i>			terület 1000 k. h. <i>1000 arp. c.</i>			terület 1000 kat. hold <i>en milliers d'arp. c.</i>		
5 k. h.-nál kisebb — <i>moins de 5 arp. cad.</i> szántó nélkül — <i>n'ayant pas de terres</i> <i>labourables</i>	134	6	4.5	4	0.5	12.5	138	7	5.1
szántófölddel — <i>ayant des terres</i> <i>labourables</i>	1.489	117	7.9	5	1.5	30.0	1.494	118	7.9
5—20 kat. holdas — <i>arp. cad.</i>	3.461	323	9.3	42	13	30.1	3.503	336	9.6
20—50 " " " "	2.067	283	13.7	105	28	26.7	2.172	311	14.3
50—100 " " " "	834	176	21.1	202	44	21.8	1.036	220	21.2
100—300 " " " "	812	224	27.6	510	70	13.7	1.322	294	22.2
300—1000 " " " "	991	261	26.3	617	73	11.8	1.608	334	20.8
1000—3000 " " " "	873	218	25.0	378	84	22.2	1.251	302	24.1
3000 kat. holdnál nagyobb — <i>plus de</i> <i>3000 arp. cad.</i>	1.060	229	21.6	2.498	647	25.9	3.558	876	24.6
Összesen — Totaux . . .	11.721	1.837	15.7	4.361	961	22.0	16.082	2.798	17.4
Ebből — <i>Dont :</i>									
Kisbirtok — <i>Petites propriétés</i>	7.985	905	11.3	358	87	24.3	8.343	992	11.9
Középbirtok — <i>Moyennes propriétés</i>	1.803	485	26.9	1.127	143	12.7	2.930	628	21.4
Nagybirtok — <i>Grandes propriétés</i>	1.933	447	23.2	2.876	731	25.4	4.809	1.178	24.5

arányszám csupán 5.3%, az alföldi 9.6 és a dunántúli 8.9%-os arányszámmal szemben.

A földbirtokoknak 2.8 millió kat. holdat tévő haszonbérbe adott területéből majdnem 1.2 millió kat. hold nagybirtokhoz, 1 millió kat. hold kisbirtokhoz, és valamivel több mint 600 ezer kat. hold középbirtokhoz tartozik (3. tábla). Az így felsorakoztatott általános adatok azonban csak hiányosan világítják meg a valóságot. A valóságot helyesen csak azok a részletes adatok mutatják, amelyek szabad és korlátolt forgalmú földbirtokok szerint, egymástól elkülönítve tárják elénk a haszonbérletek területi adatait. Ezek szerint a haszonbérbe adott földekből 1.8 millió kat. holdnál valamivel több magánszemélynek és majdnem 1 millió kat. hold jogi személynek tulajdona.

A magánszemélyek tulajdonában levő szabadforgalmú földbirtokokból 57 ezer kat. holdat külföldi állampolgárok, 330 ezer kat. holdat pedig többes foglalkozású egyének adnak haszonbérbe, ezek a területek a hasonló összes területnek már 26.9, illetőleg 32.7%-át alkotják. A külföldi honosok által haszonbérbe adott földeknek valamivel több mint fele nagybirtokhoz, nem egészen egyötöde kisbirtokhoz tartozik. A többes foglal-

kozásúaknál ellenben a nagybirtokhoz csak 5 ezer kat. hold haszonbéres föld, az összes területüknek 26.4%-a számítható, viszont az ide tartozó kisbirtokok már 218 ezer, a középbirtokok pedig 107 ezer kat. holdat, összes területükből 28.8, illetőleg 46.5%-ot adnak haszonbérbe.

A jogi személyek tulajdonában levő korlátolt forgalmú földbirtokokat a tulajdon jogcíme alapján statisztikánk 16 jogcím szerint különbözteti meg. Közülük általában kilencnek, a haszonbérbeadás szempontjából pedig hatnak van jelentősége. Ezek a haszonbérbe adott terület nagyságának sorrendjében a következők: a hitbizományok 239 ezer, a községi, városi és törvényhatósági földbirtokok 202 ezer, a róm. kat. egyházi földbirtokok 170 ezer, az alapítványok 156 ezer, a református egyházi földbirtokok 58 ezer és a hitelintézeti földbirtokok 52 ezer kat. hold haszonbérbe adott területtel.

Földjeiknek legnagyobb hányadát, 262 ezer kat. holdnak 59.7%-át az alapítványok adják haszonbérbe. A többinél pedig a birtokféleség nagysága és a haszonbérbeadás mértéke ellentétes irányú. A róm. kat. egyházi földbirtokok 863 ezer kat. holdjának 19.7%-a, a 828 ezer kat. hold területű

községi, városi és törvényhatósági földbirtokoknak 24·4% -a, a hitbizományok 822 ezer kat. holdjának 29·1% -a, a református egyház 103 ezer kat. holdas földbirtokának 55·9% -a és a hitelintézeti földbirtokok 88 ezer kat. holdjának 59·1% -a van hasznobérben. A felsorolt birtokféleségeknek, amelyeknek összesített területe majdnem 3 millió kat. hold, együttesen 877 ezer kat. holdja (29·6%) van hasznobérben, vagyis a korlátolt forgalmú földbirtokok hasznobérbe adott területének 91·3% -a. A fennmaradó 1·4 millió kat. holdas területre pedig csupán 84 ezer kat. hold (6·0%) hasznobérbe adott föld esik.

A hasznobérbeadás tekintetében számításba nem jövő birtokcsoportokra vonatkozóan pedig még azt említem meg, hogy a közbirtokossági és volt úrbéres földbirtokok 918 ezer, a kincstári földbirtokok 267 ezer és a különböző részvénytársaságok tulajdonában levő földbirtokok 127 ezer kat. holdjából egyenkint még 20 ezer kat. hold sincs hasznobérben. Az ezt előidéző okok közismertek.

A hasznobérbe adott földek sorából legjobban kiemelkedik: a szabadforgalmú kisbirtokoknak 905 ezer kat. holdja és a korlátolt forgalmú nagybirtokokhoz tartozó 731 ezer kat. holdas terület. Kiemelkedésük jelentősége még akkor is azonos marad, ha a kisbirtokok hasznobérbe adott területéből a többes foglalkozásúakra eső 218 ezer kat. hold kirekesztésével csak a parasztbirtokoknak hasznobérbe adott területét vesszük figyelembe. Ezek területe ugyanis a 700 ezer kat. holdat még így is majdnem eléri. De számottevő ezenfelül a szabadforgalmú közép- és nagybirtokoknak 400 és 500 ezer kat. hold között levő területe is. A korlátolt forgalmú közép- és kisbirtokokhoz tartozó 143, illetőleg 87 ezer kat. hold ellenben a felsorolt többi területhez képest már eltörpül.

A hasznobérbe adott terület *arányzáma*, amely országos átlagban 17·4%, a szabadforgalmú földbirtokokra vonatkozóan 15·7, a korlátoltakra nézve pedig 22·0%. Ezek az utóbbiak tehát nagyobb mértékben adják hasznobérbe földjeiket. Ép úgy, ahogy azt a hasznobérbe adás gyakoriságát jelző arányszámok mutatják.

Birtoknagyságcsoportonként a hasznobérbe adott területek elterjedését jelző arányszámok majdnem úgy alakulnak, mint a gyakoriságot jelző arányszámok. A hasznobérbe adott összes területre vonatkozó arányszámok, egynek kivételével, párhuzamosan a birtoknagyságcsoportok növekedé-

sével szintén egyre nagyobbak lesznek. A 20 kat. holdnál kisebb kisbirtokoknak még 10% -a sincs hasznobérbe adva, s még a 20-tól 50 kat. holdig terjedőknek is csak 14·3% -a, az 50 kat. holdnál kezdődő birtoknagyság-csoportokban ellenben az arányszám már mindenütt meghaladja a 20% -ot, sőt az 1000 kat. holdnál nagyobbaknál a 24% -ot is eléri. A kis visszaesés pedig a 300-tól 1.000 kat. holdig terjedő birtoknagyságcsoportnál mutatkozik, bár az arányszám itt is meghaladja a 20% -ot. Ennek a visszaesésnek oka, hogy a korlátolt forgalmú közbirtokossági és volt úrbéres földbirtokoknak zöme ide tartozik, azokat pedig nem szokás hasznobérbe adni.

A szabadforgalmú és korlátolt forgalmú földbirtokok arányszámai azonban már nagyon is ellentéteseknek mutatkoznak. Ezek a szabadforgalmú kisbirtokok összes csoportjainál még majdnem azonosak a kisbirtokokra vonatkozó azokkal az általános arányszámokkal, amelyek közül csak az 50—100 kat. holdasoké éri el a 20% -ot. A kisebb középbirtokoknál ellenben ez az arányszám már majdnem 28% -ra ugrik s még a nagyobb középbirtokoknál is 26, illetőleg még a kisebb nagybirtokoknál is 25% -on felül marad, s csak a 3.000 kat. holdat meghaladó nagybirtokoknál száll alá ismét 21·6% -ra. Az arányszámoknak ez az alakulása azt mutatja, hogy a hasznobérbeadás elterjedése az 50 kat. holdnál nagyobb kisbirtoktól kezdve, de különösen a középbirtokoknál és a kisebb nagybirtokoknál számottevő. Közbevetőleg meg kell itt jegyezni, hogy a felsorolt kiemelkedő arányszámok éppen azoknál a birtoknagyságcsoportoknál mutatkoznak, amelyeket a földbirtokpolitikai törvényjavaslat legutóbbi tárgyalása során Bethlen István gr. vett védelembe.

A korlátolt forgalmú földbirtokoknál már egészen más a helyzet. Az arányszám itt már a szántófölddel rendelkező törpebirtokosoknál is eléri a 30% -ot, s ugyanannyi marad a 20 kat. holdig terjedő kisbirtokoknál is. A legkülönbözőbb javadalmi földbirtokok ugyanis ide tartoznak. Ugyanez az oka annak is, hogy az arányszám a többi kisbirtoknagyságcsoportnál szintén 20% felett marad. A középbirtokoknál ellenben az arányszám már lényegesen aláhanyatlak. Ezeknek már átlagosan csak mintegy 13% -a van hasznobérbe adva, mert a közbirtokossági és volt úrbéres földbirtokoknak legnagyobb hányada középbirtok, s ezeket a község lakossága által használt legelő- és erdőterületre való tekintettel nem szokás

4. Az összes és hasznbérbe adott szántóföld területe birtokcsoportok szerint.

Superficie totale des terres labourables avec indication des terres labourables affermées, par catégories de propriétés.

Birtokcsoport Catégories de propriétés	P r o p r i é t é s f.						Összes földbirtok Ensemble des propriétés f.		
	Szabadforgalmú földbirtok à mutation libre			Korlátolt forgalmú földbirtok à mutation limitée			összes terres labourables au total	hasznbérbe adott terres labourables affermées	0/0
	összes terres labourables au total	hasznbérbe adott-terres labourables affermées	0/0	összes terres labourables au total	hasznbérbe adott-terres labourables affermées	0/0			
	terület 1000 kat. hold en milliers d'arp. c.			terület 1000 kat. hold en milliers d'arp. c.			terület 1000 kat. hold en milliers d'arp. c.		
Kisbirtok — Petites propriétés	6.223	737	11.8	155	71	45.8	6.378	808	12.7
Középbirtok — Moyennes propriétés	1.226	371	30.3	194	110	56.7	1.420	481	33.9
Nagybirtok — Grandes propriétés	1.026	333	32.5	939	545	58.0	1.965	878	44.7
Összesen — Totaux . .	8.475	1.441	17.0	1.288	726	56.4	9.763	2.167	22.2

hasznbérbe adni. A nagybirtokoknál az arányszám ismét 20% fölé emelkedik és a kisebb nagybirtokosok földjeiknek már 22%-át, a 3.000 kat. holdasnál nagyobbak pedig már 26%-át adják hasznbérbe.

A hasznbérbe adott területnek megoszlása *mívelési ágak* szerint, különösen a szántóföld tekintetében sokkal kedvezőbb, mint az országos területé. Ez természetes következménye annak, hogy a kisbirtokok hasznbérbe úgyszólván kizárólag szántóföldet keresnek, a közép- és nagybirtokok pedig hasznbérbe szintén inkább azokat a földbirtokokat veszik, amelyek nagyjából szántóföldből állanak. A három legnagyobb mívelési ágat véve figyelembe, a földbirtokok összes területéből a szántóföldnek 60.7%, a legelőnek 10.6%, az erdőnek pedig 12.0% a részesedése. Ezzel szemben a hasznbérbe adott földre tartozó majdnem 2.2 millió kat. holdat tevő szántóföldre már 77.4% esik, míg a 261 ezer, illetőleg 63 ezer kat. hold kiterjedésű másik két mívelési ágra csak 9.3, illetőleg 2.3% jut.

A mívelési ágakhoz tartozó területek részletezése birtokcsoportok szerint nem áll ugyan rendelkezésre, a szántóföldnek ilyen irányú megoszlása azonban a Gazdacímtár adatai segítségével megállapítható.

A számítás útján nyert részletes adatok szerint (4. tábla) a szántóföldeknek általában 22.2%-a és minden vonatkozásban is nagyobb hányada van hasznbérbe adva, mint a földbirtokok azonos vonatkozású összes területének. Különösen nagy ez a többlet a korlátolt forgalmú földbirtokok valamennyi birtokcsoportjánál. Ezek összes területüknek csak 22.0%-át, ellenben szántóföldjeiknek már 56.4%-át adják hasznbérbe. Ezt nagy legelő- és erdőterületük és általában területüknek mívelési ágak szerint vett hátrányos megoszlása magyarázza.

Ugyanez az oka annak is, hogy az egyéni nagybirtokok hasznbérbe adott szántóföldjének részesedési aránya is nagyobb, mint az összes területre vonatkozó hasonló arányszám (32.5%, 23.2%-kal szemben). Sőt meghaladja ennek következtében a középbirtokok hasznbérben levő szántóföldjének részesedési arányát (30.3%) is, holott az összes területre vonatkozó hasonló arányszámok közül még a középbirtokok arányszáma (26.9%) múlja felül a nagybirtokokét (23.2%).

A hasznbérbe adott területnek *ország-részek* szerint részletezett adatai (5. tábla) a hasznbérleti viszonyokat más irányban is érdekesen világítják meg. Az összes földbirtoknak, valamint a kis-, közép- és nagybirtoknak országreszenként tagolt adatai, vonatkozzanak is azok akár szabadforgalmú, akár korlátolt forgalmú földbirtokokra, akár ezeknek honosság és foglalkozás, illetőleg jogcím szerint megkülönböztetett csoportjaira, mind azt mutatják, hogy a legtöbb föld az Alföldön van hasznbérben. Az alföldi összes földbirtokok területének 21%-a van hasznbérbe adva. Ez az arányszám a Dunántúlon csak 15.3%, az Északi Dombosvidéken pedig még a 12.1%-ot is alig éri el. Ugyanígy az alföldi szabadforgalmú földbirtokoknak 18.7 és a korlátolt forgalmúaknak 28.6%-a van hasznbérben, míg a Dunántúl csak 13.3 és 19.8, az északi vármegyékben pedig csupán 11.5 és 13.2%. A kis-, közép- és nagybirtokcsoportoknál is ugyanaz a helyzet. Ezek sorából különösen kimagasló a szabadforgalmú kisbirtokoknak Alföldre eső 15.0%-os arányszáma, amely majdnem kétszerese a dunántúli 8.2%-os és több mint kétszerese az északi dombosvidékre vonatkozó 6.3%-os arányszámnak.

5. A földbirtokok összes, valamint haszonbérbe adott területe országrészek és birtokcsoportok szerint ¹⁾.

Superficie totale des propriétés foncières avec indication des superficies affermées, par régions et catégories de propriétés ¹⁾.

Ország-rész Régions	P r o p r i é t é s						Összes földbirtok Ensemble des propriétés		
	Szabadforgalmú földbirtok à mutation libre			Korlátolt forgalmú földbirtok à mutation limitée			összes superficie totale	haszonbérbe adott superficies affermées	‰
	összes au total	haszonbérbe adott superficies affermées	‰	összes au total	haszonbérbe adott superficies affermées	‰			
	terület 1000 kat. hold en milliers d'arp. cad.			terület 1000 kat. hold en milliers d'arp. cad.			terület 1000 kat. hold en milliers d'arp. cad.		
a) K i s b i r t o k — P e t i t e s p r o p r i é t é s									
Dunántúl — Transdanubie . . .	2.991	245	8.2	192	46	24.0	3.183	291	9.1
Alföld — Grande Plaine	3.962	595	15.0	105	34	32.4	4.067	629	15.5
Észak — Nord . . .	1.044	66	6.3	75	14	18.7	1.119	80	7.1
b) K ö z é p b i r t o k — M o y e n n e s p r o p r i é t é s									
Dunántúl — Transdanubie . . .	497	135	27.2	486	53	10.9	983	188	19.1
Alföld — Grande Plaine	1.040	296	28.5	454	93	20.5	1.494	389	26.2
Észak — Nord . . .	339	80	23.6	263	29	11.0	602	109	18.1
c) N a g y b i r t o k — G r a n d e s p r o p r i é t é s									
Dunántúl — Transdanubie . . .	902	205	22.7	1.308	294	22.5	2.210	499	22.2
Alföld — Grande Plaine	629	164	26.1	1.088	345	31.7	1.717	509	29.6
Észak — Nord . . .	317	51	16.2	390	53	13.6	707	104	14.7
d) Ö s s z e s f ö l d b i r t o k — E n s e m b l e d e s p r o p r i é t é s									
Dunántúl — Transdanubie . . .	4.390	585	13.3	1.986	393	19.8	6.376	978	15.3
Alföld — Grande Plaine	5.631	1.055	18.7	1.647	472	28.6	7.278	1.527	21.0
Észak — Nord . . .	1.700	197	11.5	728	96	13.2	2.428	293	12.1

¹⁾ Ennek a táblának birtokcsoportok szerint összesített adatai a 3. tábla adataitól eltérnek. Itt a földbirtokoknak törvényhatóságok szerint kimutatott területi adatai vannak összesítve, míg a 3. táblában a földbirtokoknak tulajdonosonként összevont területi adatai országos összegben vannak kimutatva.
¹⁾ Les chiffres, totalisés par catégories de propriétés, différent de ceux du tableau 3. Ici, on offre le total des données sur la superficie des propriétés indiquées par comitats, tandis que le tableau 3 donne pour le pays entier le total des chiffres sur la superficie des propriétés, lesquels indiquent ensemble les terres appartenant à un même propriétaire.

Törvényhatóságok szerint tekintve ezeket az adatokat (6., 7. és 8. tábla) szembe-ötlő, hogy a Dunántúlon is vannak olyan vármegyék, amelyekben ezek az arányszámok szintén elérik az alföldi arányszámokat, s hogy ezeknek a vármegyéknek éppen úgy sík a területe, mint az alföldi törvényhatóságoké. Más adatok pedig azt is valószínűvé teszik, hogy az említett dunántúli törvényhatóságokkal határos kisebb-nagyobb területeken szintén előfordulhatnak

hasonló arányszámok. Ezért mellőzöm is a nagy közigazgatási egységek szerint tagolt adatoknak méltatását. Ezek tájékoztatnak ugyan, de a gazdasági vonatkozású jelenségeket csak elmosódva tüntetik fel. Helyettük inkább a kisebb területekre vonatkozó és a gazdaságilag összetartozó vidékek viszonyait közvetlenebbül feltáró járási és városi adatok alapján ismertetem a haszonbérbe adott területek földrajzi elterjedését, s azt térképen is szemléltetem (1. térkép).

6. A földbirtokok összes, valamint haszonbérbe adott területe birtokcsoportok és törvényhatóságok szerint.

Superficie totale des propriétés foncières avec indication des superficies affermées, par catégories de propriétés et par comitats et villes autonomes.

Országrés, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	S u p e r f i c i e											
					a f f e r m é e							
	A kis des petites	A közép des moyennes	A nagy des grandes	Az összes — de l'ensemble des	A kis des petites	A közép des moyennes	A nagy des grandes	Az összes — de l'ensemble des	A kis des petites	A közép des moyennes	A nagy des grandes	Az összes — de l'ensemble des
	földbirtokok területe <i>propriétés f.</i>				földbirtokok haszonbérbe adott területe <i>propriétés f.</i>				földbirtokok haszonbérbe adott területe a hasonló összes terület %-ában <i>propriétés f. par rapp. à la superficie totale de ces propriétés (%)</i>			
1000 kat. hold — en milliers d'arp. cad.												
A) Dunántúl — Transdanubie												
Baranya vm. *) (Pécs tjt. is — y compr. la ville autonome de Pécs)	421	101	173	695	21	13	41	75	5.0	13.0	23.6	10.8
Fejér vm. (Székesfehérvár tjt. is — y compr. la ville autonome de Székesfehérvár)	278	122	314	714	37	24	84	145	13.4	20.1	26.6	20.4
Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr tjt. is — y compr. la ville auton. de Győr)	219	79	113	411	38	24	29	91	17.4	31.2	25.5	22.3
Komárom és Esztergom vm.	148	49	145	342	21	15	15	51	14.5	28.7	10.5	14.9
Somogy vm.	485	163	512	1.160	27	20	142	189	5.6	12.1	27.7	16.3
Sopron vm. (Sopron tjt. is — y compr. la ville autonome de Sopron)	178	41	118	337	33	11	30	74	18.4	28.4	25.0	21.9
Tolna vm.	367	86	169	622	30	16	64	110	8.0	18.4	37.9	17.5
Vas vm.	351	87	132	570	35	27	20	82	10.0	31.5	15.0	14.4
Veszprém vm.	316	104	267	687	38	22	51	111	12.1	21.8	19.1	16.3
Zala vm.	421	151	266	838	11	14	24	49	2.7	9.1	9.1	5.9
A) Összesen — Totaux	3.184	983	2.209	6.376	291	186	500	977	9.2	19.1	22.6	15.3
B) Alföld — Grande Plaine												
Bács-Bodrog vm. (Baja tjt. is — y compr. la ville autonome de Baja)	205	38	80	323	24	7	36	67	11.6	18.0	50.8	20.9
Békés vm.	386	95	156	637	85	28	28	141	22.2	29.8	18.1	22.3
Bihar vm.	246	107	124	477	31	33	46	110	12.6	31.0	37.2	23.1
Csanád, Arad és Torontál vm.	215	71	61	347	44	19	6	69	20.2	26.5	10.0	19.7
Csongrád vm.	192	43	92	327	31	8	28	67	16.0	20.2	31.4	20.9
Hódmezővásárhely tjt. **)	105	22	5	132	29	7	1	37	27.9	29.1	29.1	28.2
Szeged tjt.	73	5	64	142	2	—	45	47	2.9	9.8	70.5	33.7
Hajdu vm.	214	70	129	413	47	23	42	112	21.9	33.0	32.2	27.0
Debrecen tjt.	57	24	85	166	26	10	26	62	45.8	39.0	30.7	37.1
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	553	214	141	908	116	68	58	242	20.9	32.0	41.0	26.6
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (Budapest szföv. is — y compr. Budapest)	1.176	465	431	2072	127	102	105	334	10.7	21.9	24.4	16.1
Kecskemét tjt.	89	27	46	162	20	10	18	48	21.6	35.7	38.5	28.7
Szabolcs és Ung vm.	359	211	237	807	32	57	54	143	9.1	26.7	22.7	17.7
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	198	100	66	364	16	19	14	49	7.7	19.1	20.8	13.2
B) Összesen — Totaux	4.068	1.492	1.717	7.277	630	391	507	1.528	15.4	26.2	29.6	21.0
C) Észak — Nord												
Abaúj-Torna vm.	147	76	67	290	12	13	5	30	8.0	17.1	7.1	10.2
Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc tjt. is — y compr. la ville autonome de Miskolc)	329	161	193	683	25	21	35	81	7.4	13.4	18.2	11.8
Heves vm.	311	160	178	649	22	33	24	79	7.3	20.4	13.4	12.2
Nógrád és Hont vm.	198	139	165	502	10	28	21	59	5.3	19.9	12.2	11.6
Zemplén vm.	134	66	103	303	11	15	18	44	8.1	23.3	18.4	14.9
C) Összesen — Totaux	1.119	602	706	2.427	80	110	103	293	7.1	18.3	14.6	12.1
Magyarország összesen — Hongrie entière	8.371	3.077	4.632	16.080	1.001	687	1.110	2.798	11.9	22.4	24.0	17.4

*) Vm. = comitat. — **) Tjt. = ville autonome.

7. A szabadforgalmú földbirtokok összes, valamint haszonbérbe adott területe birtokcsoportok és törvényhatóságok szerint.

Superficie totale des propriétés f. à mutation libre, avec indication des superficies affermées, par catégories de propriétés et par comitats et villes autonomes.

Ország rész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	S u p e r f i c i e											
					a f f e r m é e							
	A kis des petites	A közép des moyennes	A nagy des grandes	Az összes — de l'ensemble des	A kis des petites	A közép des moyennes	A nagy des grandes	Az összes — de l'ensemble des	A kis des petites	A közép des moyennes	A nagy des grandes	Az összes — de l'ensemble des
földbirtokok területe <i>propriétés f.</i>				földbirtokok haszonbérbe adott területe <i>propriétés f.</i>				szabadforgalmú föld- birtokok haszonbér- be adott területe a hasonló összes terü- let %-ában — <i>pro- priétés f. à mutation libre, par rapp. à la superficie totale de ces propriétés (%)</i>				
	1000 kat. hold — en milliers d'arp. cad.											
A) Dunántúl — Transdanubie												
Baranya vm. *) (Pécs tjv. is — y compr. la ville autonome de Pécs)	395	28	44	467	16	9	13	38	4.1	32.1	29.6	8.2
Fejér vm. (Székesfehérvár tjv. is — y compr. la ville autonome de Székesfehérvár)	262	84	178	524	31	17	42	90	11.8	20.4	23.6	17.2
Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr tjv. is — y compr. la ville auton. de Győr)	206	41	55	302	34	16	23	73	16.5	40.0	41.5	24.2
Komárom és Esztergom vm.	139	18	32	189	18	9	3	30	13.1	46.4	9.2	15.6
Somogy vm.	457	72	262	791	22	16	70	108	4.8	22.5	26.7	13.7
Sopron vm. (Sopron tjv. is — y compr. la ville autonome de Sopron)	165	19	26	210	28	7	9	44	16.9	38.0	33.1	20.9
Tolna vm.	355	40	69	464	26	10	15	51	7.2	25.3	21.8	10.9
Vas vm.	327	62	85	474	30	22	10	62	9.3	35.3	11.5	13.0
Veszprém vm.	293	54	87	434	32	17	17	66	11.0	31.7	20.1	15.4
Zala vm.	393	79	63	535	9	10	4	23	2.4	12.7	5.9	4.3
A) Összesen — Totaux	2.992	497	901	4.390	246	133	206	585	8.2	26.9	22.8	13.3
B) Alföld — Grande Plaine												
Bács-Bodrog vm. (Baja tjv. is — y compr. la ville autonome de Baja)	202	26	28	256	22	4	19	45	10.9	17.5	69.0	18.3
Békés vm.	381	63	99	543	83	17	21	121	21.9	26.9	21.4	22.4
Bihar vm.	238	57	52	347	28	23	16	67	11.6	40.3	30.9	19.3
Csanád, Arad és Torontál vm.	211	49	19	279	42	12	2	56	19.7	24.2	12.0	20.0
Csongrád vm.	189	29	23	241	29	5	6	40	15.4	17.8	27.3	16.8
Hódmezővásárhely tjv. **)	104	19	—	123	29	5	—	34	27.7	26.2	—	27.5
Szeged tjv.	72	4	—	76	2	—	—	2	2.7	8.7	—	3.1
Hajdu vm.	211	38	41	290	45	13	14	72	21.5	33.7	34.4	24.9
Debrecen tjv.	56	21	3	80	25	7	—	32	45.6	32.9	—	40.7
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	545	166	69	780	112	58	20	190	20.5	35.0	27.9	24.2
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (Budapest szföv. is — y compr. Budapest)	1.147	315	109	1.571	117	79	26	222	10.2	25.0	24.1	14.1
Kecskemét tjv.	88	24	2	114	19	8	—	27	21.3	34.1	—	23.7
Szabolcs és Ung vm.	337	157	137	631	29	48	34	111	8.6	30.3	24.7	17.5
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	182	70	48	300	14	16	6	36	7.6	23.4	11.2	11.8
B) Összesen — Totaux	3.963	1.038	630	5.631	596	295	164	1.055	15.1	28.5	26.1	18.7
C) Észak — Nord												
Abaúj-Torna vm.	133	48	33	214	10	10	3	23	7.5	20.1	9.5	10.7
Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc tjv. is — y compr. la ville autonome de Miskolc)	307	85	76	468	20	16	18	54	6.3	19.6	23.6	11.5
Heves vm.	299	90	55	444	20	25	7	52	6.8	27.8	11.6	11.6
Nógrád és Hont vm.	181	89	95	365	6	22	10	38	3.7	23.9	10.0	10.3
Zemplén vm.	125	27	57	209	10	12	8	30	7.6	43.7	14.9	14.6
C) Összesen — Totaux	1.045	339	316	1.700	66	85	46	197	6.3	25.1	14.4	11.6
Magyarország összesen — Hongrie entière	8.000	1.874	1.847	11.721	908	513	416	1.837	11.3	27.5	22.5	15.7

*) Vm. = comitat. — **) Tjv. = ville autonome.

8. Az összes és a szabadforgalmú kisbirtokok hasznóterületének az összes és a szabadforgalmú kisbirtokok területének %-ában birtoknagyságcsoportok és törvényhatóságok szerint.

Superficies affermées des petites propriétés f. avec indication des petites propriétés à mutation libre, par rapport à la superficie totale des petites propriétés et à celle des petites propriétés à mutation libre (%), par catégories de grandeur et par comitats et villes autonomes.

Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	S u p e r f i c i e a f f e r m é e									
	des petites propriétés de					des petites propriétés à mutation libre de				
	A	Az	A	A	Az	A	Az	A	A	Az
	0-5	5-10	10-20	20-50	50-100	0-5	5-10	10-20	20-50	50-100
kat. holdas — arp. cad.										
kisbirtokok hasznóterületének a hasonló összes terület %-ában p. rapp. à la superficie totale de ces propriétés (%)					szabadforgalmú kisbirtokok hasznóterületének a hasonló összes terület %-ában — p. rapp. à la superficie totale de ces propriétés (%)					
A) Dunántúl — Transdanubie										
Baranya vm. *) (Pécs tjv. is — y compr. la ville autonome de Pécs)	3.9	4.5	4.0	5.5	11.1	3.8	4.2	3.6	4.0	10.4
Fejér vm. (Székesfehérvár tjv. is — y compr. la ville autonome de Székesfehérvár)	10.4	11.6	10.8	13.8	29.6	10.4	11.5	10.1	11.7	23.9
Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr tjv. is — y compr. la ville auton. de Győr)	14.3	15.5	15.8	17.7	24.0	14.2	15.3	15.2	16.5	22.4
Komárom és Esztergom vm.	8.9	12.9	11.4	16.0	32.1	8.8	12.7	10.7	14.1	32.6
Somogy vm.	4.7	5.6	5.0	5.7	11.7	4.6	5.3	4.5	4.2	8.1
Sopron vm. (Sopron tjv. is — y compr. la ville autonome de Sopron)	16.9	15.2	14.6	21.1	36.7	16.7	14.7	13.6	19.2	37.6
Tolna vm.	6.1	6.6	7.9	7.8	16.9	6.1	6.4	7.6	6.5	14.4
Vas vm.	13.1	8.6	6.8	9.2	19.2	12.9	8.2	6.4	8.0	20.2
Veszprém vm.	12.5	11.2	9.1	11.9	20.9	12.4	10.9	8.5	10.1	20.1
Zala vm.	2.9	2.1	2.0	2.9	6.0	2.9	19.8	1.7	2.2	7.2
A) Összesen — Totaux	8.2	7.7	7.2	9.7	19.5	8.0	7.4	6.7	8.3	18.7
B) Alföld — Grande Plaine										
Bács-Bodrog vm. (Baja tjv. is — y compr. la ville autonome de Baja)	5.0	9.9	12.4	12.7	17.7	5.0	9.8	12.3	12.1	14.9
Békés vm.	14.8	20.3	23.4	26.5	23.4	14.8	20.2	23.3	26.1	22.2
Bihar vm.	5.6	7.9	11.8	15.7	25.3	5.5	7.8	11.3	14.3	23.1
Csanád, Arad és Torontál vm.	13.4	18.3	21.7	24.2	22.2	13.2	18.1	21.2	23.6	20.6
Csongrád vm.	8.4	11.8	12.2	21.6	23.6	8.4	10.9	11.9	20.8	22.9
Hódmezővásárhely tjv. **)	17.5	25.0	28.6	32.3	25.0	17.4	25.1	28.7	32.4	24.2
Szeged tjv.	3.8	2.9	2.7	2.2	4.0	3.8	2.7	2.5	1.9	4.1
Hajdu vm.	11.8	16.8	19.1	26.2	35.1	11.7	16.8	19.0	25.7	34.2
Debrecen tjv.	21.6	35.7	55.4	45.6	52.3	21.3	35.5	55.4	46.5	52.0
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	11.5	15.1	19.0	25.0	28.7	11.4	15.0	18.9	24.9	27.5
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (Budapest szföv. is — y compr. Budapest)	5.1	7.3	9.2	12.8	19.5	5.0	7.2	8.8	12.2	18.4
Kecskemét tjv.	7.0	12.1	16.1	24.8	32.1	7.0	11.8	15.7	24.6	31.9
Szabolcs és Ung vm.	4.9	5.7	7.5	9.3	22.0	4.8	5.6	7.3	8.9	24.0
Szatmár, Ugocea és Bereg vm.	5.3	6.1	6.2	8.4	13.2	5.3	6.1	5.8	8.3	15.1
B) Összesen — Totaux	8.1	11.3	16.2	18.9	23.7	8.0	11.2	14.1	18.5	23.1
C) Észak — Nord										
Abaúj-Torna vm.	7.7	9.3	7.5	6.6	10.8	7.6	9.0	7.3	5.8	10.6
Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc tjv. is — y compr. la ville autonome de Miskolc)	4.5	6.3	6.1	7.9	13.7	4.4	6.1	5.7	6.5	11.5
Heves vm.	4.8	5.6	7.1	9.2	13.5	4.8	5.5	6.8	8.3	12.2
Nógrád és Hont vm.	2.9	2.1	2.5	7.5	18.5	2.8	1.9	2.1	4.6	19.1
Zemplén vm.	5.9	6.5	6.6	10.2	17.3	5.9	6.3	6.4	9.1	20.8
C) Összesen — Totaux	4.8	5.7	5.9	8.2	14.4	4.7	5.5	5.6	6.8	13.4
Magyarország összesen — Hongrie entière	7.6	8.9	10.2	14.4	21.3	7.5	8.7	9.8	13.7	21.1

*) Vm. = comitat — **) Tjv. = ville autonome.

A térképen a járásokon kívül csak azok a városok szerepelnek, amelyeknek területe legalább 25 ezer kat. hold, vagyis Budapesten kívül csakis azok, amelyeknek mezőgazdasági jellegük van. A többi törvényhatósági vagy megyei város abba a járásba van beleolvasztva, amely őt körülveszi. Az ábrázolás alapjául pedig azok az arányszámok szolgálnak, amelyek mutatják, hogy a járás illetőleg város földbirtokterületének mekkora hányada van hasznbérbe adva. A hasznbérbe adásnak e mérőszámai alapján azután a járásokat és városokat három csoportba soroztam. A felső csoportba azokat, amelyeknek mérőszáma meghaladja a 17·4 %-os országos átlagnak 90 %-át, a 15·6 %-ot, az alsóba azokat, amelyeknek mérőszáma az átlagnak 45 %-át, a 7·8 %-ot sem éri el, a középsőbe pedig azokat, amelyeknek mérőszáma legalább 7·8, de legfeljebb 15·6 %-os. A térkép megszerkesztésének alapjául kizárólag azért szolgált az országos átlagnak csupán 90 %-a, hogy azok a járások is, amelyeknek csak egy részében éri el az arányszám az országos átlagot, szintén ahhoz a kiemelt területhez számíttassanak, ahol a hasznbérbe adás mértéke a legnagyobb.

A térkép által mutatott eredmény bámulatos szabályszerűséget tár elénk. Ha a térkép mellé állítjuk az ország hegyrajzi térképét, s figyelemmel vagyunk arra is, hogy térképünkön csak járási pontosságú az ábrázolás, a térképeknek egybevágósága kétségtelenül megállapítható. A sík területeken a legnagyobb, a dombos és hegyes vidékeken pedig közepes, illetőleg legkisebb a hasznbérbe adásnak mérőszáma. A hasznbérbe adás tehát elsősorban az ország sík területén van elterjedve, de — ahogy az a térképről szintén leolvasható — e sík területen is csak ott, ahol a talaj jó és a mezőgazdasági termelést sem futóhomok, sem láp, mocsár és vadvíz, sem árvíz által fenyegetett terület, sem szikben bővelkedő földek vagy tavak nem, vagy legalább is alig hátráltatják. A hasznbérélt terület elterjedése tehát függ a talaj minőségétől is. Sőt talán még a talajnak lazaságát előmozdító és így annak könnyebb megmunkálását elősegítő földtani alakulás is befolyásolja azt, mert amint az ország sík területének három legnagyobb részére vonatkozó átlagos arányszámok mutatják, a hasznbérbe

adás terjedelme nyugatról-keletnek haladva egyre nagyobb lesz és mintegy 28 %-kal a Nagykunságban és a Hajduságban, 37 %-kal pedig legfőképpen Debrecenben éri el tetőfokát.

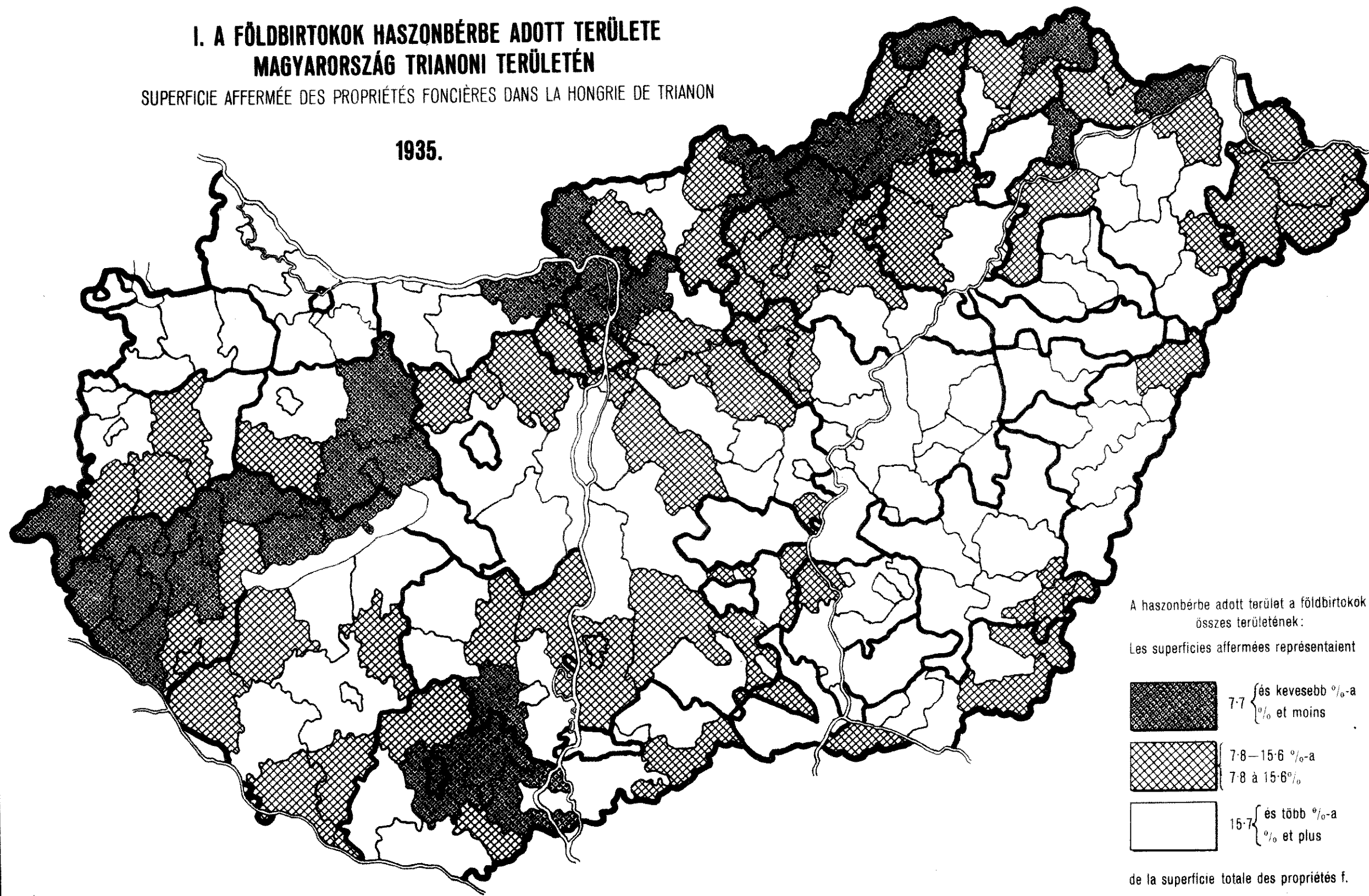
Az országnak azon a sík területén, amely a legnagyobb mérőszámok alapján a térképen leginkább kiemelkedik, hat egymással össze nem függő rész különböztethető meg. Ezek nagyságuk sorrendjében a következők: a Nagy-Alföld a már említett gyengébb minőségű földek kivételével: 4·9 millió összes és 1·2 millió kat. hold hasznbérbe adott területtel; a Kis-Alföld a Rábaközszel és Hansággal, Esztergom és Fejér vármegyékig, Vas vármegye két északi és Veszprém vármegye pápai járásával 1·4 millió, illetőleg 300 ezer kat. hold területtel; a Mezőföld és a Somogyság, amely Fejér vármegye három déli járásából, Veszprém vármegye enyingi járásából és Somogynak váltakozottan sík s dombos vidékéből, együttesen 1·4 millió, illetőleg 300 ezer kat. hold területből áll. A kisebb területek pedig: a Bácska a Sárközzel 507 ezer, illetőleg 112 ezer kat. holddal, az Ormányság 224 ezer, illetőleg 37 ezer kat. holddal, végül a Galga és az Ipoly völgye 149 ezer kat. hold összes és 31 ezer kat. hold hasznbérbe adott területtel.

A területeknek össze nem függése azonban csak látszólagos, mert községi pontosságú ábrázolás esetén bizonyára ezek is összefüggnének s az egész területet legfeljebb csak a dunántúli középhegység választaná két részre. Az ábrázolásnak ez a módja azonban mindenesetre érdekesen igazolja, hogy a hasznbérletek elterjedése feltétlenül a jó talajú sík területeken a legnagyobb, mert ez a megállapítás még a legkisebb területekre vonatkozóan is érvényesnek bizonyul. Az Ormányságnak, a Sárköznek, az Ipolya Galga- és a Hernádvölgy egyrészének ide-sorozása is ezt igazolja.

A fontosabb adatok, amelyek erre a kiemelt sík területre vonatkoznak, a következők: a földbirtokok 8·6 millió kat. holdat tevő összes területéből 2·0 millió kat. hold, vagyis a 17·4 %-os országos átlaggal szemben már 23·8 % a hasznbérbe adott terület. A földbirtokok országos területének 53·5 %-a, a hasznbérbe adott területnek ellenben már 72·6 %-a esik erre a kiemelt területre. Birtokcsoportok szerint pedig részben még kedvezőbb is a kiemelt területnek ez az arányszáma; a kisbirtokoknál már 75·7 %-ot, a középbirtokoknál még ennél is többet, 77·1

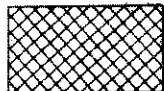

I. A FÖLDBIRTOKOK HASZONBÉRBE ADOTT TERÜLETE
 MAGYARORSZÁG TRIANONI TERÜLETÉN
 SUPERFICIE AFFERMÉE DES PROPRIÉTÉS FONCIÈRES DANS LA HONGRIE DE TRIANON

1935.

A hasznbérbe adott terület a földbirtokok
 összes területének:

Les superficies affermées représentaient

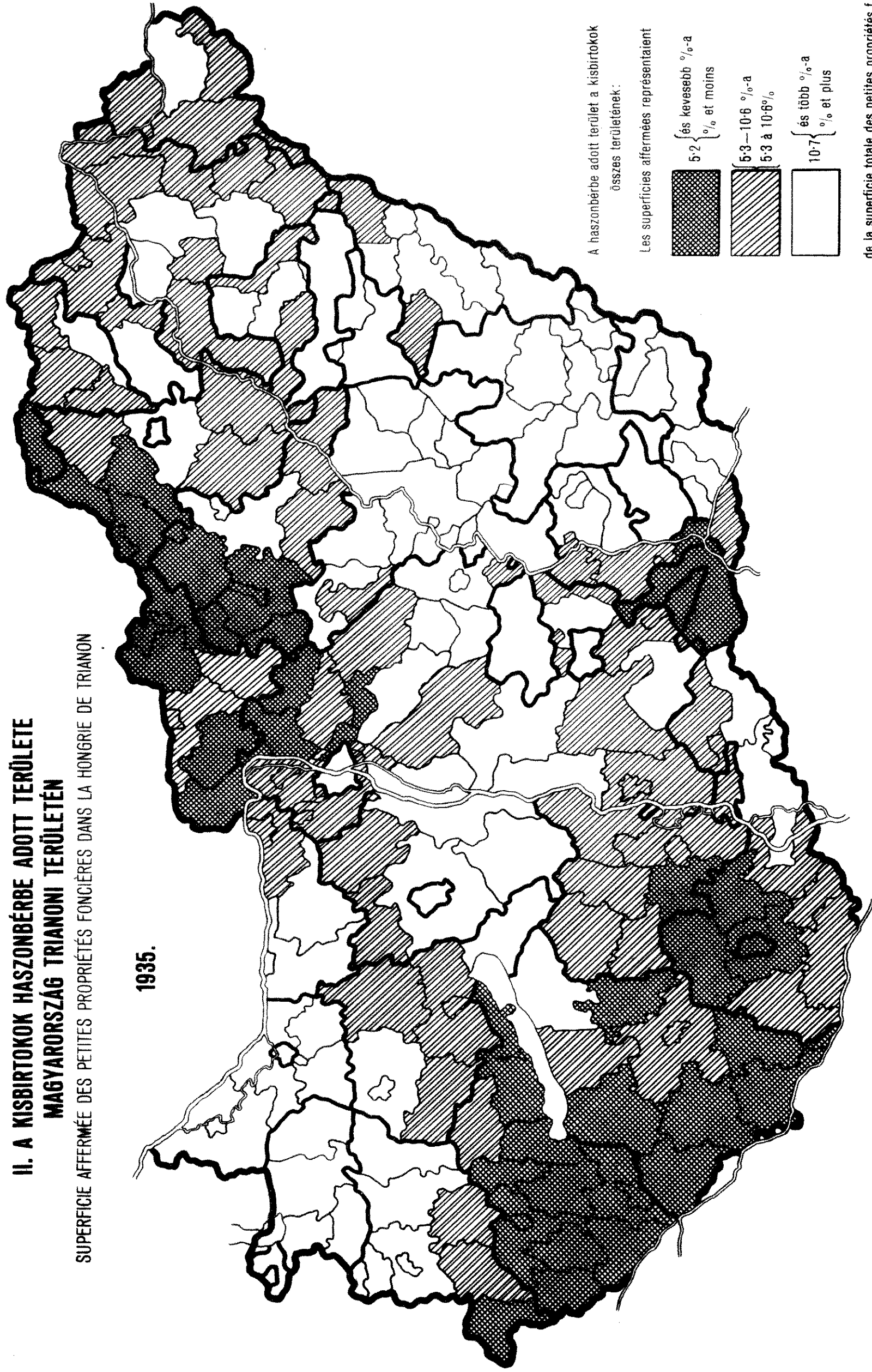
	7.7 { és kevesebb % ^o -a
% ^o et moins
	7.8-15.6 % ^o -a
7.8 à 15.6% ^o
	15.7 { és több % ^o -a
% ^o et plus

de la superficie totale des propriétés f.

**II. A KISBIRTOKOK HASZONBÉRBE ADOTT TERÜLETE
MAGYARORSZÁG TRIANONI TERÜLETÉN**

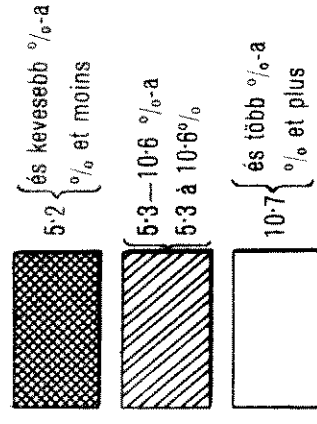
SUPERFICIE AFFERMÉE DES PETITES PROPRIÉTÉS FONCIÈRES DANS LA HONGRIE DE TRIANON

1935.

A haszonbérbe adott terület a kisbirtokok
összes területének:

Les superficies affermées représentaient

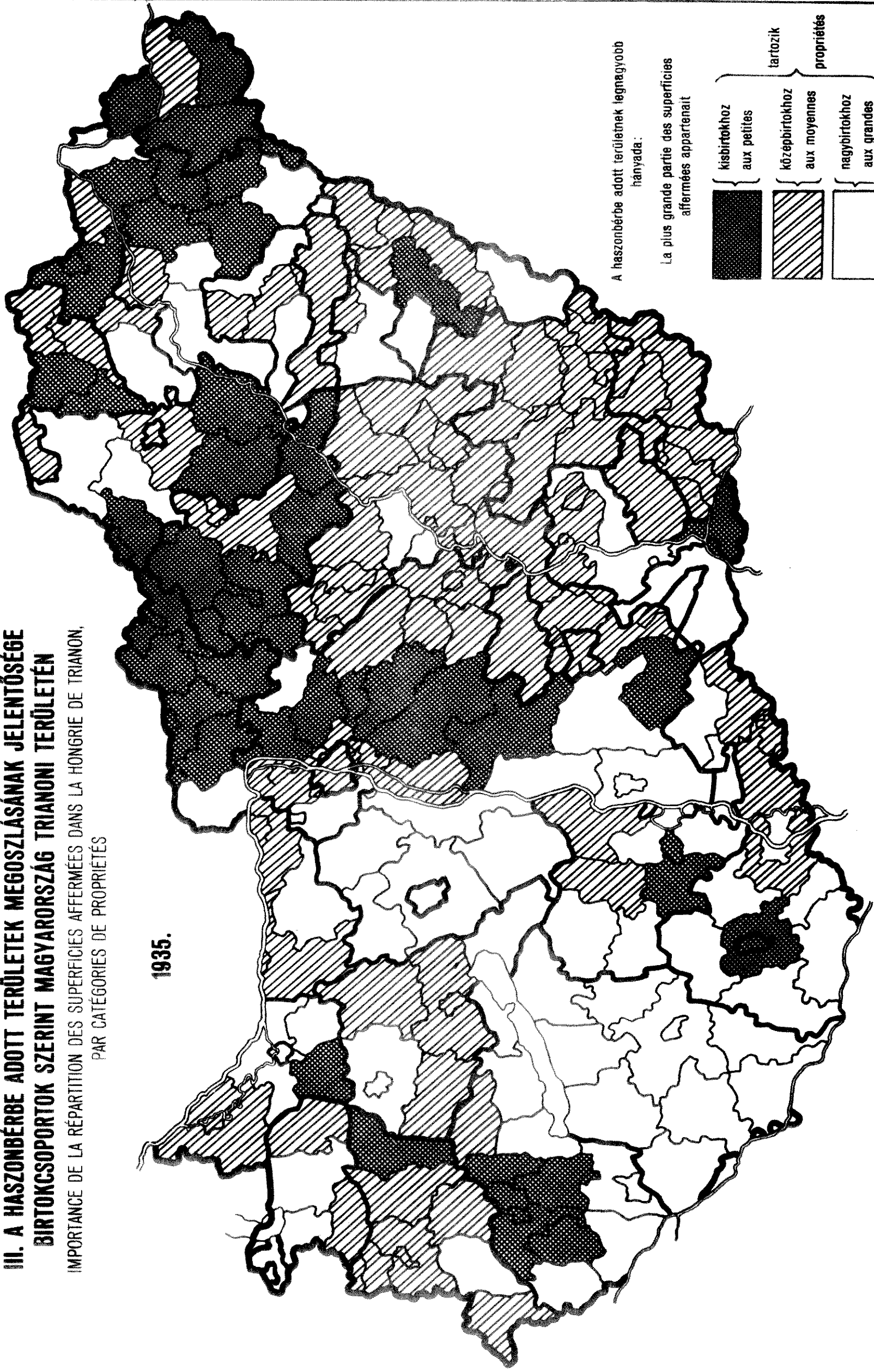

de la superficie totale des petites propriétés f.

**III. A HASZONBÉRBE ADOTT TERÜLETEK MEGOSZLÁSÁNAK JELENTŐSÉGE
BIRTOKCSOPORTOK SZERINT MAGYARORSZÁG TRIANONI TERÜLETÉN**

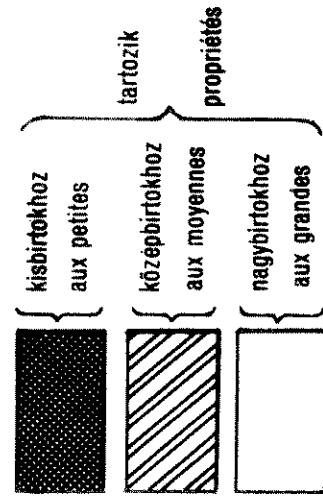
IMPORTANCE DE LA RÉPARTITION DES SUPERFICIES AFFERMÉES DANS LA HONGRIE DE TRIANON,
PAR CATÉGORIES DE PROPRIÉTÉS

1935.

A haszonbérbe adott területnek legnagyobb hányada:

la plus grande partie des superficies affermées appartenait

%-ot tesz, s csak a nagybirtokoknál száll alá 68·5%-ra. Sőt hasonlóan alakulnak az arányszámok minden más vonatkozásban is. Akár a szabadforgalmú, akár a korlátolt forgalmú földbirtokok különböző csoportjairól, akár a szántóföldek hasznóbérbe adott területéről van szó, mindenütt hasonló arányszámokkal találkozunk. Mindezek a számadatok tehát azt igazolják, hogy a földhasznóbérleteknek hazánk sík vidékein feltétlenül nagy a jelentősége. Jelentőségük itt az ország másik feléhez képest a kétszeresnél is nagyobbak mutatkozik, mert ott a földbirtokok 7·5 millió kat. holdat tevő területéből már csak 760 ezer kat. hold, az összes területnek csupán 10·1%-a van hasznóbérben.

Ezzel a megállapítással megdől minden feltevés, amely eddig — megfelelő adatok hiányában — a hasznóbéres földek elterjedése tekintetében a köztudatban élt. A hasznóbérletek elterjedése nem indokolható sem a népesség sűrűségével, sem a földbirtokosok nemzetiségével, sem a nincstelenek, a törpebirtokosok földéhségével, sem pedig az özvegyek kezében lévő földbirtokok nagyobbarányú hasznóbérbe adásával. A kérdés mind a hasznóbérbe adó, mind a hasznóbérbe vevő oldaláról kizárólag gazdasági kérdésnek, még helyesebben kifejezve, kizárólag üzleti kérdésnek tekinthető. Földhasznóbérlettel találkozhatunk mindenütt ott, ahol mind a hasznóbérbe adó, mind a hasznóbérbe vevő megtalálja a maga számítását. Elterjedésük pedig ott nagyobb, ahol a talaj jó, könnyen művelhető és általában, ahol a földdel kapcsolatos termelési tényezők megbízhatók.

A kisbirtokosok által hasznóbérbe adott területnek fontosságára és kiemelkedő nagyságára való tekintettel elkészültek azok az adatok, valamint térkép is (2. térkép), amelyek az előbbiekhöz hasonló módon a kisbirtokból hasznóbérbe adott földeknek elterjedéséről számolnak be. Ezen a térképen az országnak az a része, ahol a kisbirtokosok az országos átlagon felül adják hasznóbérbe földjeiket, szűkebb terjedelmű, mint az, amely általában a földbirtokosok által hasznóbérbe adott összes területekre vonatkozik. A Dunántúl déli részének, valamint Szabolcsnak egyes járásai, továbbá a Tisza felső folyása mentén elterülő néhány járás és Szeged város, valamint néhány magában álló járás is elmaradt róla.

Ezek a területek a hasznóbérbe adott földek főleg nagy- és középbirtokhoz tartoznak. Ezzel szemben azonban néhány olyan járással gyarapodott, ahol viszont a kisbirtok hasznóbérbe adott területének arányszáma már kimagaslik. Ennek a térképnek az a különös érdekessége, hogy amíg a kiemelt sík terület csak 7·0 millió kat. holdra, az ország földbirtokterületének csupán 43·6%-ára terjed, addig a kisbirtokosok által hasznóbérbe adott terület mégis 721 ezer kat. hold, összes területüknek 72·8%-a. Így tehát csupán 30 ezer kat. holddal, alig 3%-kal kevesebb, mint amennyiről az első összeállítás szól. S e mellett arról is tanuskodik, hogy a kisbirtokok hasznóbérbeadásánál a sík területnek, a jó talajnak és a megbízható földeknek még nagyobb jelentősége van, mint a hasznóbérbe adásnál általában.

Annak megvilágítása céljából, hogy a hasznóbérbe adás tekintetében az egyes birtokcsoportoknak *hol van vezető szerepe*, járási pontossággal megállapítást nyert az is, hogy a birtokcsoportok közül melyik ad viszonylagosan legtöbbet hasznóbérbe. A hasznóbérbeadásnak ezt az elterjedését szintén térkép (3. térkép) ábrázolja. A hasznóbérbe adott kisbirtokok főleg a Nagy-Alföldön, a Tisza mentén és a Kis-Alföld keleti részén alkotnak összefüggő területeket. Az efféle középbirtokok az északi vármegyékben, Szabolcsban, Pest vármegyében és Zalában találhatók leginkább. Az ilyen nagybirtokok pedig a Dunántúlnak déli és keleti részén vannak leginkább elterjedve, de az Alföldön is alkotnak kisebb összefüggő területeket. Az elterjedésnek ez az ábrázolása világosan mutatja, hogy minden birtokcsoport ott adja a legtöbbet hasznóbérbe, ahol területe is a legszámottevőbb. A hasznóbérleteknek elterjedése tehát ebben a megvilágításban is tisztán gazdasági jellegűnek mutatkozik, mert az országnak úgyszólván minden vidékén, főleg attól a földbirtokcsoporttól veszik hasznóbérbe a földeket, amelyek ott leginkább elvannak terjedve. Ezt erősíti meg nagyon jellegzetesen az is, hogy hegyes vidékeinken, ahol a kisbirtokok vannak túlsúlyban, mindenütt az általuk hasznóbérbe adott földeknek van legnagyobb jelentősége, anélkül azonban, hogy a hasznóbérbe adás országos átlagát valamelyest is megközelítenék.

9. A földbirtokok összes és haszonbérbe adott területe a trianoni határokon belül az 1895. és az 1935. évben.

Superficie totale des propriétés foncières avec indication des superficies affermées, sur le territoire selon le traité de Trianon, en 1895 et 1935.

Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	Összes terület <i>Superficie totale</i>	Haszonbérbe adott terület <i>Superficies affermées</i>		A haszonbérbe adott terület az összes terület %-ában — <i>Proportion des superficies affermées à la superficie totale</i>	
		1895-ben ¹⁾ <i>en 1895¹⁾</i>	1935-ben <i>en 1935</i>	1895-ben <i>en 1895</i>	1935-ben <i>en 1935</i>
	ezer kat. hold — <i>milliers d'arp. cad.</i>			s z á z a l é k — %	
A) Dunántúl — Transdanubie					
Baranya vm.*) (Pécs t.jv. is — <i>y compr. la ville autonome de Pécs</i>)	695	62	75	8·9	10·8
Fejér vm. (Székesfehérvár t.jv. is — <i>y compr. la ville autonome de Székesfehérvár</i>)	714	133	145	18·6	20·3
Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr t.jv. is — <i>y compr. la ville auton. de Győr</i>)	412	80	92	19·4	22·3
Komárom és Esztergom vm.	342	53	51	15·5	14·9
Somogy vm.	1.159	265	189	22·9	16·2
Sopron vm. (Sopron t.jv. is — <i>y compr. la ville autonome de Sopron</i>)	337	82	74	24·3	22·0
Tolna vm.	621	131	109	21·1	17·6
Vas vm.	571	61	82	10·7	14·4
Veszprém vm.	687	129	112	18·8	16·3
Zala vm.	838	112	49	13·4	5·8
A) Összesen — Totaux	6.376	1.108	978	17·4	15·3
B) Alföld — Grande Plaine					
Bács-Bodrog vm. (Baja t.jv. is — <i>y compr. la ville autonome de Baja</i>)	323	37	67	11·5	20·7
Békés vm.	637	121	142	19·9	22·3
Bihar vm.	477	67	110	14·0	23·1
Csanád, Arad és Torontál vm.	346	52	68	15·0	19·7
Csongrád vm.	326	65	68	19·9	20·9
Hódmezővásárhely t.jv.**)	132	32	37	24·2	28·0
Szeged t.jv.	141	27	48	19·1	34·0
Hajdu vm.	414	119	112	28·7	27·1
Debrecen t.jv.	166	100	62	60·2	37·3
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	908	193	242	21·3	26·7
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (Budapest szföv. is — <i>y compr. Budapest</i>)	2.073	442	334	21·3	16·1
Kecskemét t.jv.	162	47	46	29·0	28·4
Szabolcs és Ung vm.	808	231	143	28·6	17·7
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	365	34	48	9·3	13·2
B) Összesen — Totaux	7.278	1.567	1.527	21·5	21·0
C) Észak — Nord					
Abaúj-Torna vm.	291	51	30	17·5	10·3
Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc t.jv. is — <i>y compr. la ville autonome de Miskolc</i>)	683	120	81	17·6	11·9
Heves vm.	649	106	79	16·3	12·2
Nógrád és Hont vm.	502	56	58	11·2	11·6
Zemplén vm.	303	56	45	18·5	14·9
C) Összesen — Totaux	2.428	389	293	16·0	12·1
Mindössze — Total général	16.082	3.064	2.798	19·1	17·4

¹⁾ A megcsonkított törvényhatóságoknál kiszámítva a megmaradt terület arányában. — *Pour les collectivités mutilées par le Traité, seulement les territoires laissés à la Hongrie.*

*) Vm. = comitat. — **) T.jv. = ville autonome.

10. A korlátolt forgalmú földbirtokok összes és haszonbérbe adott területe a trianoni határokon belül az 1895. és 1935. évben.

Superficie totale des propriétés f. à mutation limitée avec indication des superficies affermées, sur le territoire selon le traité de Trianon, en 1895 et 1935.

Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	Összes terület <i>Superficie totale</i>	Haszonbérbe adott terület <i>Superficies affermées</i>		A haszonbérbe adott terület az összes terület %-ában <i>Proportion des superficies affermées à la superficie totale</i>	
		1895-ben ¹⁾ <i>en 1895¹⁾</i>	1935-ben <i>en 1935</i>	1895-ben <i>en 1895</i>	1935-ben <i>en 1935</i>
		ezer kat. hold — <i>milliers d'arp. cad.</i>		s z á z a l é k — %	
A) Dunántúl — Transdanubie					
Baranya vm. *) (Pécs tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Pécs</i>)	228	36	37	15·8	16·2
Fejér vm. (Székesfehérvár tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Székesfehérvár</i>)	190	52	55	27·4	28·9
Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr tjt. is — <i>y compr. la ville auton. de Győr</i>)	110	28	19	25·5	17·3
Komárom és Esztergom vm.	153	23	21	15·0	13·7
Somogy vm.	369	125	81	33·9	22·0
Sopron vm. (Sopron tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Sopron</i>)	127	75	30	59·1	23·6
Tolna vm.	157	106	58	67·5	36·9
Vas vm.	96	22	21	22·9	21·9
Veszprém vm.	253	65	45	25·7	17·8
Zala vm.	303	92	26	30·4	8·6
A) Összesen — Totaux	1.986	624	393	31·4	19·8
B) Alföld — Grande Plaine					
Bács-Bodrog vm. (Baja tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Baja</i>)	66	30	20	45·5	30·3
Békés vm.	93	21	21	22·6	22·6
Bihar vm.	130	35	43	26·9	33·1
Csanád, Arad és Torontál vm.	68	17	13	25·0	19·1
Csongrád vm.	86	39	28	45·3	32·6
Hódmezővásárhely tjt. **)	9	3	3	33·3	33·3
Szeged tjt.	65	29	46	44·6	70·8
Hajdu vm.	124	53	39	42·7	31·5
Debrecen tjt.	87	68	29	78·2	33·3
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	128	48	53	37·5	41·4
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (Budapest szföv. is — <i>y compr. Budapest</i>)	502	141	112	28·1	22·3
Kecskemét tjt.	49	15	20	30·6	40·8
Szabolcs és Ung vm.	176	60	32	34·1	18·2
Szatmár, Ugocea és Bereg vm.	64	10	13	15·6	20·3
B) Összesen — Totaux	1.647	569	472	34·5	28·7
C) Észak — Nord					
Abaúj-Torna vm.	76	10	7	13·2	9·2
Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Miskolc</i>)	215	42	27	19·5	12·6
Heves vm.	206	40	27	19·4	13·1
Nógrád és Hont vm.	137	15	20	10·9	14·6
Zemplén vm.	94	13	15	13·8	16·0
C) Összesen — Totaux	728	120	96	16·5	13·2
Magyarország összesen — Hongrie entière	4.361	1.313	961	30·1	22·0

¹⁾ A megsonkított törvényhatóságoknál kiszámítva a megmaradt terület arányában. — *Pour les collectivités mutilées par le Traité, seulement les territoires laissés à la Hongrie.*

*) Vm. = comitat. — **) Tjt. = ville autonome.

11. A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok összes és haszonbérbe adott területe a trianoni határokon belül az 1925. és az 1935. évben.

Superficie totale des propriétés foncières de 100 arp. c. et de plus de 100 arp. c., avec indication des superficies affermées, sur le territoire selon le traité de Trianon, en 1925 et 1935.

Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	Összes terület <i>Superficie totale</i>		Haszonbérbe adott terület <i>Superficies affermées</i>		A haszonbérbe adott terület az összes terület-hez viszonyítva <i>Proportion des superficies affermées à la superficie totale</i>	
	1925-ben <i>en 1925</i>	1935-ben <i>en 1935</i>	1925-ben <i>en 1925</i>	1935-ben <i>en 1935</i>	1925-ben <i>en 1925</i>	1935-ben <i>en 1935</i>
	ezer kat. hold — <i>milliers d'arp. cad.</i>				százalék — %	
A) Dunántúl — Transdanubie						
Baranya vm. *) (Pécs tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Pécs</i>)	277	274	55	54	19·9	19·7
Fejér vm. (Székesfehérvár tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Székesfehérvár</i>)	444	436	129	108	29·1	24·8
Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr tjt. is — <i>y compr. la ville auton. de Győr</i>)	198	193	44	53	22·2	27·5
Komárom és Esztergom vm.	189	194	28	29	14·8	14·9
Somogy vm.	705	675	205	161	29·1	23·9
Sopron vm. (Sopron tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Sopron</i>)	156	159	36	41	23·1	25·8
Tolna vm.	242	254	80	80	33·1	31·5
Vas vm.	229	219	49	47	21·4	21·5
Veszprém vm.	379	371	83	74	21·9	18·9
Zala vm.	433	418	41	38	9·5	9·1
A) Összesen — Totaux	3.252	3.193	750	685	23·1	21·5
B) Alföld — Grande Plaine						
Bács-Bodrog vm. (Baja tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Baja</i>)	113	117	28	43	24·8	36·8
Békés vm.	268	251	53	57	19·8	22·7
Bihar vm.	246	231	93	79	37·8	34·2
Csanád, Arad és Torontál vm.	147	131	29	25	19·7	19·1
Csongrád vm.	155	135	49	37	31·6	27·4
Hódmezővásárhely tjt. **)	28	28	8	8	28·6	28·6
Szeged tjt.	70	69	49	46	70·0	66·7
Hajdu vm.	218	199	93	65	42·7	32·7
Debrecen tjt.	114	109	31	35	27·2	32·1
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	379	355	125	126	33·0	35·5
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (Budapest szföv. is — <i>y compr. Budapest</i>)	949	897	260	207	27·4	23·1
Kecskemét tjt.	84	73	53	27	63·1	37·0
Szabolcs és Ung vm.	485	448	130	110	26·8	24·6
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	180	167	49	33	27·2	19·8
B) Összesen — Totaux	3.436	3.210	1.050	898	30·6	28·0
C) Észak — Nord						
Abaúj-Torna vm.	146	144	20	18	13·7	12·5
Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc tjt. is — <i>y compr. la ville autonome de Miskolc</i>)	358	354	75	57	20·9	16·1
Heves vm.	352	338	54	56	15·3	16·6
Nógrád és Hont vm.	310	304	54	48	17·4	15·8
Zemplén vm.	184	169	53	34	28·8	20·1
C) Összesen — Totaux	1.350	1.309	256	213	19·0	16·3
Mindössze — Total général	8.038	7.712	2.056	1.796	25·6	23·3

*) Vm. = comitat. — **) Tjt. = ville autonome.

A haszonbérleti viszonyoknak *történeti alakulásáról*, amennyire csak lehetséges, pár szóval szintén megemlékezem. 1895-ben az ország trianoni területén — a szokásos kulcs segítségével átszámított adatok alapján — 3·1 millió kat. hold, a trianoni ország területének 19·1%-a volt haszonbérben (9. tábla). Negyven évvel később: 1935-ben tehát 270 ezer kat. holddal volt kevesebb a haszonbéres terület. A korlátolt forgalmú földbirtokoknál (10. tábla) a csökkenés már a 350 ezer kat. holdat éri el, amivel szemben a szabadforgalmúaknál mintegy 80 ezer kat. holdas többlet mutatkozik. A törvényhatósági adatoknak egymással való szembeállítását azt mutatja, hogy nemcsak a jogi személyek, hanem a dombosvidékeken is kevesebbet adnak ma haszonbérbe. Tehát ott, ahol a földek talaja is gyengébb, vagyis, ahol ma a nehezebb gazdasági viszonyok között valamelyik fél már nem találja meg a maga számítását. A magánszemélyek által haszonbérbe adott területek viszont általában ott emelkedtek, ahol sík a termőföld és a talaj minősége is megfelelő. S mert a többlet azokban a törvényhatóságokban mutatkozik, ahol elsősorban a kisbirtokok által haszonbérbe adott földek emelkednek ki, több mint valószínű, hogy 1895-tel szemben a kisbirtokokhoz tartozó haszonbérbe adott területek kiterjedése emelkedett.

1925-tel szemben (11. tábla) csak a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok hasonló adatai vethetők egybe. Az egybevetés szerint az 1925. évi adatok 260 ezer kat. holddal szintén nagyobbak mutatkoznak.

Az 1895. és 1925. évi adatoknak hasonlósága arra utal, hogy a haszonbéres területnek csökkenése közvetlenül a világháború után következhetett be s ez teljes egészében a nagyobb földbirtokokra, főleg a korlátolt forgalmú földbirtokokra szorítkozott.

Az 1895. évi adatok ezenkívül megerősítik a haszonbérletek elterjedésének és a hegyrajzi viszonyoknak összefüggésére vonatkozó megállapítást is. Magyarország területén 1895-ben 5·7 millió kat. hold, az összes területnek 11·6%-a volt haszonbérben, ebből az Alföld trianoni részére 1·6 millió kat. hold, 21·5%, a trianoni ország fennmaradó részére 1·5 millió kat. hold és 17·0%, az ország elszakított részére pedig 2·6 millió kat. hold és 8·0% esett. Vagyis az akkori adatok alapján is szembetűnő módon igazolható, hogy minél dombosabb-hegye-

sebb a terület, annál kevesebb termőföld volt ott haszonbérben.

Az elmondottakban a haszonbérviszonyoknak minden fontos mozzanatát a legjellegzetesebb vonásokkal a haszonbérbe adók oldaláról igyekeztem szemléltetni. Az így vázolt képet a *haszonbérbe vevők* oldaláról már csak néhány vonással kell kiegészítenem.

A földbirtokoknak 2·8 millió kat. holdat tevő haszonbérbe adott területe mintegy 302 ezer gazdaság között oszlik meg¹⁾, amelyek közül mintegy 300 ezer a kisgazdaság. A közép- és nagybirtokosok haszonbérbe adott földjei főleg közép- és nagygazdaságokhoz tartoznak. Ezekből — kerek számban kifejezve — 2·100 közép- és nagygazdaság mintegy 650 ezer kat. holdat és 280 nagygazdaság szintén mintegy 650 ezer kat. holdat bérel. A közép- és nagybirtokok haszonbérbe adott területének 510 ezer kat. holdat tevő fennmaradó része pedig kisgazdaságok között oszlik meg. A kisbirtokok viszont túlnyomórészt kisgazdaságoknak adják haszonbérbe földjeiket. A kisgazdaságokhoz tehát a kisbirtoktól haszonbérbe vett 1 millió kat. holddal együtt 1·5 millió kat. hold haszonbéres föld tartoznék. A kisbirtokok területével szemben azonban a kisgazdaságok javára mégis csak mintegy 420 ezer kat. holdas többlet mutatkozik, mert a kisbirtokoknak egyik kis része az általuk haszonbérbe vett területtel 100 kat. holdnál nagyobb gazdasággá alakul át, másik kis része pedig haszonbérbevétel útján 100 kat. holdnál nagyobb földbirtokkal alkot egy gazdaságot.

Arról, hogy földet bérlő gazdaságok között hány van olyan, amely kizárólag haszonbéres földből áll — mint már említettem — egyelőre részletes adat nincsen. A közép- és nagygazdaságokat kis számuk miatt számítás útján sem lehet ebben a tekintetben kettéválasztani. (Legfeljebb a Gazdacímtár adatainak segítségével lehetne valamilyen teljesen hozzávetőleges eredményt elérni.) A kisgazdaságokra vonatkozóan azonban az 1930. évi népszámlálásnak idevonatkozó adata már felhasználható, s annak alapján meg is állapítható, hogy körülbelül egyharmad részében azoknak a kisgazdaságoknak, amelyekhez haszonbéres

¹⁾ Ez a szám a községenként összeírt 330 ezer haszonbérletnek 8·4%-kal csökkentett összege. Az arányszám annak a különbözethez felel meg, amely a haszonbérbeadók községenként összeírt szám és országosan megállapított száma között mutatkozik. (Ez utóbbi számban minden haszonbérbeadó már csak egyszer szerepel.)

föld tartozik, kizárólag hasznobéres földeken gazdálkodnak. A kisgazdaságok közül tehát 100 ezerre tehető azoknak a száma, amelyek területe kizárólag hasznobéres földből áll. E kisgazdaságok területe pedig hasonló számítás alapján legfeljebb 500 ezer kat. holdra becsülhető. Az ezirányú feldolgozásnak eredményei, amelyek néhány vármegyéről már rendelkezésre állanak, a számítás helyességét nemcsak megerősítik, hanem azt is valószínűsítik, hogy a feldolgozás végeredménye a hasznobéres kisgazdaságok számát és területét még ennél is kisebbnek fogja feltüntetni.

Az ismertetett adatok alapján a hasznobérbe adásnak és hasznobérbe vételnek az a *mérlege* is megállapítható, amely egyúttal a magyar hasznobérleti rendszernek számokban kifejezett *szociális* vonatkozású eredményét is szemlélteti. A mérleg szerint a birtok- illetve gazdaságcsoportok szerint megkülönböztetett földbirtokok és gazdaságok (gazdasági üzemek) számában különbség alig mutatkozik. Azt a többletet ugyanis, amelyet a 100 ezer hasznobéres gazdaság okozhatott volna, ellensúlyozza a hasznobérbe adott földbirtokoknak az a száma, amely mint csökkenés a gazdaságok számában is jelentkezik. Különbség mindössze a birtok-, illetve gazdaságcsoportok területében nyilvánul meg. Nevezetesen abban, hogy míg a nagygazdaságok területe 600 ezer kat. holddal kisebb, mint a nagybirtokoké, addig a középgazdaságok területe mintegy 180 ezer kat. holddal, a kisgazdaságok területe mintegy 420 ezer kat. holddal nagyobb, mint a közép-, illetve kisbirtokoké. A gazdaságcsoportok területének ez a növekedése pedig a középgazdaságoknál kétharmadrészben az 500—1.000 kat. holdas nagyságcsoportra, míg a kisgazdaságoknál hasonló arányban a 10—20 és 20—50

kat. holdas nagyságcsoportokra esik. A magyar hasznobérleteknek szociális jelentősége tehát az itt felsorolt szám adatok alapján nagyon kevés. Valamennyi adat alapján pedig ez a kevésre becsült szociális jelentőség még ennél is kevesebbnek bizonyul.

Az ismertetést ezzel befejeztem, az elmondottakhoz azonban lenne még néhány szavam. Nevezetesen az, hogy a vázolt hasznobérleti viszonyok gazdasági szempontból lehetnek ugyan minden tekintetben kielégítőek, sőt talán minden bizonnyal azok is, mert lényegesebben még évtizedek alatt sem változtak; de birtokpolitikai, szociális és nemzeti szempontból, — amint az a felsorakoztatott adatokból megállapítható — már nem felelnek meg a mai kívánalmaknak. Különösen pedig nemzeti szempontból nem felelnek meg azoknak, mert a nagyobb mértékű hasznobérbe adás ép azt a még ma is független, gerinces, izig-vérig magyar földbirtokos osztályt kezdte ki leginkább, amelynek minden érdemes kisbirtokos, közép- és nagybirtokos tagjára az országnak egyaránt nagy szüksége van.

A jövőre nézve azonban mégis találunk az előadottakban valami biztatót. Nevezetesen azt, hogy a magyarnak, különösen a sík vidék magyarjának gondolkodásmódja nem idegenkedik a hasznobérlettől. Ami annyit jelent, hogy ebben a tekintetben a magyar állam legújabb birtokpolitikájának sikere ha nem is biztosított, de minden esetre nagyon is valószínűnek látszik. Feltételezve ehhez természetesen azt, hogy az állam az elmondottakban ismertetett és birtokpolitikai, szociális, valamint nemzeti szempontból károsnak mutakozó jelenségeket, helyesebben azok okait minél előbb megszünteti, vagy legalább is további elterjedésüket megakadályozza.

Konkoly Thege Gyula dr.

Az 1938/39-es vadászati évad statisztikája.

Statistique de la saison de chasse 1938—39.

Résumé. Le territoire national ayant grandi, l'étendue des terrains de chasse s'est élevé de 15,340.193 arpents cadastraux à 17,289.063, soit de 12·7% (pour les forêts chassables, de 12·6 à 13·2%). La plupart de ces terrains (12,298.805 arp. c.) étaient affermés pour au total 2,213.764 pengős, de sorte que le fermage y était en moyenne de 19 fillérs par arpent cadastral (contre 5 fillérs dans la Hongrie d'autrefois, en 1900). Les autres dépenses faits par les chasseurs ont été de 3,204.833 pengős (185 pengős par 1.000 arp. cad., dont 44 pengős aux batteurs et 9 pengős aux voituriers).

Le nombre du gibier tué a été plutôt faible. On a tiré 1,116.932 lièvres; ce nombre, malgré l'agrandissement du territoire, est inférieur à celui de l'année de chasse 1936—37. Sous ce rapport, pour le chevreuil, le renard, le putois, la belette et le musc, les résultats montrent une augmentation due à celle du territoire. Les chasseurs, y compris les gardes-chasse, ont tué 49.975 chiens vagabonds et 57.433 chats errants, qui faisaient bien des ravages parmi le menu gibier.

En ce qui concerne le gibier à plume, les résultats des chasses ont été les plus grands pour la perdrix (726.678 de tuées); venaient ensuite, le faisan (394.173), la corneille (146.826), la pie (126.128).

Nos exportations ont rapporté pour le gibier vivant 745.136 pengős (dans l'année précédente, 410.833) et pour le gibier tué, 4,298.741 (contre 3,284.957 l'année précédente).

*

A vadászati statisztika hivatalos eredményeit régebben nemcsak hazánkban, hanem a külföldi államokban is rendszerint bizonyos tartózkodással, sőt gyakran határozott kétkedéssel fogadták. Nem szabad azonban csodálkoznunk ezen a bizalmatlanságon, hiszen köztudomású tény az, hogy a világháború előtti évtizedekben fölöttébb elterjedt és igen népszerű vadászadomák nagyolásai, a vadkereskedésekben zsákmányt vásárló vasárnapi vadászoknak a színpadokon is megjelenő alakjai, a világhírű regényeknek szertelen kalandokat mesélő rettenthetetlen vadászaik, vagy a derék és becsületes, de igen naiv kispolgári vadászok (pl. Tarasconi Tartarin) légből kapott vadásztörténetei erősen hozzájárultak ahhoz, hogy a nagyközönség ezek után nem

túlságos bizalommal olvasta a hivatalos vadászati statisztika nagy fáradsággal összegyűjtött számadatait.

Napjainkban a vadászatra vonatkozólag egész más a helyzet. Az uradalmak, továbbá a rendszeres vezetés alatt álló vadásztársaságok — eltekintve attól, hogy a törvényes rendelkezéseket a legpontosabban betartják — a vadászati eredményekről jegyzéket vezetnek, a vadászszákmány értékesítését nyilvántartják. Mindent elkövetnek arra vonatkozólag, hogy a bevételeket fokozzák és a vadászat kiadásait minél kevesebbre szorítsák. Lassankint ilyen módon alakult át a vadászat nemes sportpassziója gazdasági ággá. A Statisztikai Hivatal a vadászati statisztikai adatokat az adatszolgáltatásra kötelezettektől a lőjegyzékek alapján egész pontosan megkaphatja, tehát most már a vadászati statisztikai adatokkal szemben fennállott bizalmatlanságnak nincsen semmi jogosultsága.

Az ország területének megnagyobbodása következtében vadászható területünk 15,340.193 kat. holdról 17,289.063 kat. holdra növekedett (+ 12·7%). Legnagyobb vadászható terület a Dunántúli dombosvidéken (5,013.938 kat. hold), legkisebb (2,051.436 kat. hold) a Kisalföldön. A területnövekedéssel kapcsolatban (1. sz. tábla) a vadászható terület erdőaránya is 12·6%-ról 13·2%-ra emelkedett. Az erdőterület részaránya természetesen legmagasabb (24·5%) az Északi dombosvidéken, míg a Tiszántúl erdőszegény területén csak 3·5% az erdő.

A vadászható terület legnagyobb részét (12,298.805 kat. hold) haszonbérleti alapon értékesítik (2. sz. tábla). A községi vadászterületek természetesen kivétel nélkül haszonbérlet tárgyai. A vadászati jog bérlői 2,313.764 pengő bérösszeget fizettek az elmúlt vadászidény alatt a vadászterületek tulajdonosainak, kat. holdankint átlagban tehát 19 fillér volt a bér. Ez az átlag talán kissé kevésnek látszik, azonban ha megemlítjük azt, hogy Nagymagyarországon például 1900-ban egy kat. hold vadász-

1. A vadászterület nagysága az 1938/39 vadászati idényben.

Grandeur des terrains de chasse en 1938—39.

Vadászati év (augusztus 1—július 31) <i>Année de chasse</i> (du 1 ^{er} août au 31 juillet)	Kisalföld <i>Petite Plaine</i>	Dunántúli dombosv. <i>Transdanubie (région de collines)</i>	Duna-Tisza köze <i>Entre Danube et Tisza</i>	Tiszántúl <i>Au delà de la Tisza</i>	Északi dombosvidék <i>Nord (région de collines)</i>	Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>
Községi vadászterület — <i>Terrains de chasse communaux</i>	1,379.186	2,953.433	1,715,003	3,335,791	2,007.644	11,391.057
Ebből erdő — <i>Dont forêts</i>	76.541	253.393	77,189	75.385	269.653	752.161
Magánvadászterület — <i>Terrains de chasse privés</i>	672.250	2,060.505	708.706	1,393.623	1,062.922	5,898.006
Ebből erdő — <i>Dont forêts</i>	190.147	636.210	133.831	92.343	482.027	1,534.558
Összes vadászterület — <i>Ensemble des terrains de chasse</i>	2,051.436	5,013.938	2,423.709	4.729.414	3,070.566	17,289.063
Ebből erdő — <i>Dont forêts</i>	266.688	889.603	211.020	167.728	751.680	2 286.719
A vadászható területből az erdő % — <i>Combien de forêts avaient les terrains de chasse ? (%)</i>	13·0	17·7	8·7	3·5	24·5	13·2

terület átlagos bérösszege mindössze 5 fillér volt, akkor bizonyára kielégítőnek mondhatjuk a vadászterülettulajdonosok múlt évi bérbevételét. Ez a kat. holdankinti átlagos bérösszeg gazdasági vidékenként igen nagy eltéréseket mutat. Így például a vadszegény Tiszántúlon az átlag csak 9 fillér, az apróvad eldorádójában, a Kisalföldön 34 fillér. Még nagyobb az eltérés, ha a magánvadászterületek bérösszegeit nézzük; a Kisalföldön

egy kat. hold ilyen vadászterületért átlagban 62 fillért fizettek a vadászok. Itt említjük meg még azt is, hogy a bérösszegen kívül vadászainknak ebben az idényben még 3,204.833 pengő kiadásuk volt, ezer kat. holdra tehát 185 pengőt kellett még fizetniök. Ebből a vadőröknek ezer kat. holdankint 132 pengő, a hajtóknak 44 pengő és a fuvarosoknak 9 pengő jutott.

Mielőtt az egyes vadféleségekre vonat-

2. A bérelt vadászterületek nagysága az 1938/39. vadászati idényben.

Grandeur des terrains de chasse loués en 1938—39.

A bérelt terület és a bérösszeg nagysága <i>Grandeur des terrains de chasse loués</i> <i>et montant des prix de bail</i>	Kisalföld <i>Petite Plaine</i>	Dunántúli dombosv. <i>Transdanubie (région de collines)</i>	Duna-Tisza köze <i>Entre Danube et Tisza</i>	Tiszántúl <i>Au delà de la Tisza</i>	Északi dombosvidék <i>Nord (région de collines)</i>	Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>
A haszonbérelt községi vadászterület kat. hold — <i>Terrains de chasse communaux loués, arp. cad.</i>	1,379.186	2,953.433	1,715.003	3,335.791	2,007.644	11,391.057
Ebből erdő — <i>Dont forêts</i>	76.541	253.393	77.189	75.385	269.653	752.161
A haszonbérelt terület után fizetett évi bér pengő — <i>Prix de bail annuels payés, en pengős</i>	434.093	638.967	370.832	300.728	264.028	2,008.648
A bérösszeg átlaga kat. holdanként fillér <i>Prix de bail moyen par arp. cad., en fillérs</i>	0·31	0·22	0·22	0·09	0·13	0·18
A haszonbérelt magánvadászterület kat. hold <i>Terrains de chasse privés loués, arp. cad.</i>	134.338	276.859	126.598	187.695	182.258	907.748
Ebből erdő — <i>Dont forêts</i>	56.717	81.098	22.278	9.275	81.330	250.698
A haszonbérelt terület után fizetett évi bér pengő — <i>Prix de bail annuels payés, en pengős</i>	83.891	93.806	42.677	27.515	57.227	305.116
A bérösszeg átlaga kat. holdanként fillér <i>Prix de bail moyen par arp. cad., en fillérs</i>	0·62	0·34	0·34	0·15	0·31	0·34
Az összes haszonbérelt vadászterület kat. hold <i>Ensemble des terrains de chasse loués, arp. cad.</i>	1,513.524	3,230.292	1,841.601	3,523.486	2,189.902	12,298.805
Ebből erdő — <i>Dont forêts</i>	133.258	334.491	99.467	84.660	350.983	1,002.859
A haszonbérelt terület után fizetett évi bér pengő — <i>Prix de bail annuels payés, en pengős</i>	517.984	732.773	413.509	328.243	321.255	2,313.764
A bérösszeg átlaga kat. holdanként fillér <i>Prix de bail moyen par arp. cad., en fillérs</i>	0·34	0·23	0·22	0·09	0·15	0·19

3. Vadászati költségek. — *Frais de chasse.*

Megnevezés <i>Spécification</i>	Kisalföld <i>Petite Plaine</i>	Dunántúli dom- bosvidék <i>Transdanubie</i> (<i>région de col- lines</i>)	Duna — Tisza köze <i>Entre Danube et Tisza</i>	Tiszántúl <i>Au delà de la Tisza</i>	Északi dombos- vidék <i>Nord (région de collines)</i>	Magyarország <i>Hongrie</i>	1000 kat. hold területre jut <i>Pour 1000 arp. cad.</i>
Kifizetésre került összesen pengő — <i>Total des sommes payées en pengős . .</i>	615.382	1,136.267	409.459	596.055	447.670	3,204.833	185
Ebből: — <i>Dont:</i>							
Vadőröknek — <i>aux gardes-chasse . .</i>	439.522	840.427	284.320	382.501	343.947	2,290.717	132
Hajtóknak — <i>aux batteurs</i>	141.721	243.137	101.453	186.253	87.201	759.765	44
Fuvarért — <i>pour transport</i>	34.139	52.703	23.686	27.301	16.522	154.351	9

kozó adatokat tárgyalnánk, meg kell még említeni azt is, hogy a visszakerült felvidéki sávon a vadászati statisztika az első évben még egy kissé hiányos. Nem lehetett a bérlőtársaságok adatait annyira rendbehozni, hogy azokat teljes egészében fel lehessen használni. Így természetesen több esetben a feldolgozásra nem alkalmas kérdőívek adatait nem vehettük figyelembe. Hiányzanak továbbá a Kárpátaljára vonatkozó vadászati statisztikai adatok is; ezeket először a most folyamatban levő vadászévvadban gyűjtik be.

A legnagyobb számú és igen jól értékesíthető tömegvadunk (4. sz. tábla) a mezei nyúl. A most tárgyalt vadászévvadban aránylag elég kevés lett belőlük a vadászszennvedély áldozata, az 1936/37-es vadászévben ugyanis Csonka-Magyarország területén 726-tal több nyulat lőttek, mint most a meg-növekedett területen. Megjegyezzük azt is, hogy az elejtett összes szőrmésvadak 89,8 %-a a nyulakra esik. A szőrmésvadak közül egyébként szarvast is kevesebbet lőttek le, mint az előző évben. Ezzel szemben őz, róka, görény, menyét és pézsmapocok már a területnövekedés arányában több került puskacső elé. Különösen fontos, hogy a hasznos apróvadakat nagymértékben irtó róka, görény és menyét elég tekintélyes mennyiségben pusztult el. A mostani abnormálisan hosszú és igen szigorú hideg téli idő tudvalevőleg nagyon sok hasznos apróvadat pusztított el, fölöttébb fontos lenne, ha a vadászok a megmaradt vadállomány kímélése és óvása céljából az eddiginél is nagyobb eréllyel lőnék ki a vadászterületükön mutatkozó ragadozókat. Az ellőtt töltnyek ára és egyéb kiadásuk bőven megtérül,

ezeknek a ragadozóknak drága bundája ugyanis mindig keresett cikk. Az értékes prémű pézsmapocok, melynek zsilip- és töltesrongalásai különösen árvízveszély idejében igen jelentékenyek, szintén erősen üldözött kártékony vadunk, 2.647 példánnyal többet lőttek le vadászaink, mint az előző évben.

Talán még a ragadozóknál is nagyobb károkat okoznak a vadállományban a mindenütt található kóbor kutyák és kóbor

4. Az elejtett szőrmés vadak száma az 1938/39. vadászati idényben.

Gibier à poil tué par les chasseurs en 1938-39.

Megnevezés — <i>Spécification</i>	Elejtett szőrmés vad <i>Gibier à poil tué sur</i>		
	<i>les terrains de chasse</i>		az összes <i>tous les terrains de chasse</i>
	a köz- ségi <i>com- mu- naux</i>	a magán- <i>privés</i>	
vadászterületen darab <i>en têtes</i>			
Szarvas — <i>Cerfs</i>	1.439	4.715	6.154
Ebből szarvasbika — <i>Dont cerfs mâles</i>	592	1.770	2.362
Dámvad — <i>Daims</i>	236	860	1.096
Ebből dámbika — <i>Dont daims mâles</i>	87	269	356
Őz — <i>Chevrenils</i>	6.253	8.161	14.414
Ebből őzbak — <i>Dont chevreuil mâles</i>	3.759	4.948	8.707
Vaddisznó — <i>Sangliers</i>	445	1.338	1.783
Ebből vadkan — <i>Dont sangliers mâles</i>	172	556	728
Mezei nyúl — <i>Lièvres</i>	679.436	437.496	1,116.932
Üregi (tengeri) nyúl — <i>Lapins</i>	13.722	18.477	32.199
Róka — <i>Renards</i>	8.764	10.383	19.147
Görény — <i>Putois</i>	4.645	5.314	9.959
Menyét — <i>Belette</i>	9.048	11.764	20.812
Pézsmapocok — <i>Musc</i>	4.249	3.958	8.207
Egyéb szőrmés vad — <i>Autre gibier à poil</i>	5.314	7.504	12.818
Összesen — Total	733.551	509.970	1,243.521
Kóbor eb — <i>Chiens errants</i>	31.140	18.835	49.975
Kóbor macska — <i>Chats errants</i>	34.883	22.550	57.433

5. Az elejtett szárnyasvadak száma az 1938/39. vadászati idényben.

Gibier à plume tué par les chasseurs en 1938-39.

Megnevezés <i>Spécification</i>	Elejtett szárnyasvad <i>Gibier à plume tué sur</i>		
	<i>les terrains de chasse</i>		az ösz- szes
	a köz- ségi <i>commu- naux</i>	a ma- gán <i>privés</i>	<i>tous les terrains de chasse</i>
	vadászterületen darab <i>en têtes</i>		
Fácán — <i>Faisan</i>	152.933	241.240	394.173
Fogoly — <i>Perdrix</i>	541.472	185.206	726.678
Fürj — <i>Caille</i>	19.874	10.265	30.139
Vadlúd — <i>Oie sauvage</i>	18.515	14.695	33.210
Vadruca — <i>Canard sauvage</i>	46.508	25.550	72.058
Szárca — <i>Poule d'eau</i>	4.763	3.914	8.677
Erdei szalonka — <i>Bécasse</i>	6.447	9.083	15.530
Sárszalonka — <i>Bécassine</i>	2.779	2.143	4.922
Vadgalamb — <i>Pigeon sauvage</i>	8.540	7.500	16.040
Sólyom — <i>Falcon</i>	1.651	2.129	3.780
Kánya — <i>Milan</i>	11.497	9.958	21.455
Gatyás ölyv — <i>Buse</i>	2.766	4.281	7.047
Réti héja — <i>Busard</i>	5.098	3.695	11.793
Varjú — <i>Corneille</i>	7.105	8.871	15.976
Varju — <i>Corneille</i>	70.154	76.672	146.826
Szarka — <i>Pie</i>	74.317	51.811	126.128
Szajkó — <i>Geai</i>	7.786	10.309	18.095
Egyéb szárnyasvad — <i>Autre gibier à plume</i>	9.089	12.339	21.428
Összesen — Total	991.294	682.661	1.673.955

macskák. Ezeket a vadászok és a vadőrök kiméletlenül pusztítják; ennek tulajdonítható, hogy az elmúlt vadászidényben is 49.975 kóbor kutyát és 57.433 kóbor macskát lőttek le.

Az elejtett szárnyasvadakra vonatkozó adatok (l. 5. sz. tábla) közül megemlíti, hogy legnagyobb vadászszámny ebben az évben is a foglyokból (726.678 drb.) volt, ez az elejtett összes szárnyasvadak 43,4%-a. Ezután következik a fácán (az elejtett szárnyasvadak 23,5%-a), 8,8%-kal szerepel a varjú és 7,5%-kal a hasznos kis szárnyasvadak egyik fő pusztítója, a szarka. Elég jelentős a múlt idényben lelőtt vadkacsák és vadludak száma is.

A lelőtt és emberi táplálkozásra alkalmas vadakért a belföldi piacokon természetesen nem kaphatták meg a vadászok azt az árat, amely sok kiadásukat annyira ameny nyire fedezte volna. Csak a külföldi értékesítésből nyert magasabb árakkal tudják vadászterületüket rendbentartani s csak így tudott egyik-másik uradalom a vadexport útján esetleg tekintélyes jövedelemre is szert tenni. Indokolt tehát, hogy a vadászati statisztikai adatok kivonatos ismertetése után a vad külforgalmi-adatokat is vázlatosan bemutassuk.

Élővad-külforgalmunk 1939-ben hatalmasan fellendült, az előző évben 410.883 pengő értékben ment ki élővad külföldre, ezzel szemben most 745.136 pengőnek megfelelő külföldi valuta jött be élővadért az országba. Vásárlóink főleg Olaszország, Franciaország és Németország. Ezek az országok szegényes vadállományuk javítására és felfrissítésére évenként elég tekintélyes összegeket költenek, így a tárgyalt évben Olaszország 285.450 pengő, Franciaország 200.330 pengő és Németország 158.496 pengő értékben vásárolt tőlünk élővadat. Fácán és mezei nyúl megy ki leginkább élő állapotban külföldre, de elég sok foglyot is visznek ki. Így például foglyból 19.706 darabot vittek a szóbanforgó évben Olaszországba, 9.018 darabot Nagy-Britanniába, sőt 5.010 darabot az Egyesült Államokba. Érdeklőség szempontjából felemlítjük még azt is, hogy az apróvadakon kívül még 5 darab élő szarvast 1.425 pengő értékben szállítottak ki Németországba.

Vadkülforgalmunk zöme természetesen a lőtt vadakra esik; 1939-ben összesen 4,298.741 pengőt fizettek ezekért a kül-államok. (1938-ban ez az összeg 3,284.957 pengőt tett ki.) Legnagyobb vadvásárlónk volt Németország (3,895.601 pengő), utána jött Nagy-Britannia (164.772 pengő), majd Svájc (109.086 pengő), Németalföld (67.543 pengő), Olaszország (42.111 pengő) és Svédország (16.893 pengő) következnek. A fő vadexportcikk természetesen a nyúl volt; 842.400 darab lőtt nyúl került ki külföldre 2,838.529 pengő értékben, majdnem az egész mennyiség Németországba került. Utána következett a fácán (623.516 pengő értékben), itt már Németország 427.926 pengős részesedése mellett Nagy-Britannia 137.430 pengős vásárlása is elég tekintélyes. Hogy Németország hazai vadászszámnyunk milyen tekintélyes részét vette meg, erre vonatkozólag a már említett két adaton kívül a következőket soroljuk még fel. Az 1939. év folyamán Németországba kivittünk még 428 elejtett vaddisznót, 5.115 darab őzet, 3.817 darab szarvast, 230.460 darab foglyot, 463 darab fenyvesmadarat, 800 darab vadkacsát, 283 darab vadlibát és 6 darab túzokot. A rengeteg külforgalmi adat közül még csak azt említiük

meg, hogy Nagy-Britanniába 99.624 darab fécán, 28.056 darab fogoly és 250 darab szalonka került ki.

A magyar vadászati lehetőségek külföldi erőteljes propagálása a most dúló háború kitörése előtt szép eredménnyel már megkezdődött és ha a mostani időszak nem is alkalmas ennek megfelelő folytatására, majd csak megjön ismét a várva várt békés fejlődés lehetősége, akkor pedig a

hazai vadászat külföldi népszerűsítése igen fontos lesz. Az olyan szerencsés akciót, mint amilyent a közelmúltban Csikay Pál dr. a magyarországi vadászat francia nyelven írt ismertetésével megkezdett, valamennyi érdeklődő külállamban a jövőre való tekintettel még talán a háborús időszak alatt is minél előbb folytatni kellene.

Sajóhelyi István.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Vámhatárainkon át közlekedett gépjárművek forgalma 1939-ben.

Les véhicules à moteur entrés ou sortis par les frontières hongroises en 1939.

Résumé. En 1939, à cause de la crise européenne, le trafic international des véhicules à moteur diminuait fort en Hongrie.

Il y est venu 24.077 véhicules de cette sorte, contre 30.311 l'année précédente (— 20·6%); ils ont amené 63.355 voyageurs, contre 86.016 en 1938 (— 26·3%). Parmi ces véhicules, comparativement à l'année précédente, le nombre des automobiles pour le transport des personnes a baissé de 18·1% et celui des camions, de 80·1%; mais celui des motocyclettes a augmenté (+ 1·8%).

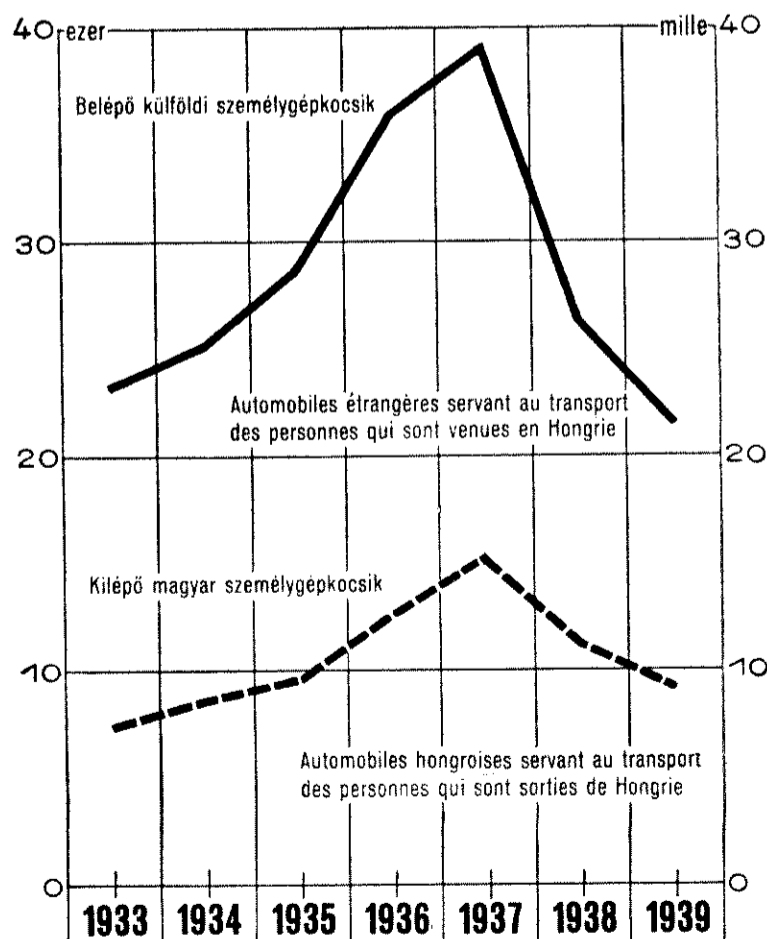
Il est sorti de notre pays 9.781 véhicules à moteur hongrois (19·4% de moins que l'année précédente). Parmi eux, le nombre des voitures pour le transport des personnes (9.085) a, par rapport à l'année d'avant, diminué de 18·2% et le nombre de leurs occupants (25.515) de 24·4%; sous ce rapport, on constate également une forte régression pour les camions et les motocyclettes.

Quant à la nationalité des véhicules à moteur entrés en Hongrie, on constate, comparativement à 1938, pour le nombre des voitures destinées au transport des personnes, une diminution à l'égard de la plupart des pays, sauf l'Allemagne, d'où il est venu 6·2% de plus de voitures de cette sorte (la proportion de ces voitures allemandes a été de 45·0%). De l'ensemble des occupants des voitures étrangères de cette catégorie, 49·3% étaient des citoyens allemands. Venaient ensuite, sous ce rapport, la Slovaquie (32·6% pour les voitures, 28·4% pour les occupants) et la Yougoslavie (5·1% et 4·3%).

Az 1939. év a nemzetközi gépjárműforgalomra nézve igen kedvezőtlenül alakult. Már az év első felében Cseh-Szlovákia újabb válsága miatt ismét nemzetközi feszültség támadt és emiatt igen sok külföldi túra maradt el. Nyáron a német-len-

VÁMHATÁRAINKON ÁTLÉPŐ SZEMÉLYGÉPKOCSIK SZÁMA 1933-1939. ÉVEKBEN

NOMBRE DES AUTOMOBILES POUR LE TRANSPORT DES PERSONNES QUI ONT FRANCHI NOS FRONTIÈRES EN 1933-1939

meg, hogy Nagy-Britanniába 99.624 darab fécán, 28.056 darab fogoly és 250 darab szalonka került ki.

A magyar vadászati lehetőségek külföldi erőteljes propagálása a most dúló háború kitörése előtt szép eredménnyel már megkezdődött és ha a mostani időszak nem is alkalmas ennek megfelelő folytatására, majd csak megjön ismét a várva várt békés fejlődés lehetősége, akkor pedig a

hazai vadászat külföldi népszerűsítése igen fontos lesz. Az olyan szerencsés akciót, mint amilyent a közelmúltban Csikay Pál dr. a magyarországi vadászat francia nyelven írt ismertetésével megkezdett, valamennyi érdeklődő külállamban a jövőre való tekintettel még talán a háborús időszak alatt is minél előbb folytatni kellene.

Sajóhelyi István.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Vámhatárainkon át közlekedett gépjárművek forgalma 1939-ben.

Les véhicules à moteur entrés ou sortis par les frontières hongroises en 1939.

Résumé. En 1939, à cause de la crise européenne, le trafic international des véhicules à moteur diminuait fort en Hongrie.

Il y est venu 24.077 véhicules de cette sorte, contre 30.311 l'année précédente (— 20·6%); ils ont amené 63.355 voyageurs, contre 86.016 en 1938 (— 26·3%). Parmi ces véhicules, comparativement à l'année précédente, le nombre des automobiles pour le transport des personnes a baissé de 18·1% et celui des camions, de 80·1%; mais celui des motocyclettes a augmenté (+ 1·8%).

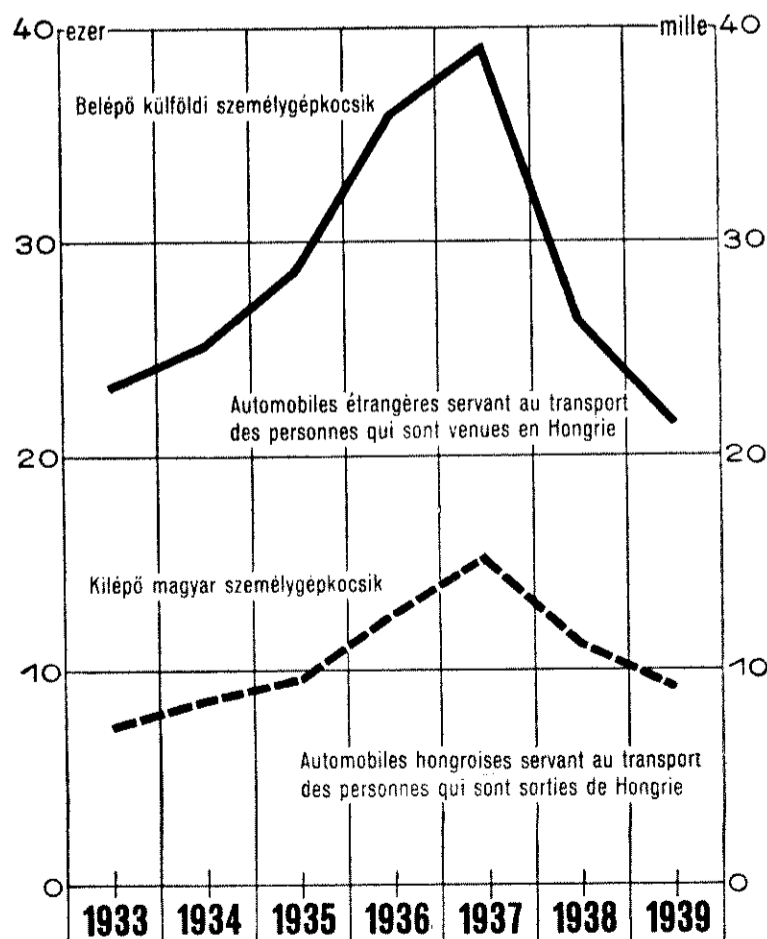
Il est sorti de notre pays 9.781 véhicules à moteur hongrois (19·4% de moins que l'année précédente). Parmi eux, le nombre des voitures pour le transport des personnes (9.085) a, par rapport à l'année d'avant, diminué de 18·2% et le nombre de leurs occupants (25.515) de 24·4%; sous ce rapport, on constate également une forte régression pour les camions et les motocyclettes.

Quant à la nationalité des véhicules à moteur entrés en Hongrie, on constate, comparativement à 1938, pour le nombre des voitures destinées au transport des personnes, une diminution à l'égard de la plupart des pays, sauf l'Allemagne, d'où il est venu 6·2% de plus de voitures de cette sorte (la proportion de ces voitures allemandes a été de 45·0%). De l'ensemble des occupants des voitures étrangères de cette catégorie, 49·3% étaient des citoyens allemands. Venaient ensuite, sous ce rapport, la Slovaquie (32·6% pour les voitures, 28·4% pour les occupants) et la Yougoslavie (5·1% et 4·3%).

Az 1939. év a nemzetközi gépjárműforgalomra nézve igen kedvezőtlenül alakult. Már az év első felében Cseh-Szlovákia újabb válsága miatt ismét nemzetközi feszültség támadt és emiatt igen sok külföldi túra maradt el. Nyáron a német-len-

VÁMHATÁRAINKON ÁTLÉPŐ SZEMÉLYGÉPKOCSIK SZÁMA 1933-1939. ÉVEKBEN

NOMBRE DES AUTOMOBILES POUR LE TRANSPORT DES PERSONNES QUI ONT FRANCHI NOS FRONTIÈRES EN 1933-1939

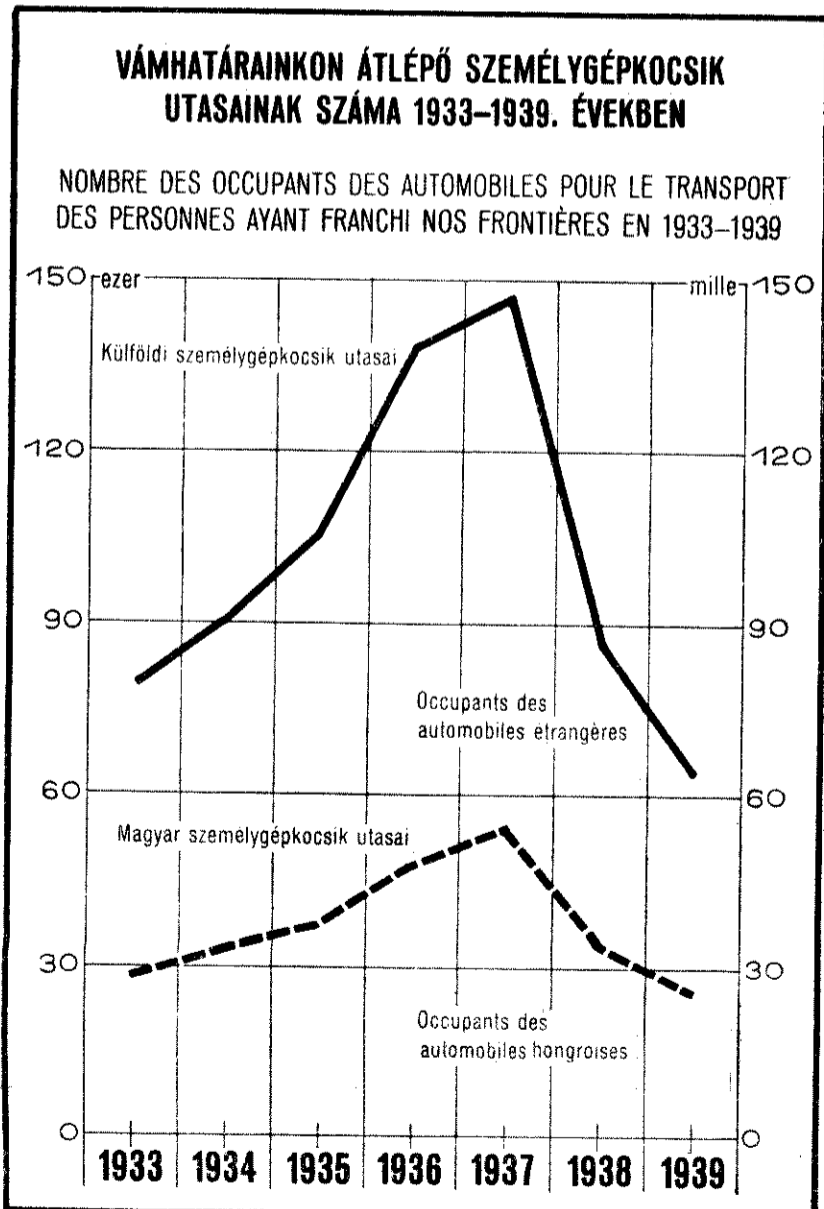
1. Vámhatárainkon átlépő gépjárművek száma.
Nombre des véhicules à moteur ayant passé les frontières douanières hongroises.

Év Années	N o m b r e d e s				
	Személykocsik automobiles pour le trans- port des per- sonnes	Személykocsik utasainak occupants de ces automo- biles-là	Teherkocsik camions	Mótorkerék- párok — moto- cyclettes	Összes gép- járművek véhicules à m. au total
	s z á m a				
a) Magyarországra belépő külföldi gépjárművek. <i>Véhicules à moteur étrangers entrés en Hongrie</i>					
1933	23.223	79.487	2.129	3.159	28.511
1934	25.095	90.067	2.307	3.516	30.918
1935	28.481	106.001	2.847	4.974	36.302
1936	35.911	139.019	3.197	5.927	45.035
1937	38.972	147.617	5.166	5.150	49.288
1938	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311
1939	21.431	63.355	385	2.261	24.077
b) Külföldre távozó magyar gépjárművek. <i>Véhicules à moteur hongrois sortis</i>					
1933	7.153	28.226	283	1.246	8.682
1934	8.383	33.583	239	1.420	10.042
1935	9.424	37.485	281	1.202	10.907
1936	12.580	47.437	292	1.164	14.036
1937	15.151	53.766	288	978	16.417
1938	11.112	33.728	273	748	12.133
1939	9.085	25.515	122	574	9.781

gyel ügy fejleményei tartották vissza a turistákat a nagyobb utazásoktól, ősszel pedig a kitört háború következtében végleg elmaradtak a külföldi utazások. Ezek az események hazánk nemzetközi gépjárműforgalmában is nagymértékben éreztették hatásukat és vámhatárainkon az előző évi 30.311 gépjárművel szemben csak 24.077 érkezett az ország területére, ami a forgalom 20,6%-os visszaesését jelenti. Megállapítható, hogy ez a forgalom az utolsó hét évben a legkisebb volt. Az év folyamán a gépjárművekkel 63.355 utas érkezett, az előző évi 86.016-tal szemben, ami 26,3%-os csökkenésnek felel meg, ez szintén a legkevesebb utast jelenti az adatgyűjtés fennállása óta. A hazánkat felkereső személygépkocsik száma egy év alatt 18,1%-kal esett vissza. Még nagyobb arányú a tehergépkocsi-forgalom hanyatlása, az 1938. évben még 1.936 külföldi rendszámú tehergépkocsi érkezett magyar területre, az 1939. évben már csak 385 darab, a csök-

2. Magyar gépjárművek forgalma havonként.

Véhicules à moteur intérieurs sortis de Hongrie, par mois.

M. St. Sz. 1940

R. H. de St. 1940.

Hónap Mois	A magyar vámterületről kilépett belföldi gépjárművek <i>Véhicules à moteur intérieurs sor- tis du territoire douanier hongrois</i>				összes total des véhi- cules
	közül — dont				
	személykocsik automobiles pour le trans- port des per- sonnes	teherkocsik — camions	mótorkerékpárok motoscyclettes		
összes - nombre total de ces automob.	utasainak leurs voyageurs				száma — en nombres abs.
Január — Janvier .	318	838	25	1	344
Február — Février .	530	1.417	34	9	573
Március — Mars .	655	1.847	9	22	686
Április — Avril . . .	912	2.415	1	61	974
Május — Mai	925	2.561	8	87	1.020
Június — Juin	1.249	3.415	19	124	1.392
Július — Juillet . . .	1.981	6.019	16	148	2.145
Augusztus — Août .	1.813	5.272	10	122	1.945
Szept. — Sept.	216	482	—	—	216
Október — Octobre	160	370	—	—	160
November - Novembre	134	290	—	—	134
December - Décembre	192	589	—	—	192
Összesen Total 1939	9.085	25.515	122	574	9.781
1938	11.112	33.728	273	748	12.133

3. Külföldi gépjárművek forgalma országokint.

Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les pays.

Származási ország Pays d'origine	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois				összes total des véhi- cules
	közül — dont				
	személykocsik automob. pour le transport des personnes		teherkocsik camions	mótorkerékpárok motocyclistes	
	összes nombre total de ces auto- mobiles	uta- sainak leurs voya- geurs			
száma — en nombres abs.					
Belgium — Belgique	91	255	—	2	93
Bulgária — Bulgarie	187	484	1	1	189
Franciaország — France	428	1.164	—	5	433
Jugoszl. — Yougosl.	1.100	2.708	4	17	1.121
Lengyelország — Pologne	309	1.307	—	5	314
Nagy-Britannia Grande-Bretagne	277	694	—	23	300
N.-alföld — Pays-Bas	234	736	1	23	258
Németország — Allemagne	9.651	31.239	230	1.933	11.814
Olaszország — Italie	376	1.541	—	9	385
Románia — Roumanie	1.020	2.726	—	2	1.022
Svájc — Suisse	152	357	—	12	164
Szlovákia — Slovaq.	6.982	17.999	149	225	7.356
Egyéb európai orsz. Autr. pays d'Eur.	402	1.538	—	4	406
Am. Egy. Államok Etats-Unis	78	214	—	—	78
Egyéb am. államok Autres pays améric.	12	39	—	—	12
Egyéb országok Autres pays	132	354	—	—	132
Össz. - Total 1939	21.431	63.355	385	2.261	24.077
1938	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311

kenés 80,1%-ot tesz. Míg a külföldi gépkocsik forgalma jelentékeny visszaesést mutat, addig a külföldről érkezett motorkerékpárok száma 41 darabbal, 1,8%-kal meghaladta az előző évi forgalmat.

A külföldre kilépett magyar rendszámú gépjárműveknél a helyzet a fentiekhez hasonló képet mutat. Az 1939. évben 9.085 magyar személygépkocsi hagyta el az ország területét, 25.515 utassal, az előző évi 11.112-vel, illetve 33.728-cal szemben. A csökkenés a személygépkocsik számánál 18,2%-ot, az utasok számánál pedig 24,4%-ot tesz. Több mint felére csökkent a külföldre távozó magyar tehergépkocsik száma is, az 1938. évben még 273 tehergépkocsi hagyta el az ország területét, 1939-ben már csak 122 darab távozott külföldre. A motorkerékpárok közül is jóval kevesebb lépte át határainkat, az előző évi 748-cal szemben csak 574 darab hagyta el az ország területét. Az összes külföldre kilépett magyar rendszámú gépjárművek száma 9.781 volt, az előző

4. Külföldi gépjárművek forgalma havonként.

Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les mois.

Hónap Mois	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois				összes total des véhi- cules
	közül — dont				
	személykocsik automob. pour le transport des personnes		teherkocsik camions	mótorkerékpárok motocyclistes	
	összes nombre total de ces auto- mobiles	uta- sainak leurs voya- geurs			
száma — en nombres abs.					
Január — Janvier	679	1.816	11	25	715
Február — Février	1.207	3.100	45	76	1.328
Március — Mars	1.347	3.591	62	113	1.522
Április — Avril	2.157	6.191	22	244	2.423
Május — Mai	2.840	8.491	21	270	3.131
Június — Juin	2.920	8.760	42	374	3.336
Július — Juillet	3.616	11.256	68	505	4.189
Aug. — Août	3.452	11.141	47	482	3.981
Szept. — Sept.	843	2.678	25	82	950
Október — Octobre	697	1.722	17	30	744
November — Nov.	803	2.068	12	34	849
December — Déc.	870	2.541	13	26	909
Össz. - Total 1939	21.431	63.355	385	2.261	24.077
1938	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311

BELÉPETT KÜLFÖLDI SZEMÉLYGÉPKOCSIK ÉS UTASAIK SZÁMA 1939-BEN

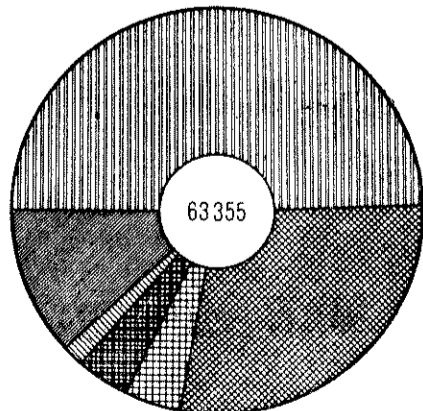
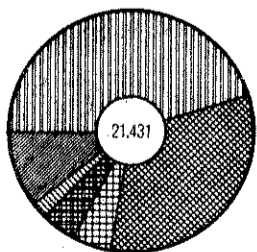
AUTOMOBILES ÉTRANGÈRES SERVANT AU TRANSPORT DES PERSONNES QUI SONT VENUES EN HONGRIE EN 1939: NOMBRE DE CES VÉHICULES ET DE LEURS OCCUPANTS

Személygépkocsik

Automobiles servant au transport des personnes

Utások

Occupants

Német
Allemands

Szlovák
Slovaques

Jugoszláv
Yougoslaves

Román
Roumains

Francia
Français

Egyéb
Autres

évi 12.133-mal szemben, ami 19·4%-os csökkenést jelent.

A külföldről érkezett idegen személygépkocsik száma az egész vonalon visszaesett, kivéve a német rendszámú kocsikat, amelyekből 6·2%-kal több érkezett, mint az előző évben. A legtöbb személygépkocsi németországi eredetű volt, amennyiben ezek a külföldi személygépkocsiknak 45·0%-át és az utasoknak 49·3%-át tették. Németország után Szlovákia következik, szlovák eredetű volt az összes kocsiknak 32·6%-a, az utasoknak pedig 28·4%-a. A harmadik helyen Jugoszlávia áll, a személygépkocsiknak 5·1%-a, az utasoknak pedig 4·3%-a volt jugoszláv származású. Románia a negyedik helyet foglalja el, a személygépkocsik 4·8, az utasoknak pedig 4·3%-ával. Ezután Franciaország következik az összes személygépkocsik 2·0%-os és az utasok 1·8%-os részesedésével. A hatodik helyen Olaszország áll, olasz volt a személygépkocsik 1·8 és az utasoknak 2·4%-a. A külföldről érkezett tehergépkocsik legnagyobb része német és szlovák rendszámú volt. A mótorkerékpárok közül a legtöbb szintén németországi és szlovákiai eredetű volt. A legtöbb külföldi személygépkocsi a nyári hónapokban kereste fel hazánkat, így júliusban 3.616, augusztusban 3.452, és júniusban 2.920 darab lépte át határainkat, a legkevesebb januárban és októberben érkezett. A tehergépkocsik közül a legtöbb júliusban és márciusban lépte át a határt, a mótorkerékpárok forgalma pedig júliusban és augusztusban volt a legnagyobb.

Az 1939. év folyamán Szlovákiából 26, Németországból 20, Romániából 9, Jugo-

szláviából 8 és Lengyelországból 3 határállomáson át léphettek a gépjárművek hazánk területére. A legfontosabb határállomások forgalma mind visszaesett és jóval az előző évi alatt maradt. A legfontosabb határállomásainkon 1939. évben belépett külföldi gépjárművek adatait az alábbi kimutatás tartalmazza:

Határállomás	Személygépkocsi		Teher- kocsi	Mótor- kerék- pár	Együtt
	drb	utas			
1. Szlovákia felől:					
Somorja	1.357	3.889	98	86	1.541
Nyitraagykér	1.227	2.844	30	23	1.280
Magyarbél	959	2.443	2	44	1.005
2. Németország felől:					
Horvátjárfalu-Bécsi út	6.420	21.131	1	505	6.926
Sopron-Bécsi út	2.011	7.956	125	462	2.598
3. Románia felől:					
Ártánd	918	2.343	—	18	936
4. Jugoszlávia felől:					
Röszke	884	2.335	—	33	917
Letenye	425	1.207	—	8	433
5. Lengyelország felől:					
Alsóverecke	20	53	—	1	21
Uzsok	7	21	—	—	7

A kimutatásban már fel vannak véve a Szlovákia és Lengyelország felé való legforgalmasabb határállomásaink adatai is. A lengyel-magyar határon átment gépjárművek közül itt csak azok szerepelnek, amelyek nemzetközi igazolvánnyal lépték át a határt. A lengyel menekültek gépjárművei és azok utasai kimutatásunkban így nem szerepelnek.

Petrichevich-Horváth Miklós báró dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

A magyarországi pénzügyek 1926-tól 1938-ig.

Les établissements de crédit en Hongrie de 1926 à 1938.

Résumé. Le territoire de la Hongrie d'après le Traité conclu après la guerre de 1914—18 a augmenté depuis la fin de 1938, et ç'a été un changement considérable au point de vue économique. Par suite de ce changement et des grands événements survenus en Europe depuis la seconde moitié de 1938, la période économique hongroise d'après 1918 doit être considérée comme terminée.

Aussi, convient-il de faire de cette période un tableau quant aux capitaux mis dans nos établissements de crédit et aux recettes et dépenses de ces établissements. Cependant, on ne peut fournir qu'à partir de 1926 une vue d'ensemble, car les chiffres des cinq ou six années antérieures ne sont pas exacts, vu les fluctuations continues de la monnaie.

De la fin de 1926 à la fin de 1928, donc rien qu'en deux ans, les capitaux desdits établissements, montant de 2·5 milliards de pengős à 4·9 milliards, ont presque doublé. En 1929, ils ont encore augmenté considérablement, s'élevant à 5·7 milliards. De 1930 à 1938, ils ont à peine varié. Pour les capitaux n'appartenant pas en propre aux établissements, on constate une augmentation particulièrement forte, dont la proportion a dépassé essentiellement celle de l'accroissement des capitaux propres. Par contre, ce sont les capitaux non possédés en propre qui ont diminué le plus par suite de la crise mondiale.

Les fonds de retraite, représentant 24·3 millions de pengős à la fin de 1926, ont monté jusqu'à la fin de 1938 à plus de 100 millions. Les dépôts d'épargne ont fort grandi depuis 1926 jusqu'à la crise mondiale, pendant laquelle ils ont bien baissé. Après la reprise économique et notamment à partir de 1934, ils ont encore augmenté, mais moins qu'avant la crise. Sur les capitaux, nos tableaux donnent des renseignements détaillés.

On voit, par les bilans des établissements de crédit et les comptes indiquant les résultats qu'ils ont obtenus, que pendant les 13 années écoulées entre 1926 et 1939, le développement des affaires y a été le meilleur en 1929, 1930 et 1931. — Les bénéfices, ayant atteint leur maximum en 1928 (81·5 millions de pengős), sont tombés à 23 ou 24 millions pendant la crise. Sous ce rapport, il y eut une amélioration ces dernières années; toutefois, en 1938 encore, les bénéfices n'ont été que de 34·3 millions de pengős.

Sur les bénéfices, les recettes et les dépenses, les tableaux ci-dessous renseigneront largement nos lecteurs.

A rendszerint háborúk nyomán, de néha más esetben is bekövetkező államterületi változások, új államhatalmi elrendezések természetesen erős befolyást gyakorolnak az országok gazdasági életének alakulására, ennek keretében a pénzügyi tevékenység kapcsán jelentkező gazdasági életmegnyilvánulásokra. Ebből folyólag maguk az érdemlegesebb államterületi eltolódások a gazdasági élet legtöbb síkján, így azon is, amelyen a pénzügyi működés bonyolódik le, egymástól határozottan elkülönülő korszakokat alakítanak ki. Magyarországnak az 1914—1918. évek alatti háború eredményeképpen kialakult területi állagában a közgazdaság szempontjából lényegesnek tekinthető változás az 1938. év végén következett be és e területváltozásnak, valamint a háborús természetű világesemények 1938. év végén megindult lavinájának tekintetbe vételével a magyarországi gazdasági életnek az 1918. év utáni időkből kibontakozott korszakát 1938 végével lezártnak kell tekinteni.

Tudvalevőleg nem csupán az államterületi változások, hanem más tényezők is gyakorolnak olyan nagy hatást az országok gazdasági életének alakulására, hogy jelentkezőikből folyólag gazdasági korhatárok bontakoznak ki szemünk előtt. Így Magyarország gazdasági életének az 1918. és az 1938. évek végei közötti szakában az 1924. évi pénzügyi újjáépítési tevékenység, nemkülönben az 1931. évi gazdasági válság és az ennek hatása alatt bevezetett kötött devizagazdálkodás is korszakalkotó fontossággal domborodik ki.

A gazdasági statisztika számos ága, ezek sorában a pénzügyi statisztika, adatainak nagy részét egyes naptári évek szerinti összeállításban szokta megállapítani s a szóbanlevő adatok alapján folyó vizsgálódások is legtöbbször ezeket az időszakokat veszik alapul. Tanulságos azonban a szóbanlevő adatoknak nagyobb gazdasági korszakok szerinti összefoglalása és megvizsgálása is. Most, hogy az 1918. év végével kialakulásnak indult korszak lezáródását kellett megállapítanunk, időszerűnek látszik a magyarországi pénzügyi tevékenység koncentrációját, az itt elért jövedelmek és költségek

alakulásának a szóbanlevő korszakot felölelő áttekintése. Ez az áttekintés csak az 1926. évtől indulhat ki amiatt, hogy az előző 5—6 évre vonatkozóan rendelkezésre álló adatok a pénzürték folytonos ingadozásából származó hibák miatt nem eléggé megbízhatóak. Az utóbbi adatok alapján egyébként is aligha lehetne másról, mint az összeroppanásból szükségszerűleg létrejött likvidációnak eléggé ismert lázas kórtörténeteiről beszámolni.

A tőkeállományok alakulására vonatkozó évenkénti adatokat szemlélet alá véve, megállapítható, hogy ezek nagy része a gazdasági világválság előtti időkben lényegesen más irányú eltolódásokat mutat, mint a világválság kitörése után. A magyarországi pénzürtézetek az 1914. és 1918. évek alatti háborúból és az utána következő gazdasági kataklizmából kitűnő szervezetet, de nagyon megfogyatkozott tőkeerőt mentettek át, így az 1926. évi ú. n. aranymérlegeik alapján készített statisztika szerint összes tőkék álladéka csak 2·5 milliárd P volt. Ez a tőkeállomány az 1928. év végéig, tehát mindössze két év alatt az említett 2·5 milliárd P-ről 4·9 milliárd P-re nőtt, vagyis csaknem megkétszereződött és folytatólag az 1929. évben is jelentékenyen emelkedett, akkor ugyanis már elérte az 5·7 milliárd P-t. Rövid idő alatt igen nagy utat tettek meg tehát pénzürtézetek annak a célnak az irányában, hogy a belföldi tőkeszükségletet minél kielégítőbben táplálhassák. Ezt nem csak az az érték el, hogy nagyon eredményesen tudták a maguk csatornáiba vezetni a fokozatosan nekiindult termelő munkában összegyűlemlt tőkéket, hanem azáltal is, hogy a külföldről is egyre nagyobb tételekben hoztak be kedvező elhelyezést kereső tőkéket a belföldi tőkeigénynek, kivált a hoszúlejáratú tőkékben mutatkozó tetemes igénylésnek a kielégítésére. Pénzürtézetek tőkeállományának emelkedése 1926 és 1928. illetve 1929 között különösen az idegen tőkénél volt nagyon erős. Ezek ugyanis 1926 végén még nem érték el egészen a 2 milliárd P-t, 1928 végén pedig már csaknem 4 milliárdot tettek ki, az 1929. év végére pedig a 4 milliárdos határt is kereken 300 millióval meghaladták. Így két év alatt valamivel több, mint kétszeres lett az idegen tőkék állománya, míg a saját tőkénél ez idő alatt, bár számottevő, de mégis lényegesen kisebb és pedig 40·8%-os arányú növekedés következett be. Az 1930. évtől kezdve egészen 1938-ig a magyarországi pénzürté-

zetek összes tőkeállománya már alig mozduló állapotot mutat. A saját tőkék azonban ebben az időszakban is, bár nem a korábbi ütemben, fokozatosan emelkedtek egészen 1937-ig s 1938 az első év, amikor álladéuk az előző évhez képest némileg csökkent. A saját tőkék alakulásának ezek az adatai nem állanak összhangban azokkal az adatokkal, amelyeket a részvénykibocsátási tevékenységnek a szóbanlevő időszak alatti alakulására vonatkozólag ismerünk. Tudvalevő ugyanis, hogy ez a tevékenység, mely a pénzürték állandósulásától kezdve fokozatosan szűkebb keretek közé szorult, a gazdasági válság kirobbanása utáni időben csaknem teljesen összezsugorodott. Ha azonban a pénzürtézetek tőkeállományváltozásainak részletesebb adataiba tekintünk be, az előbb említett látszólagos ellentmondásra máris magyarázatot találunk. A részvénytársasági formájú hitelintézetek részvénytőkékének álladéka ugyanis 1926-tól csak 1931-ig emelkedett, innen kezdve azonban, bár kisebb mértékben, állandóan csökkent. Ezzel szemben éppen a gazdasági válság kezdetétől feltűnően erős emelkedés mutatkozik azoknak a pénzürtézeteknek részvény- és üzletrésztőkékben, amelyeknél az állam, vagy más közület számottevően érdekelve van. Ezeknek az intézeteknek részvény-, illetve üzletrésztőkék 1926-tól 1931-ig 40·3 millió P-ről 77·8 millió P-re, innen kezdve azonban 1938-ig az előbb említett összegről 285·9 millió P-re emelkedtek. Főként ennek a körülménynek tudható tehát be, hogy a saját tőkék összege tekintetében a magyarországi hitelintézetek összességénél a gazdasági válság fellépése utáni időben bizonyos emelkedő folyamatot lehet látni. Ez az emelkedés azonban csak névleges, mert míg 1931-ben a közületi érdekeltségbe tartozó intézetek részvény- és üzletrésztőkékéből a be nem fizetett rész 4·2 millió P volt, addig 1938-ban ezeknek az intézeteknek 285·9 millió P-re szaporodott részvény- és üzletrésztőkékéből 175·1 millió P esett a be nem fizetett részre. A mondottakat figyelembe véve, a szóbanlevő tőkegyarapodás korántsem mondható a gazdasági viszonyok kedvező alakulását kifejező tünetnek, mert abban nem a magánvállalkozás fejlődő üteme, hanem a közületi pénzforrások segítő belépésének jele nyilvánult meg.

A pénzürtézetek tőkék összegének jelentőségére nézve bizonyos megvilágítást kapunk akkor, ha ezeket a népességszámhoz viszonyítjuk és ilyen viszonyítással az ország egy

lakosára eső fejátlagot megállapítjuk. Ezzel a számítással az 1913. évben a pénzügyi összes tőkéből 810 P jutott átlagban az ország egy-egy lakosára. A szóbanlevő fejátlag 1926-ban 251, 1930-ban 566, 1938-ban 492 P volt. Annak a célnak érdekében, hogy az 1913. évvel való összehasonlítás megtehető legyen, ezeknek a fejátlagoknak kiszámításánál a visszszámított váltók és az átruházott jelzálogos kölcsönök összegét nem számítottuk be a pénzügyi tőkébe. A saját tőkékből az egy-egy lakosra eső fejátlag 1913-ban 150, 1926-ban 50, 1930-ban 81, 1938-ban 74 P volt. A felsorolt adatok azt mutatják, hogy a pénzügyi tőkeerők tekintetében az 1926-tól 1930-ig tartott erős fejlődés és az azóta mutatkozó stagnálás dacára állandóan lényegesen el voltunk maradva a háború után a háború előtti állapothoz képest.

A tartaléktőkék egyes válfajainak alakulására vonatkozó adatokból azt látjuk, hogy a tőketartalék összege 1926-tól 1937-ig eleinte egészen lassú, később már kissé figyelemreméltó ütemben csökkent, 1938-ban azután hirtelen majdnem az előző évihez a felére olvadt le, miután ekkor a beruházási hozzájáruláshoz szükséges kiadás ezt a tartalékot jelentékenyen kimerítette. A rendes tartalékalap, amely 1926-ban mindössze 10·4, 1927-ben pedig csak 5·7 millió P volt, a folytatólag következő években 1930-ig igen jelentékeny, innen kezdve 1937-ig szerényebb összegekkel emelkedett évről-évre úgy, hogy ebben az utóbbi évben már 101·4 millió P volt. Az 1938. év azonban itt is mintegy 10 millió P összegű csökkenést eredményezett. A tárgyalt 13 év folyamán meglehetősen szeszélyes alakulást mutat az értékcsökkenési és árfolyamkülönbözeti tartalékalapok összege. Az összes hitelintézetek ennél a tételnél 1926-ban 8·4, 1927-ben 33·4, 1930-ban pedig 38·7 millió P-t mutattak ki. A következő 1931. évben 64·0 millió P-re ugrott fel e tétel összege. Ez a változás azonban főként könyveléstechnikai okoknak tulajdonítható s ugyanezekkel az okokkal függ leginkább össze az a körülmény, hogy az 1935. évi 78·9 millió P összeg 1936-ra ismét 38·9 millió P-re esett vissza.

Hatalmas fejlődést mutatnak azok az alapok, amelyek a pénzügyi alkalmazottak nyugellátását vannak hivatva szolgálni. Az 1926. év végén ezek az alapok együttesen 24·3 millió P tőkeállománnyal rendelkeztek. Ezt 1929 végéig 51·6 millió P-re növelték fel. A következő évben, 1930-ban,

amikor az elismert vállalati nyugpénztárak tőkéi is bekerültek a pénzügyi mérlegekbe, már 70·6 millió P tőkeösszeg volt kimutatva a nyugellátási alapoknál. Innen kezdve főképp az elismert vállalati nyugdíjpénztárak tőkéinél állandó és számottevő gyarapodás következett be úgy, hogy 1938-ban csak az említett pénztárak tőkeállománya 101·2 millió P volt s emellett még 7·8 millió P nyugdíjtaléktőke, továbbá 13·0 millió P nyugdíjalaptőke volt kimutatva a magyarországi pénzügyi intézetek mérlegeiben.

A saját és az idegen tőkék egymáshoz való aránya tekintetében 1932-től 1938-ig nem mutatkozik lényegesebb eltolódás, ezekben az években az összes tőkékből 14—15% körüli rész jutott a saját tőkékre. Az 1928. évtől az 1930. évig a saját tőkékre eső részesedés 12% körül mozgott s ez az arány főképpen azért volt az utóbbi említett évek folyamán alacsonyabb, mert ez volt az az időszak, amikor az idegen tőkék bizonyos tételei különösen megduzzadtak, messze túlszárnyalva a saját tőkék emelkedésének arányát.

Az idegen tőkék tételei között mindenekelőtt nagy figyelmet érdemelnek a takarékbetétek, nemcsak azért, mert ezek a pénzügyi tőkeszerzésnek legsajátosabb forrásai, hanem azért is, mert ezekben a nemzeti tőkegyűjtés és takarékoság egyik legfontosabb alakja testesül meg. A takarékbetét állomány 1926-tól 1927-ig ugrásszerűen 499·6 millió P-ről 707·0 millió P-re, tehát 41·5%-kal, innen kezdve 1930-ig pedig évről-évre ugyan nem ilyen ütemben, de még állandóan és jelentékenyen emelkedett úgy, hogy az 1930. év végén kimutatott álladék az 1926. évinek kétszeresét is jól meghaladta. A tárgyalt 13 éves korszaknak ekkor volt a legnagyobb és pedig 1.074 9 millió P összegű takarékbetét állománya. Ez a betétgyűjtési eredmény azonban nem mondható kimagaslónak, ha tekintetbe vesszük, hogy a betétek végösszegéből átlag az ország egy-egy lakosára eső hányad 1930-ban 124 P, 1913-ban pedig 237 P volt. A kiobbant gazdasági s az ezzel együtt fellépett bizalmi válság azonban a takarékbetéteknél az 1931. év folyamán és folytatólag az 1932. évben is igen nagy visszaesést okozott úgy, hogy az utóbbi említett év végén már csak 758·3 millió P összegű volt az országos állomány. A válság enyhülésével, nevezetesen 1934-től kezdve lassúbb, de 1937-ben már fokozottabban ütemű emelkedés következett be s így az utóbbi említett év végén a takarékbetét állá-

1. A magyarországi pénzüintézetek összesített
Total des actifs des établissements de crédit

Mérlegtételek	1926		1927		1928		1929		1930		1931		1932	
	é v b e n													
	ezer P milliers de pengős	o/o	ezer P milliers de pengős	o/o	ezer P milliers de pengős	o/o	ezer P milliers de pengős	o/o	ezer P milliers de pengős	o/o	ezer P milliers de pengős	o/o	ezer P milliers de pengős	o/o
Készpénz	48.854	2·0	56.775	1·6	71.242	1·5	77.486	1·4	82.890	1·4	54.332	1·0	47.590	0·9
Valuták	4.563	2·2	4.037	0·1	4.284	0·1	4.530	0·1	5.115	0·1	4.946	0·1	6.429	0·1
Szelvények	25	0·0	70	0·0	48	0·0	39	0·0	135	0·0	172	0·0	63	0·0
Követelés a Nemzeti Banknál, a Postatakarékpénztárnál és a Giró- és Pénztáregyletnél	19.152	0·8	24.473	0·7	35.785	0·7	28.019	0·5	34.036	0·6	69.177	1·2	32.764	0·6
Más pénzüint.-nél elh. tőkék	77.812	3·2	100.391	2·7	166.055	3·4	321.122	5·6	299.204	5·1	234.778	4·2	238.751	4·3
Értékpapírállomány	155.859	6·3	189.301	5·2	252.447	5·1	260.282	4·6	251.232	4·3	268.469	4·8	281.240	5·1
Különféle alapok és alapítv. értékpapírjai	3.882	0·2	19.910	0·5	35.856	0·7	44.442	0·8	37.453	0·6	37.432	0·7	33.583	0·6
Váltóállomány (a viszontlesz. váltókkal együtt)	1,028.754	41·2	1,540.058	42·1	2,009.768	40·8	2,208.169	38·6	2,352.538	40·3	2,351.222	41·8	2,349.225	42·5
Előlegek:														
értékpapírokra	15.034	0·6	31.924	0·9	36.798	0·8	24.688	0·4	14.325	0·2	11.972	0·2	7.409	0·1
aranyra, ezüstre, ékszerekre és egyéb ing.-ra	160	0·0	310	0·0	412	0·0	523	0·0	539	0·0	550	0·0	430	0·0
árakra	94	0·0	1.212	0·0	1.560	0·0	3.099	0·1	4.256	0·1	610	0·0	585	0·0
Folyószámlás követelések (más pénzüint.-en kívüli):														
fedezet mellett	433.161	17·3	643.226	17·6	746.138	15·2	775.536	13·5	809.688	13·9	690.504	12·3	631.041	11·4
fedezet nélkül	343.256	13·7	410.214	11·2	434.096	8·8	403.624	7·1	393.550	6·8	317.411	5·6	318.397	5·7
Államkincstár által gazdaltart.-ból átváll. adósság	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jelzálogos kölcsönök:														
törlesztéses	118.878	4·8	320.528	8·8	583.127	11·8	701.830	12·2	703.702	12·1	685.525	12·2	648.777	11·8
egyéb	19.078	0·8	31.462	0·9	51.308	1·1	49.735	0·9	63.248	1·1	71.038	1·3	61.835	1·1
Törvényhatósági és községi kölcsön	5.372	0·2	7.019	0·2	52.968	1·1	64.569	1·1	68.006	1·2	63.427	1·1	63.842	1·2
Kölcsönök kötelezvényekre	16.271	0·6	30.695	0·8	39.728	0·8	50.659	0·9	53.249	0·9	57.353	1·0	55.073	1·0
Áruk	9.628	0·4	14.540	0·4	19.372	0·4	20.557	0·4	10.454	0·2	7.777	0·1	6.052	0·1
Berendezés	2.199	0·0	2.477	0·0	2.365	0·0	2.305	0·0	2.878	0·0	2.627	0·0	2.597	0·1
Ingatlanok	119.809	4·8	128.504	3·5	143.838	2·9	125.103	2·2	127.099	2·2	125.286	2·2	137.366	2·5
Be nem fizetett részv.- és üzletrésztőke	574	0·0	393	0·0	697	0·0	4.902	0·1	5.124	0·1	18.723	0·3	61.895	1·1
Óvadékok és letétek	23.634	0·9	37.675	1·0	67.814	1·4	183.875	3·2	65.577	1·1	51.721	0·9	21.855	0·4
Beruházási hozzájárulás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elismert vállalati nyugdíj. értékei:														
ingatlanok	—	—	—	—	—	—	—	—	22.363	0·4	31.372	0·6	35.169	0·6
értékpapírok	—	—	—	—	—	—	—	—	18.831	0·3	15.601	0·3	14.881	0·3
folyószámlás követelés	—	—	—	—	—	—	—	—	8.481	0·1	9.441	0·2	13.939	0·3
egyéb	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Különféle követelések	46.397	1·9	55.707	1·5	152.717	3·1	343.674	6·0	366.039	6·3	401.587	7·2	401.264	7·3
Előre fizetett kamatok	3.093	0·1	4.968	0·1	7.345	0·2	6.958	0·1	4.863	0·1	7.325	0·1	6.111	0·1
Be nem folyt kamatok	2.442	0·0	3.382	0·1	5.993	0·1	7.936	0·1	8.228	0·1	13.292	0·2	18.887	0·3
Veszteség	1.787	0·0	3.753	0·1	2.599	0·0	6.228	0·1	22.621	0·4	23.092	0·4	29.350	0·5
Mindössze	2,499.768	100·0	3,661.004	100·0	4,924.360	100·0	5,719.890	100·0	5,835.724	100·0	5,626.762	100·0	5,526.400	100·0

dék már megint egészen közel járt az 1 milliárd P-höz. Az emelkedésnek ezt a menetét az 1938. év folyamán ismét érdemlegesebb csökkenés váltotta fel, amit nyilvánvalóan a a világpolitikai helyzetben előállott feszültség okozott. A tárgyalt egész korszak alatt kétségtelenül hosszú volt az az idő, amikor a takarékbetétek összegének fejlődését a tőkebiztonság szempontjából kialakult többé-kevésbé kedvezőtlen vélemények fékeztek s így szórványosakká váltak az olyan időszakos betétálladákváltozások, melyeket elsősorban a betéti kamatláb alakulásával lehet összefüggésbe hozni.

A visszszámított váltók állományának alakulását a gazdasági konjunktúrák hullámzása természetesen ugyancsak erősen

befolyásolta, de lényegesen más irányban, mint a takarékbetéti állomány mozgását. Az 1926. év végétől az 1928. év végéig, miként ügyszólván minden tételnél, úgy itt is bekövetkezett nagy emelkedés után 1930 végéig a viszontleszámítolási állomány nem mutat érdemlegesebb változást, az 1931. év folyamán azonban igen erősen és pedig 748·4 millió P-ről 1.062·3 millió P-re ugrott fel úgy, hogy ekkor körülbelül kétszerese volt az 1927. év végén kimutatott állománynak. Ezt a fölfelé való nagy eltolódást kikényszerítette egyéb idegen tőkéknek, főképen a betéteknek a gazdasági válság kapcsán bekövetkezett erős visszahúzódása, mely pénzüintézeteinknek leküzdhetetlen nehézséget okozott volna, ha nem történt volna meg a

1926-1938. évi mérlegeinek vagyondala.
de Hongrie, selon les bilans de 1926-38.

1933		1934		1935		1936		1937		1938		Postes des bilans
é v b e n												
ezer P milliers de pengős	0/0	ezer P milliers de pengős	0/0	ezer P milliers de pengős	0/0	ezer P milliers de pengős	0/0	ezer P milliers de pengős	0/0	ezer P milliers de pengős	0/0	
46.165	0·9	54.373	1·0	58.394	1·1	56.917	1·0	61.816	1·1	62.240	1·1	Espèces en caisse
4.971	0·1	6.696	0·1	6.166	0·1	5.982	0·1	2.971	0·1	2.964	0·1	Monnaies et devises
260	0·0	151	0·0	108	0·0	127	0·0	88	0·0	81	0·0	Coupons
31.897	0·6	33.346	0·6	40.210	0·7	40.181	0·7	42.261	0·8	49.645	0·9	Créances sur la Banque Nationale, la Caisse d'épargne postale et sur le Comptoir pour virements
235.133	4·3	291.816	5·4	304.980	5·6	290.856	5·3	343.050	6·1	342.859	6·0	Capitaux placés en d'autres établissem. de crédit
258.709	4·7	259.357	4·8	253.355	4·6	275.326	5·0	302.621	5·4	329.331	5·8	Titres
30.711	0·6	30.782	0·6	28.089	0·5	26.094	0·5	28.238	0·5	29.465	0·5	Valeurs de divers fonds et fondations
2.387.423	43·8	2.453.947	45·1	2.456.995	44·8	2.517.913	45·9	2.474.667	44·0	2.412.602	42·3	Portefeuille commerc. (y compr. les effets réescomptés)
6.077	0·1	6.500	0·1	8.075	0·2	11.958	0·2	12.795	0·2	6.836	0·1	Avances sur : titres
403	0·0	421	0·0	496	0·0	592	0·0	776	0·0	1.262	0·0	or, argent, bijoux et autres objets marchandises
130	0·0	577	0·0	334	0·0	506	0·0	206	0·0	432	0·0	Comptes courants débit. (en dehors des établiss. de crédit):
601.974	11·0	459.639	8·5	465.970	8·5	427.538	7·8	433.994	7·7	467.423	8·2	avec garantie
302.120	5·5	308.763	5·7	298.500	5·5	336.412	6·1	367.834	6·5	391.113	6·8	sans garantie
—	—	—	—	6.809	0·1	10.587	0·2	143.749	2·5	163.915	2·9	Dettes d'exploitants agricoles que l'Etat a prises sur son compte
581.141	10·6	542.122	10·0	515.313	9·4	497.721	9·1	485.886	8·6	474.627	8·3	Prêts hypothécaires :
62.203	1·2	63.130	1·2	58.947	1·1	61.203	1·1	60.334	1·1	64.298	1·1	amortissables
62.796	1·2	60.284	1·1	57.877	1·1	52.661	1·0	83.730	1·5	81.828	1·4	autres
49.239	0·9	46.253	0·9	41.993	0·8	39.253	0·7	37.795	0·7	36.225	0·6	Emprunts contractés par des comi- tats, villes autonomes et communes
4.887	0·1	3.702	0·0	3.647	0·1	4.125	0·1	4.683	0·1	7.381	0·1	Prêts sur obligations
2.324	0·0	2.216	0·0	2.141	0·0	2.175	0·0	2.563	0·0	2.825	0·1	Marchandises
150.195	2·7	155.538	2·9	160.240	2·9	160.381	3·0	161.491	2·9	157.164	2·8	Mobilier
75.390	1·4	89.183	1·6	104.220	1·9	122.364	2·2	150.139	2·7	175.388	3·1	Immeubles
19.538	0·4	12.127	0·2	13.674	0·2	15.268	0·3	13.198	0·2	14.595	0·3	Capital-actions et cap. de parts soc., non appelés
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21.343	0·4	Cautions et consignations
42.278	0·8	44.557	0·8	51.878	0·9	56.832	1·0	56.875	1·0	58.633	1·0	Contribution aux amortissements publics
13.653	0·3	12.737	0·2	14.772	0·3	13.130	0·2	13.300	0·2	18.462	0·3	Valeurs de la caisse de retraites reconnue :
12.759	0·2	11.920	0·2	10.416	0·2	12.010	0·2	17.865	0·3	18.731	0·3	immeubles
421.284	7·7	441.356	8·1	462.418	8·4	405.187	7·4	277.632	4·9	260.770	4·6	titres,
5.519	0·1	4.907	0·0	4.563	0·1	3.950	0·1	4.451	0·1	3.586	0·1	comptes courants débiteurs
19.860	0·4	19.858	0·4	18.617	0·3	12.301	0·2	12.361	0·2	11.059	0·2	autres
24.251	0·4	22.444	0·4	26.422	0·5	26.717	0·5	27.433	0·5	30.781	0·5	Créances diverses
5.453.290	100·0	5.444.480	100·0	5.480.787	100·0	5.491.361	100·0	5.630.311	100·0	5.703.277	100·0	Intérêts versés par anticip.
												Intérêts non versés
												Pertes
												Total général

jegybank hathatós közreműködésével a viszontleszámítási keret tekintélyes kitágítása. A nyomasztó körülmények egészen 1936-ig a viszontleszámítási állománynak még további bizonyos emelkedését is maguk után vonták, míg végre 1937-ben már érdemlegebb csökkenés jelentkezett e tételnél. A viszonyok azonban sem ekkor, sem ezután nem engedték meg az 1930 előtti színvonalra való visszaesést. A viszontleszámított váltók állományának az itt vázolt 13 éves korszak alatti alakulásában tehát az 1928, 1930, 1931, 1936 és az 1937. évek mutatnak figyelemreméltó fordulatokat. Ezeknek az éveknek végén az egész váltóállományból a viszontleszámított részre eső arány a következő volt:

1928-ban . . .	35·1 %
1930-ban . . .	31·8 %
1931-ben . . .	45·2 %
1936-ban . . .	44·5 %
1937-ben . . .	40·1 %

A záloglevélálladék 1926-ban rendkívül alacsony és pedig 86·1 millió P volt. Ehhez képest 1929 végéig hatalmas méretűnek mondható fejlődés bontakozott ki, bár az utóbb említett év végével kimutatott 446·0 millió P összegű álladék eléggé alacsony a magyar agrártermelés részéről megnyilvánult beruházási szükséglethez képest. Sajnos a gazdasági válság még ezt a keretet sem engedte fennmaradni, mert e válság elindulásával a záloglevelek elhelyezésének lehetősége tudvalevőleg teljesen megszűnt és a lebonyolított visszaváltások eredményeképpen

1926—1938. évi mérlegeinek teheroldala.
de crédit de Hongrie en 1926—38.

1933		1934		1935		1936		1937		1938		P o s t e s
é v b e n												
ezer P en mil- liers de p.	0/0	ezer P en mil- liers de p.	0/0	ezer P en mil- liers de p.	0/0	ezer P en mil- liers de p.	0/0	ezer P en mil- liers de p.	0/0	ezer P en mil- liers de p.	0/0	
												Capitaux „propres“
												Capital-actions et de parts sociales; capitaux sociaux et d'exploitation
528.685	9·7	535.943	9·8	557.287	10·2	585.866	10·7	618.698	11·0	638.243	11·2	Réserve dite de capital
117.670	2·2	113.215	2·1	112.126	2·0	110.059	2·0	109.101	1·9	59.815	1·0	Fonds de réserve ordin.
86.019	1·6	89.219	1·6	91.854	1·7	96.624	1·8	101.446	1·8	91.295	1·6	Fonds de réserve pour amortissem. et autres
66.610	1·2	76.168	1·4	78.940	1·4	38.943	0·7	43.835	0·8	48.557	0·9	Réserve dite de retraites
6.680	0·1	6.369	0·1	6.468	0·1	6.642	0·1	6.844	0·1	7.838	0·1	
805.664	14·8	820.914	15·0	846.675	15·4	838.134	15·3	879.924	15·6	845.748	14·8	Capitaux „propres“, totaux
												Capitaux n'appartenant pas en propre aux établissements
69.598	1·3	74.991	1·4	82.235	1·5	87.066	1·6	93.500	1·7	101.239	1·8	Caisses de retraites des établissements (caisses reconnues)
10.397	0·2	10.042	0·2	10.134	0·2	10.352	0·2	11.535	0·2	12.963	0·2	Fonds de retraites
752.561	13·8	795.887	14·6	835.975	15·3	878.753	16·0	970.230	17·2	865.736	15·2	Dépôts d'épargne
1,186.356	21·8	1,191.445	21·9	1,136.170	20·7	1,119.953	20·4	992.664	17·6	1,003.889	17·6	Effets réescomptés
10.287	0·2	24.598	0·5	20.882	0·4	24.627	0·5	23.177	0·4	21.990	0·4	Acceptations et bons
371.007	6·8	332.369	6·1	299.341	5·5	298.934	5·4	293.590	5·2	286.447	5·0	Obligations foncières (hypothécaires)
257.731	4·7	258.811	4·8	260.244	4·8	258.470	4·7	256.121	4·6	255.472	4·5	Autres valeurs
39.386	0·7	38.563	0·7	37.866	0·7	37.572	0·7	67.996	1·2	65.952	1·2	Obligations communales
												Comptes courants créd:
78.452	1·4	76.073	1·4	75.064	1·4	69.463	1·3	45.770	0·8	42.622	0·7	avec garantie
449.718	8·3	419.856	7·7	503.813	9·2	526.305	9·6	611.544	10·9	702.441	12·3	sans garantie
917.178	16·8	909.982	16·7	876.058	16·0	878.265	16·0	927.260	16·5	976.125	17·1	dépôts sur comptes courants et s. chèques
5.406	0·1	5.007	0·1	4.814	0·1	4.546	0·1	4.397	0·1	4.343	0·1	Prêts hypothécaires sur immeubles „propres“
88.256	1·6	73.620	1·4	66.196	1·2	62.706	1·1	58.900	1·0	56.201	1·0	Prêts hypothéc. cédés
5.783	0·1	5.665	0·1	4.099	0·0	60	0·0	60	0·0	25	0·0	Prêts à des comitats, villes autonomes et communes, qui ont été cédés
2.232	0·0	2.040	0·0	2.029	0·0	6.570	0·1	6.404	0·1	6.308	0·1	Différents fonds et fondations étrang.
2.297	0·0	2.265	0·0	1.863	0·0	1.719	0·0	1.872	0·0	2.193	0·0	Dividendes non touchés
1.559	0·0	1.449	0·0	1.236	0·0	1.384	0·0	1.441	0·0	1.567	0·1	Impôts
4,248.204	77·8	4,222.663	77·6	4,218.019	77·0	4,266.745	77·7	4,366.461	77·5	4,405.013	77·3	Capitaux n'appartenant pas en propre aux établissements, totaux
21.652	0·4	14.444	0·3	16.493	0·3	19.289	0·3	17.842	0·3	19.212	0·3	Cautions et consignations
309.673	5·7	300.207	5·5	309.148	5·6	278.026	5·1	274.963	4·9	279.068	4·9	Contribution aux amortiss. publ.
17.594	0·3	17.473	0·3	20.407	0·4	20.400	0·4	20.715	0·4	20.253	0·4	Comptes divers
26.207	0·5	44.208	0·8	45.277	0·8	39.306	0·7	36.373	0·7	36.492	0·6	Intérêts versés par anticip.
4.749	0·1	4.703	0·1	5.205	0·1	5.797	0·1	8.106	0·1	9.306	0·2	Intérêts arriérés
19.547	0·4	19.868	0·4	19.563	0·4	23.664	0·4	25.927	0·5	25.586	0·4	bénéfices nets
												report de l'année précédente
												bénéfices pour l'année en cours
5,453.290	100·0	5,444.480	100·0	5,480.787	100·0	5,491.361	100·0	5,630.311	100·0	5,703.277	100·0	Total général

Budapest főváros egyik jelentékenyebb kötvénykölcsönének felvétele révén 68·0 millió P összeget ért el. A folyószámlabetétüzlet az évvégi állományadatok szerint 1931-ben tetemesen hanyatlott úgy, hogy az 1931. évvégi 907·4 millió P összegű álladék 100 millió P-vel alatta maradt az 1929 december 31-i álladéknak. Innen kezdve egészen 1936-ig nem volt nagyon lényeges változás, de végeredményben az irányzat ekkor is csökkenő volt. 1937-ben és 1938-ban azután erőteljes növekedés következett be s az 1938. évi 976·1 millió P álladék már nem sokkal maradt az 1929. évi mögött. Az átruházott jelzálogos kölcsönök állományában a változások nagyban követték a jelzálogüzlet menetét, amely tudvalevőleg a gazdasági válság kezdetéig kedvező, azután

pedig kedvezőtlen volt. A fel nem vett osztalékok a gazdasági válság alatt mutatnak figyelemreméltóbb emelkedést, nyilvánvalóan annál fogva, hogy a külföldi részvénytulajdonosok osztalékainak kifizetése a devizaátutalásoknál fennforgó körülmények miatt nehézségekbe ütközött. Lényegesen csökkent azonban a gazdasági válság időszakában az előre befolyt kamatok összege, mely 1931 végén még 35·5, 1932 végén viszont 25·0 és 1933 végén már csak 17·6 millió P-t tett.

Pénzüntézeink statisztikailag összesített mérlegének vagyontételei között az összeg nagysága tekintetében a váltóállomány kiemelkedő helyet foglal el. A vagyontételek országos összegéből a váltók országos összegére eső rész a gazdasági válság kezdete

előtti években 40—42% körül mozgott, kivéve az 1929. évet, amikor csak 38·6% volt. A gazdasági konjunktúrák romlása a váltóállomány zsugorodásában szokott visszatükröződni. A pénzügyi statisztika adataiban a nagy válság következményeként nem ez a kép domborodik ki. Az összesített mérlegek vagyonszámláján a váltóállomány összege 1931 után 1936-ig emelkedő irányzatot mutat, jelezve ezzel azt, hogy a hiteléletet irányító tényezők főként a viszontleszámitási lehetőségek tágítása útján módosították a váltóhitelek rohamos szűkítésével járó megrázkódtatások bizonyos fokú távol tartására. Így a válság legsúlyosabb időszakában sem kellett a drasztikus váltóhitelmegvonások tömeges eseteinek előfordulniok, sőt szűkebb keretekben új hitelnújtások is történtek ez idő alatt. Ebből folyólag az összesített mérlegek végeredményéből a váltóállományra eső arány 1931 után még növekedett úgy, hogy 1936 végén már 45·9% volt és ekkor mutatja ki a statisztika a tárgyalt 13 évi időszak legmagasabb váltóállományát 2·5 milliárd P-vel, amely összeg mintegy 20%-kal haladja meg az 1928 végén kimutatott kerekben 2 milliárdos állományt. E különbség kellő méltatása szempontjából természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a jelzálogüzlet fejlődését korlátozó viszonyoknak fokozott előretörésével a váltókölcsön az agrárhitelnek egyre fontosabb alakjává vált. Így azok az intézkedések, melyek a gazdasági válság idején az eladósodott földtulajdonosok védelme érdekében tettek, lényegesen befolyásolták a váltóállomány alakulását.

A folyószámlán nyújtott hitelek álladékanak mozgása sokkal jobban simult a tárgyalt korszak folyamán a gazdasági viszonyok alakulásához, mint a váltók álladékanak eltolódása. Ez a tétel 1926-tól 1930-ig 55·0%-kal emelkedett úgy, hogy az utóbbi időpontban már kerekben 1.200 millió P-t tett, viszont 1935 végén 36·4%-kal alacsonyabb volt, mint 1930 december 31-én. Az 1935. év végétől az 1938. év végéig újból érdemlegesebb emelkedés mutatkozik. A folyószámlás hitelnújtások 1938 évvégi álladékanak végösszege 858·5 millió P volt. A gazdasági válság tetőpontja utáni időben az enyhülés különösen a fedezet nélküli folyószámlás hitelek országos összegének alakulásában észlelhető. Az 1935 végétől 1938 végéig eltelt 3 év alatt itt majdnem 100 millió P a növekedés, míg ugyanezen idő folyamán a fedezet mellett nyújtott hitelek eltoló-

dásainak végeredménye egészen jelentéktelen.

Az összesített vagyonszámlák végeredményéhez viszonyítva a váltókon és a folyószámlákon kívüli tételek mellett, ez utóbbiaknál ugyan jóval kisebb, de mégis érdemlegesebb összeggel a jelzálogos kölcsönök, a más pénzügyi intézeteknél elhelyezett tőkék, az értékpapírok, az ingatlanok, végül a törvényhatósági és községi kölcsönök tétele emelkedik ki. Tekintettel arra, hogy amint már említettük, a záloglevélüzletnek fejlődési lehetőségét szolgáltató időtartama aránylag rövid volt, a jelzálogüzlet is csak rövid ideig, 1926-tól 1929-ig tudott lendületet venni. Az 1930. év vége után, miután a hosszúlejáratú hitelek nyújtására már nem nyíltak többé lehetőségek, már nem az új folyósítások, hanem csak a törlesztések befolyásolták a jelzálogkölcsönállomány alakulását, a tőketörlesztések menetében pedig érvényesült a fizetési zavarokba jutott földtulajdonosoknak védelme érdekében tett intézkedések hatása. Így az országos álladék az 1930 december 31-i 766·9 millió P-ről 1938 végére 538·9 millió P-re, tehát 29·7%-kal esett vissza. A jelzálogos kölcsönök most említett adataiban nem foglaltatnak bent a Földbirtokrendezés Lebonyolítására Alakult Szövetkezetenél a földbirtokrendezés során megváltott földhöz jutottaknak és a vagyonszámlás földhöz jutottaknak a tartozásai. Ezek a tartozások először az 1929. évben jelentkeznek együttesen 245·4 millió P összeggel. A következő évben 286·0 millió P volt álladéuk, amely innen kezdve már érdemlegesebben nem változott 1937-ig. Az 1937. évben e tartozások egy része a gazdaságok rendezése kapcsán az államkincstár átvállalt könyvadósság számlájára került át. Az álladék 1937 végén már csak 202·5 millió P-t, 1938 végén pedig 183·6 millió P-t tett ki. A más pénzügyi intézeteknél elhelyezett tőkék összegei az 1926. és az 1929. évek végei közötti időben az összesített mérlegtételek alakulásánál ez alatt mutatkozó általános irányzatnak megfelelően nagy mértékben és pedig 77·8 millió P-ről 321·1 millió P-re emelkedtek. Innen kezdve 1936 végéig e tétel alakulásánál is, mint több más kihelyezés-változásnál, észlelhető ugyan a pénzügyi intézetek idegen tőkéinek állagában bekövetkezett visszaesés hatása, a válságos időkben igyekeztek azonban az intézetek e kihelyezés kellő dotálásával likviditásukat minél inkább biztosítani. Így azután az 1937 és 1938 végén már mintegy 20 mil-

lió P-vel túlhaladták ezek a kihelyezések az 1929 december 31-i állapotot.

Az értékpapírtárca országos mérlegösszege 1926 és 1928 vége között főként az ez időszak alatt még gyakrabban előfordult tőkeemelés következtében 155·9 millió P-ről 252·4 millió P-re emelkedett. Az 1928. év vége után pénzügyintézeteinknek az értékpapírokban való tőkeelhelyezés körüli tevékenysége túlnyomó részben a meglévő értékpapírállomány fenntartásából állott. Az értékpapírtárca országos állományában 1937-ben és 1938-ban mégis mutatkozó figyelemreméltóbb gyarapodás nem annyira az értékpapírok szerzése iránti törekvésre, mint inkább más körülményekre, államadóssági kölcsönműveleteknél a közérdekre való tekintettel történt részvételre és kötvénykibocsátásból folyólag előállott különleges helyzetre vezethetők vissza. Az 1928 és az 1938. évek végei közötti időkből így az értékpapírtárca egyes évvégi országos mérlegösszegei 250—325 millió P között mozogtak. Az ingatlanok tételének országos összegét az 1931. év végéig vásárlások és eladások kevésbé befolyásolták. Az utóbb említett időponttól 1935 végéig terjedő időben azonban fokozatosan, mintegy 35 millió P-vel emelkedett az ingatlanok mérlegértékének országos végösszege főképpen pénzügyintézeti kölcsönökkel terhelt olyan ingatlanok megvásárlásából folyólag, amelyek árverésre kerültek. Az eféle ingatlanszerzések azonban 1935-től kezdve már nem voltak nagobbmértvűek. A törvényhatósági és községi hosszúlejáratú kölcsönök keretei az 1913. évi állapothoz képest, amely 1 milliárd K-t meghaladó eredményt mutatott, rendkívül szűkeknek látszanak. Ennek okát az 1926 és 1931 közötti időre részben abban találhatjuk, hogy nem sokkal azután, amikor a hosszúlejáratú municipális és kommunális kölcsönök nagyobbfokú nyújtására lehetőséget biztosító külföldi tőkepiac rendelkezésre állott, a vármegyék és városok hosszúlejáratú kölcsönösükséglete egyszerre nagy méretekben olyan hitelművelet útján elégített ki, amelyben a pénzügyintézetek csak mint közreműködők, de nem mint hitelezők szerepeltek. Az 1931. év vége után a külföldi tőkepiac elzárkózása tette természetesen lehetetlenné ennek az üzletágnak fejlődését.

Pénzügyintézeteink tőkéinek a részvénytársasági formájú intézetek, a szövetkezetek és az állammal szorosabb érdekeltségben álló, túlnyomórészt különleges feladatokat ellátó

hitelintézetek közötti megoszlása tekintetében az 1926-tól 1938-ig eltelt korszak alatt lényeges eltolódás következett be. Az összes tőkékből a részvénytársasági formájú intézetekre 1926-ban 83·1%, 1938-ban pedig már csak 62·5% a főképpen különleges feladatokat ellátó és az állammal vagy más közülettel közelebbi érdekeltségben álló intézetekre 1926-ban 13·7, 1938-ban 32·4%, végül a szövetkezetekre (nem számítva ide az OKH-t) 1926-ban 3·2, 1938-ban 5·1% jutott. A pénzügyintézeti tőkeérdekeltségnél tehát jelentékenyen előtérbe nyomult az állam, vagy más közhatóság.

A gazdasági viszonyok nagyobb kilengései, miként a fentebb vázoltakból láthatuk, a pénzügyintézeti mérlegek több fontos tételénél nagyobb eltolódást okoztak, de még sokkal közvetlenebbül visszatükröződik a gazdasági konjunktúrák hatása a jövedelem- és költség számlák eredményeiben. Figyelembe véve a jövedelmeknek és a költségeknek egymással való összefüggését, érdemesnek látszik párhuzamba állítva áttekinteni azokat a jelzőszámokat, melyek a jövedelmek és a költségek évenkénti végösszegeinek eltolódásairól tájékoztatnak. Ezt az áttekintést adják meg az alábbi indexszámok:

Év	A jövedelmek	A költségek
	összege indexszámokban (1926. évi összeg = 100)	
1927	139·8	129·2
1928	173·9	165·8
1929	213·9	215·6
1930	197·3	203·6
1931	191·7	210·1
1932	161·0	182·8
1933	137·2	154·3
1934	123·4	137·1
1935	120·6	134·3
1936	119·8	131·0
1937	119·0	129·2
1938	121·9	133·1

Ezek az indexszámok arról tanúskodnak, hogy a jövedelmek és a költségek változásai során az 1927 és az 1928. évek alatt végbenem változások voltak a legkedvezőbbek, mert az utóbb említett évek alatt úgy a jövedelmek, mint a költségek emelkedtek, de a nagyobbmértvű emelkedés a jövedelmi oldalon volt. Már 1929-ben a jövedelmeknek nagy arányú növekedését a költségeknek ezt meghaladó arányú felduzzadása kísérte. Az 1929. évben a jövedelmek 113·9%-kal, a költségek 115·6%-kal voltak nagyobbak, mint 1926-ban. Úgy a jövedelmek, mint a költségek végösszege innen kezdve a fenti indexszámokból láthatólag állandóan és je-

lentékenyen visszaesett, a jövedelmeké azonban nagyobb arányban, mint a költségeké. A jövedelmek 43·0%-kal, a költségek 38·2%-kal voltak alacsonyabbak 1938-ban, mint 1929-ben.

A magyarországi pénzügyintézetek jövedelmeinek legnagyobb részét mindenkor a kamatbevételek szolgáltatták. A kamatoknak az összes jövedelmekhez viszonyított súlya 1926-tól 1932-ig emelkedett, azután némileg mérséklődött. Az 1926. évi 228·6 millió P összes jövedelemből 177·4 millió P, tehát 77·7%, az 1932. évi 368·0 millió P jövedelmi végösszegeből 319·1 millió P, vagyis 86·9% jutott a kamatokra. Az 1938. évi összes jövedelem 278·8 millió P volt, ebből a kamatokra eső rész 225·6 millió P, tehát 80·9%. Az összes jövedelmekből a kamatokra eső rész tehát a gazdasági helyzet kedvező menete alatt emelkedő, az általános gazdasági konjunktúrák kedvezőtlenebb alakulása idején csökkenő irányban változott.

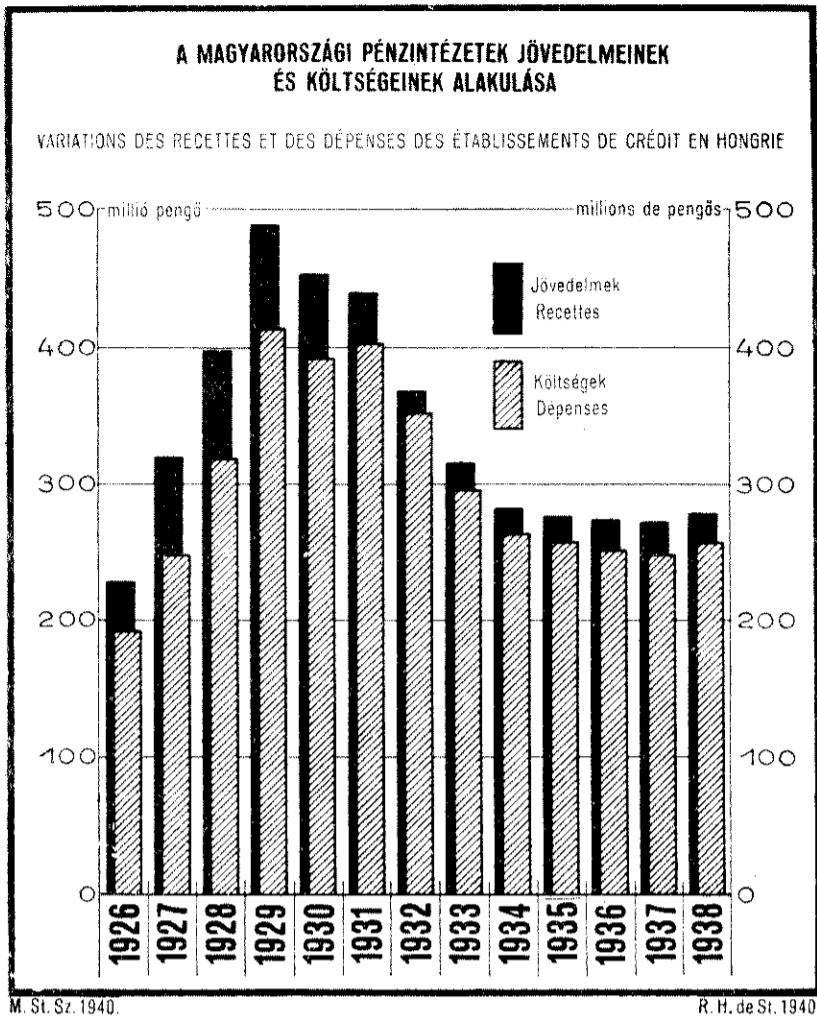
A kamatbevételek legjelentékenyebb tétele mindenkor a váltókamatokból adódott. Az 1929. évben a pénzügyintézeti váltókamatjövedelem 211·8 millió P, vagyis az összes jövedelmeknek 43·4%-a volt. A gazdasági válság nyomása alatt és e válság kihatásaira való tekintettel a kormányhatóság részéről kiadott adósvédelmi rendelkezéseknek megfelelően bekövetkezett kamatlábmérséklés a váltókból származó kamatjövedelmet hatalmasan lenyomta. Az 1934 és 1938 közötti időszak egyes éveiben ez a jövedelem már csak 125—130 millió P körüli összeget tett. A következő legnagyobb kamatbevételi tétel, a folyószámlakamat 1926-tól 1929-ig 56·9 millió P-ről 91·2 millió P-re, tehát 60·2%-kal gyarapodott, innen azonban 1937 végéig 45·8 millió P-re, vagyis 49·8%-kal esett vissza.

Elég jelentékeny hullámzást mutat az értékpapírok kamatjövedelme, mely 1929-ben 23·4 millió P-t ért el, azonban a harmadik ezután következő évben, 1932-ben már csak 14·8 millió P-t tett. A gazdasági válságból való kibonyolódás idején számos vállalatra nézve bekövetkezett jó konjunktúra a pénzügyintézetek tárcájában lévő értékpapírok kamatjövedelmének alakulásánál nem jutott kifejezésre, mert ez a jövedelem 1929-től 1937-ig állandóan csökkent. A jelzálogkölcsonüzlet az idő alatt, amíg a hosszúlejáratú hitelek lehetőségei kedvezően alakultak, erősen fokozta a pénzügyintézetek jövedelmét. Míg 1926-ban csak 5·6 millió P-t, 1929-ben már 51·1 millió P-t vettek be az intézetek a jelzálogos kölcsönök kamataiból.

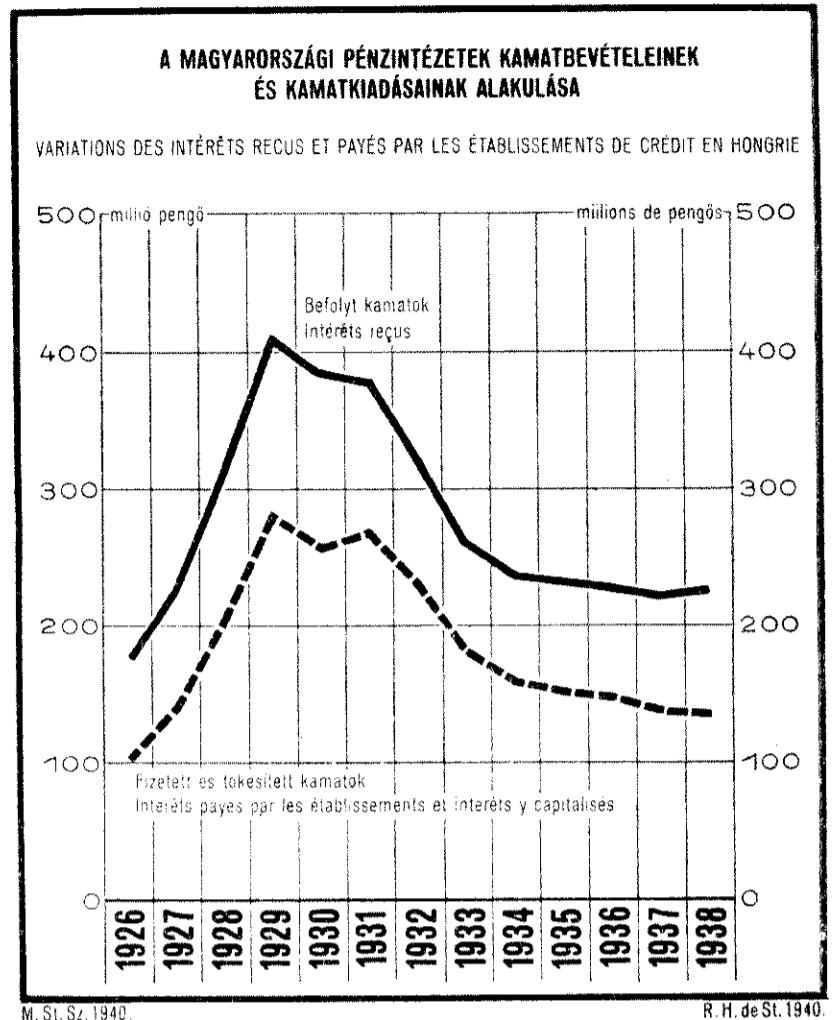
Később, egyrészt a jelzálogüzlet pangása, másrészt az adósvédelmi intézkedések alaposan megcsonkították ezt a jövedelmi forrást; 1938-ban már csak 17·4 millió P volt a jelzálogos kölcsönök utáni kamatbevétel.

A kamatokon kívüli jövedelmek között első helyen általában a jutalékok állanak. A gazdasági konjunktúrák állásának megfelelően ezeknél is jelentékeny változások voltak az ezúttal tárgyalt korszak folyamán. A konjunktúrák tetőpontjának vehető 1929-ben 31·5 millió P-t, míg a konjunktúramélypontot jelentő 1934-ben 16·7 millió P-t vettek be pénzügyintézeteink jutalékok címén. Az eredmény számlákon szereplő jövedelmi tételek között a legkevésbé mutat hullámzást az ingatlanok hozadéka, mely 1926-tól 1938-ig csak néhány évben volt kevesebb 8 millió P-nél, a 10 milliót pedig egyik évben sem érte el.

Nemcsak a jövedelmek, hanem a költségek között is a kamatokra esik a legnagyobb rész. A fizetett kamatoknak az összes költségekhez viszonyított aránya 1926 után néhány évig fokozatosan nőtt. Az 1926. évben a költségek 192·2 millió P végösszegeből 102·3 millió P, tehát 53·3% volt a kifizetett kamat, míg 1929-ben 414·4 millió P összes költségből 281·1 millió P, vagyis 67·7%. A következő, megromlott konjunktúrát jelentő évek során hanyatlott a szóban levő viszonyszám és 1938-ban már csak 53·1% volt az összes költségeknek a kamatokra eső része. A pénzügyintézetek által fizetett kamatok tételei között négynek van kimagasló jelentősége és pedig a takarékbetéti kamatoknak, a viszontleszámított váltók, a folyószámlán vezetett tartozások és a záloglevelek, valamint egyéb kötvények után fizetett kamatoknak. A mérlegeredményekről való beszámoló során alkalmunk volt röviden betekintést adni a takarékbetéti álladéknál történt eltolódásokba. Ezek maguk elég nagyok voltak ahhoz, hogy a takarékbetétekre adott kamatok összegénél is nagy hullámzásokat okozzanak. Természetesen a betéti kamatláb eltolódásaiból folyólag is lényegesen változott a takarékbetétekre kamat címén fizetett összeg. Ez az utóbbi tényező kisebb szerepet játszott a közelmúlt évek folyamán, amikor a betéti kamatláb mértékét a kormányzat által megbízott szerv szabályozta. A gazdasági viszonyok normális alakulása mellett a takarékbetéti kamatokban alakul ki a pénzügyintézetek egyik legjelentősebb költség tétele. Az 1926-tól 1938-ig eltelt idő folyamán 1929 volt az az év, amelyben

a legnagyobb és pedig 66·6 millió P összegű fizetés történt takarékbetéti kamatokra s ez az összeg a szóbanlévő év alatt fizetett összes költségeknek 16·0%-a volt. A most említett tétel igen magasnak mondható az 1926. évi 28·2 millió P, nemkülönben az 1938. évi 28·9 millió P összegű betétkamatfizetéshez képest. Az 1926-ban és az 1938-ban fizetett takarékbetéti kamatok összege, amint az előbb említett adatokból látjuk, körülbelül egyenlő volt, a takarékbetéti állomány azonban 1938. év végén 73·3%-kal volt magasabb, mint az 1926. évi. Ez a különbség képet ad arról, hogy a pénzügyi költségeknél milyen nagy megtakarítást jelent a két említett évi időszak kamatlábai közötti eltérés. A takarékbetéti kamatot a legtöbb évben túlhaladó tétel volt a viszontleszámított váltók kamata. Ez 1931-ben és 1932-ben, amikor a viszontleszámítási állomány tetemesen megnőtt, kivételes magasságra emelkedett; 1932-ben már 78·7 millió P-t ért el és így több mint kétszeresét tette a takarékbetétekért fizetett kamatoknak. A kamatmérséklés céljából történt intézkedések természetesen ezt a tételt is később lényegesen lecsökkentették s így az 1938. év végén már csak 44·7 millió P, vagyis 43·2%-kal kisebb összeg fizettetett ki a viszontleszámított váltók utáni kamatra. A folyószámlás betétek és egyéb folyószámlás hitelek utáni kamatok akkor voltak a legmagasabbak, amikor a legerősebben fejlődött volt a gazdasági helyzet és az üzleti élet, így

tárgyalásunk időszakában 1929 volt a csúcspontot jelentő év, amikor 84·5 millió P került a szóbanlévő címen kifizetésre, amely érdemlegesen több mint kétszerese az ugyanezen címen 1926-ban kifizetett összegnek, éppen úgy, mint az 1937-ben és 1938-ban fizetett összegeknek is. Az utóbbi összegek az 1929-ben fizetett folyószámlakamathoz képest kerekén 46 millió P csökkenést jelentenek. Hogy ez milyen tetemes részben a kamatláb mérséklés következménye, azt láthatjuk akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a folyószámlás betéteknél és egyéb folyószámlahiteleknél az álladék 1929 és 1938 vége között csak 16·6 millió P csökkenést mutat.

A záloglevelek és egyéb kötvények utáni kamatok összegének 1926 és 1931 közötti változása szemünk elé tárja az 1926 végén még egészen jelentéktelen záloglevél és kötvényüzletnek a következő 5 év alatti lendületes kibontakozását. A szóbanlévő kamatokra fordított költség 1926-ban csak 2·8, 1931-ben pedig már 44·5 millió P volt. Amilyen tekintélyes ez az emelkedés, majdnem olyan erős mértékű a következő 3 év alatt a kötvényüzlet teljes pangása a történt visszavásárlások, de különösen a devizarendeletek folytán végbement visszaesés is. A záloglevelek és egyéb kötvények kamatszolgálatával járó költség 1934-ben már csak 15·0 millió P volt, innen kezdve a legutóbbi időig fokozatosan még mintegy 1·5 millió P-vel csökkent.

3. A magyarországi pénzüzetek összesített 1926—
Recettes des établissements de crédit de Hongrie en 1926—

A jövedelmek részletezése	1926		1927		1928		1929		1930		1931		1932	
	é v b e n													
	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%
Befolyt kamatok : pénzüzeteknél elhelyezett tőkék után	2.454	1·1	2.891	0·9	4.694	1·2	12.601	2·6	12.822	2·8	9.439	2·2	8.343	2·3
értékpapírok után	10.240	4·5	13.825	4·3	18.564	4·7	23.391	4·8	23.280	5·2	18.933	4·3	14.783	4·2
váltók után	97.112	42·5	122.370	38·3	165.254	41·6	211.776	43·4	192.819	42·8	195.512	44·6	166.522	45·2
értékpapírokra és egyéb kezizálogokra adott előlegek után	1.746	0·8	3.273	1·0	3.205	0·8	2.432	0·4	1.419	0·3	1.402	0·3	690	0·2
folyószámlás követelések után	56.907	24·9	66.142	20·7	80.231	20·2	91.167	18·6	81.408	18·1	78.157	17·8	60.226	16·4
jelzálogos kölcsönök után törvényhatósági és községi kölcsönök után	5.622	2·5	13.534	4·1	32.110	8·1	51.119	10·5	50.990	11·3	52.592	12·0	47.110	12·8
kezesség mellett adott kötelezvénykölcsönök után	77	0·0	325	0·2	1.914	0·5	3.400	0·6	3.963	0·9	4.546	1·0	4.189	1·1
egyéb követelések után	1.884	0·8	2.458	0·8	3.696	0·9	5.121	1·1	4.608	1·0	4.723	1·1	3.506	1·0
egyéb követelések után	1.400	0·6	2.130	0·7	3.075	0·7	7.037	1·4	13.427	2·9	12.712	2·9	13.769	3·7
Befolyt kamatok összesen	177.442	77·7	226.948	71·0	312.743	78·7	408.044	83·4	384.736	85·3	378.016	86·2	319.138	86·9
Ingtalanok hozadéka	5.130	2·2	7.975	2·5	9.168	2·3	9.158	1·8	9.252	2·0	8.578	2·0	7.089	1·9
Jutalékok és díjak	22.221	9·7	25.842	8·1	31.174	7·8	31.544	6·5	32.498	7·2	23.667	5·4	22.428	6·1
Nyereség : új részvények kibocsátásából	1.030	0·5	25.038	7·8	17.397	4·4	13.828	2·9	744	0·2	540	0·1	73	0·0
értékpapírok eladásából és felértékeléséből	8.683	3·8	8.026	2·6	6.602	1·6	6.947	1·4	4.189	0·9	9.033	2·1	4.254	1·1
ingatlanok eladásából és felértékeléséből	662	0·3	2.333	0·7	2.981	0·7	1.974	0·4	2.759	0·6	1.275	0·3	940	0·2
berendezés felértékeléséből és eladásából	35	0·0	67	0·0	14	0·0	44	0·0	41	0·0	2	0·0	19	0·0
áruüzletekből	3.648	1·6	4.882	1·5	4.966	1·3	5.160	1·1	3.597	0·8	3.762	0·9	1.442	0·4
kibocsátási és konzorciális üzletekből	864	0·3	2.244	0·7	1.536	0·4	1.610	0·3	2.211	0·5	1.767	0·4	2.936	0·8
külföldi pénzek eladásából és vételéből	5.636	2·5	5.073	1·6	3.985	1·0	3.689	0·8	3.834	0·9	3.875	0·8	3.306	0·9
Különféle nyereségek és jövedelmek	3.255	1·4	11.281	3·5	6.960	1·8	7.055	1·4	7.223	1·6	7.722	1·8	6.389	1·7
Összesen	228.606	100·0	319.709	100·0	397.526	100·0	489.053	100·0	451.084	100·0	438.237	100·0	368.014	100·0

A kamattal a költségeknek nagyon jelentékeny tételét szolgáltatja a személyzet javadalmazása és az üzleti költség. A személyzeti javadalmazásra fordított kiadás 1926 után a pénzüzeti üzlet nagyarányú kifejlődése kapcsán természetesen emelkedett, de ennek az emelkedésnek mértéke egyáltalán nem mondható nagy, ha azt a jövedelmeknél vagy a költségek egyéb tételeinél mutatkozó gyarapodás arányával állítjuk párhuzamba. A személyzeti díjazásra fordított összes kiadás 1926-ban 43·7, 1930-ban 55·0 millió P volt, vagyis 25·8%-kal szaporodott, míg az 1930. évi összes jövedelmek 97·3%-kal, az utóbbi évi összes kiadások 103·6%-kal voltak magasabbak az 1926. éveknél. Am abban az időben, amikor a jövedelmeknél hatalmas romlás következett be és számos költségével arányosan megcsappant, a személyzeti kiadás nem volt megfelelően leszorítható.

Ez azt jelenti, hogy a pénzüzeti jövedelmeknek a közelmúlt évek alatti tetemes visszaesése nem vonta maga után a pénzüzeti személyzet munkájának megfelelő csökkenését. Az újabb időkben egyre fokozottabb mértékben kell a pénzüzeteknek az állam vagy más közhatóság részére különféle üzleti szempontból mellőzhető munkákat végezniök, amelyek a nagyobb intézeteknél a személyzetnek már számottevő részét kötik le. Így azután a személyzeti kiadások 1938. évi 49·3 millió P összege csak 0·1%-kal alacsonyabb, mint az 1931. évi személyzeti javadalmazás, holott az említett két időpont között a jövedelmek 36·4%-kal, a kamatkidadások 49·3%-kal csökkentek. A jövedelmi viszonyok és bizonyos más tételek eltolódásaihoz való alkalmazkodásban hasonló merevséget tanúsítanak az üzleti költségek, vagyis a dologi kiadások, amelyek 1930-ban 29·6 millió P-vel érték el tető-

1938. évi eredményszámláinak jövedelemoldala.

1938, d'après les comptes indiquant les résultats.

1933		1934		1935		1936		1937		1938		Recettes
é v b e n												
ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	
7.019	2.2	6.734	2.4	5.902	2.1	5.734	2.1	5.272	1.9	4.579	1.6	Intérêts versés concernant des : capitaux placés en des établissements de crédit
12.584	4.0	12.102	4.3	11.752	4.3	11.908	4.3	10.556	3.9	13.009	4.7	valeurs
133.863	42.7	129.403	45.9	129.889	47.1	127.807	46.7	128.650	47.3	124.262	44.6	effets
428	0.1	481	0.2	544	0.2	707	0.3	1.005	0.4	680	0.2	avances sur titres et autres gages
53.297	17.0	53.037	18.8	50.697	18.4	50.191	18.4	45.777	16.7	53.018	19.0	comp. courants débit.
33.048	10.5	23.526	8.3	22.423	8.2	21.190	7.7	19.108	7.2	17.441	6.3	prêts hypothéc.
3.268	1.0	1.837	0.6	2.026	0.7	1.569	0.6	1.625	0.6	3.141	1.1	emprunts contractés par des comitats, villes autonomes et communes
2.379	0.8	2.531	0.9	2.206	0.8	2.285	0.8	2.490	0.9	2.257	0.8	prêts faits contre obligat. avec garantie
12.068	3.9	5.043	1.8	5.809	2.1	6.881	2.5	6.858	2.5	7.177	2.6	créances d'autre sorte
257.954	82.2	234.694	83.2	231.248	83.9	228.272	83.4	221.341	81.4	225.564	80.9	Intérêts versés, totaux
6.584	2.1	6.742	2.3	8.073	2.9	8.352	3.0	8.487	3.2	8.269	3.0	Rapport d'immeubles
20.629	6.6	16.742	5.9	17.052	6.2	18.522	6.8	20.325	7.4	23.599	8.5	Commissions
1	0.0	20	0.0	—	—	30	0.0	5	0.0	490	0.2	Bénéfices sur : émissions de nouvelles actions
7.400	2.4	7.028	2.5	4.888	1.8	4.285	1.6	5.489	2.0	6.637	2.4	vente et réévaluation de valeurs
468	0.2	198	0.2	245	0.1	413	0.2	1.094	0.4	681	0.2	vente et réévaluation d'immeubles
3	0.0	1	0.0	3	0.0	10	0.0	3	0.0	13	0.0	vente et réévaluation du mobilier
1.299	0.4	1.462	0.5	1.582	0.6	1.713	0.6	2.194	0.8	1.991	0.7	affaires de marchandises
2.613	0.8	2.517	0.9	1.327	0.5	1.705	0.6	1.970	0.7	1.124	0.4	affaires d'émission et consort.
6.589	2.1	6.356	2.3	5.303	1.9	5.088	1.8	6.721	2.5	5.890	2.1	vente et achat de monnaies étrangères
10.071	3.2	6.294	2.2	5.969	2.1	5.475	2.0	4.398	1.6	4.549	1.6	Divers bénéfices et revenus
313.611	100.0	282.054	100.0	275.690	100.0	273.865	100.0	272.027	100.0	278.807	100.0	Total

pontjukat és legalacsonyabban 1934-ben 18.9 millió P összeggel állottak. Az említett tételeken kívül jelentékeny összeggel sorakoznak fel a pénzügyi kiadások között az adók. A statisztika eredményei azt mutatják, hogy a pénzügyi adózás a közületi jövedelemszerzésnek mindenkor jelentékeny forrása volt. Az erre kiadott összeg szépen növekedett mindaddig, amíg az általános viszonyok a pénzügyi üzlet fejlődését lehetővé tették; 1928-ban 18.5, 1930-ban már 23.6 millió P volt a költségvetés kimutatott adók és illetékek összege. Természetesen a gazdasági helyzetnek és egyidejűleg a pénzügyi üzletnek romlásával az a juttatás is nagyon összezsugorodott, mert 1933-ban már csak 11.9 millió P volt. Az 1936. évben azután ismét hirtelen felszökkentek az adók és illetékek címén elkönyvelt kiadások, 1936-ban már 18.9, 1938-ban pedig 20.9 millió P-t tettek ki. Ez a növekedés

nem annyira a jövedelem gyarapodásának a következménye, hanem inkább a közszolgáltatás mértékének növekedésével függ össze. Az igazgatóság illetményei címén elkönyvelt összegek a kiadások végösszegéhez képest nem nagy jelentőségűek. Ezekre vonatkozólag csupán az a körülmény látszik megemlítenedőnek, hogy a viszonyok romlása idején, megfelelően leszállították; a szóbanlevő címen 1930-ban 1.6, 1934-ben pedig 0.8 millió P volt ez a kiadás. Az olyan költségvetésekről szólva, amelyek a gazdasági helyzet rosszabbodása és a pénzügyi jövedelmek csökkenése idején nagyobbak lettek, a leírások bizonyos tételeiről kell megemlékezni. A váltókból történt leírások 1930-ban 2.0 millió, a következő évben pedig már 3.5 millió P-t tettek. A folyószámlás követeléseknél történt leírások összege 1930-ban 2.4, 1931-ben 4.4 millió P volt. Az értékpapírokból származó veszteség címén

4. A magyarországi pénzüintézetek összesített
Dépenses des établissements de crédit de Hongrie en

A költségek részletezése	1926		1927		1928		1929		1930		1931		1932	
	é v b e n													
	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%
Fizetett és tőkésített ka- matok:														
takarék-, törzs- és pénz- tárjegyetételek után . . .	28.248	14.7	36.744	14.8	49.410	15.5	66.599	16.0	61.443	15.7	58.724	14.5	36.485	10.4
viszontleszámított váltók után	27.546	14.3	38.078	15.4	55.245	17.4	73.192	17.6	56.315	14.3	77.728	19.2	78.732	22.4
záloglevelek és egyéb ér- tékpapírok után	2.812	1.5	9.494	3.8	16.305	5.1	28.645	6.9	37.845	9.8	44.493	11.2	42.137	11.9
községi kötvények után . . .	222	0.1	510	0.2	1.182	0.4	1.942	0.5	3.133	0.8	3.222	0.7	2.877	0.8
folyószámla- és csekkbeté- tek s egyéb folyószám- lás tartozások után	39.001	20.3	50.227	20.3	67.002	21.0	84.498	20.4	68.233	17.4	62.877	15.5	54.222	15.5
átruházott jelzálogos köl- csönök után	1.659	0.9	2.784	1.1	9.911	3.1	10.982	2.7	11.996	3.1	10.063	2.5	7.711	2.2
nyugdíjalap és jótékony- sági vagy közérdekű ala- pok után	582	0.3	837	0.3	851	0.3	965	0.2	1.005	0.3	848	0.2	663	0.2
egyéb tartozások után	2.262	1.2	2.639	1.0	3.264	1.0	14.236	3.4	15.546	4.0	10.246	2.5	7.882	2.2
Fizetett és tőkésített ka- matok összesen	102.332	53.3	141.313	56.9	203.170	63.8	281.059	67.7	255.516	65.4	268.201	66.3	230.709	65.6
Kamatilleték	2.832	1.5	1.559	0.6	1.944	0.6	2.609	0.7	2.553	0.6	2.727	0.7	2.087	0.6
Az igazgatóság illetménye . .	1.086	0.6	1.149	0.5	1.357	0.4	1.467	0.4	1.587	0.4	1.365	0.3	959	0.3
Felügyelőbizottsági tagok és napibiztosok díjai	256	0.1	265	0.1	354	0.1	398	0.1	400	0.1	358	0.1	277	0.2
A személyzet javadama- zása	43.730	22.8	46.854	18.9	51.021	16.0	53.825	13.0	54.976	14.1	49.355	12.2	47.269	13.5
Üzleti költségek	22.565	11.7	28.392	11.4	31.231	9.8	31.726	7.7	29.648	7.6	26.875	6.7	22.076	6.3
Állami és községi adók s kincstári illetékek	11.201	5.8	14.471	5.8	18.458	5.8	21.344	5.1	23.610	6.0	22.225	5.5	16.890	4.9
Leírások:														
ingatlanok értékéből	693	0.4	414	0.2	529	0.2	722	0.2	706	0.2	799	0.2	670	0.2
berendezések értékéből	156	0.1	203	0.1	324	0.1	275	0.1	309	0.1	263	0.1	254	0.0
váltókból	1.098	0.6	541	0.2	364	0.1	1.047	0.2	2.014	0.5	3.508	0.9	2.483	0.7
folyószámlás követelé- sekből	1.275	0.6	6.025	2.4	1.916	0.6	2.418	0.7	2.448	0.6	4.353	1.1	5.009	1.5
egyebekből	260	0.1	286	0.1	1.135	0.4	611	0.1	747	0.2	417	0.1	1.312	0.4
Veszteség értékpapírokon Különbévesztések és költségek	1.016	0.5	2.093	0.9	1.910	0.6	9.075	2.2	9.224	2.3	16.535	4.1	13.927	3.7
Összesen	192.230	100.0	248.211	100.0	318.704	100.0	414.389	100.0	391.385	100.0	403.816	100.0	351.290	100.0

1930-ban 9.2, 1931-ben 16.5 millió P-t mutattak ki a magyarországi pénzüintézetek. Az utóbbi leírási tétel a közelmúlt évek alatt lényegesen mérsékeltebb volt, de a váltókból és folyószámlákból való leírások 1937 és 1938. évi összegei közel járnak a tárgyalt időszak legmagasabb eredményét jelentő évi összeghez.

Az eredményszámlákon kimutatott egyes kamatbevételi tételeknek a mérlegszámlák megfelelő tételein szereplő összegekkel való aránybaállítása nem mondható eléggé reális viszonyításnak, miután a kamatok nem a mérlegbe állított évvégi álladékoknak, hanem az évközben folyton változó álladékoknak az összegei után folynak be. Kellő óvatossággal mégis bizonyos támpontul vehetők ezek az adatok az egyes mérlegtételek bruttó jövedelmezőségére és a kamatlábak évi át-

lagos nagyságára nézve. Ezért a szóbanlévő viszonybeállítást elvégezve, a takarékbetétekre és a váltókra vonatkozólag ezeknek a kamatlábaknak az említett számítással kialakuló évi átlagát az alábbi adatokban mutatjuk be:

Év	Takarékbetét	Váltó
	átlagos kamatláb	
1926	5.7	9.4
1927	5.2	8.0
1928	5.5	8.2
1929	6.5	9.6
1930	5.7	8.2
1931	6.9	8.3
1932	4.8	7.1
1933	3.7	5.6
1934	3.4	5.3
1935	3.2	5.3
1936	3.0	5.1
1937	3.0	5.2
1938	3.3	5.2

1926—1938. évi eredményszámláinak költségoldala.

1926—1938, d'après les comptes indiquant les résultats.

1933		1934		1935		1936		1937		1938		Dépenses
é v b e n												
ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	ezer P milliers de pengős	%	
28.020	9.5	27.398	10.4	26.792	10.4	26.432	10.5	28.654	11.5	28.911	11.3	Intérêts payés et capitalisés concer- nant des:
65.842	22.2	61.361	23.3	56.041	21.7	51.448	20.4	46.582	18.9	44.698	17.4	dépôts d'épargne, dépôts originaires et dép. de bons de caisse effets réescomptés
28.551	9.6	14.997	5.7	15.165	5.9	15.179	6.0	13.701	5.5	13.232	5.2	obligations hypothéc. et autres valeurs
1.866	0.6	1.746	0.7	1.545	0.6	1.488	0.6	1.452	0.6	2.930	1.1	obligations communales
44.360	15.0	42.648	16.2	41.494	16.1	42.675	17.0	38.321	15.4	38.449	15.0	comptes courants, dépôts s. chèque et autres comptes courants crédit. prêts hypothéc. transférés
4.300	1.5	2.355	0.9	1.979	0.8	1.693	0.7	1.444	0.6	853	0.3	fonds de retraites, de bienfaisance ou d'intérêt publ.
879	0.3	834	0.3	768	0.3	966	0.4	983	0.4	1.010	0.4	dettes d'autre sorte
6.382	2.1	7.557	2.9	7.475	2.9	7.438	2.9	7.045	2.8	5.904	2.4	
180.200	60.8	158.896	60.4	151.259	58.7	147.319	58.5	138.182	55.7	135.987	53.1	Intérêts payés et capitalisés, totaux
1.744	0.6	1.093	0.4	1.114	0.4	1.035	0.4	1.125	0.5	1.206	0.5	Taxe sur les intérêts
960	0.3	823	0.3	966	0.4	854	0.4	800	0.4	815	0.3	Honoraires de la Direction
244	0.1	231	0.1	224	0.1	234	0.1	238	0.1	242	0.1	Honoraires des membres des commis- sions de surveillance et des commis- saires de service
47.178	15.9	44.250	16.8	44.323	17.1	44.912	17.8	46.402	18.7	49.280	19.2	Traitement du personnel
19.712	6.6	18.863	7.1	18.348	7.1	19.194	7.6	20.011	8.1	21.205	8.3	Frais d'affaires
11.853	4.0	13.856	5.2	19.255	7.4	18.947	7.5	20.415	8.2	20.953	8.2	Impôts, contributions communales, droits
987	0.3	1.016	0.4	1.306	0.5	1.121	0.4	1.327	0.5	1.551	0.6	Amortissements concernant :
206	0.1	208	0.1	300	0.1	166	0.1	187	0.1	200	0.1	la valeur d'immeubles
3.456	1.2	2.627	1.0	2.795	1.1	2.349	0.9	1.646	0.7	3.109	1.2	la valeur du mobilier des effets
9.068	3.0	5.639	2.1	7.254	2.8	5.748	2.3	4.631	1.9	4.068	1.6	des comptes courants débit. autres choses
751	0.3	1.840	0.7	1.186	0.5	452	0.2	871	0.5	709	0.3	
12.750	4.3	8.629	3.3	3.069	1.2	1.419	0.6	3.397	1.4	5.298	2.1	Pertes concernant des valeurs
7.368	2.5	5.638	2.1	6.784	2.6	8.054	3.2	9.026	3.2	11.278	4.4	Diverses pertes et dépenses
296.477	100.0	263.609	100.0	258.183	100.0	251.804	100.0	248.258	100.0	255.901	100.0	Total

Amint ezekből az adatokból láthatjuk, a takarékbetétek 1926-tól 1928-ig átlagban 5 és 6% közötti kamatokot hoztak. Kivételesen magas kamatozásúak voltak 1929-ben és 1931-ben, amikor átlagban elérték, vagy némileg meghaladták a 6.5%-ot. Az 1932. év azonban a betétek jövedelmezőségénél erősebb hanyatlást hozott, amely folytatódott 1933-ban és tovább nem is fordulhatott át a felemelkedő irányzatba a kamatláb nagyságát szabályozó kormányintézkedéseknél fogva. Ugyanezek az intézkedések állandóan alacsony és pedig 5.1-től 5.6-ig mozgó színvonalon tartják a váltók átlagos kamatlábát, amely a korábbi években szintén lényegesen magasabb volt. A csúcspontot 1929-ben érte el 9.6%-kal, de 1926 és 1931 között a 8%-ot mindenkor meghaladta.

Pénzintézeteink mérlegei és eredményszámlái az eddig mondottakból kitűnőleg az 1926 és 1938 közötti 13 évi időszak alatt 1929-ben, 1930-ban és 1931-ben mutatják a fejlődés csúcspontját. A nyereség alakulását vizsgálva a legjobb eredményű évek a szóban lévő idősakra nézve 1928-at kell megállapítanunk, amikor a felosztásra került összes nyereség 81.5 millió P volt. Ez az összeg igen nagy haladást jelent az 1926. évi 38.4 millió P-s felosztott nyereséggel szemben, de igen nagy hanyatlást is az 1933, 1934 és 1935. éveknek 23—24 millió P nyereségéhez képest. A legutóbbi évek már érdemleges javulást hoztak, de még az 1938-ban felosztásra került 34.3 millió P összegű nyereség sem éri el az 1926. évi megfelelő összeget. A nyereségből osztalékokra a jobb

években tekintélyes hányadot, 1929-ben 53·0, sőt 1930-ban 61·8% -ot fordítottak az intézetek, a rosszabbra fordult körülmények között azonban fokozott óvatossággal kellett eljárniok és így 1933 óta nem érte el, csak megközelítette az egyharmadot a nyereségből az osztalékra fordított rész. A legkisebb részarány 1936-ban volt és pedig 27·8%. Ily körülmények között a befizetett részvénytőkék gyümölcsözésének százaléka a tárgyalt időszak második felében annak első feléhez képest rendkívül nagy visszaesést mutat. Az említett százalék 1926-tól 1930-ig a 8-at, sőt 1928-ban és 1929-ben a 9-et is meghaladta, míg 1933-tól 1936-ig az egyes években az átlagos osztalék nem érte el, 1937-ben és 1938-ban pedig csak alig haladta meg a 2% -ot. Az említett nagy eltolódás főképen a részvénytársasági formájú pénzüzetek átlagos osztalékszázalékának mozgásából adódik; ezeknél 1929-ben volt a legnagyobb és pedig 11·4% az átlagos osztalék, a legkisebb pedig 1933-ban és 1934-ben 1·6% -kal. A viszonyok változása sokkal kevésbé jutott kifejezésre a különleges feladatokat ellátó, leginkább szövetkezeti formájú nagy hitelintézetek és a hitelszövetkezetek osztalékának alakulásában. Az előbbi kategóriánál az általános osztalék csak elvétve haladta meg a részvénytőkék 3% -át, 1933-tól kezdve azonban minden egyes évben azoknak 2% -a alatt maradt. A hitelszövetkezetek üzletrésztőkéjének csak egyetlen évben, 1933-ban jutott 2% -nál valamivel kisebb és pedig 1·9% -os gyümölcsözés és csupán egy évben, 1929-ben volt ez 4% -osnál valamivel nagyobb. Abban az időben, amikor az osztalék a nyereségből viszonylag kisebb hányadot kapott, különösen a jövő év számlájára való átvitel

részesült fokozottabb juttatásban. Az 1930. évben a felosztott nyereségnek csak 4·7% -át, de 1937-ben már 29·8% -át vitték át a következő év számlájára.

Pénzüzeteink az 1929. év statisztikai eredményeiből megállapíthatóan az ország nagy megcsonkítását okozó háborúból s az ez után következő politikai és gazdasági nagy megrázkódtatásból tőkeerejüknek csak szerény részét tudták átmenteni, de úgyszólván sértetlenül átmentették kipróbált szervezetüket. E szervezet munkájával, amint a fentiekben adott ismertetésekben láthattuk, rohamosan fejlesztették erejüket és 3—4 év elmúltával komoly kilátásokat táplálhattak arra, hogy az ország gazdasági életének hitelügyletek útján való táplálásában nem sok idő elteltével olyan nagy arányú feladatkört fognak ellátni, amilyent a háború előtti időkben töltöttek be. Adataink azonban szomorú tanúságot adnak arról is, hogy ebben az irányban a haladás egyelőre megtorpant. A gazdasági válság és az ezzel együtt fokozatosan kiterjedt kötött gazdálkodási rendszer, valamint a később egyre fokozottan jelentkező bizonytalansági érzet elég számottevő tőkéket vont el az intézetektől és azok jövedelmeit jelentékenyen összezsugorította. A tőkeállománynak tekintélyes részei azonban még rendelkezésre állanak, a lecsökkentett jövedelemnek dacára mindvégig épen fennmaradt a sokszor bevált hitelszervezet. Abban az esetben tehát, ha az általános gazdasági helyzet kedvezőbb lesz, a magyar hitelszervezet legújabb adottságaiból bizonyára fel fog fejlődni újból mindazoknak a feladatoknak ellátására, amelyeket az ország gazdasági érdeke számára kijelöl.

Szigeti Gyula dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Illyefalvi I. Lajos dr.: A székesfővárosi közigazgatási alkalmazottak.

Dr Louis I. Illyefalvi: Les employés municipaux de la ville de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
68. kötet, 4. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 68e volume, no 4. Edition du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1934. 96 l. — p.

Aszékesfőváros közigazgatása az 1934. évben.

L'administration de la Ville de Budapest en 1934.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
78. kötet, 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 78e volume, no 2. Edition du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1937. 608 l. — pages.

A székesfőváros közigazgatása az 1935. évben.

L'administration de la Ville de Budapest en 1935.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
88. kötet 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 88e volume, no 2. Edition du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1938. 664 l. — p.

Szendy Károly: A székesfőváros közigazgatási praktikuma

Charles Szendy: La pratique administrative de la ville de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
87. kötet, 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 87e volume, no 2. Edition du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1937. 59 l. — p.

Az első kiadvány a többitől eltérően szöveg nélküli s teljesen táblázatos kimutatásokból áll. A kiadvány az 1933. évi állapotnak megfelelően két nagy csoportra osztva közli számszerű összeállításait aszerint, hogy azok a tényleges fővárosi közigazgatási alkalmazottakra vagy pedig a nyugállományú fővárosi alkalmazottakra és özvegyekre vonatkoznak. A tényleges alkalmazottak személyi viszonyairól, szakképzettségéről, fizetési osztályokban való elhelyezkedésükről és a szolgálatba való belépésükről 9 többoldalas tábla nyújt tájékoztatást, míg a nyugállományú alkalmazottakról, özvegyekről, kegydíjasokról 6 tábla adja a személyi viszonyaikra, szolgálati idejükre, fizetési osztályokba való sorolásukra, özvegyi és nevelési díjban részesülő hátramaradottaikra, az özvegy és az elhalt férj életkorának egybevetésére, a nyug- és kegydíj élvezésének időtartamára vonatkozó ismereteket. A könyv elején egy tábla a közigazgatási alkalmazottak személyi viszonyait szakonként tünteti fel az 1922., 1926. és 1928. évekre vonatkozóan,

a könyv végén lévő két tábla pedig a székesfővárosi alkalmazottak fizetésének és lakáspénzének az alakulását mutatja be 1912-től 1933-ig. A következő összeállítás az 1922—1933. évi időszakra nézve közli a tényleges közigazgatási alkalmazottak számának az alakulását.

	1922	1926	1928	1933
Végleges tiszti alkalmazottak	2.132	1.946	2.038	2.149
Ideiglenes hivatalnokok	720	586	634	1.207
Havi- és napidíjas hivatalnokok	363	575	475	¹⁾ 306
Városbírák	—	—	—	12
Szülésznők	—	—	—	19
Vámórség	—	483	488	490
Altisztek és tűzoltók	2.102	2.359	2.521	²⁾ 3.397
Összesen	5.317	5.949	6.156	7.580

¹⁾ Havi és heti jegyzékes, szerződéses alkalmazottakkal együtt.
²⁾ Ebből 2.805 altiszt (1.780 ideiglenes), 592 tűzoltó.

A második és harmadik kiadvány a székesfőváros 1934., illetőleg 1935. évi közigazgatását ismerteti általános igazgatás, községi háztartás és városgazdaság, városépítés és közmunkák, közegészségügy, közigazgatás, közlekedés, közművelődés, közéletelmzés, szociális ügyek, közjótékonyosság és végül gyámügyi közigazgatás csoportosításban, az egyes ügyosztályok által végzett munkásság leg részletesebb leírásával. 1934-ben a székesfővárosról szóló 1930. évi XVIII. t.-c. egyes rendelkezéseit módosító 1934. évi XII. t.-c. életbelépéséhez fűződnek a legjelentősebb közigazgatási események, mint a törvényhatósági tanács megszűnése, a polgármester hatáskörének kiterjesztése, a székesfővárosi számszék kiépítése s az üzemi kérdés újlagos szabályozása. Az 1934. évben 10 milliónyi deficit kiküszöbölését kellett végrehajtani, ami részben beruházási kölcsönök, részben az előirányzott hitelek 10%-os zárolásával sikerült is. A ferencvárosi kikötő forgalmának a megkönnyítése érdekében bizonyos vámfizetési könnyítéseket léptettek ebben az évben életbe. Az 1935. évben a főváros legfőbb célja munkaalkalmak teremtése volt. Ezt a célt szolgálta az Országos Társadalombiztosító Intézet nyújtotta s 40 félév alatt törlesztendő 21 millió aranypengős beruházási kölcsön első, 4,200.000 aranypengős részlete. 1935-ben hagyta jóvá a belügyminiszter a XIV. kerületi előljáróság létesítését s ebben az évben kötötte meg a Községi Takarékpénztár r.-t. 30 évre az új vásárpénztári szerződést.

A negyedik kiadvány a főváros közigazgatásának legfőbb kérdéseit igen tanulságosan foglalja

rendszerbe. Szerző a székesfőváros üzemével foglalkozik bővebben, ami érthető, mert 1935-ben a székesfőváros bruttó vagyonának több mint negyed-részt (460 és fél millió P) tette az üzemek vagyona és beruházásai s a főváros háztartásának a könnyítéséhez 1938-ban az üzemek 23 millió P-vel járultak hozzá. A székesfőváros háztartásáról szóló rész négy fejezetben (a főváros vagyonkezelése és nyilvántartása, költségvetése és zárszámadás, hitel-műveletek és beruházóprogramok, a tevékenységek ellenőrzése) nyújtja a székesfőváros háztartásának ismertetését.

Sz. G. dr.

Schuler Dezső dr.: A székesfőváros gyermeküdtető tevékenysége.

Dr Désiré Schuler: Ce que la municipalité de Budapest a fait pour le repos des enfants.

Statiztikai Közlemények. (Szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.) 89. kötet, 1. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statiztikai Hivatala.

Publications Statistiques (publiées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest) 89e volume, numéro 1.
Budapest, 1939. 73 l. — p.

Budapest székesfőváros hatósága az elmúlt 15 év alatt 135 ezer, az év nagy részében naptól és jó levegőtől elzárt szegénysorsú gyermeket juttatott szünidei felfrissüléshez. A főváros gyermeküdtető tevékenysége mai formájában kétféle: az üdtető szerv az üdtetésben részesített gyermeket vagy meghagyja a család keretében s csak a napnak bizonyos részében veszi gondozásba, vagy pedig kiemeli a családi környezetből s rövidebb-hosszabb időre teljes gondozásba fogadja. A főváros csereüdtetési akciót is kezdett, amelybe mind hazai, mind németországi és bulgáriai községek és városok, ill. üdtölőhelyek bekapcsolódtak. A gyenge csontrendszerű, tüdőbajra hajlamos és vérszegény gyermekeket beutalják a főváros két szabadlevegős iskolájába, ahol az 1935. év folyamán 551 ilyen gyermeket gondoztak. A könyv részletes leírást tartalmaz az üdtetőhelyek életrendjéről s több statiztikai táblázatot közöl az üdtetett gyermekek neméről, koráról, vallásáról, szülők foglalkozásáról és az üdtölőtelepek forgalmáról. A főváros 1936. évi üdtetési kiadása 588 ezer P volt, amely öszszegért 14 ezer gyermek és fiatalok üdtetése vált lehetővé.

Sz. G. dr.

Éber Antal: Széchenyi gazdaságpolitikája.

Antoine Éber: La politique économique de Széchenyi.

Franklin-Társulat kiadása. Kultura és tudomány.
Edition de la Société Franklin. Culture et sciences.
Budapest, 278 l. — p.

A „legnagyobb magyar“ örök mintaképe a nemzetéért és hazájáért nemcsak tenni, de áldozni is képes közéleti férfiúnak. Nagyságát és nemzetére gyakorolt hatását a történelem régen felmérte. Vezére, útmutatója volt a mult század II. negyedében az újjászülető Magyarországnak és felemelője akkori

elcsesett nemzetének. Politikai, közéleti és reformeri szerepét a Széchenyivel foglalkozó hatalmas irodalom teljesen tisztázta, de a közgazda Széchenyinek jelentőségét, ha méltatták is (Gaál Jenő, Kautz Gyula stb.), a maga teljességében még nem tárta fel senki. A Széchenyi-irodalomnak ezt a hiányosságát pótolta Éber Antal a jelen könyvével, leróva vele a magyar közgazdaságtudomány régi adósságát az első igazi magyar nemzetgazdával szemben.

Széchenyi kimondottan közgazdasági munkát nem írt, közgazdasági felfogását és közgazdaságpolitikai eszméit tehát heterogén tartalmú műveiből, leveleiből és beszédeiből kellett a kutatónak nagy munkával összehordani és szerves egésszé kovácsolni, hogy azok összefüggően mérlegelhetők és érthetők legyenek. A jelen műnek éppen az a nagy értéke, hogy a Széchenyi-írásokban mindúntalan felbukkanó, de rendszertelenül szerteszét heverő közgazdasági fejtegetéseket az akkor időszerű eszmekörönkint rendezve adja s ezzel lehetővé teszi, hogy a „nagy gondolkodó“ örök értékű közgazdasági eszméi és gondolatai könnyen hozzáférhető formában álljanak a kutatók rendelkezésére. A könyv fejezeteinek címeit felsoroljuk, hogy megmutassuk, milyen gondolatkörökbe rendszerezte a szerző Széchenyi gazdaságpolitikáját: Szegénység és tökehiány, A lét vagy nemlét kérdése, A jobbágy-kérdés, Széchenyi és a jobbágy-kérdés, Ösiség és fiscalitás, Nemnemesek ingatlanszerzése, „Mindenekfelett a hitel szentsége“, Közteherviselés, A vámkérdés, Védegylet, Gazdasági szabadság, Kereskedelem, A jövő irányítása. Hogy azonban a szerző Széchenyinek mindezekben a kérdésekben hirdetett eszméit és mindezekben a területeken vívott harcait a megismeretesen túl meg is értethesse olvasóival, elénk tárja a fejezetek elején a Széchenyi fellépése előtti állapotokat minden vonatkozásban. Így a műben címén túlmenően a reform-kornak és az azt megelőző korszaknak gazdasági és társadalmi történetéről is igen érdekes képet kapunk. A fejezeteket mintegy bevezető történeti helyzetrajzokhoz fűzi azután a szerző bőséges idézetekben Széchenyinek a felsorolt közgazdasági és társadalmi kérdésekben tanusított felfogását és írásaiban hirdetett eszméit, melyek a rendi Magyarország kötött gazdasági szervezetét és tespedt társadalmi életét a korszellem kívánta fejlődés útján megindították.

A kötet végigolvasása meggyőzhet mindenkit arról, hogy Széchenyi írásaiban szerteszórva valóban majdnem az egész közgazdaságpolitika el van rejtve és hogy ez a közgazdaságpolitika nemcsak az akkori tudomány színvonalán állt, hanem legtöbb vonatkozásában ma is időszerű. S hogy ezt Széchenyi rendszerbe foglalva nem önálló kötetben írta meg, hanem politikai és egyéb írásai közt hozta nyilvánosságra, annak oka nem az ő, hanem inkább az akkori Magyarország közgazdasági képzettségének alacsony fokában keresendő.

G. G. dr.

Huhle, Dr. Fritz: Statistik als ein Erkenntnismittel der Wirtschaftspolitik.

Verlag von Gustav Fischer, Jena. 1938. 158 l. — p.

„A számok megmutatják, hogyan kormányozzák a világot“ érvénye legkevésbé a gazdaságpolitika területén vitatható, mert hiszen a gazdaságpolitika hatását és következményeit éppen a statisztika veszi számba, melynek ennél fogva a gazdaságpolitika tudományában az előkelő munkatársi szerep jut, mert itt a statisztika már nemcsak bizonyít, hanem irányítani is segít (Buday). Amint az állami beavatkozás a gazdasági életbe fokozódik, amint az irányított közgazdálkodás rendszere nagyobb teret hódít, a statisztikának szerepe és jelentősége mind jobban és jobban növekszik.

Huhle könyvének a célja megmutatni, hogy Németországnak most bontakozó új gazdasági rendszerében az állami gazdasági politikának milyen segédkezet nyújt a statisztika tudománya. Az I. rész először a gazdaságpolitika irányváltozásainak történetét vázolja a liberalizmus korától napjainkig, majd a hivatalos gazdaságstatisztikai szervek kiépülését mondja el nemzetközi összehasonlítások kapcsán. A II. rész a gazdaságpolitikai intézkedések

alapjául szolgáló, valamint a gazdaságpolitikai akciók eredményeit tükröző statisztikai helyzetkép feltárásának módját ismerteti. Ez a rész ismert nevű, legfőképpen német elméleti statisztikusok (Žižek, Meerwarth, Müller, Flaskämper, Schott, stb.) munkái alapján a statisztika elméletének és módszertanának ügyes összefoglalása, melyben a szerző a statisztikai megfigyelés, a felvételi módszerek, a feldolgozás, az eredmények számszerű és logikai elemzése, az okkutatás és a statisztikai prognózis minden mozzanatáról feltárt újabb eredményeket s felfogásokat ismerteti. A III. részben a statisztikai ismeretek határával s e határak a gazdaságpolitika szempontjából vett jelentőségével foglalkozik és azt fejtegeti, hogy a tömegjelenségek alakulásának előreszámításában mik a lehetőségek és mik a korlátok egyfelől a népességi, másfelől a gazdasági területen, különösképpen pedig a konjunktúra-kutatásban.

A könyvnek statisztika elméleti és módszertani jelentőségén kívül az a legfőbb érdekessége, hogy megmutatja, mennyire nő a jelentősége a statisztikának az intervencionalizmus útján a tervgazdálkodás felé haladó államokban.

G. G. dr.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international ou de théorie générale.*) — *Comptabilité agricole: Recueil de statistiques, 1936/7.* Institut international d'agriculture. Rome.

Les travaux d'hygiène de la Société des Nations. Trente et unième session du Comité d'hygiène. Société des Nations. Genève.

Gratz Gusztáv: *A világháború utáni kor története.* 139 l. Budapest. (Klny. A mai világ képe Politikai élet című mű II. köt.-éből.)

Lengyel Béla dr.: *Világhódító ipari anyagok.* 328 l. Budapest. 1939. (A királyi magyar természettudományi társulat természettudományi könyvkiadó vállalata. 113. köt.)

Polzovics Iván dr.: *A gazdasági háború és a nemzetközi jog.* 16 l. Budapest. 1940. (Klny. a Külügyi szemle 1940. évi márciusi számából.)

Preinreich Gabriel A. D.: *The present status of renewal theory.* 27 l. Baltimore. 1940.

Szádeczky-Kardoss Tibor dr.: *A háború és a gazdasági élet.* 55—71 l. Budapest. 1940. (Klny. a Budapesti szemle 1940. áprilisi füzetéből.)

Magyarország. (*Hongrie.*) — *Budapest székesfőváros zárószámadata és vagyontettára az 1939. évről.* Budapest.

Jelentés a Takarékpénztárak és bankok egyesületének 1939. évi működéséről. Budapest.

Avarffy Elek dr.: *Szociálpolitikai gondolatok.* 12 l. Budapest. 1939.

Csomár Zoltán: *Húsz év Ungvár történetéből.* 1918—1938. A csehszlovák uralom elnemzetlenítő törekvéseinek története. 104 l. Budapest. 1939. (A Magyar társaság könyvei. 1.)

Fülöp Antal Béla: *A magyar királyi postatakarékpénztár zálogházának fejlődése.* Részletek doktori értekezésből. 16 l. Budapest. 1939.

Gerő Dezső: *Hová? Mivel? Az átképzés iskolája. Milyen iparra van szükség a különböző államokban.* 47 l. Budapest.

Hajdu István dr.: *A második zsidótörvény földbirtokpolitikai rendelkezéseinek magyarázata.* 132 l. + 1 melléklet. Budapest. (Tébe zsebkönyvtár. 1.)

Hajnal István: *Történelem és szociológia.* 63 l. Budapest. 1939. (Klny. a Századok 1939. évi 1—6. számából.)

Huszár Géza dr.: *Magyar bányamunkások nyugdírbiztosításának technikai alapjai.* 12 l. Budapest. 1939.

Juhász Vilmos: *Felvidék! A visszaszerzett és a még visszavárt Felvidék története, mai élete, kultúrája, földrajza, néprajza, műemlékei.* 49 l. + 2 térkép. Budapest.

Johan Béla dr.: *Gyógyul a magyar falu.* 296 l. Budapest. 1939. (M. kir. közegészségügyi intézet közleményei. 7.)

Juvancz Iréneusz: *A magyar néphaladás 1920-ban és 1930-ban.* 7 l. Budapest. 1939. (Klny. a Magyar biztosítástudományi szemle IX. évf.-ának 2. számából.)

Kiss Ferenc: *Szeged erdőszete.* 76 l. Budapest. 1939. (Klny. az Erdészeti lapok 1939. évi 3., 5—8. füzetéből.)

Kósa Johana: *Die ungarische Kolonisationsfrage um die Mitte des 19. Jahrhunderts.* 135 l. Budapest. 1938.

Liszievicz Nándor: *A közüzemek számvitele. Magánvállalat — közüzem; államszámvitel — kettős*

Rónai, Andrew: *Population conditions in Transylvania*. 25 l. Budapest. 1939. (Kiny. a Journal de la Société hongroise de statistique 1939. évi 1—2. számából.)

Verebely Sándor: *A vérző Erdély*. 96 l. Budapest.

Svájc. (Suisse.) — *Jahresstatistik des Ausenhandels der Schweiz*, 1939. I. köt. Eidgenössische Oberzolldirektion. Bern.

Schweizerische Forststatistik, 1938. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 91.)

Svédország. (Suède.) — *Administration des tribunaux et des autorités exécutives*, 1937/1938. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique de la Suède.)

Annuaire statistique des salaires de la Suède, 1938. Kungl. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Assistance publique, 1937. Kungl. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Recensement de la population, 1935/6. VIII. köt. *Le recensement partiel de la population en mars 1936. Professions. Changement de profession. Instruction. Revenus et fortunes.* Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Riksförsäkringsanstalten, 1938. Kungl. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Riksstat för budgetåret, 1939/40. Stockholm.

Sveriges riksbank, 1938. Årsbok. Riksbankens statistiska avdelning. Stockholm.

Uhnbon, Ivar: *Fruktamheten å landsbygden och särskilt inom jordbruksbefolkningen*. 59 l. Stockholm. 1939. (Kungl. lantbruksakademiens tidskrift. Specialhäfte 2.)

Szlovákia. (Slovaquie.) — *Jankovics Marcell: Hús esztendő Pozsonyban*. 303 l. Budapest.

Matura, Dr. Alojz: *Úprava priameho zdanenia v Slovenskej Republike*. 72 l. Bratislava. 1940. (Knižnica časopisu Hospodárstvo a právo. 9.)

Weinelt, Herbert: *Das Stadtbuch von zipser Neudorf und seine Sprache*. XI + 174 l. München. 1940. (Veröffentlichungen des Südostinstituts. 20.)

Venezuela. — *Censos agrícola y pecuario*, 1937. Distrito federal. Dirección general de estadística. Caracas.

Estadística mercantil y marítima, 1938. I., II. semestre. Ministerio de hacienda. Caracas.

Sexto censo de población, 1936. I. köt. Distrito federal. II. köt. *Estados Anzoátegui, Apure, Aragua, Bolívar, Carabobo, Cojedes, Falcón, Guárico, Lara y Mérida.* Dirección general de estadística. Caracas.

Zöldfoki szigetek. (Iles du Cap Vert.) — *Anuário estatístico*, 1938. Serviços de estatística Praia.

Folyóiratszemle. — Revues.

Allgemeines Statistisches Archiv (29. köt. 2. sz., Jena 1940, német.) — *Reithinger A.*: Nagy-Németország és Délkelet-Európa a statisztika megvilágításában. — *Guth*: A német iparszervezet statisztikája. — *Dobrovits S.*: A magasabb képzettségű népréteg összeírása Magyarországon. — *Burgschmidt P.*: Az 1939. évi német nép-, foglalkozási és üzemi számlálás tapasztalatai.

Analele Economice și Statistice (23. évf. 1—3. sz., Bukarest 1940, román.) — *Pascal I. R.*: A nemzetközi közgazdaság és a gazdasági önkormányzat. — *Slavescu O.*: A vas- és acéltermelés Románia nemzeti gazdaságának keretében. — *Tudorica Gy.*: A szabad kikötők.

Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik (10. évf. 1. sz., Lipcse 1940, német.) — *Albrecht E.*: Egy mecklenburgi község népmozgalma a XVII.—XX.-ig. — *Pfeil E.*: A népességgazdasági helyzet. — *Valentiner T.*: A brémai ifjúságvizsgáló intézet népességtudományi célja, munkamódszerei és munkája.

Archiv für Wanderungswesen und Auslandkunde (17. évf. 1—2. sz., Lipcse 1940, német.) — *Grothe H.*: A német népcsoport tagjainak — különösen a balti németeknek — átköltözési mozgalmak Kelet- és Délkelet-Európában. — *Steimle Th.*: Nagy Frigyes telepítései és a nemzeti szocialista telepítési rendszer.

Az Ország Útja (4. évf. 3. sz., Budapest 1940, magyar.) — *Ajtay J.*: Tőke, pénz, jövedelem- és vagyoneelosztás. — *Marék D.*: Az orosz gabonaárak. — *Moll K.*: A Szentmárai Közjóléti Szövetkezet kialakításépítő rendszere. — (4. sz.). — *Jancsó E.*: Az erdélyi magyar tudomány húsz éve. — *Kósa J.*: Magyar szociográfia.

Buletinul Institutului Economic Românesc (18. évf. 10—12. sz., Bukarest 1939, román.) — *Netta G.*: A közgazdaság és a háború. — *Dinescu M.*: Marco Polo utazásainak gazdasági

jelentősége. — *Secară V. D.*: Adalékok a tőzsdék történetéhez. — *Mihuț M.*: Adalékok az élet megdrágulási jelenségének magyarázatához.

Bulletin Bimestriel (39. évf. 119. sz., Liège 1940, francia.) — *Hecker E.*: Az ipari szakoktatás Németországban. — *Rulot N.*: A vasutak és a háború. — *García-Moreno J. L.*: Chile gazdasági helyzete. — *Pesmazoglu G.*: A háború és a Balkán semlegesség. — *Haggenmacher H.*: A magyarországi söripar fejlődése. — *Aprilis N.*: A textilipar Olaszországban. — *Sessa J.*: Az olasz kenderipar. — *Neagu A. D.*: Délkelet-Európa és a háború utáni helyzet.

Bulletin mensuel de statistique agricole et commerciale (31. évf. 3. sz., Róma 1940, francia.) — Mezőgazdasági üzemi számlálások Németországban 1939-ben. — A németalföldi mezőgazdasági összeírás.

Der deutsche Volkswirt (14. évf. 22. sz., Berlin 1940, német.) — *Lancelle G.*: Függetlenségi szerződések és a kontingentálás. — (23. sz.). — *Aust H. W.*: A megnagyobbodott Német Birodalom pénzügyi egyensúlya. — *Hamann H.*: Szállítási kérdések a mezőgazdaságban. — *Fischer W. A.*: Svédország devizagazdálkodása.

Deutsche Arbeit (40. évf. 2. sz., Berlin 1940, német.) — A lengyel fő kormányzóság iskolaügye. — A kárpáti németek vándorlásainak sorsa. — (3. sz.). — *Kraus F.*: A nagy vándorlások. — Magyar filmillúziók. — (4. sz.). — A litvániai németek. — Népi újjárendezés Jugoszláviában.

Die Volkswirtschaft (13. évf. 2. sz., Bern 1940, német.) — Az áralakulást befolyásoló tényezők, különösen a pénz. — Statisztikai adatgyűjtés a svájci háztartásokról 1936—37-ben. — (3. sz.). — A svájci részvénytársaságok és korlátolt felelősségű társaságok 1939-ben. — A svájci munka-

keresők elhelyezkedése 1939-ben. — Svájci be- és kivándorlások 1939-ben.

Erdélyi Múzeum (11. évf. 1. sz., Kolozsvár 1940, m.). — Szabó T. A.: A kalotaszegi nagybirtokok jobbágyságának szolgáltatása és adózása (1640—1690).

Földrajzi Közlemények (68. köt. 1. sz., Budapest 1940, m.). — A földrajzi nevek használatának új szabályai. — Hanák K.: Adatok Kassa földrajzához.

Giornale degli economisti e annali di economia (1. évf. 3—4. sz., Pádva 1939, ol.). — Ricci U.: Játék, biztosítás és takarékoság. — D'Albergo E.: A pénzügyi probléma és az új gazdasági elméletek. — Demaria G.: A kliringelmélettől az élelmiszerellátás kiegészítéséhez. — Hubbard E. L.: A társadalmi rétegek a Szovjet-Unióban. — Mungoli M.: A tőkére kivetett adó és ennek hatása a befektetett tőkére a részvénytársaságoknál. — Demaria G.: Az árak elmélete. — (5—6. sz.). — Benini R.: A takarékoság jelentősége egy induktív gazdasági programban. — Fossati E.: Korporatív gazdaság és önellátási elvek. — (7—8. sz.). — Gambino A.: A gazdaság élő- és hajtóerői a hagyományos és a korporatív felfogásban. — Brambilla F.: Elméleti kutatások az új iparágak fejlődési törvényeinek köréből. — De Toma A.: A külkereskedelem szabályozása és az áru- és értékesere. — Gabbi M.: Kritikai jegyzetek a szabad verseny által megengedett legnagyobb haszon elméletéhez.

Hitel (4. sz., Kolozsvár 1939, m.). — Oberding J. Gy.: A bukovinai magyar népcsalád. — Csiky J.: A gyergyói nép táplálkozása. — Incze L.: Földműves- és munkásosztályunk. — Bereczky S.: Táj- és népkutatás.

Internationale Rundschau der Arbeit (18. évf. 1. sz., Genf 1940, ném.). — Wright C.: Lakáspolitikai a háborúban. — (2. sz.). — A véderőhöz behívottak munkaszerződése. — (3. sz.). — A Nemzetközi Munkaszervezet amerikai tagállamainak második kongresszusa.

Journal de la Société de Statistique de Paris (81. évf. 2. sz., Párizs 1940, fr.). — Michel E.: Ingatlankérdések és a telekkönyv. — (4. sz.). — Fréchet M.: A medián diszperziójának általános határolása.

Közgazdasági Szemle (83. köt. 3. sz., Budapest 1940, m.). — Balás K.: Az adóbeszedés modern fejlődési iránya. — Dékány I.: A társadalom, mint „üzem“. — Varga I.: Az európai háború és az árkérdés. — Feszler L.: Cukorár és cukorfogyasztás. — Cottely I.: Az olasz korporatív pénzügyi elmélet. — Terestyéni Cz. F.: A gazdasági és ipari élet Finnországban 1919 óta.

Magyar Gazdák Szemléje (45. évf. 4. sz., Budapest 1940, m.). — Zlinszky Gy.: A mezőgazdasági áruforgalom szervezése. — Neubauer Gy.: Az angol és magyar közteherviselés. — Hertelendy G.: A tervszerű mezőgazdaság Oroszországban. — Krakovics S.: Felvidéki szövetkezeti élet a megszállás alatt.

Magyar Kisebbség (19. évf. 6. sz., Lugos 1940, m.). — Készül a törvénytervezet Kárpátalja önkormányzatáról. — Románia népmozgalmi adataiból. — Adatok a Dunabánság népesedési helyzetéhez.

Mezőgazdasági Közöny (13. évf. 3. sz., Budapest 1940, m.). — Perneczky B.: A legkisebb gazdasági munkabérek megállapítása. — Bernát Gy.: A mezőgazdasági hitelnyújtás mai szervezete Németországban. — Szanyi I.: Fontos új

feladatok a magyar fűszerpaprika termesztése terén. — Nötel R.: Belső időszaki munkásvándorlások. — Joó G.: Falusi egészségvédelem. — Ecsődi O.: Új mezőgazdasági statisztikai felvételek.

Munkaügyi Szemle (14. évf. 4. sz., Budapest 1940, m.). — Frank E.: Mit kell tudni a munkaadónak a baleseti biztosítással kapcsolatban. — Somogyi Zs.: A bőr foglalkozási betegségei és a kártalanítás.

Nation und Staat (13. évf. 5—6. sz., Bécs 1940, ném.). — Kossmann R.: A német népcsoport ifjúsága Litvániában. — Brunner H.: Jugoszlávia német ifjúsága. — Weingärtner A.: A német ifjúság Romániában. — Stelzer H.: A német népcsoport ifjúsága Magyarországon. — Erblanger A.: A német ifjúság Szlovákiában. — Belgium nemzetiségi állam.

Népegészségügy (21. évf. 6. sz., Budapest 1940, m.). — Sós J.: Néptáplálkozási vizsgálat caloriát adó anyagokra, vitaminokra és ásványi elemekre nézve. — (7. sz.). — Sós J.: Néptáplálkozási vizsgálat caloriát adó anyagokra, vitaminokra és ásványi elemekre nézve. — Pogány B.: Hozzászólás a Zöldkeresztes tejakcióhoz. — (8. sz.). — Szentkirályi Zs.: Az Egészségvédő Intézetek munkájának rendezése. — Bíró B.: A prostitúció megrendszabályozása.

Nouvelle Revue de Hongrie (33. évf. 4. sz., Budapest 1940, fr.). — Jeszenszky S.: A magyar város és a nomád szellem. — Gáldi L.: Francia vélemény a Balkánról.

Petermanns Geographische Mitteilungen (86. évf. 1. sz., Gotha 1940, ném.). — Az 1938. évi kolumbiai népszámlálás eredményei. — (3. sz.). — Nowack E.: Az angol mandátum alatt álló Német-Keletafrika jelenlegi közlekedési viszonyai.

Reichsarbeitsblatt (20. évf. 6. sz., Berlin 1940, ném.). — Landfried: A középosztály iparának és kereskedelmének jelentősége a hadigazdálkodásban. — (7. sz.). — Reichert: A német-szovjetorosz gazdasági egyezmény. — Landfried: A középosztály iparának és kereskedelmének jelentősége a hadigazdálkodásban. — (8—9. sz.). — Schäffer: A biztosítási intézetek 50 éve. — Knolle: A női munkabérek a háborúban. — (10. sz.). — Durst: A kistelepek további megkönnyítései.

Revue de l'Institut de Sociologie (20. évf. 1. sz., Brüsszel 1940, fr.). — Jacquemyns G.: A népesség városokba való tömörülésének társadalmi és népmozgalmi következményei.

Revue de l'Institut International de Statistique (7. évf. 4. sz., Hága 1939, fr., ang., ném.). — Hostelet G.: Az indexek használata a tudományokban, különösen a társadalomtudományban. — Winkler Vilmos válasza a prágai ülészenken benyújtott „A születések csökkenése, azok okai, valamint gazdasági és társadalmi következményei“ c. jelentéséhez beérkezett megjegyzésekre.

Revue du Travail (41. évf. 2. sz., Brüsszel 1940, fr.). — Laloire M.: A munkaszerződéstől a vállalkozási statutumig. — (3. sz.). — Raemaekers J.: Svédország ipari kapcsolatai. — Dánia szociálpolitikája. — A munkáshelyezés újjászervezése Norvégiában.

Revue Internationale des Sciences Administratives (12. évf. 4. sz., Brüsszel 1939, fr. [ném.]). — Anket az álláshalmozásokról.

Revue Internationale du Travail (41. köt. 1. sz., Genf 1940, fr.). — Wright C.: Lakáspolitikai a háborúban. — (3. sz.). — A Nem-

zetközi Munkaszervezet kötelékébe tartozó amerikai államok második kongresszusa Havannában.

Soziale Praxis (49. évf. 4. sz., Berlin 1940, ném.). — *Menne O.*: A tanulatlan ifjúság és munkateljesítménye. — (6. sz.). — *Storck G. F.*: A német biztosítótársaságok 50 esztendeje. — *Sitzler*: Önálló munkavezetés. — *Siebert W.*: Az üzemi és népközösség mint a szabadsági igények jogforrása.

Statisztikai Értesítő (1. sz., Budapest 1940, m.). — A lakásviszonyok alakulása a fővárosban, különös tekintettel a területi megoszlásra. — Budapest cukorforgalma és fogyasztása. — A budapesti részvénytársaságok tíz esztendeje. — *Ruisz R.*: Budapest ásványvízforgalma. — *Fleischer B.*: A liszt- és kenyérellátás új szabályozása. — (2. sz.). — Az 1939/40. évi szigorú tél hatása a főváros élelmiszerellátására. — *Horváth G.*: Adókedvezmények és az építkezés.

Társadalomtudomány (20. évf. 1. sz., Budapest 1940, m.). — *Schneller K.*: Időszerű gondolatok a népesedésről. — *Dékány I.*: A köznevelésiügyi deficit társadalmi okai. — *Szabó J.*: A hitbizományok helyzete Magyarországon.

The Journal of Political Economy (47. köt. 5. sz., Chicago 1939, ang.). — *Bye R. T.*: A közgazdaságtan célja és meghatározása. — *Spengler J. J.*: Moheau, az elnéptelenedés prófétája. — *Schultz T. W.*: A mezőgazdasági kutatás célja és módszere.

The Quarterly Journal of Economics (54. köt. 1. sz., Cambridge, Mass., U. S. A. 1939, ang.). — *Buchanan U. S.*: A testületi újjászervezés gazdaságtana. — *Fleming J. M.*: Időszaki munkanélküliség. — *Norris R. T.*: A kereslet elemzése.

Városi Szemle (26. évf. 1. sz., Budapest 1940, m.). — *Elekes L.*: Buda, Mátyás király birodalmi székvárosa. — *Bikkal L.*: A szabadidő helyes felhasználásának megszervezése. — *Lesenyei J.*: Lipcse város szennyvizeinek mezőgazdasági értékesítése. — *Peisner K.*: A városok nemzetgazdasági szerepe és fejlődési irányai az Amerikai Egyesült Államokban. — Nagyvárosok lakosságának szétválása. — Nagy-London közúti forgalma. — A skandináv államok lakásépítési tevékenysége.

Városok Lapja (35. évf. 6. sz., Budapest 1940, m.). — Helyi kormányzás Finnországban. — *Liszievicz N.*: Az állami üzemek kommercializálása. — (7. sz.). — *Medriczky A.*: Törökország két arca: Ankara és Isztambul. — Közúti járóműszámlálások a városokban. — Várospolitikai utazás Magyarországon. — (8. sz.). — *Lukács Ö.*: A városi adó reformja. — *Pálfy Budinszky E.*: Szeged árvíz utáni fejlődése műszaki szempontból.

Világgazdasági Szemle (7. évf. 1. sz., Budapest 1940, m.). — *Bertalan I.*: A magyar ipar helye a nemzeti gazdálkodásban. — *Vaszary I.*: Gazdasági célkitűzések a mezőgazdaság és ipar összefogásában. — (2. sz.). — *Nagy F.*: A kisbirtokos társadalom gazdasági feladatai. — (3. sz.).

— *Vaszary I.*: Gazdasági helyzetünk a bankmérlegek tükrében. — Németország és a délkelet-európai államok kereskedelmi viszonya. — Skandináv gazdasági gondok. — (4. sz.). — Régi és új pénzügyi rendszer a háborúban. — Nemesvaluta háborúban és békében.

Voix des Peuples (7. évf. 2. sz., Genf 1940, fr.). — *Kövér G.*: A belgrádi konferencia után. — *Thomas P. J.*: Románia nemzeti kisebbségei. — *Petroff Th.*: A nemzetiségi kérdés és Európa szervezete. — (3. sz.). — Etnikai rokonság a finnek és magyarok között. — *Danko M.*: A két Ukrajna. — *Madère J.*: A breton nép.

Weltwirtschaftliches Archiv (51. köt. 1. sz., Jena 1940, ném.). — *Manoïlesco M.*: A külkereskedelem elméleti kérdése. Szintézis — bizonyítás — polémia. — *Masci G.*: A tökéletes talajjavítás Olaszországban. — *Ahlfeld H.*: A világ cukorgazdálkodásának fejlődési irányai és szervezeti változásai az utóbbi huszonöt évben. — *Casper K.*: A textilgazdálkodás kiépítésének kérdése a fiatal ipari államokban. V. Textiliparosodás Romániában. — (2. sz.). — *von Stackelberg H.*: A nemzetgazdaság alapjai. — *Kramer R. L.*: Az amerikai külkereskedelem szervezete. — *Evelpidi C.*: A mezőgazdasági válság Görögországban. — *Teder W.*: A konjunktúrakutatás kérdése.

Wirtschaftsdienst (25. évf. 6. sz., Hamburg 1940, ném.). — Háborús gazdálkodás Finnországban. — A pénzügyi alapkérdések az Egyesült Államokban. — (7. sz.). — Svédország külkereskedelmi forgalmának helyzete békében és háborúban. — Olaszország vas- és fémellátása. — India szerepe a háborús ellátásban. — A hitelgazdálkodás újabb fejlődése az Egyesült Államokban. — (8. sz.). — *Gross H.*: Az arany beözönlése az Egyesült Államokba. — Dánia mezőgazdasága a háborúban. — Az Ír Szabad Állam gazdasági politikája a háborúban. — Jugoszlávia külkereskedelme 1939-ben. — (9. sz.). — *Schlotterer G.*: Az európai piac területe és a Német Birodalom. — *Stephan R.*: A német tengerentúli kereskedelem helyzete. — Jugoszlávia gazdasági politikája a háborúban. — Bulgária kereskedelmi egyezménye a Szovjet-Unióval. — (10. sz.). — *Biehl M.*: Milyen cikkeket cserélhetnek ki egymással a délkelet-európai államok? — Svájc külkereskedelme 1939-ben a készletpolitika szolgálatában. — Olaszország ásványolajellátása. — (11. sz.). — Anglia külkereskedelme 1939-ben és a háború első hónapjaiban. — Az Egyesült Államok külkereskedelme 1939-ben. — Az európai háború hatása Holland-India gazdasági életére. — (12. sz.). — *Drews M.*: A világpiac és a belföldi piac árai. — A kikötők jelentősége az angol behozatal szempontjából. — Magyarország külkereskedelme a háborúban. — Törökország külkereskedelme 1939-ben és a háború első négy hónapjában. — (13. sz.). — A brit ásványolajgazdálkodás problémái a Közelkeleten. — (14. sz.). — Litvánia külkereskedelme 1939-ben. — (15. sz.). — A világ mezőgazdaságának helyzete.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — *Séances de sections.*

(Első közlemény. — *Communication n° 1.*)

Az 1940—42. évi működési időszakra megalkotott Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság az 1939. évi külkereskedelmi forgalom ideiglenes egységértékeinek felülvizsgálása és a végleges egységértékek megállapítása céljából megkezdte üléseit. A Bizottság elnökségét *Farkas János* dr. miniszteri tanácsos, h. elnök képviselte.

A **IV. szakosztály** május hó 7-i ülésén *Szentjóbby-Staub* Elemér dr., ny. h. államtitkár, a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara elnöke elnökölt. Jelen voltak *Gessler János*, *Goldfinger Gábor* és *Kullmann László* m. kir. keresk. főtanácsosok, *Saxlehner Kálmán* m. kir. kormányfőtanácsos, vitéz *Balonyi Ágoston*, *Gidró László*, *Littke Kálmán*, *Zsigmond Ferenc* keresk. tanácsosok.

Szentjóbby-Staub Elemér dr. szakosztályelnök az ülés megnyitása után üdvözölte az újonnan megalakult Bizottság kinevezett tagjait, majd megemlékezett a Bizottság régi tagjairól, akik a szakosztályban éveken át értékes munkásságot fejtettek ki. Majd felhívta az újonnan kinevezett tagok figyelmét a külkereskedelmi mérleg helyes megállapításának fontosságára. E szakosztály munkája elősegíti úgymond az ország gazdasági életének helyes megvilágítását, amelyre a mai rendkívüli viszonyok következtében fokozottabb mértékben van szüksége kormányzatnak, magángazdaságnak egyaránt.

A megnyitó után vitéz *Balonyi Ágoston* a Gschwindt-féle r.-t. h. vezérigazgatója a paradicsomlé 1939. évi termelési és árviszonyairól a következő jelentést terjesztette elő:

Az 1939. évi nyersparadicsom-termelés eredménye várakozáson alul maradt, az ipar nem kapta meg a termelőktől az előzetes szerződésekkel lekötött kb. 5000 vagón mennyiséget. Ezenfelül az árak is emelkedtek, aminek következtében az ipar, hogy szükségletét fedezze, kénytelen volt a szerződésben lekötött áraknál magasabb árakon jelentékeny mennyiségeket a szabad piacokon vásárolni. Csak így tudta az ipar úgy a belföldi szükségletet, mint pedig a kivitelt fedezni.

A nyers paradicsom árában mutatkozó emelkedés szükségessé tette, hogy az előző évi árakat emeljék. Az Árkormánybizottság hozzájárulásával a belföldi forgalomban az 1939. augusztus 26-án érvényben volt árakat 20%-kal magasabban állapították meg.

A belföldi forgalom egyrészt a rossz termés-eredmény, másrészt pedig a háborús pszichózis következtében a múlt évvel szemben emelkedést mutat.

A belföldi forgalom ebben a gazdasági évben, amely 1940. évi június hó 30-án fog végződni, előre láthatólag 200 vagónt fog kitenni, ami kb. 1300—1400 vagón nyers paradicsomnak felel meg. Az egyéb mennyiségeket vámkülföldre szállították és részben még szállítják a gyárak.

A kivitt áru ára az idény elején igen nyomott volt, később azonban a háborús hangulat és a há-

ború kitörése következtében jelentékenyebb árajavulás mutatkozott. Ezzel szemben azonban úgy a szállítási, mint különösen a biztosítási költségek jelentékenyen emelkedtek.

Zsigmond Ferenc A bor 1939. évi termelési-, forgalmi- és árviszonyairól számolt be:

Az 1939. év a borgazdaság igen mozgalmas és talán gyökeres fordulatot jelentő esztendője volt.

A Felvidék és Kárpátalja örvendetes visszatérése a fogyasztás megnövekedését jelentette. A közel 11 milliót számláló állandó biztos belföldi piac a jelenlegi szőlőterületeken termő bort előreláthatólag fel fogja venni és lehetővé válik az ok-szerű termelés, az ezzel összhangban lévő fogyasztás és az ezekből folyó állandó, majdnem mozdu-latlan árszint.

Néhány évvel ezelőtt még a magyar bor eladatlan volt. A körülmények kedvezőbb alakulása és nem utolsósorban a Földművelésügyi kormány erélyes és szerencsés kezű intézkedései gyökeresen megjavították a helyzetet. Nagyszerű intézkedésnek bizonyult a szőlőtelepítések megtiltása és megnyugvást keltett a direkttermők kiirtásának elrendelése. A koronát azonban a MASZOBSZ életrehívása tette fel, mely szövetkezet fürgességben, az értékesítés hatalmas szerveinek mesterei kezelésében mindjárt kezdetben bámulatot példát mutatott arra, hogy a korszerű, irányított gazdálkodásban milyen állami intézmények életrehívása kívánatos.

A jobb értékesítési lehetőség a szőlők jobb gondozását, ez pedig a termésátlagok emelkedését vonja maga után. Feltétlenül szükséges tehát a telepítési tilalom szigorú fenntartása, a noha-szőlők kiirtásának keresztülvitele. Szükséges a szőlőfogyasztás, a szőlőfeldolgozás, a szőlő- és borkivitel minden eszközzel való emelése. Elengedhetetlenül szükséges a MASZOBSZ pincehálózatának bővítése, anyagi erejének fokozása. Legfőképp azonban szükséges a belföldi fogyasztás emelése, mert csak a fejadag növekedése képezheti biztos zálogát a bortermelés felvirágzásának.

Az 1938. évi szüret úgy mennyiségileg, mint minőségileg gyenge volt, ami a hirtelen bekövetkezett őszi esőkre vezethető vissza. Már az 1939. év elején kitűnt, hogy a készletek nem tartanak ki újig, különösen mivel a múlt évről áthozott óbor-készletek meglepően csekélynek bizonyultak. Évek óta most fordult elő először, hogy a gazdák hordóinak tekintélyes része szüret után üresen maradt. Előrelátható volt, hogy magas árak fognak kialakulni, ami magával hozza a belföldi és külföldi üzlet visszafejlődését.

Rendkívül érdekes tünet, hogy az árak mégsem emelkedtek olyan arányban, mint ahogy azt a körülmények indokolták. Ennek lélektani magyarázatul szolgálhat, hogy az 1939. év első felében hazánkban nem volt észrevehető drágulás az élelmiszerpiacon, az italárak (sör, pálinkafélék) piacán pedig éppen szinte megkövesedett mozdulatlanság volt látható. Így a termelők, akik rég elszoktak a jó

áraktól, szívesen megváltak készleteiktől, mihelyt némileg elfogadható árak mutatkoztak. Hozzájárult a viharos áremelkedés elkerüléséhez az is, hogy az egyensúlytörvény előre nem látható végrehajtásától tartva, a kereskedelem jelentékeny része nem vett részt a vásárlásokban.

A forgalom egész éven át élénk volt. Az 1939. évi szüret közeledésére alaposan megürültek a pincék nemcsak az alföldi termelőhelyeken, hanem Egerben, a badacsonyi hegyekben, sőt Kassa vidékének odairányuló élénk kereslete folytán Hegyalján is, ami igen hosszú idő óta nem történt meg.

A szüret közeledtével az árak kissé megtorpan- tak, mert országszerte rég nem látott nagy termést ígértek a túltömött tőkék. A bekövetkezett szüretet azonban nemcsak a kirobbant európai háború tette izgalmassá, hanem az özönvízszerű nagy esőzések, szokatlan hideg éjjelek és napsütés nélküli hűvös nappalok előzték meg. Ennek folytán a várt nagy termés elmaradt és mintegy 4,200.000 hl musthozam- mal kellett megelégednünk.

Az újbor-árak M-fokonként 1-8 fillérrel indultak, de a nagy fogyasztás és spekuláció mind erőtelje- sebb beavatkozása következtében évvégére megkö- zelítették és némely kategóriában elérték a 3 filléres szintet.

A szüreti árakat a MASZOBSZ irányította. A kereskedelem teljes lojalitással fogadta a MASZOBSZ intézkedéseit, ahol nagy kínálat volt, a MASZOBSZ maga is vásárolt vagy a Hangyát állította sorom- póba. Maga a Hangya szüret alatt 37.000 hl mustot vásárolt, 13 szüretelőtelepen pedig az eszközökkel nem rendelkező kisemberektől a szőlőt vette át. Hosszú évek óta ez volt az első szüret, mikor ár- rombolások nem voltak és a termelők nem dobták pánikszerűen piacra mustjukat és bíztak a hivatalos ígéretekben, hogy később jobb árakat érhetnek el, ami be is következett.

Az 1939. évi kivitel főleg Németország, Svájc és a Cseh-Morva protektorátus felé irányult és mennyiségileg az előző évi alatt maradt, viszont jobb árakat sikerült elérni.

A felvidéki területsáv és a Kárpátalja örven- detes visszatérését a megnövekedett fogyasztás jelezte, ami különösen a régen sínylődő hegyaljai termelés részére jelent életbevágóan fontos vál- tozást.

A nagykereskedői árak az év folyamán a kö- vetkezőképen alakultak:

	jan. 1.	márc 1.	máj. 1.	aug. 1.	dec. 1.
10 ^o -os fehér asztali	40	43	47	43	34
11 ^o -os rizling	45	77	52	48	40
13 ^o -os badacsonyi	70	80	82	82	82

fejtett, kezelt állapotban, kölcsönhordóban, vasútra szállítva, 30 napra.

A fenti kimutatással kapcsolatban érdekes meg- figyelni a legfontosabb külföldi piacok felé érvényes export-árakat:

Németország:

Párlási bor.

1939 január 1	RM 20.—
1939 május 1	„ 21.50
1939 október 1	„ 18.50

Ezzel szemben Svájc felé a 11 fokos fehér borra érvényes ár október 1-ig 25 svájci frank volt, míg onnan kezdve az ár 22 svájci frankra csökkent.

A kivitel alakulására vonatkozó részletes ada- taink a Magyar Borkiviteli Egyesülés összeállítása alapján a következők:

1939. naptári évben.

Svájc:

fehér	9.232.13	hl
vörös	22.743.02	„
rosé	28.623.96	„
csemege	226.20	„
ipari	450.—	„
must	5.413.14	„

összesen: 66.688.45 hl

Németország:

fehér	10.058.61	hl
vörös	7.706.83	„
csemege	14.525.61	„
Brennwein	96.478.20	„
pezsgőgyártási	6.045.—	„
ecetgyártási	1.747.03	„
	136.561.28	hl

systemakeretben:

tokaji bor	4.941.39	q
badacsonyi, nesz- mélyi, somlói	3.109.15	„
	8.050.54	q

Mindez az elmúlt, 1939-es évre vonatkozik. Vessünk egy pillantást a most folyó 1940-es évre is.

Mint tudjuk, 1938-ról alig maradtak készletek és így jelentékeny mennyiségű óbor nélkül kezdtük meg az évet. Az 1939. évi termés 4,200.000 hl-t tesz ki. A termelt bor főleg 10—11 fokos tömegborból adódik. Egerben, Badacsonyan, Somlón, Szekszár- don nem volt nagy termés és itt máris kimerülőben vannak a készletek. Hegyalján elég bő termés volt, de nagy a szükséglet is, mert a Felvidék egyrésze szorgalmas vevője lett a hegyaljai boroknak és ál- talában megfigyelhető a hegyaljai borok térhódítása. Az árak M-fokonként 4—5 fillérnél kezdődnek, tehát 12 fokos bornál 50—60 fillér az alsó határ. Igen jó ára van a badacsonyi, somlói boroknak (60—90 fil- lér). Sajnos, szép színű vörösbor 1939-ben sem ter- mett és ebben a kategóriában hiány van. Ugyanígy hiány lesz finom nehéz aszúban is, mert 1937 óta nem lehetett aszút készíteni a kedvezőtlen idő miatt.

A tél végtelenül kemény volt és némely helyen jelentős mennyiségű tőke fagyott ki. Az alföldi lapály-szőlők egyrészét a tavaszi árvizek sujtották. Félő, hogy itt is károk lesznek. A háborús gazdál- kodás miatt egyes védekezőszerben — így elsősor- ban a rézgalicban — hiánytól tartanak a gazdák. Mindebből és a még mindig késő alkalmas meleg tavaszi időjárás elmaradásából a gazdák gyenge ter- mést várnak, ami az árak fejlődésére szilárdító- lag hat.

Egyelőre a kivitel rosszul alakul. Lengyelország egészen, Csehország részben kiesett. Svájc spanyol bort vesz, Németország pedig nagy bolgár és román tételeket vett át. Ha a kivitel kb. 150.000 hl-re tesszük, a borpárlatfőzésre felhasznált bor mennyi- ségét pedig 100.000 hl-re, úgy az 1939/40. évre a kö- vetkező mérleget állíthatjuk fel:

Ó-bor készlet 1939 október 1.	300.000.—	hl
Újbor	4,200.000.—	„
	4,500.000.—	hl

Fogyasztás:

36 liter fejadag 11 millió la- kosság figyelembevételével:	3.960.000.—
várható kivitel	150.000.—
borpárlat-főzés	100.000.—
	4,210.000.—
ó-bor átvitel 1940/41. évre	290.000.—

Megvan minden előfeltétele tehát annak, hogy a borforgalom az 1940-es szüretig állandósul, árak mellett nagyobb megrázkódtatás nélkül, nyugodtan lebonyolódjék.

vitéz Turvölgyi Albert dr. a szesz termelésére, forgalmára és áralakulására vonatkozólag a következő jelentést küldte be:

Az 1939. évben 145.200 hektoliterrel volt több a termelés mint 1938-ban. Ez a többlet egyrészt a visszacsatolt területen működő 66 mezőgazdasági és 2 ipari szeszfőzde termeléséből állott elő, másrészt pedig az előző évekkal szemben kedvezőbb megállapított szeszbeváltási árak következtében a trianoni Magyarország területén levő mezőgazdasági szeszfőzdek is lényegesen több szeszt állítottak elő, mint az elmúlt esztendőben.

A mezőgazdasági és ipari szeszfőzdekben előállított nyersszesz átlagos beváltási ára az 1936/37. termelési időszakban 48 P 96 f, 1937/38. termelési időszakban pedig 51 P 17 fillér volt. A szeszegyedáruság az 1939. évben az ipari szeszfőzdekben előállított nyersszeszért 46—48 pengőt, a mezőgazdasági szeszfőzdekben előállított nyersszeszért 48—70 pengőt, a bor- és gyümölcseszefőzdekben előállított szeszért pedig 112—160 pengő beváltási árat fizetett.

Az átlagos eladási árak a szeszegyedáruság életbelépését megelőző időben érvényben volt eladási árakkal és járulékaival teljesen azonosak.

Szesz értékesítésében az 1939. évben beállott jelentékeny emelkedés az ország megnagyobbodásával és az általános gazdasági helyzet javulásával magyarázható.

Goldfinger Gábor jelentése a pálinka 1938/1939. évi termeléséről: Az 1938/1939. termelési évben kitermelt bor- és gyümölcspárlat mennyisége 27.886 hl-t tett az előző évi 55.364 hl-rel szemben. Az egyes gyümölcspálinkafélék szerint a *törkölypálinka* termelésének eredménye 15.817 hl a múlt évi 18.884 hl-rel szemben. *Seprőpálinkából* termeltek 2.554 hl-t (m. é. 3.410 hl), *szilvapálinkából* 1.296 hl (m. é. 2.567 hl), *eperpálinkából* 1.422 hl-t (m. é. 2.524 hl), *barackpálinkából* 2.709 hl-t (m. é. 189 hl), *borpárlatból* 2.906 hl-t (m. é. 27.310 hl) és *egyéb gyümölcspálinkából* 1.182 hl-t a m. é. 951 hl-rel szemben. A barackpálinka, borpárlat és egyéb gyümölcspálinka kivételével tehát jóval kevesebb volt a folyó évben a termelés mint az előző évben, aminek oka a rossz gyümölcstermésre vezethető vissza. A pálinkafélék eladási átlagárai 1938 szeptember 1-től 1939 augusztus 1-ig a következőképpen alakultak: törkölypálinka 3.70 P-től 4.20 P-ig, seprőpálinka 3.70 P-től 4 P-ig, szilvórium 6.80-tól 7 P-ig (új áru 4 pengő körül), eperpálinka 4.40-től 5 P-ig, barackpálinka 5.60-től 11 P-ig, borpárlat (avinálásra) 3.60—4 P-ig terjedt.

Saxlehner András jelentése az ásványvíz forgalmáról:

Az 1939-es üzleti évben ásványvízexportunk, amely köztudomásúan majdnem teljes egészében keserűvízből áll, az előző évihez viszonyítva mintegy 2.000 q-val csökkent.

Az export csökkenése egyrészt általában a háború kitörését megelőző gazdasági depressziónak, másrészt szeptembertől kezdve a hadviselő államok még fokozottabb elzárkózásának tudható be. Ezen elzárkózás következményeként második helyen a devizanehezégek is jelentős szerepet játszanak. Németország, valamint Olaszország is a magyar ásványvíz-behozattal a mindenkor devizakészleteiktől teszik függővé és így az egyébként idényeknek megfelelő kisebb-nagyobb ásványvízexportot részben ad-

minisztratív okokból is negyedévekre felosztott egyenlő mennyiségekben engedik be, ami természetesen azt eredményezi, hogy a nagyforgalmú idényben áruhiány mutatkozik és ezen kiesést később már pótolni nem lehet.

Legutóbb hozzájárult még az a nehézség is, hogy Külkereskedelmi Hivatalunk, valamint az illetékes Minisztérium ugyancsak devizaszemponatok szemelőtt tartása miatt nem nyújtott módot, hogy egyes államok viszonylatában a befutott rendelkezések eleget tehesünk. Első esetben ez a helyzet Németországgal szemben állt fenn. Miután e nehézségeket leküzdöttük, legújabbán a Törökország felé való exportot tiltotta meg a Külkereskedelmi Hivatal bizonyos árucserforgalmi nehézségekre való hivatkozással.

Franciaországban a francia frank értékcsökkenése miatt utóbbi egy év alatt komolyabb forgalomra gondolni nem lehetett csak abban az esetben, ha súlyos ráfizetéssel, mélyen az önköltségi ár alatt hozzuk forgalomba a francia piacon ásványvizeinket.

Már múlt évben megemlítettük, hogy a Magyar Nemzeti Bank által nyújtott felárak nem tudták kiegyenlíteni azon árvesztéséget, melyet a leértékelés okozott. Ez az állapot múlt év óta érzékenyen súlyosbodott és így most már a Nemzeti Bank felárai úgyszólván illuzóriussá válnak.

A nyersanyagok beszerzési árai természetesen szintén nem csökkentek és ezirányban a helyzet ugyanaz, mint az elmúlt esztendőben. Egyes nyersanyagok beszerzése, úgy mint a ladákhöz szükséges deszka, fűtőanyag stb. szinte lehetetlenné vált a háború okozta nehézségek következtében.

Külföldi piacaink megtartása érdekében a lehetőleg is megtettük, amennyiben — amúgy is csekély haszonmargónk terhére — árainkat Olaszországban, Svájcban és Angliában csökkentettük.

Befejezésül fentiek alapján meg kell állapítanunk, hogy sajnos, ásványvízkivitelünk, mely a múltban a magyar árukivitelnek igen jelentős hányadát képezte, válságos helyzetbe kerülhet.

Gidró László az *ecetipar* helyzetéről számol be:

Az 1939/40-es termelési időszakra a 172 gyár törzskontingense 18.279 absz. hl szesz, 25 gyártól megvonták az első félév végén az engedélyt, amelyek eddig 1.701 hl-t dolgoztak fel. 46 (vitézi) új gyár nem tudott még megindulni, ezek kontingense 3.312 hl. Előreláthatólag feldolgozatlan marad 1.611 hl, a termelési keret tehát 16.668 hl-rel csökken. Kiosztatott 720 hl pótkontingens, feldolgozásra kerül tehát összesen 17.388 hl, amiből 1.216—1.300 vagón ecetre lehet számítani. Az országos szükséglet kb. 1.2 liter fejenként, tehát 11.5 milliót véve alapul, 1.280 vagón. Számszerűleg tehát a m. kir. Szeszegyedáruság pontosan a várható fogyasztásnak megfelelően állapította meg a gyárak termelési kereteit. Számolni kell azonban azzal a körülménnyel is, hogy az elmúlt évi szeptemberi korai fagy miatt a múlt évi termelési évad készleteinek egy része eladatlan maradt. Amíg ugyanis 1938 november 1-én 68 vagón, addig 1939 november 1-én 168 vagón ecet tárolt az ecetgyárakban. De továbbmenőleg az idej rendkívül elkésett tavasz és a májusi mostoha időjárás folytán a salátaidény — amely pedig 150—200 vagón ecetet szokott a gyárak készleteiből felvenni — elmaradt, illetve kitolódott és így az áprilisi készletek alakulása igen kedvezőtlen. Amíg ugyanis 1939 április 1-én 350 vagón, addig 1940 április 1-én 525 vagón, tehát 174 vagónnal több tárolt a hazai ecetgyárakban, ennél fogva csak egy rendkívül jó savanyítási idény, azaz jó uborka- és paprikatermés

oldhatja meg az ipar esetleges értékesítési válságát. Az átállítás folytán 25 régi ecetgyár már is megszűnt, a régiékből csak kb. 75 dolgozik. A közel 100 új gyárból 46 nem tudott megindulni tőkehiány miatt, sőt a többi is igen gyenge kezekben van. Az ecetkartell (Magyar ecettermelő r.-t.) kénytelen volt már is központi raktárába 19 vagon ecetet e gyenge kezeztől alaptőkéjéből kb. 70.000 pengő értékben felvásárolni, hogy ezek a gyárak üzemük folytatásához szükséges forgótőkéhez jussanak. Az új gyárak tehát romló értékesítési viszonyok közepette nem képesek raktárra termelni, hanem vagy a kartellnek ajánlják fel termelésüket, vagy pedig kénytelenek a piacon áron alul értékesíteni, amivel azután a piacot tönkreteszik.

Érdekes felemlíteni a Szeszegyedáruság elgondolását a 46 megindulni nem tudó gyár felsegítése ügyében. Kontrahálni kíván saját kezessége mellett kb. 500.000 pengőnyi kölcsönt, melyből 12.000 pengő berendezési kölcsönt kíván nyújtani az új engedélyeseknek. Ezt az összeget 6 esztendő alatt törleszteni olyképen, hogy havonkénti termelésük-

ből 15 hl ecetet a kartellnek beszolgáltatnának. Amennyiben pedig valamelyik új gyár törlesztési kötelezettségének nem tudna megfelelni, úgy szeszkontingensét bérfeldolgozásra más ecetgyáraknak adná ki.

A Szeszegyedáruság terve nagy lépés az etatizmus felé és bizonyára indokoltságát találja azoknak a szociális szempontoknak kidomborításában, amelyeket ez esetben az állam pénzügyi érdekeinek veszélyeztetése árán is kielégíteni kíván. Kétségtelen, hogy a 150.000 pengő alaptőkével és 105.000 hitelbiztosítéki alappal rendelkező kartellszervezet nem képes a gyárak termelési hiteleit ellátni, még kevésbé képes azok termelvényeit felvenni és a félmilliós adósságteher kockázatát csak egy rossz termelési évadban is vállalni.

A jelentések elhangzása és megvitatása után a szakosztály a szőlővessző, tápszerek, élesztő, kenyér, tésztanemű, cukorka, csokoládé, főzelék- és gyümölcskonzervek, továbbá mindennemű állati takarmány 1939. évi végleges külkereskedelmi egységértékeinek megállapításával foglalkozott.

Farkasfalvi Imre emléktáblájának leleplezése.

L'inauguration d'une plaque commémorative perpétuant le souvenir d'Emeric Farkasfalvi.

A Magyar Földrajzi Társaság didaktikai szakosztálya 1940 május 5-én Rimaszombaton emléktáblával jelölte meg *Farkasfalvi Imre* történetíró és statisztikus szülőházának helyét. Az emléktábla leleplezésének ünnepén a Központi Statisztikai Hivatal *Mozolovszky Sándor* dr. miniszteri tanácsos képviselte. Emlékbeszédében megemlékezett arról, hogy *Farkasfalvi Imre*, aki négy évtizeden át volt a Központi Statisztikai Hivatal tisztviselője, mint a Hivatal könyvtárának a vezetője értékes munkás-

ságot fejtett ki a könyvtár fejlesztése terén; a könyvtár első katalógusát ő készítette el. Emellett értékes történelmi, földrajzi és szépirodalmi munkásságot fejtett ki; főbb művei: Rimaszombat története, A váci országgyűlés története, Fáy András élete és művei. A Központi Statisztikai Hivatal kegyelettel emlékezik meg kiváló tisztviselőjéről, aki nek ma már harmadik nemzedéke áll a magyar hivatalos statisztika szolgálatában.

Személyi hírek. — Nouvelles.

A Budapesti Közlöny 1940 május 12-i száma közli, hogy vitéz *Solth Károly* dr. székesfővárosi tisztiorvos a budapesti kir. magyar Pázmány Péter

tudományegyetemi orvostudományi karán „Az orvosi kutatás statisztikai módszerei” c. tárgykörből egyetemi magántanárrá képesített.

Németalföld, Belgium és Luxemburg gazdasági adatai.

Données économiques sur les Pays-Bas, la Belgique et le Luxembourg.

Németalföld 1806-ban, Belgium 1830-ban és Luxemburg 1866-ban vívta ki függetlenségét. Németalföld és Belgium királyság, Luxemburg pedig nagyhercegség.

Németalföldet az 1602-ben megalakult Kelet-Indiai Társaság a világ legelső tengeri és gyarmati hatalmává tette; ezzel egyidőben indult meg óriási gazdasági fellendülése is. Németalföld és Belgium gazdagságát elsősorban tengerentúli birtokainak köszönheti.

Népsűrűség tekintetében Európában Belgium áll az első és Németalföld a második helyen (274·8 ill. 249·3 km²-enként).

Anyanyelvi szempontból Németalföld és Luxemburg teljesen egységes. Luxemburgban a lakosság

anyanyelve a „luxemburgi német”, de csaknem kivétel nélkül mindenki tud franciául is. A hivatalos nyelv német és francia. Belgium népességének 43·4%-a walion (francia), 51·1%-a a germán nyelvcsoporthoz tartozó flamand és 1·2%-a német anyanyelvű. 1830—1931-ig francia volt az ország hivatalos nyelve és ezáltal a flamand többséget mintegy kisebbségbe szorították. Azonban az 1931. évi közigazgatási törvény értelmében az egyes országrészekben a közigazgatás és közoktatás nyelve megegyezik az ill. országrész népességének anyanyelvével.

Belgiumban felekezeti statisztikát nem vezetnek, lakosságának kb. 94·0%-a római katolikus. Németalföldön 1930-ban a lakosság 36·4%-a római

oldhatja meg az ipar esetleges értékesítési válságát. Az átállítás folytán 25 régi ecetgyár már is megszűnt, a régiékből csak kb. 75 dolgozik. A közel 100 új gyárból 46 nem tudott megindulni tőkehiány miatt, sőt a többi is igen gyenge kezekben van. Az ecetkartell (Magyar ecettermelő r.-t.) kénytelen volt már is központi raktárába 19 vagon ecetet e gyenge kezeztől alaptőkéjéből kb. 70.000 pengő értékben felvásárolni, hogy ezek a gyárak üzemük folytatásához szükséges forgótőkéhez jussanak. Az új gyárak tehát romló értékesítési viszonyok közepette nem képesek raktárra termelni, hanem vagy a kartellnek ajánlják fel termelésüket, vagy pedig kénytelenek a piacon áron alul értékesíteni, amivel azután a piacot tönkreteszik.

Érdekes felemlíteni a Szeszegyedáruság elgondolását a 46 megindulni nem tudó gyár felsegítése ügyében. Kontrahálni kíván saját kezessége mellett kb. 500.000 pengőnyi kölcsönt, melyből 12.000 pengő berendezési kölcsönt kíván nyújtani az új engedélyeseknek. Ezt az összeget 6 esztendő alatt törleszteniük olyképen, hogy havonkénti termelésük-

ből 15 hl ecetet a kartellnek beszolgáltatnának. Amennyiben pedig valamelyik új gyár törlesztési kötelezettségének nem tudna megfelelni, úgy szeszkontingensét bérfeldolgozásra más ecetgyáraknak adná ki.

A Szeszegyedáruság terve nagy lépés az etatizmus felé és bizonyára indokoltságát találja azoknak a szociális szempontoknak kidomborításában, amelyeket ez esetben az állam pénzügyi érdekeinek veszélyeztetése árán is kielégíteni kíván. Kétségtelen, hogy a 150.000 pengő alaptőkével és 105.000 hitelbiztosítéki alappal rendelkező kartellszervezet nem képes a gyárak termelési hiteleit ellátni, még kevésbé képes azok termelvényeit felvenni és a félmillió adósságteher kockázatát csak egy rossz termelési évadban is vállalni.

A jelentések elhangzása és megvitatása után a szakosztály a szőlővessző, tápszerek, élesztő, kenyér, tésztanemű, cukorka, csokoládé, főzelék- és gyümölcskonzervek, továbbá mindennemű állati takarmány 1939. évi végleges külkereskedelmi egységértékeinek megállapításával foglalkozott.

Farkasfalvi Imre emléktáblájának leleplezése.

L'inauguration d'une plaque commémorative perpétuant le souvenir d'Emeric Farkasfalvi.

A Magyar Földrajzi Társaság didaktikai szakosztálya 1940 május 5-én Rimaszombaton emléktáblával jelölte meg *Farkasfalvi Imre* történetíró és statisztikus szülőházának helyét. Az emléktábla leleplezésének ünnepén a Központi Statisztikai Hivatal *Mozolovszky Sándor* dr. miniszteri tanácsos képviselte. Emlékbeszédében megemlékezett arról, hogy *Farkasfalvi Imre*, aki négy évtizeden át volt a Központi Statisztikai Hivatal tisztviselője, mint a Hivatal könyvtárának a vezetője értékes munkás-

ságot fejtett ki a könyvtár fejlesztése terén; a könyvtár első katalógusát ő készítette el. Emellett értékes történelmi, földrajzi és szépirodalmi munkásságot fejtett ki; főbb művei: Rimaszombat története, A váci országgyűlés története, Fáy András élete és művei. A Központi Statisztikai Hivatal kegyelettel emlékezik meg kiváló tisztviselőjéről, aki nek ma már harmadik nemzedéke áll a magyar hivatalos statisztika szolgálatában.

Személyi hírek. — Nouvelles.

A Budapesti Közlöny 1940 május 12-i száma közli, hogy vitéz *Solth Károly* dr. székesfővárosi tisztiorvos a budapesti kir. magyar Pázmány Péter

tudományegyetemi orvostudományi karán „Az orvosi kutatás statisztikai módszerei” c. tárgykörből egyetemi magántanárrá képesített.

Németalföld, Belgium és Luxemburg gazdasági adatai.

Données économiques sur les Pays-Bas, la Belgique et le Luxembourg.

Németalföld 1806-ban, Belgium 1830-ban és Luxemburg 1866-ban vívta ki függetlenségét. Németalföld és Belgium királyság, Luxemburg pedig nagyhercegség.

Németalföldet az 1602-ben megalakult Kelet-Indiai Társaság a világ legelső tengeri és gyarmati hatalmává tette; ezzel egyidőben indult meg óriási gazdasági fellendülése is. Németalföld és Belgium gazdagságát elsősorban tengerentúli birtokainak köszönheti.

Népsűrűség tekintetében Európában Belgium áll az első és Németalföld a második helyen (274·8 ill. 249·3 km²-enként).

Anyanyelvi szempontból Németalföld és Luxemburg teljesen egységes. Luxemburgban a lakosság

anyanyelve a „luxemburgi német”, de csaknem kivétel nélkül mindenki tud franciául is. A hivatalos nyelv német és francia. Belgium népességének 43·4%-a walion (francia), 51·1%-a a germán nyelvcsoporthoz tartozó flamand és 1·2%-a német anyanyelvű. 1830—1931-ig francia volt az ország hivatalos nyelve és ezáltal a flamand többséget mintegy kisebbségbe szorították. Azonban az 1931. évi közigazgatási törvény értelmében az egyes országrészekben a közigazgatás és közoktatás nyelve megegyezik az ill. országrész népességének anyanyelvével.

Belgiumban felekezeti statisztikát nem vezetnek, lakosságának kb. 94·0%-a római katolikus. Németalföldön 1930-ban a lakosság 36·4%-a római

Németalföld, Belgium és Luxemburg gazdasági jelzőtáblája.
Tableau économique des Pays-Bas, de la Belgique et du Luxembourg.

Megnevezés — Spécification	Egység Unités	Németalföld — Pays-Bas			Belgium — Belgique			Luxemburg — Luxembourg		
		1936	1937	1938	1936	1937	1938	1936	1937	1938
Terület — Territoire	km ²	34.744			30.506			2.586		
Néesség — Population	absz. szám	8,556.920	8,639.595	8,727.321	8,331.000	8,361.000	8,386.000	298.000	300.732	301.367
Egy km ² -re eső lélekszám <i>Nombre d'habitants par km²</i>	"	249·3			274·8			116·4		
Népmozgalom										
<i>Mouvement de la population</i>										
Házasságkötés — <i>Mariages</i>	‰	7·5	7·7	7·7	7·8	7·6	7·3	8·0	8·3	8·2
Elveszületés — <i>Enfants nés vivants</i>	"	20·2	19·8	20·6	15·2	15·3	15·6	15·2	15·1	14·9
Halálozás — <i>Décès</i>	"	8·7	8·8	8·5	12·8	13·1	13·0	11·5	11·9	12·6
Természetes szaporodás <i>Accroissement naturel</i>	"	11·5	11·0	12·1	2·4	2·2	2·6	3·7	3·2	2·3
Mezőgazdaság — Agriculture										
a) <i>Velésterület — Superficies ensemencées</i>										
Búza — <i>Froment</i>	1000 ha	151	129	126	172	172	174	18	19	23
Rozs — <i>Seigle</i>	"	224	228	243	156	152	154	8	6	7
Árpa — <i>Orge</i>	"	43	49	43	30	35	31	2	2	2
Zab — <i>Avoine</i>	"	135	147	150	216	211	213	26	26	25
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	131	137	122	160	158	147	17	17	17
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	43	42	44	48	48	49	—	—	—
b) <i>Termelés — Récoltes</i>										
Búza — <i>Froment</i>	1000 q	4.199	3.433	4.338	4.396	4.232	5.479	292	328	498
Rozs — <i>Seigle</i>	"	4.759	4.835	5.511	3.571	3.450	3.850	114	100	129
Árpa — <i>Orge</i>	"	1.221	1.351	1.405	793	855	892	29	27	31
Zab — <i>Avoine</i>	"	3.308	3.762	4.465	5.532	5.202	6.211	378	391	416
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	25.065	26.507	28.204	32.254	30.908	32.584	1.853	2.053	2.856
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	16.382	15.819	15.195	14.914	13.760	12.016	—	—	—
Vaj — <i>Beurre</i>	1000 t	103	102	103	65	63	64	3	3	2
Sajt — <i>Fromage</i>	"	121	124	125	8	8	8	·	·	·
Kondenzált tej — <i>Lait concentré</i>	"	153	199	185	·	·	·	·	·	·
Mesterséges ételsír — <i>Margarine</i>	"	59	69	71	52	55	61	·	·	·
Tej — <i>Lait</i>	1000 hl	48.194	49.835	49.913	30.752	28.368	29.946	·	1.454	·
Szesz — <i>Alcool</i>	"	272	266	273	201	197	232	7	5	5
Sör — <i>Bière</i>	"	1.262	1.290	1.372	14.384	·	·	401	446	444
Állatállomány — Bétail										
Ló — <i>Espèce chevaline</i>	1000 drb. 1000 têtes	295	300	312	263	·	265	·	17	17
Szarvasmarha — <i>Espèce bovine</i>	"	2.570	2.627	2.764	1.783	·	1.690	·	109	99
Juh — <i>Espèce ovine</i>	"	654	608	654	187	·	187	·	7	8
Kecske — <i>Espèce caprine</i>	"	131	131	131	158	·	158	·	4	5
Sertés — <i>Espèce porcine</i>	"	1.679	1.406	1.538	1.054	·	960	·	134	150
Ipari termelés										
<i>Production industrielle</i>										
Papiros és papirosanyag — <i>Papier et carton</i>	1000 t	451	535	·	225	235	·	—	—	—
Cement — <i>Ciment</i>	"	401	441	456	2.350	·	·	—	—	—
Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	t	9.500	10.750	9.000	6.450	7.500	5.100	—	—	—
Villamos energia — <i>Energie électrique</i>	millió kw.-óra million de kWh.	1.989	2.208	2.396	4.943	5.549	5.278	482	561	·
Kőszén — <i>Houille</i>	1000 t	12.803	14.321	13.488	27.867	29.859	29.575	—	—	—
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	87	110	·	·	·	·	4.896	7.766	5.141
Nyersvas — <i>Fonte</i>	"	290	299	·	3.161	3.804	2.465	1.987	2.512	1.551
Acél — <i>Acier</i>	"	—	—	—	3.168	3.863	2.285	1.981	2.510	1.437
Ólom — <i>Plomb</i>	"	—	—	—	65	85	85	—	—	—
Horgany — <i>Zinc</i>	"	15	25	25	195	218	210	—	—	—
Kénsav — <i>Acide sulfurique</i>	"	400	480	525	·	·	·	—	—	—
Mészsuperfoszfát — <i>Superphosphates de chaux</i>	"	474	537	570	288	293	·	—	—	—
Ipari termelési index										
<i>Indice de la production industrielle</i>	1929 = 100	91·4	102·8	104·1	86·7	96·3	79·9	—	—	—
Általános index — <i>Indice général</i>	"	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Kereskedelem és közlekedés										
<i>Commerce et transports</i>										
Behozatal — <i>Importations</i>	millió P — million de pengős	2.196	2.882	2.629	1) 2.442	1) 3.147	1) 2.601	—	—	—
Kivitel — <i>Exportations</i>	"	1.608	2.135	1.929	1) 2.239	1) 2.885	1) 2.461	—	—	—
Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet — <i>Excéd. des imp. sur les exp. (—) ou des exp. sur les imp. (+)</i>	"	— 588	— 747	— 700	1) — 203	1) — 262	1) — 140	—	—	—
Vasútvonalhossz — <i>Longueur des chemins de fer</i>	km	3.388	3.342	·	5.145	5.145	·	543	546	546

1) Ezek az adatok a belga-luxemburgi közös vámterületre vonatkoznak. — Ces données se rapportent au territoire de l'Union douanière belgo-luxembourgeoise.

Megnevezés — Spécification	Egység Unités	Németalföld — Pays-Bas			Belgium — Belgique			Luxemburg Luxembourg		
		1936	1937	1938	1936	1937	1938	1936	1937	1938
Kereskedelmi flotta tonnatartalma <i>Tonnage des navires marchands</i>	1000 t	2.511	2.634	2.855	388	420	431	—	—	—
Gépjárműállomány — <i>Véhicules à moteur en service</i>	drb. — unités	142.000	147.905	152.386	201.700	223.770	233.886	.	.	.
Arstatisztika és pénzügy <i>Statistique des prix et finances</i>										
Nagykereskedelmi index — <i>Indice des prix de gros</i>	1929 = 100	64.0	76.4	72.1	69.1	80.4	74.0	.	.	.
Megélhetési index — <i>Indice du coût de la vie</i>		78.6	81.8	82.5	84.7	91.8	93.8	74.7	79.0	81.2
Aranytartalék — <i>Réserve-or</i>	millió P ⁿ — million de pengős	1.652	3.139	3.356	2.133	2.018	1.961	.	.	.
Bankjegyforgalom — <i>Billets de banque en circulation</i>	millió holl. forint, ill. belga és luxemb. frank — million de florins néerl., resp. de francs belges et luxemb.	794	869	993	23.321	22.146	22.587	.	.	125
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	"	1.041	1.158	.	15.051	16.388	.	654	669	710
Államadósság — <i>Dette publique</i>	"	3.544	4.066	.	54.685	55.762	.	655	697	762
Állami bevétel — <i>Recettes de l'Etat</i>	"	824	826	853	10.656	10.736	11.392	389	337	344
Állami kiadás — <i>Dépenses de l'Etat</i>	"	858	877	868	10.504	10.582	11.336	379	333	335
Bankkamatláb — <i>Taux en banque</i>	%	2.8	2.0	2.0	2.0	2.0	2.6	.	.	.

katolikus, 44.7%-a protestáns, 1.4%-a zsidó, 3.1%-a egyéb felekezeti és 14.4%-a felekezeten kívüli volt. Luxemburgban a lakosság 95.8%-a a római katolikus vallást követi.

Foglalkozás szerint e három állam népessége 1930-ban így oszlott meg:

Foglalkozási ág	Németalföld	Belgium	Luxemburg
	%		
Östermelés	20.6	17.1	20.5
Bányászat, kohászat és ipar	38.1	48.1	43.1
Kereskedelem	15.8	14.6	19.2
Közlekedés	7.6	6.9	
Közszolgálat és szabad foglalk.	8.2	8.3	6.8
Házi cselédek	8.3	4.9	0.9
Egyéb és ism. foglalkozásúak	1.4	0.1	9.5

Az iparforgalmi népesség százalékos megoszlására nézve Belgium az egész világon vezető helyen áll. 1930-ban a belga iparban, bányászatban és kohászatban foglalkoztatott személyek száma 2.047.905 volt. A luxemburgi iparforgalmi népesség arányszáma is feltűnően magas. Az östermeléssel foglalkozó népesség azonban mindhárom országban jóval az átlagon alul van.

Németalföldet úgy fekvése, mint talaja inkább a kereskedelemre, iparra s egyéb foglalkozásra utalja, mint a földművelésre. Világhírű tejgazdasága nagy-kiterjedésű és kitűnő minőségű legelőivel magyarázható. Iparában a mezőgazdasági ipar dominál (vászonszövés, szesz- és likörgyártás, cukorfinomítás, kakaó- és csokoládégyártás, szivargyártás stb.). Belgium sűrű lakosságát főképpen virágzó iparának köszönheti. Iparágai közül legfejlettebb a szövőfonó ipar, vasipar, ötvösipar, kövedény- és majolika-gyártás, kémiai ipar és bőr- és bőrpár. Luxemburg főfoglalkozása a vashányászat és kohászat, legvirág-

zóbb ipara a vasipar. E kis ország vasérc-termelése igen számottevő; alig marad a svéd termelés alatt és körülbelül megegyezik a németországi termeléssel.

A földterület a három országban művelési ágak szerint a következőképpen oszlik meg:

Ország	Szántó-föld	Kert és szőlő	Rét és legelő	Erdő	Egyéb és terméketlen ter.	Összes terület
	h e k t á r					
Németalföld	985.848	90.070	1.293.958	245.386	862.156	3.477.418
%	28.3	2.6	37.2	7.0	24.9	100.0
Belgium	1.044.140	73.656	714.657	541.140	677.067	3.050.660
%	34.2	2.4	23.4	17.7	22.3	100.0
Luxemburg	¹⁾ 123.770	²⁾ 1.548	27.355	81.891	24.072	258.636
%	47.9	0.6	10.5	31.7	9.3	100.0

¹⁾ Szántóföld és kert.

²⁾ Csak szőlő.

Németalföldön a terméketlen terület nagy része vízterület, míg Belgiumban kopár hegyvidék.

Belgium a vasutak építésében az európai kontinens államait megelőzte; 1835-ben nyitották meg a kontinensen az első vasutat Malinestől Brüsszelig. Belgiumnak van a legsűrűbb vasúthálózata: 1.000 km²-re 161.5 km. vasútvonalhossz esik. (Nagy-Britanniában 131.9, Svájcban 129.4, Dániában 117.7, Németországban 115.5, Németalföldön 99.7 és Magyarországon 93.2.) Németalföldön a hajózható csatornahálózat hossza 7.752 km.

Németalföld kivételében különösen mezőgazdasági (tej) termékek, gyarmatárak és nemesfémek szerepelnek. Belgium kivételét ipari termékek és gyarmatárak képezik. Luxemburg hatalmas vasérc-telepeinek feldolgozott termékét szállítja külföldre. A háborút megelőző utolsó normál évben (1938) a

Németalföldre behozott áruk 21·9%-a Németországból, 11·5%-a a belga-luxemburgi vámterületről és 10·8%-a az Egyesült Államokból származott. A németalföldi kivitelből Nagy-Britannia 22·7%-kal, Németország 14·9%-kal és a belga-luxemburgi vámterület 10·2%-kal részesedett. Belgium behozatalának 15·6%-a Franciaországból, 12·2%-a Németországból és 9·4%-a Németalföldről származott. A belga kivitel 18·4%-a Franciaországba, 14·9%-a Nagy-Britanniába és 11·4%-a Németalföldre irányult. Luxemburg legfőbb vásárlója Németország volt. A nagyhercegség 1921-ben 50 évre terjedő vámszövetséget és gazdasági szerződést kötött Belgiummal.

Németalföldnek és Belgiumnak nagykiterjedésű tengerentúli birtokai vannak.

Németalföld legértékesebb birtoka Ázsiában van: Holland-Keletindia. Ez a hatalmas sziget-csoport közigazgatásilag két részre oszlik: Jáva és Madura, valamint az u. n. „külső birtokok“ (Szumatra, Celebesz, Borneó stb.).

Főterményei az 1937-38. gazdasági évben:

Rizs	59.416	ezer q
Nádcukor	13.989	„
Kopra	5.304	„
Kávé	1.320	„
Tea	745	„
Amerikai mogyoró	2.584	„
Dohány	540	„
Pálmaolaj	2.208	„
Gumi	439	„
Nyersköolaj	7.262	„
Ezüst	15·6	q
Arany	1.730	kg

Jáva és Madura területe 132.174 km², lakossága 41,718.364 lélek. A „külső birtokok“ területe 1,772.172 km², lakóinak száma 19,008.869.

Holland-Keletindia mezőgazdasági és bányászati jellegű terület, legfőként ipari nyersanyagokat termel.

Németalföldnek Amerikában két gyarmata van: Curaçao és Surinam (Holland-Guyana). Curaçao területe 1.130 km², lélekszáma 87.104, Surinam területe 173.840 km², lakosainak száma 166.343.

Surinam főterményei (1937-38-ban):

Rizs	354	ezer q
Nádcukor	156	„
Arany	397	kg

Belgiumnak Afrikában két birtoka van: Belga-Kongó és Ruanda-Urundi mandátumterület.

Belga-Kongó területe 2,336.892 km², lakossága 9,775.191 bennszülött és 18.683 európai. Ruanda-Urundi 53.031 km² területű, lakosainak száma 3,720.000.

Belga-Kongó legfontosabb terményei az 1937-1938 gazdasági évben a következő megoszlást mutatták:

Pálmaolaj	691	ezer q
Kávé	196	„
Gyapot	380	„
Rézerc	151	„
Ezüst	92	q
Arany	12.500	kg

A háború következtében beállt nyersanyaghiány e területek jelentőségét erősen fokozza.

Ruh György.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1940. március havi adatok. — *Chiffres de mars 1940.*

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nons présentons les chiffres de mars 1940:

Sur le territoire d'aujourd'hui, on a contracté 7.126 mariages (7·7 pour 1000 habitants). Il y eut là 20.628 naissances vivantes (22·4 pour 1000 habitants) et 17.509 décès (19·0 pour 1000 habitants). L'accroissement naturel y a été de 3.119 unités, soit 3·4 pour 1000 habitants.

Si, pour considérer seulement le territoire agrandi par la sentence de Vienne, on laisse de côté la Subcarpathie, on voit que la proportion de la nuptialité et des naissances vivantes ont légèrement augmenté, s'élevant respectivement à 7·6‰ et à 21·7‰, contre 6·0‰ et 20·7‰ en mars 1939. La mortalité s'est élevée à 18·9‰, contre 15·5‰ un an auparavant. L'accroissement naturel (2·8‰) a été bien inférieur à celui du mois de mars précédent (5·2‰).

Le chômage a légèrement baissé. Selon les syndicats ouvriers, le nombre de leurs sans-travail

était à la fin de mars de 16.001 (—95, soit —0·5% par rapport au mois précédent, — 5.267, soit —24·8% par rapport à mars de l'année dernière). Le nombre des ouvriers augmentait en quelques industries, mais il diminuait en d'autres. Comparativement à mars de l'année d'avant, on voit, sous ce rapport, une diminution considérable pour les employés d'hôtel et de restaurant, ainsi que dans l'industrie du fer, dans l'alimentation et dans l'industrie du bois (—79·3%, —62·6%, —55·2%, —35·9%).

La production de houille et celle de lignite ont augmenté peu par rapport à février dernier (+0·5% et 3%); elles ont progressé davantage par rapport à mars précédent (+9·1% et +13·7%). Pendant le premier trimestre, comparativement à la même période de l'année dernière, la première a monté de 16·3% et la seconde de 10%. La production de minerai de fer s'est élevée de 14·2% par rapport à février dernier, accusant une régression de 24·7%

Németalföldre behozott áruk 21·9%-a Németországból, 11·5%-a a belga-luxemburgi vámterületről és 10·8%-a az Egyesült Államokból származott. A németalföldi kivitelből Nagy-Britannia 22·7%-kal, Németország 14·9%-kal és a belga-luxemburgi vámterület 10·2%-kal részesedett. Belgium behozatalának 15·6%-a Franciaországból, 12·2%-a Németországból és 9·4%-a Németalföldről származott. A belga kivitel 18·4%-a Franciaországba, 14·9%-a Nagy-Britanniába és 11·4%-a Németalföldre irányult. Luxemburg legfőbb vásárlója Németország volt. A nagyhercegség 1921-ben 50 évre terjedő vámszövetséget és gazdasági szerződést kötött Belgiummal.

Németalföldnek és Belgiumnak nagykiterjedésű tengerentúli birtokai vannak.

Németalföld legértékesebb birtoka Ázsiában van: Holland-Keletindia. Ez a hatalmas sziget-csoport közigazgatásilag két részre oszlik: Jáva és Madura, valamint az u. n. „külső birtokok“ (Szumatra, Celebesz, Borneó stb.).

Főterményei az 1937-38. gazdasági évben:

Rizs	59.416	ezer q
Nádcukor	13.989	„
Kopra	5.304	„
Kávé	1.320	„
Tea	745	„
Amerikai mogyoró	2.584	„
Dohány	540	„
Pálmaolaj	2.208	„
Gumi	439	„
Nyersköolaj	7.262	„
Ezüst	15·6	q
Arany	1.730	kg

Jáva és Madura területe 132.174 km², lakossága 41,718.364 lélek. A „külső birtokok“ területe 1,772.172 km², lakóinak száma 19,008.869.

Holland-Keletindia mezőgazdasági és bányászati jellegű terület, legfőként ipari nyersanyagokat termel.

Németalföldnek Amerikában két gyarmata van: Curaçao és Surinam (Holland-Guyana). Curaçao területe 1.130 km², lélekszáma 87.104, Surinam területe 173.840 km², lakosainak száma 166.343.

Surinam főterményei (1937-38-ban):

Rizs	354	ezer q
Nádcukor	156	„
Arany	397	kg

Belgiumnak Afrikában két birtoka van: Belga-Kongó és Ruanda-Urundi mandátumterület.

Belga-Kongó területe 2,336.892 km², lakossága 9,775.191 bennszülött és 18.683 európai. Ruanda-Urundi 53.031 km² területű, lakosainak száma 3,720.000.

Belga-Kongó legfontosabb terményei az 1937-1938 gazdasági évben a következő megoszlást mutatták:

Pálmaolaj	691	ezer q
Kávé	196	„
Gyapot	380	„
Rézerc	151	„
Ezüst	92	q
Arany	12.500	kg

A háború következtében beállt nyersanyaghiány e területek jelentőségét erősen fokozza.

Ruh György.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1940. március havi adatok. — *Chiffres de mars 1940.*

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nons présentons les chiffres de mars 1940:

Sur le territoire d'aujourd'hui, on a contracté 7.126 mariages (7·7 pour 1000 habitants). Il y eut là 20.628 naissances vivantes (22·4 pour 1000 habitants) et 17.509 décès (19·0 pour 1000 habitants). L'accroissement naturel y a été de 3.119 unités, soit 3·4 pour 1000 habitants.

Si, pour considérer seulement le territoire agrandi par la sentence de Vienne, on laisse de côté la Subcarpathie, on voit que la proportion de la nuptialité et des naissances vivantes ont légèrement augmenté, s'élevant respectivement à 7·6‰ et à 21·7‰, contre 6·0‰ et 20·7‰ en mars 1939. La mortalité s'est élevée à 18·9‰, contre 15·5‰ un an auparavant. L'accroissement naturel (2·8‰) a été bien inférieur à celui du mois de mars précédent (5·2‰).

Le chômage a légèrement baissé. Selon les syndicats ouvriers, le nombre de leurs sans-travail

était à la fin de mars de 16.001 (—95, soit —0·5% par rapport au mois précédent, — 5.267, soit —24·8% par rapport à mars de l'année dernière). Le nombre des ouvriers augmentait en quelques industries, mais il diminuait en d'autres. Comparativement à mars de l'année d'avant, on voit, sous ce rapport, une diminution considérable pour les employés d'hôtel et de restaurant, ainsi que dans l'industrie du fer, dans l'alimentation et dans l'industrie du bois (—79·3%, —62·6%, —55·2%, —35·9%).

La production de houille et celle de lignite ont augmenté peu par rapport à février dernier (+0·5% et 3%); elles ont progressé davantage par rapport à mars précédent (+9·1% et +13·7%). Pendant le premier trimestre, comparativement à la même période de l'année dernière, la première a monté de 16·3% et la seconde de 10%. La production de minerai de fer s'est élevée de 14·2% par rapport à février dernier, accusant une régression de 24·7%

sur mars précédent; pendant le premier trimestre, représentant 1·4 million de q, elle a été inférieure (de 12%) à celle de la même période de 1939. La production de la fonte à affiner, progressant de près de 16% comparativement à février dernier, a baissé de 19·4% par rapport à mars précédent; pour le premier trimestre, on y voit une légère régression sur la période correspondante de l'année d'avant.

La production de l'énergie électrique (36·8 millions de kWh), qui a été pareille à celle de février dernier, a monté de plus de 10% comparativement à mars précédent. La quantité de l'électricité distribuée pour faire marcher des machines a, pour des causes saisonnières, baissé par rapport au mois précédent (—7·6%); elle a été au-dessus de celle de mars de l'année dernière (+ près de 31%).

Le trafic ferroviaire, ayant diminué en janvier et février à cause des difficultés amenées par l'hiver, a, pour la quantité des marchandises, progressé par rapport à février de plus de 49%, accusant également une augmentation sur le chiffre de mars de l'année d'avant (+ 36%). Pendant le premier trimestre, il a monté sous ce rapport de 9·7% comparativement à la même époque précédente. Le nombre des wagons chargés de marchandises a été de 143.309, soit 44.316 de plus qu'en février dernier et 30.963 de plus qu'en mars précédent (+ 44·8% et 27·6%); à cet égard, on constate, pour les trois premiers mois de l'année en cours, une augmentation de 12% sur la même période précédente. Le trafic-voyageurs (8 millions), dépassant celui de février dernier de 24·1%, a fort progressé par rapport à mars de l'année dernière où il avait été de 6·9 millions (+ 25·7%). Pendant le premier trimestre, il a été de 23·6 millions, soit 4% de plus qu'à la même époque précédente.

Quant au trafic postal, on constate, sauf quelques exceptions, une augmentation sur février dernier et mars précédent. Le nombre des correspondances a été de 60 millions, s'élevant de 11·2 millions comparativement à février, par rapport auquel le nombre des colis (1.122 mille) a monté de 154 mille. Sous ces deux rapports, on voit également une progression par rapport à mars de l'année d'avant (+ 8·6% et + 11·8%). Le nombre des mandats-poste a décliné par rapport à février dernier et à mars précédent (—3·2% et —12%); leur montant total, représentant 74·5 millions de pengős, a baissé de 7·7 millions comparativement à février (—9·4%), augmentant de 3·9 millions par rapport à mars de l'année d'avant (+5·5%). Pendant les trois premiers mois de l'année, par rapport à la même période précédente, le nombre des correspondances a monté de 10%; le montant des mandats-poste, de 17·4%; le nombre des télégrammes, de 25·2%. Le nombre des postes téléphoniques principaux s'est élevé à 137.557 (+ 1.234 par rapport à février, + 12.281 comparativement à mars de l'année d'avant). Celui des usagers de la Radio, grandissant de 8.914 depuis février, a monté à 528.589; en un an, il a grandi de plus de 63 mille, surtout du fait de l'agrandissement de notre territoire.

L'indice des prix de gros est monté à 93·6, dépassant légèrement celui de février (93·0) et accusant également une augmentation sur le mois de mars de l'année d'avant (86); cette dernière augmentation a représenté presque 9%. Les prix de gros des marchandises agricoles montaient plus

que ceux des objets fabriqués. L'indice de „l'agriculture et de l'élevage“, montant à 87·1, a dépassé de 11·5 points celui de février et de plus de 15% celui de mars de l'année dernière. L'indice „des autres industries“, s'élevant seulement de 5·4 points, monta à 97·4; comparativement à mars de l'année d'avant, il a monté de presque 6%. Donc, les matières premières, sensibles aux variations des conjonctures économiques, renchérisaient plus que les produits industriels. L'indice des produits agricoles d'origine végétale s'est élevé de 14%; celui des produits d'origine animale, de 19%. Pour l'indice des matières premières nécessaires à l'industrie, l'augmentation dépassait également celle de l'indice des objets fabriqués (+ 9·8% et + 4·6%).

L'indice du coût de la vie, s'élevant en un an de 6·2 points seulement, a monté à 111·4. Donc, contrairement à l'indice des prix de gros, qui a progressé de près de 9%, il n'a monté que de près de 6%. Parmi les éléments de l'indice du coût de la vie, c'est l'indice de l'alimentation qui a monté le plus: en un an, il a progressé de 8·3%, s'élevant à 98·4, contre 90·9 en mars de l'année dernière.

Selon les chiffres de la Banque Nationale, la circulation fiduciaire a été de 960·9 millions de pengős, baissant de 7 millions comparativement à février, et montant de 72·4 millions par rapport à mars de l'année dernière. Le portefeuille commercial, se dégonflant de 35 millions de pengős, a représenté 564·8 millions (+ 59 millions en un an).

Les dépôts d'épargne ont moins augmenté que les dépôts sur comptes courants. A la Caisse d'épargne postale et aux établissements de crédit budapestois membres de l'I. C. S. F., les premiers ont monté à 749·4 millions de pengős; les seconds, à 862·7 millions. En un an, les dépôts d'épargne ont monté de 62·6 millions; les dépôts sur comptes courants, de 157·8 millions. A la fin de mars, l'ensemble des dépôts a été légèrement supérieur à 1.612 millions.

A la Bourse de Budapest, l'indice de actions ne montrait pas de changement par rapport à février (119·1); il dépassait de 34·8 points (+ 41·3%) celui de mars de l'année d'avant, à cause des hausses suvernes depuis la guerre. Il n'a été vendu que 69 mille actions, contre 107 mille en février et 88 mille en mars de l'année précédente. Le montant total des livraisons et des réceptions (5·9 millions de pengős) a été inférieur de 4·2 millions à celui de février, et à peu près égal à celui d'un an auparavant.

Le nombre des insolvabilités, les passifs des concordats privés ou judiciaires, le nombre et le montant des lettres de change protestées, ont fort diminué par rapport à mars de l'année dernière (—79·3%, —91·3%, —37·5%, —28%).

*

Népmozgalom.

Az 1940-ik év március havi népmozgalmi főeredményeit az előző év megfelelő adataival veti össze kis összeállításunk.

A bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország területén a házasságkötések és az elveszületések száma és aránya örvendetes emelkedést mutatott. A halálozási viszonyok azonban kedvezőtlenek voltak; feltűnően romlott a csecsemő- és gyer-

	A bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország		Kárpát-alja	Magyarország összesen
	1939 március	1940 március		
Házasságkötés	5.120	6.587	539	7.126
" ezer lélekre	6·0	7·6	9·5	7·7
Élveszületés	17.814	18.734	1.894	20.628
" ezer lélekre	20·7	21·7	33·5	22·4
Egy éven aluli elhalt .	2.330	3.450	401	3.851
Egy éven aluli elhalt száz elveszülöttre .	13·1	18·4	21·2	18·7
1—6 éves elhalt	662	1.047	165	1.212
7 évnél idősebb elhalt	10.320	11.806	640	12.446
Elhalt összesen	13.312	16.303	1.206	17.509
" " ezer lélekre	15·5	18·9	21·3	19·0
Természetes szaporodás	4.502	2.431	688	3.119
Természetes szaporodás ezer lélekre . .	5·2	2·8	12·2	3·4

mekhalálózás és kisebb, de mégis jelentős mértékben a 7 éven felüli halottak száma is. Az élveszületési arány javulása ezt nem tudta ellensúlyozni és természetes szaporulatunk az 1939 márciusinak alig a fele.

Kárpátalja házasságkötési és élveszületési aránya kedvezőbb, halálzási adata pedig gyengébb volt, mint az ország többi részén. Most is kimagaslik kiváló természetes szaporulata.

A gyakoribb halálokok közül lényeges emelkedést találunk az influenza, hörghurut, tüdőlob, szamárhurut, bélhurut, rák, agyvérzés-agyguta és a szervi szívbaj áldozatainak számánál. A gümőkórban elhaltak száma jelentősen csökkent. Az adatok a következők:

	A bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország		Kárpát-alja	Magyarország összesen
	1939 március	1940 március		
E l h a l t a k s z á m a				
Gümőkór	1.546	1.423	86	1.509
Kanyaró	17	17	—	17
Vörheny	12	5	2	7
Influenza	130	261	4	265
Szamárhurut	28	70	3	73
Roncsoló toroklob . .	29	33	5	38
Hasi hagymáz	25	18	5	23
Vérhas	12	5	—	5
Agyvérzés-agyguta . .	670	855	12	867
Szervi szívbaj	695	830	25	855
Tüdőlob	1.844	2.951	364	3.315
Hörghurut	81	147	17	164
Rák és rosszindulatú daganat	747	906	15	921
Gyermekági betegség	50	56	8	64
Bélhurut	188	247	34	281

Ezer lélekre a bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország területén 1·65 (1939 március 1·80), Kárpátalján 1·52, Magyarország mai területén pedig 1·64 gümőkóros halálzási esett.

Márciusi népmozgalmunknak országrészek szerint részletezett főeredményeit mutatja be végül alábbi összeállításunk:

Országrész	Házasságkötés	Élveszületés	Halálzás	Természetes szaporodás
a) szám szerint				
I. Kisalföld	512	2.214	1.520	694
II. Dunántúli dombosvidék	1.272	3.836	3.534	302
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül .	1.097	2.703	2.641	62
b) Budapesttel együtt	2.085	4.388	4.595	—207
IV. Tiszántúl	1.901	5.165	4.110	1.055
V. Északi dombosvidék .	817	3.131	2.544	587
VI. Kárpátalja	539	1.894	1.206	688
Magyarország összesen	7.126	20.628	17.509	3.119

b) ezer lélekre				
I. Kisalföld	5·4	23·3	16·0	7·3
II. Dunántúli dombosvidék	7·0	21·0	19·4	1·6
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül .	7·4	18·2	17·8	0·4
b) Budapesttel együtt	8·7	18·2	19·1	—0·9
IV. Tiszántúl	8·8	24·0	19·1	4·9
V. Északi dombosvidék .	6·2	23·7	19·3	4·4
VI. Kárpátalja	9·5	33·5	21·3	12·2
Magyarország összesen	7·7	22·4	19·0	3·4

Munkapiac.

A szociáldemokrata és keresztényszocialista szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 16.096-tal február hó végén kulminált. Az évszaki tetőpont tehát ez alkalommal is szabályos időben következett be. Március hó folyamán a munkapiaci feszültség már valamit enyhült és a munkanélküliségi számsor megkezdte szokásos hanyatlását. A feszültség azonban a tárgyalt hóban még nem sokat engedett erejéből, mert a munkanélküliek száma a hó végéig mindössze csak 95-tel esett. A hanyatlás tehát alig haladta meg a 0·5%-ot, holott a múlt év azonos időpontjában az 3·4%-ot tett. A munkapiaci helyzet az egy év előttihez lényegesen kedvezőbb. A munkanélküliek száma ugyanis 5.267-tel (—24·8%) hanyatlott. A beruházási konjunktúra tehát még mindig tart s a foglalkoztatottság mértéke az egyes iparágakban kielégítő.

A tárgyalt hó végén kimutatott munkanélküliekből 9.314 (58·2%) Budapestre, 6.687 (41·8%) pedig vidékre esett. Az előző havival szemben a budapesti munkanélküliek száma 9·6%-kal (+ 812) emelkedett, a vidékieké ellenben 11·9%-kal (— 907) csökkent.

Az alábbi összeállítás a munkanélküliek számának alakulását és százalékos változását tünteti fel az első negyed végén tíz évre visszatekintően.

Időszak	Munkanélküliek száma	Változás %-ban
1931 márc. végén	28.088	—
1932 " "	32.364	+ 15.2
1933 " "	30.902	— 4.5
1934 " "	25.320	— 18.1
1935 " "	20.791	— 18.0
1936 " "	18.769	— 9.7
1937 " "	16.889	— 10.0
1938 " "	18.636	+ 10.3
1939 " "	21.268	+ 14.1
1940 " "	16.001	— 24.8

Az adatok azt mutatják, hogy amíg 1938 és 1939 március végén az előző év azonos időpontjához képest a munkanélküliek száma még 10.3, illetve 14.1%-kal emelkedett, addig az idei március hó végén már igen jelentős arányú (—24.8%) hanyatlás mutatkozik az egy év előttihez képest.

A március hó végén kimutatott munkanélküliek 87.4%-a (13.987) férfi, 12.6%-a (2.014) pedig nő volt. Az előző hónappal szemben 0.1%, illetve 3.4% volt a hanyatlás.

A foglalkoztatottság mértékében az egy hó előttihez képest nem következett be lényeges változás. Csökkent a munkanélküliek száma a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 12.5%-kal és a bőriparban 4.9%-kal. A szellemi munkásoknál

4.6% volt a hanyatlás; kisebb arányú visszaesés észlelhető a ruházati iparban és a vasiparban (—3.8%, —2.1%). Egy-két iparágban idényszerűleg emelkedett a munkanélküliek száma és pedig az élelmezési iparban 10.9%-kal, a faiparban 2.2%-kal, a sokszorosító iparban 1.4%-kal és végül az építőiparban 0.5%-kal. Ha az egy év előtti állapothoz képest vizsgáljuk az egyes szakmákban a munkanélküliség mértékét, azt látjuk, hogy egy-két szakma kivételével a többi foglalkozási csoportokban jelentős arányú visszaesések jöttek létre. Így a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 79.3%, a vasiparban 62.6%, az élelmezési iparban 55.2%, a faiparban pedig 35.9% volt a hanyatlás. Ezzel szemben csak a bőriparban mutatkozik számottevő, valamivel több, mint 60%-os emelkedés. A ruházati iparban azonban már csak 5.6, a sokszorosító iparban pedig 6.1%-os emelkedés volt észlelhető. Az építőiparban az 1938. és 1939. években jelentkezett erős megduzzadással szemben az idei első évnegyed végén nem egészen 1%-os emelkedés jött létre, az egy év előttihez képest. A fontosabb foglalkozási ágazatokban a munkanélküliek március hó végi alakulását 10 évre visszatekintően a következő összeállítás tünteti fel.

Építőipar	Vasipar	Bőripar	Ruházati ipar	Élelmezési ipar	Faipar	Szállodai és éttermi alk.	Sokszorosítóipar	
								M u n k a n é l k ü l i e k s z á m a
1931 márc. végén	9.215	6.450	1.022	221	1.533	2.502	587	2.549
1932 " "	7.525	8.648	1.388	418	1.432	4.105	664	3.212
1933 " "	5.710	9.123	938	258	1.324	3.937	850	3.292
1934 " "	4.242	8.553	786	163	1.053	2.824	771	2.779
1935 " "	4.328	6.987	658	260	997	1.687	371	2.378
1936 " "	4.683	5.180	580	124	1.327	1.436	261	2.206
1937 " "	3.824	3.442	1.328	268	1.634	1.300	172	2.059
1938 " "	5.268	3.491	604	420	1.954	1.656	160	1.767
1939 " "	6.335	3.290	670	338	1.871	3.612	135	1.853
1940 " "	6.394	1.232	1.073	357	838	2.314	28	1.966
V á l t o z á s s z á z a l é k b a n								
1931 márc. végén	—	—	—	—	—	—	—	—
1932 " "	— 18.3	+ 34.0	+ 35.8	+ 89.2	— 6.6	+ 64.1	+ 13.1	+ 26.0
1933 " "	— 24.1	— 5.5	— 3.2	— 38.3	— 7.5	— 4.9	+ 28.0	+ 2.5
1934 " "	— 25.7	— 6.3	— 16.2	— 36.9	— 20.5	— 28.3	— 9.3	— 15.6
1935 " "	+ 2.3	— 18.3	— 16.2	+ 59.6	— 5.3	— 40.3	— 55.9	— 14.4
1936 " "	+ 8.2	— 25.9	— 11.9	— 52.4	+ 33.1	— 14.9	— 29.7	— 7.2
1937 " "	— 18.3	— 33.6	+ 128.9	+ 116.2	+ 23.1	— 9.5	— 34.2	— 6.7
1938 " "	+ 37.7	+ 1.4	— 54.5	+ 56.8	+ 19.6	+ 27.4	— 7.0	— 14.2
1939 " "	+ 20.2	— 5.8	+ 10.9	— 19.5	— 4.2	+ 118.1	— 15.6	+ 4.9
1940 " "	+ 0.9	— 62.6	+ 60.1	+ 5.6	— 55.2	— 35.9	— 79.3	+ 6.1

Termelés.

A termelési adatsorok alakulása nem mutatott egyöntetű képet. Az emelkedés aránya ugyanis különböző. A március havi *kőszéntermelés* mindössze csak 0.5%-kal haladta meg az előző havit, *barnaszénből* is csak 3%-kal termeltünk többet, a február havinál. Mindkét számsorban azonban a

tavalyihoz képest elég számottevő gyarapodás jött létre (+9.1%, +13.7%). Az év első negyedében bekövetkezett fejlődés is teljesen kielégítő. A január-márciusi időszakban termelt, valamivel több, mint 3 millió q kőszén 16.3%-kal, a 27.7 millió q-t kitevő barnaszén pedig közel 10%-kal haladta meg a múlt év azonos időszakának termelését.

A január-márciusi időszak széntermelési adatait több évre visszatekintően a százalékos változásokkal együtt a csatolt összeállítás tünteti fel.

Időszak	Köszén- termelés 1.000 q-ban	Változás %-ban	Barnaszén- termelés 1.000 q-ban	Változás %-ban
1931. I—III.	1.920·6	—	15.232·1	—
1932. I—III.	2.202·0	+ 14·6	16.121·8	+ 5·8
1933. I—III.	2.171·6	— 1·4	14.717·8	— 8·7
1934. I—III.	2.014·8	— 7·2	16.698·9	+ 13·5
1935. I—III.	2.046·4	+ 1·1	17.118·6	+ 2·5
1936. I—III.	2.064·9	+ 0·9	17.564·0	+ 2·6
1937. I—III.	1.928·4	— 6·6	20.382·6	+ 16·0
1938. I—III.	2.624·9	+ 36·1	21.629·4	+ 6·1
1939. I—III.	2.588·5	— 1·4	25.240·6	+ 16·7
1940. I—III.	3.011·5	+ 16·3	27.730·9	+ 9·9

Szesztermelés. Magyarország szesztermelése az év első három hónapjában állandóan alacsonyabb szinten mozgott a tavalyinál. A március havi 42 ezer hl-t kitevő termelés is 11·3 ezer hl-rel maradt el az előző havi és 8·8 ezer hl-rel a tavalyi mögött. Az év első negyedében összesen 155 ezer hl szeszt termeltünk, 26 ezer hl-rel kevesebbet, mint a múlt év azonos időszakában.

Budapest székesfőváros **elektromosáramtermelése** továbbra is emelkedő irányzatú. A termelt áram mennyisége 36·8 millió kwó-t tett s árnyalattal állott magasabban az előző havinál, a tavalyihoz képest azonban jelentős arányú, 3·4 millió kwó-s növekedés jött létre (+ 0·1%, + 10·1%). Az első negyedévi termelés is több, mint 14 millió kwó-val múlta felül a múlt év azonos időszakának eredményeit. A *magánvilágítási célokra elosztott áram* mennyiségében idényszerű okok folytán hanyatlás következett be. Az ily célokra elosztott áram mennyisége 8·7 millió kwó-t tett az előző havi 9·6 és az előző évi 7·6 millió kwó-val szemben (— 9·7, + 13·7%). Hasonló alakulást mutat a *mótorikus célokra elosztott áram* mennyisége is, mely 17·9 millió kwó-ra rúgott s az előző havinál 1·5 millió kwó-val állott alacsonyabban, a tavalyit ellenben 4·2 millió kwó-val múlta felül (— 7·6%, + 30·6%). Az elektromosáramtermelés évek óta tartó emelkedő irányzatát a szükséglet fokozódása mellett természetesen az elektromosáramfogyasztók számának állandó növekedése támasztja alá. A tárgyalt hó végén az *elektromosáramfogyasztók száma* 1.046-tal 283.638-ra emelkedett, egy év leforgása alatt pedig 9.071-gyel nőtt.

Közlekedés.

Vasúti forgalom. A szigorú tél főleg februárban idézett elő nagyobb mérvű szállítási zavarokat. Az elmaradt szállítások legnagyobb részét már március hóban lebonyolítást nyertek. Ez magyarázza a március havi teheráruforgalom ugrásszerű emelkedését. A *szállított áruk mennyisége* 2.174 ezer tonnát tett, szemben az előző havi 1.456

ezer és a múlt évi 1.599 ezer t-val. Így a március havi forgalom 49·3%-kal múlta felül az előző havit s 36·0%-kal a tavalyit. Még nagyobb arányú emelkedés mutatkozik az *áru-tonnakilométer számsoránál*, melynél 46·9, illetve 56·2% volt az emelkedés. Természetszerűleg a *megrakott teherkocsik száma* is lényegesen megnövekedett. Összesen 143.309 vg került szállításra, 44.316-tal több, mint februárban és 30.963-mal több, mint tavaly (+ 44·8%, + 27·6%). Az *utasforgalom* is rendkívül élénk volt s nemcsak az előző havit szárnyalta túl, de a tavalyinál is lényegesen magasabb szinten mozgott. Több, mint 8 millió utas került szállításra, az előző havi és a múlt évi 6·9 millióval szemben (+ 24·1%, + 25·7%). A március havi nagy teljesítmény folytán a kemény, szigorú és hosszantartó tél ellenére is az év első negyedének eredményei jelentős mértékben szárnyalták túl a tavalyit. Az 5·4 millió t-nyi teheráruforgalomnál 9·7%-os, a 839 millió km-t kitevő áru-tonnakilométer számsoránál 17·9%-os, a 361 ezerre rúgó és szállításra kerülő megrakott teherkocsiknál 11·8%-os emelkedés következett be. A január-márciusi időszakban szállított 23·6 millió utas pedig 4%-kal haladta meg a múlt év azonos időszakának eredményét. Az első évnegyedre vonatkozó fontosabb vasútforgalmi számsorok alakulását az alábbi összeállítás tünteti fel.

Időszak	Szállított áru	Áru-tonna- kilométer	Megrakott teherkocsik száma	Szállított utasok száma
	1.000 tonna	millió km.	e z r e k b e n	
1931. I—III.	3.614	452·9	249·5	17.535·1
1932. I—III.	3.066	410·8	210·2	13.159·4
1933. I—III.	2.669	359·2	204·0	12.249·7
1934. I—III.	3.315	478·5	232·0	13.592·3
1935. I—III.	3.138	433·4	222·3	14.509·8
1936. I—III.	3.284	437·9	233·3	15.107·0
1937. I—III.	4.111	587·3	272·1	16.966·7
1938. I—III.	4.288	549·3	284·8	17.750·1
1939. I—III.	4.887	711·5	323·1	22.716·5
1940. I—III. *)	5.359	838·9	361·2	23.629·2

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1931. I—III.	—	—	—	—
1932. I—III.	— 15·2	— 9·3	— 15·7	— 25·0
1933. I—III.	— 12·9	— 12·9	— 2·9	— 6·9
1934. I—III.	+ 24·2	+ 33·2	+ 13·7	+ 11·0
1935. I—III.	— 5·3	— 9·4	+ 4·2	+ 6·8
1936. I—III.	+ 4·7	+ 1·0	+ 5·0	+ 4·1
1937. I—III.	+ 25·1	+ 34·1	+ 16·7	+ 11·0
1938. I—III.	+ 4·3	— 6·5	+ 4·7	+ 4·6
1939. I—III.	+ 14·0	+ 29·5	+ 13·4	+ 28·0
1940. I—III. *)	+ 9·7	+ 17·9	+ 11·8	+ 4·0

*) Ideiglenes adatok.

Postaforgalom. A vonatkozó számsorok legnagyobb része tovább emelkedett, egynéhány számsornál azonban visszaesés volt észlelhető. A 60 millió db-ot kitevő *levélküldemény* 11·2 millió db-bal szárnyalta túl a február havit s a tavalyinál is 4·8 millióval állott magasabban (+ 23·0%, + 8·6%).

A *csomagküldemények* darabszáma 154 ezerrel 1.122 ezerre emelkedett, a tavalyit pedig 118 ezerrel múlta felül (+ 15·9%, + 11·8%). A *postautalványok számánál* ellenben már visszaesés mutatkozik (— 3·2%, — 12%). A 74·5 millió P-t kitevő *postautalványok összege* 7·7 millióval maradt el az előző havi mögött (— 9·4%), a tavalyit ellenben 3·9 millió P-vel múlta felül (+ 5·5%). A *táviratok darabszáma* 369-re rúgott, szemben a február havi 344 és a múlt évi március havi 310 ezerrel (+ 7·1%, + 19·2%). Az első negyedévi eredmények sem egyöntetűek. Egy-két számsornál ugyan jelentős arányú emelkedés jött létre, vannak azonban számsorok, ahol némi visszaesés mutatkozik. A január-márciusi időszakban a levélküldemények darabszáma megközelítette a 160 milliót s 10%-kal múlta felül a múlt év azonos időszakának eredményeit. A postautalványok összegénél 17·4, a táviratok darabszámánál 25·2% volt a gyarapodás. A postautalványok száma azonban nem egészen 1%-kal hanyatlott. Néhány fontosabb postaforgalmi számsor első negyedévi alakulását a százalékos változásokkal együtt a csatolt táblázat tünteti fel.

Időszak	Közönséges és ajánlott levelek sz. 1.000 db.	Postautalványok száma 1.000 db.	Postautalványok összege millió P	Táviratok száma 1.000 db.
1931. I—III.	93.720	2.603·1	399·5	765·3
1932. I—III.	83.948	2.268·8	190·5	629·9
1933. I—III.	89.679	2.151·5	191·1	583·2
1934. I—III.	89.607	2.233·9	183·7	576·9
1935. I—III.	94.324	2.280·1	186·7	586·0
1936. I—III.	108.809	2.382·0	199·0	564·0
1937. I—III.	116.985	2.446·6	158·9	608·0
1938. I—III.	120.426	2.516·8	174·3	637·2
1939. I—III.	145.498	3.161·5	200·2	832·4
1940. I—III.	159.677	3.136·4	235·4	1.042·1

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1931. I—III.	—	—	—	—
1932. I—III.	— 10·4	— 12·8	— 52·3	— 17·7
1933. I—III.	+ 6·8	— 5·2	+ 0·5	— 7·4
1934. I—III.	— 0·1	+ 3·8	— 4·1	— 1·1
1935. I—III.	+ 5·3	+ 2·1	+ 1·6	+ 1·6
1936. I—III.	+ 15·4	+ 4·5	+ 6·6	— 3·8
1937. I—III.	+ 7·5	+ 2·7	— 20·2	+ 7·8
1938. I—III.	+ 2·9	+ 2·9	+ 9·7	+ 4·8
1939. I—III.	+ 20·8	+ 25·6	+ 14·9	+ 30·6
1940. I—III.	+ 10·0	— 0·8	+ 17·4	+ 25·2

Az országban lévő *távbeszélőfőállomások* száma március hó végén 137.557-et tett, egy hó leforgása alatt a főállomások száma 1.234-gyel, egy év leforgása alatt pedig 12.281-gyel emelkedett. A *rádióvevőengedélyesek* száma a kedvező évszaki erők hatására 8.914-gyel 528.589-re nőtt. Egy év leforgása alatt az állomány 63.079-cel emelkedett.

Ebben azonban bennfoglaltatnak a visszacsatolt területek rádióvevőengedélyesei is.

Áralakulás.

A magyar nagykereskedelmi árszínvonalnak a háborús konjunktúra által előidézett fejlődésében az árelenőrzésnek igen nagy szerep jutott s ennek folytán az áralakulás ezideig nem öltött nagyobb arányokat. A február havi nagymérvű áremelkedéstől eltekintve, mely főleg természeti okokra vezethető vissza, a háború kitörésétől a tárgyalt hó végéig a nagykereskedelmi árszínvonal fejlődése mérsékelten emelkedő irányzatot mutatott. A hivatalos nagykereskedelmi árindex a tárgyalt hó végén 93·6-en állott, az előző hó végi 93·0-del és az egy év előtti 86·0-del szemben. Egy év leforgása alatt az árszínvonal emelkedése nem érte el a 9%-ot. Az áralakulás a háborús konjunktúrában azonban nem mutat egyöntetű képet. A mezőgazdasági termékek árszínvonala a sok konjunktúra-érzékeny nyersanyag folytán ugyanis gyorsabb ütemben emelkedik, mint az iparcikké. Ebben az irányban különben az árelenőrzés is hatékonyabb. Az árindex két főkomponense közül a „mezőgazdaság és állattenyésztés“ indexe közel 1 ponttal 87·1-re nőtt, a múlt évinél pedig 11·5 ponttal, több, mint 15%-kal állott magasabban. Az „egyéb ipar“ indexe 0·4 ponttal 97·4-re emelkedett, az egy év előttinél 5·4 ponttal állott magasabban, ami nem egészen 6%-os emelkedésnek felel meg. Azonban az agrártermékek árszínvonalán belül sem volt egyöntetű az áralakulás, mert a *növényi eredetű termékek* csoportindexe 1·1 ponttal 92·1-re nőtt s a tavalyit 11·3 ponttal haladta meg (+ 14%), az *állati eredetűeké* 0·3 ponttal 76·2-re emelkedett, az egy év előtti állásánál pedig 12·1 ponttal állott magasabban (+ 18·9%). A nyersanyagok konjunktúraérzékenységénél fogva azonban nem volt egyöntetű az áralakulás az ipari árszínvonalon belül sem. Egy év leforgása alatt a *nyersanyagok* indexe csaknem 10 ponttal 108·7-re szökött, a *készárúk* indexe ellenben mindössze csak 4·2 ponttal 95·1-re emelkedett (+ 9·8%, + 4·6%). Az egyenlőtlen áralakulás folytán az agrárrolló némileg összébbzáródott s a tárgyalt hó végén a mezőgazdasági termékek és az iparcikké árszínvonala között már mindössze csak 8·4% volt a diszparitás, szemben az előző havi 8·9 és a múlt évi 16·8%-kal.

Az új nagykereskedelmi árindexnek és komponenseinek március hó végi állását a százalékos változásokkal együtt a csatolt összeállítás tünteti fel.

Gazdasági jelzőtábla.*)

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	
Népmozgalom. ²⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.190	7.277	7.089	7.658	6.114	7.207	9.159	5.120	6.439	9.591
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·2	8·6	9·2	10·3	8·0	8·4	11·8	6·0	7·8	11·1
3	Élvezületés	"	15.183	16.199	14.455	13.360	13.777	16.750	15.359	17.814	16.419	16.490
4	Élvezületés 1000 lélekre	"	20·1	19·1	18·8	18·0	17·9	19·5	19·7	20·7	19·8	19·2
5	Halálozás	"	10.885	11.454	9.759	8.946	10.231	15.285	13.012	13.312	12.445	10.973
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·4	13·5	12·7	12·1	13·3	17·8	16·7	15·5	15·0	12·8
7	Egy éven aluli elhalt	"	1.994	2.039	1.942	1.444	1.603	2.056	2.034	2.330	2.459	1.872
8	Egy éven aluli elhalt 100 éveszülöttre	"	13·1	12·6	13·4	10·8	11·6	12·3	13·2	13·1	15·0	11·4
9	Gümőkórban elhalt	"	1.070	1.114	797	726	847	1.375	1.346	1.546	1.464	1.344
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·38	1·32	1·04	0·98	1·10	1·60	1·73	1·80	1·76	1·56
11	Természetes szaporodás	"	4.298	4.745	4.696	4.414	3.546	1.465	2.347	4.502	3.974	5.517
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·7	5·6	6·1	5·9	4·6	1·7	3·0	5·2	4·8	6·4
13	Kivándorolt	"	134	179	118	137	143	173	210	184	191	190
14	Visszavándorolt	"	19	16	10	8	20	15	7	13	13	30
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.217·2	1.224·2	1.151·4	1.166·6	1.189·8	1.183·5	1.232·6	1.273·5
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	809·6	813·6	761·1	771·6	788·6	783·3	830·7	860·1
17	Nő	"	—	—	407·6	410·6	390·3	395·0	401·2	400·2	401·9	413·4
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	16.703	16.039	12.664	12.953	16.103	20.965	20.929	20.122	19.899	18.664
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	9.694	8.909	7.677	8.043	9.758	11.830	11.656	11.505	11.158	10.178
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	1.093	867	891	990	1.041	1.087	1.090	1.146	884	807
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	17.796	16.906	13.555	13.943	17.144	22.052	22.019	21.268	20.783	19.471
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	17.214	17.743	21.799	15.969	14.010	13.069	13.533	16.970	18.652	19.447
23	Munkakereső	"	47.426	48.348	45.328	43.631	49.216	54.262	57.418	58.107	53.795	50.046
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	283	282	207	273	352	414	424	342	288	257
25	Munkaközvetítés	"	13.650	13.702	16.411	12.667	12.078	11.031	11.182	13.714	14.579	14.810
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	79·8	77·8	75·3	79·3	86·2	84·4	82·6	80·8	78·2	76·2
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·62	0·66	0·66	0·67	0·65	0·62	0·65	0·55	0·62	0·62
28	Asztalos	"	0·55	0·58	0·55	0·55	0·57	0·56	0·48	0·51	0·53	0·56
29	Szabó	"	0·62	0·67	0·68	0·65	0·68	0·58	0·62	0·62	0·66	0·64
30	Kőműves	"	0·70	0·81	0·77	0·78	0·78	0·78	.	.	0·78	0·78
31	Napszámos	"	0·39	0·45	0·46	0·41	0·41	0·39	0·42	0·46	0·40	0·42
32	Gyári munkásnő	"	0·24	0·29	0·24	0·25	0·25	0·26	0·26	0·29	0·27	0·29
33	Napszámosnő	"	0·33	0·36	0·34	0·34	0·30	0·34	0·31	0·30	0·35	0·35
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	868·4	922·5	942·4	934·5	935·6	887·4	800·0	901·1	832·7	907·8
35	Barnaszén ³⁾	"	6.931·4	7.932·0	8.495·8	8.715·1	8.525·2	9.253·6	7.896·4	8.090·6	6.701·4	6.565·3
36	Vasérc és vassalak ³⁾	"	308·3	535·8	241·3	279·3	220·0	491·8	494·1	618·5	485·1	598·1
37	Finomításra való nyers vas	"	279·1	341·1	172·1	285·7	276·9	284·1	332·7	401·4	355·5	408·4
38	Szesz	1.000 hl.	27·8	40·4	18·6	53·2	72·3	72·6	57·9	50·7	42·1	46·1
39	Cukor ³⁾	1.000 q	106·1	108·6	562·0	543·6	10·9	0·0	0·0	0·0	0·0	0·2
Budapest Szív. Elektromos Művei												
40	Villamosáram ⁴⁾	1.000 kw. óra	30.004	33.246	33.055	35.019	36.215	35.563	31.160	33.415	28.809	30.543
41	Motorikus célra elosztott áram ⁵⁾	"	13.975	16.324	15.610	15.509	15.316	15.098	14.892	13.716	15.350	14.157
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ⁵⁾	"	5.942	6.183	5.180	5.966	7.932	8.528	8.688	7.644	6.913	5.657
43	Egyéb célokra elosztott áram ⁵⁾	"	4.211	3.992	4.454	5.024	5.257	5.191	4.612	4.969	4.089	4.474
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	269.536	271.711	273.597	273.972	274.174	274.567	274.689	273.914

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32.) — ¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1940 január havától Kárpátalja adatai is bennfoglaltatnak. — ³⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. — ⁴⁾ A vásárolt árammennyiséggel együtt. — ⁵⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ⁶⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

1 9 3 9							1940			Unités	Désignation		
június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars				
Mouvement de la population.²⁾													
5.476	4.611	6.630	6.557	7.563	11.326	7.639	8.922	7.519	7.126	nombre	Mariages	1	
6·6	5·4	7·7	7·9	8·8	13·6	8·9	9·7	8·8	7·7		"	Mariages pour 1000 habitants	2
15.243	15.511	16.961	17.966	16.290	15.035	14.555	19.397	18.741	20.628		"	Nés vivants	3
18·4	18·0	19·7	21·6	18·9	18·1	16·9	21·1	21·9	22·4		"	Nés vivants pour 1000 habitants	4
10.382	10.312	10.096	9.879	10.855	9.900	10.998	15.312	14.894	17.509		"	Décès	5
12·5	12·0	11·7	11·9	12·6	11·9	12·8	16·6	17·4	19·0		"	Décès pour 1000 habitants	6
1.917	2.030	2.247	2.190	2.003	1.601	1.740	2.471	2.917	3.851		"	Décédés au-dessous d'un an	7
12·6	13·0	13·2	12·2	12·3	10·6	12·0	12·7	15·6	18·7		"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
1.101	1.004	810	791	864	837	897	1.359	1.288	1.509		"	Décès par tuberculose	9
1·33	1·17	0·94	0·95	1·00	1·01	1·04	1·48	1·50	1·64		"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
4.861	5.199	6.865	8.087	5.435	5.135	3.557	4.085	3.847	3.119		"	Accroissement naturel	11
5·9	6·0	8·0	9·7	6·3	6·2	4·1	4·5	4·5	3·4		"	Accroissement naturel pour 1000 habitants	12
133	218	192	22	212	207	212	231	174	243		"	Émigrés	13
30	8	25	9	19	8	14	25	15	5		"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.													
1.214·5	1.242·7	1.273·7	1.265·0	1.302·2	1.325·2	1.224·6	1.240·6	.	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15	
814·8	841·0	864·9	857·2	882·8	894·9	810·0	817·5	.	.	"	Dont:		
399·7	401·7	408·8	407·8	419·4	430·3	414·6	423·1	.	.	"	Sexe masc.	16	
										"	Sexe féminin.	17	
Chômeurs:													
16.924	15.842	14.064	10.904	10.736	11.054	12.359	13.091	15.367	15.365	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18	
9.304	8.976	8.209	6.225	5.894	5.763	6.220	6.746	7.773	8.678		"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
842	827	726	732	722	769	774	788	729	636		"	Aux syndicats soc. chr. de Budapest	20
17.766	16.669	14.790	11.636	11.458	11.823	13.133	13.879	16.096	16.001		"	Chômeurs syndiqués au total	21
Bureaux de placem., offic. et privés grat.:													
19.726	19.206	21.920	19.040	20.531	17.283	13.534	15.074	17.010	17.278	nombre	Offres d'emploi	22	
46.876	44.846	42.670	41.712	44.834	43.799	41.811	46.767	48.239	47.028		"	Demandes d'emploi	23
238	233	195	219	218	253	308	310	283	272		"	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
15.355	14.935	15.608	13.026	15.488	13.537	11.160	12.220	13.168	12.993		"	Placements	25
77·8	77·8	71·2	68·4	75·4	78·3	82·4	81·1	77·4	75·2		"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
Salaires horaires offerts:													
0·65	0·62	0·69	0·74	0·74	0·75	0·71	0·70	0·72	0·77	pengős	Ferblantiers	27	
0·57	0·59	0·61	0·61	0·68	0·60	0·62	0·57	0·61	0·63		"	Menuisiers	28
0·62	0·66	0·76	0·68	0·69	0·71	0·75	0·80	0·75	0·71		"	Tailleurs	29
0·78	0·79	0·79	0·86	0·90	.	.	0·82	0·86	0·92		"	Maçons	30
0·48	0·46	0·44	0·47	0·48	0·50	0·46	0·55	0·57	0·54		"	Journaliers	31
0·30	0·29	0·29	0·29	0·33	0·30	0·28	0·30	0·30	0·30		"	Ouvrières de fabrique	32
0·33	0·37	0·37	0·36	0·40	0·41	0·39	0·41	0·35	0·44		"	Journalières	33
Production.													
884·1	820·7	980·7	1.028·1	1.037·2	1.023·4	967·3	1.050·8	977·9	982·8	1.000 q	Houille	34	
6.208·0	6.566·3	7.626·3	8.588·2	9.270·3	9.436·0	8.981·6	9.601·5	8.932·4	9.197·0		"	Lignite ³⁾	35
485·9	529·4	592·7	495·3	532·2	617·8	489·3	535·8	407·9	465·7	"	Minerai de fer et scorie de fer ³⁾	36	
337·4	326·0	369·5	286·4	288·5	358·3	344·7	403·1	279·4	323·5	"	Fonte à affiner	37	
25·2	19·5	31·3	2·2	15·3	49·2	73·1	59·8	53·2	41·9	1.000 hl	Alcool	38	
0·0	0·2	0·2	54·5	799·0	447·3	1·9	0·0	0·0	0·0	1.000 q	Sucre ³⁾	39	
Usines Electr. de la V. de Budapest:													
29.540	30.113	31.122	34.128	37.213	38.485	38.856	40.767	36.731	36.780	1.000 kWh	Energie électrique ⁴⁾	40	
16.538	16.920	14.502	18.290	19.008	18.958	18.456	17.569	19.391	17.918	"	Energie él. distr. comme force motrice ⁵⁾	41	
4.964	4.323	1.669	5.638	5.261	6.550	8.359	8.710	9.620	8.691	"	Energie él. distr. pour l'éclairage privé ⁵⁾	42	
3.414	3.728	168	3.833	4.154	4.585	4.696	4.691	5.039	4.414	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ⁶⁾	43	
273.002	273.819	274.043	273.874	275.705	276.389	278.117	279.856	282.592	283.638	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44	

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — 1) Pour 1939, moyennes provisoires. — 2) Y compris à partir de janv. 1939, la zone nord recouvrée, et à partir de janv. 1940, la Subcarpathie. — 3) A partir de janv. 1939, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — 4) Y compr. le courant acheté. — 5) Sans les villes situées aux environs de Budapest. — 6) Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Fevrier	március Mars	április Avril	május Mai	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	34·2	40·7	33·1	40·2	44·2	39·4	39·3	43·3	38·5	40·7
E b b ő l:												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	774·5	490·0	372·1	828·1	661·1	587·7	972·6	668·4	679·4	509·7
47		1.000 P	3.660	2.622	2.285	5.131	4.031	2.986	3.856	2.921	2.970	2.978
48	Szén	1.000 q	437·2	643·0	145·9	338·1	587·1	660·8	954·8	844·6	679·1	555·6
49		1.000 P	1.236	1.889	436	978	1.654	1.872	2.782	2.516	1.987	1.661
50	Papiros és papirosárak	q	52.130	73.003	40.927	74.070	78.107	33.208	65.761	46.751	54.609	70.763
51		1.000 P	1.771	2.347	1.431	2.317	2.473	1.007	2.069	1.708	1.934	2.200
52	Nyers pamut	q	22.252	22.633	28.744	34.325	30.565	30.938	20.391	22.934	23.757	33.328
53		1.000 P	1.880	1.968	2.420	3.003	2.757	2.767	1.618	1.920	1.938	2.738
54	Gépek és készülékek	q	5.336	5.107	4.331	3.936	8.079	3.568	4.478	4.203	5.720	4.433
55		1.000 P	1.747	1.960	1.617	1.351	2.772	1.424	1.751	1.609	2.153	1.654
56	Nyers bőr	q	13.170	14.404	14.028	11.086	14.596	13.297	12.737	14.249	18.460	17.672
57		1.000 P	1.688	1.667	1.719	1.410	1.614	1.477	1.441	1.623	1.968	1.997
58	Nyers dohány	q	1.332	1.580	942	271	573	532	377	242	14	760
59		1.000 P	540	640	488	159	78	247	195	29	4	248
60	Selyem és selyemfonál	q	2.011	3.436	2.367	2.718	2.249	2.458	2.392	3.122	2.542	2.862
61		1.000 P	720	1.152	796	948	771	755	785	1.050	1.046	996
62	Ásványolaj	1.000 q	174·5	148·5	138·9	112·5	161·7	92·6	216·7	227·8	129·4	215·5
63		1.000 P	1.344	1.301	1.057	946	1.284	699	1.699	1.663	1.056	1.769
64	Pamutszövet	q	479	666	499	748	623	308	487	660	643	531
65		1.000 P	297	432	303	379	326	184	304	439	409	372
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	43·5	50·5	44·1	40·1	44·6	50·1	49·6	42·8	49·0	46·8
E b b ő l:												
67	Szarvasmarha	drb.	4.555	6.220	2.047	1.659	1.773	3.251	2.723	2.710	3.151	6.635
68		1.000 P	1.955	2.682	1.045	844	910	1.723	1.514	1.564	1.572	2.748
69	Baromfi	q	21.003	16.865	28.786	44.450	62.142	21.888	17.159	12.284	8.062	5.553
70		1.000 P	2.203	2.047	3.036	4.720	5.990	2.497	1.952	1.370	859	656
71	Búza	1.000 q	363·4	839·9	863·3	424·7	141·1	372·4	770·1	461·8	644·9	643·7
72		1.000 P	5.692	10.027	13.081	5.841	1.745	5.087	12.405	6.531	6.729	6.245
73	Liszt	1.000 q	29·3	61·1	31·7	78·5	66·8	18·2	22·6	40·4	82·2	63·6
74		1.000 P	691	1.349	716	1.980	1.665	439	574	1.042	2.066	1.562
75	Villamos gépek és készülékek	q	2.230	1.529	3.236	2.264	3.439	1.367	1.268	931	1.614	1.019
76		1.000 P	2.122	1.927	3.092	2.387	3.048	1.852	1.746	3.566	2.088	1.260
77	Sertés	drb.	19.066	31.857	13.304	15.923	31.452	46.099	27.096	28.305	39.759	41.695
78		1.000 P	2.855	5.461	2.126	2.617	5.315	7.659	4.547	4.760	6.708	7.042
79	Prémibőr, kikészített	q	333	254	451	253	212	132	146	273	366	330
80		1.000 P	594	494	744	465	531	252	382	709	913	572
81	Tojás	q	11.736	8.629	951	3.055	3.745	1.430	18.425	24.091	27.662	14.186
82		1.000 P	881	806	71	324	240	116	1.840	1.744	2.740	1.437
83	Toll	q	2.128	2.917	2.031	1.918	3.489	4.072	2.906	3.753	2.471	3.489
84		1.000 P	1.095	1.453	1.050	1.139	2.022	2.013	1.153	1.431	1.245	1.712
85	Friss gyümölcs	1.000 q	25·7	48·7	26·6	1·2	0·8	0·6	0·7	0·2	0·1	0·4
86		1.000 P	819	1.251	695	61	82	73	104	20	11	18
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 9·3	+ 9·7	+ 11·0	— 0·1	+ 0·4	+ 10·7	+ 10·3	— 0·5	+ 10·5	+ 6·1
Vasúti forgalom: ^{1) 4)}												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.674	1.987	2.351	1.978	1.678	1.667	1.568	1.599	1.591	1.747
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	217·6	277·3	288·6	255·7	247·2	251·8	228·6	217·5	235·4	261·9
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	113.891	139.218	158.940	135.305	111.996	109.237	101.543	112.346	113.447	124.519
91	Szállított utas ³⁾	1.000	6.724·6	8.082·3	7.715·5	7.443·6	7.500·2	7.573·7	6.738·9	6.856·0	8.016·5	8.132·3
92	Utaskilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	203·2	248·3	219·5	211·8	213·4	242·9	182·0	185·1	276·4	280·4

¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ³⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek. — ⁴⁾ 1938. november havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1939. április havától Kárpátalja forgalmával együtt.

1 9 3 9							1940			Unités	Désignation	
júnios Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	március Mars			
Commerce et transports.												
Commerce extérieur :												
42·0	40·0	42·8	30·0	37·8	44·6	50·6	46·3	41·2	.	1,000.000 p	Importations totales	45
Dont :												
506·0	398·5	396·6	129·0	208·2	315·5	507·1	313·3	293·9	.	1.000 q	Bois bruts et ouvrés	46
3.310	2.431	2.579	784	1.219	2.011	3.383	2.171	2.174	.	1.000 p	Charbon	48
651·5	533·3	573·9	464·9	549·6	554·5	702·5	758·5	537·8	.	1.000 q	Papier et articles en papier	50
1.829	1.512	1.682	1.393	1.644	1.724	2.068	2.344	1.548	.	1.000 p	Coton brut	52
58.674	79.474	74.425	49.344	104.068	118.889	120.071	64.558	34.697	.	q	Machines et appareils	54
1.907	2.378	2.297	1.698	3.288	3.615	4.065	2.174	1.322	.	1.000 p	Peaux brutes	56
22.342	25.059	23.473	12.696	11.443	17.129	28.107	34.635	21.729	.	q	Tabacs bruts	58
1.944	2.093	2.046	1.121	1.103	1.645	2.680	3.531	2.208	.	1.000 p	Soie et fils de soie	60
4.641	4.216	4.995	5.979	3.848	6.853	8.360	11.210	6.110	.	q	Huile minérale	62
1.801	1.990	1.899	1.866	1.512	2.857	2.998	2.922	2.287	.	1.000 p	Tissus de coton	64
20.597	22.988	21.368	10.162	4.846	8.472	8.003	6.644	7.502	.	q	Exportations totales	66
2.430	2.600	2.236	1.128	704	1.226	1.169	931	1.163	.	1.000 p	Dont :	
4.642	2.656	1.865	1.640	5.404	366	464	369	142	.	q	Bêtes à cornes	67
2.148	1.039	694	603	2.030	182	268	170	65	.	1.000 p	Volaille	70
2.929	3.252	3.389	3.871	4.391	5.398	4.639	5.513	4.120	.	q	Froment	71
1.332	1.028	1.106	1.236	1.512	1.849	1.556	1.988	1.568	.	1.000 p	Farine	73
180·0	206·2	199·4	104·7	39·5	80·0	90·5	14·7	6·4	.	1.000 q	Machines et appareils électriques	75
1.548	1.794	1.913	997	422	919	1.133	231	237	.	1.000 p	Porcs	77
546	511	538	523	842	1.200	1.210	1.685	1.812	.	q	Pelleteries apprêtées	79
378	312	385	429	544	715	710	1.140	1.036	.	1.000 p	Oeufs	81
43·5	48·1	61·1	37·8	52·5	59·5	64·7	46·0	39·3	.	1,000.000 p	Plumes	83
11.567	9.741	7.241	6.848	6.497	7.268	7.008	10.556	7.587	.	tête	Fruits frais	85
4.917	4.150	2.908	2.827	2.553	2.966	2.742	4.211	3.130	.	1.000 p	Excédent des imp. (—) ou des exp. (+)	87
6.375	5.573	8.063	8.047	23.520	43.362	42.493	13.834	15.762	.	q	Trafic des chemins de fer:^{1) 4)}	
767	780	1.129	1.235	3.230	5.051	5.041	1.693	1.829	.	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
437·3	527·5	1.590·9	1.255·8	1.252·0	1.150·1	971·8	436·6	225·0	.	1.000 q	Tonnes kilom. ^{2), 3)}	89
4.416	573·8	22.231	11.497	13.452	13.452	11.838	5.302	2.224	.	1.000 p	Wagons chargés ²⁾	90
46·7	8·0	3·2	32·2	87·9	106·2	222·7	87·8	23·2	.	1.000 q	Voyageurs transportés ²⁾	91
1.114	65	35·0	350	1.311	2.336	5.291	2.367	514	.	1.000 p	Voyageurs kilomètres ^{2), 3)}	92
1.799	1.278	1.927	1.539	1.963	1.845	1.797	1.432	984	.	q		
1.788	1.532	2.370	1.876	2.462	2.341	2.304	2.250	1.470	.	1.000 p		
31.461	32.780	24.172	21.821	27.534	30.580	30.984	42.491	29.290	.	tête		
5.309	5.544	4.082	3.688	5.094	5.552	5.556	7.619	5.111	.	1.000 p		
393	445	459	149	172	148	132	49	48	.	q		
672	727	815	152	310	295	279	95	94	.	1.000 p		
5.208	2.976	606	997	440	795	6.730	77	—	.	q		
548	255	54	122	60	90	669	10	—	.	1.000 p		
3.624	2.289	2.737	2.076	2.063	2.673	2.849	2.116	1.748	.	q		
1.595	899	1.527	1.180	1.248	1.604	1.827	1.232	978	.	1.000 p		
29·1	146·1	234·4	78·8	45·0	33·6	15·1	13·5	0·6	.	1.000 q		
1.266	5.236	4.772	1.288	653	1.039	526	68	38	.	1.000 p		
+ 1·5	+ 8·1	+ 18·3	+ 7·8	+ 14·7	+ 14·9	+ 14·1	— 0·3	— 1·9	.	1,000.000 p		
1.731	1.884	2.331	2.478	2.817	2.485	2.053	1.729	1.456	2.174	1.000 t.		
230·5	232·4	316·9	334·4	375·6	373·4	315·7	267·9	231·3	339·7	1,000.000 km		
127.811	138.753	165.829	179.233	190.547	168.865	138.493	118.911	98.993	143.309	nombre		
8.213·5	8.086·9	8.350·0	8.740·2	9.248·3	8.707·9	9.103·8	8.065·7	6.945·1	8.618·4	1.000		
254·9	251·0	294·1	288·0	263·1	247·7	273·7	226·7	195·2	242·3	1,000.000 km		

¹⁾ Pour 1939, moyennes provisoires. — ²⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ³⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires. — ⁴⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé; à partir d'avril 1939, y compris la Subcarpathie.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	március Mars	április Avril	május Mai	
Postaforgalom: ⁴⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	42.496	50.666	44.664	46.766	59.729	47.147	43.084	55.267	50.757	51.363
94	Csomagküldemény	"	889·0	1084·4	1.001·6	1.020·4	1.368·9	915·0	894·3	1.003·5	987·3	1.023·5
95	Postautalvány	1.000 db	908·3	1149·7	1.023·8	929·9	1.098·5	1.008·9	1.003·4	1.149·2	1.117·4	1.161·8
96		1.000 P	63.639	76.955	72.593	67.822	79.024	61.887	67.701	70.590	71.268	75.535
97	Távirat	1.000 db	262·4	326·6	293·9	288·7	301·7	276·9	246·0	309·5	292·7	331·0
98	Budapesti helyi beszélgetések	1.000	11.168	11.813	11.924	11.626	11.527	12.183	11.621	10.663	11.720	12.060
99	Helyközi beszélgetés	"	470·2	608·7	574·3	497·9	501·3	476·1	452·7	510·6	548·2	648·7
100	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	118.552	121.617	123.775	124.145	124.491	125.276	126.354	127.386
101	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	402.244	411.468	419.233	452.651	461.959	465.510	467.997	468.184
102	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	140.192	142.854	145.316	147.605	148.981	149.067	149.471	149.427
Áralakulás. ⁵⁾												
Nagykereskedelmi árindex:												
103	Főátlag	1929 = 100	86·8	86·3	87·6	85·2	85·0	85·1	85·2	86·0	86·2	85·5
104	Mezőgazdaság és állattenyésztés termékei	"	73·4	75·2	75·3	71·8	72·1	72·8	73·3	75·6	76·0	74·5
105	Állati eredetű termékek	"	65·6	65·6	68·1	66·1	64·9	64·6	65·4	64·1	63·9	64·5
106	Növényi eredetű termékek	"	76·9	79·5	78·6	74·4	75·4	76·5	76·9	80·8	81·5	79·1
107	Mezőgazdasági ipar termékei	"	103·0	93·9	100·1	96·7	95·3	95·4	95·0	95·0	94·8	93·3
108	Gyarmatárak	"	122·1	154·8	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2
109	Ipari anyagok és termékek	"	93·3	93·1	92·9	92·9	92·6	92·2	92·1	92·0	92·0	92·1
110	Nyersanyagok	"	99·7	101·8	99·6	99·4	99·1	98·8	99·2	99·0	99·3	99·4
111	Gyártmányok	"	92·5	91·7	92·1	92·1	91·8	91·3	91·0	90·9	90·9	91·0
112	Tüzelő anyagok	"	103·8	102·6	103·9	103·9	103·9	103·6	103·5	103·5	102·7	102·1
113	Agrárrolló ³⁾	"	20·6	18·0	18·2	22·0	21·5	20·3	19·5	16·8	16·4	18·1
Megélhetési index:												
114	Összesen lakbérrel	1913 = 100	103·1	101·6	102·6	102·4	102·1	101·4	100·9	100·7	101·1	101·1
115	Összesen lakbér nélkül	"	108·4	106·4	107·8	107·4	107·1	106·1	105·5	105·2	105·8	105·7
116	Élelmezés	"	95·4	92·8	94·6	94·2	93·7	92·2	91·3	90·9	91·8	91·6
117	Ruházat	"	134·9	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3
118	Fűtés, világítás	"	138·1	137·5	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1
119	Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Nagykereskedelmi árak:												
120	Búza tiszavidéki 78 kg-os	P/q	21·25	20·31	20·68	20·38	20·40	20·50	20·50	20·90	20·75	20·50
121	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	16·59	14·24	14·95	14·30	14·10	14·05	13·85	14·78	14·60	13·50
122	0-ás liszt	P/kg	0·38	0·37	0·38	0·37	0·37	0·37	0·37	0·37	0·37	0·37
123	2-es	"	0·37	0·36	0·37	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36
124	6-os	"	0·31	0·28	0·30	0·30	0·29	0·30	0·29	0·29	0·29	0·28
125	Tengeri, tiszántúli származású	P/q	15·43	17·33	16·95	13·10	12·80	13·95	14·43	16·40	17·05	16·75
126	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1·59	1·63	1·56	1·49	1·42	1·53	1·50	1·58	1·57	1·56
127	Borjú	P/kg élőszuly	0·97	0·84	1·00	1·00	0·93	0·89	0·92	0·79	0·82	0·95
128	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1·06	1·07	1·13	1·08	1·05	1·02	0·99	1·00	1·01	1·04
129	Sertézsír	P/kg	1·60	1·55	1·55	1·55	1·56	1·54	1·50	1·50	1·40	1·40
130	Tojás, friss teatojás	P/kg	1·39	1·50	1·57	1·79	1·75	1·53	1·25	1·15	1·15	1·17
131	Borjúbőr	P/kg	1·75	1·73	1·67	1·67	1·67	1·70	1·70	1·70	1·75	1·75
132	Marhabőr	P/kg	1·14	1·26	1·20	1·20	1·15	1·20	1·20	1·20	1·28	1·25
133	Nyers gyapjú A/AA minőségű	"	1·64	1·66	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60
134	Nyers pamut, amerikai	"	1·50	1·69	1·50	1·52	1·49	1·47	1·50	1·46	1·49	1·60
135	Barnaszén, hazai	P/q	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22
136	Kőszén, porosz	"	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80

¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bennfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek és az ipari gyártmányok ára közötti diszparitást jelzi. — ⁴⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1939. április havától Kárpátalja forgalmával együtt. — ⁵⁾ Új mérlegelt nagykereskedelmi árindex. — ⁶⁾ Egységes búzakenyérliszt.

1 9 3 9							1940			Unités	Désignation	
júnios Juin	julius Juillet	aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	március Mars			
45.560	47.237	50.764	52.068	51.949	50.336	62.458	50.836	48.809	60.032	1.000 unités	Trafic postal :⁴⁾	
989·5	1.024·6	1.040·0	1.120·9	1.239·3	1.231·8	1.543·6	1.072·4	968·2	1.121·9	"	Correspondances ²⁾	93
1.172·3	1.159·5	1.178·9	1.195·6	1.289·9	1.190·0	1.169·8	1.081·2	1.044·3	1.010·9	1.000 unités	Colis	94
74.679	76.741	80.970	85.370	86.648	81.304	90.775	78.696	82.188	74.472	1.000 p	} Mandats-poste	95
321·4	349·4	412·5	363·5	348·5	333·4	334·9	329·1	344·2	368·8	1.000	Télégrammes	96
11.968	11.433	10.425	12.185	12.203	12.612	12.681	12.407	13.932	13.133	1.000	Conversations locales à Budapest	97
608·3	664·6	717·6	716·1	676·3	657·0	627·8	631·0	708·3	695·4	"	Conversations interurbaines	98
127.985	128.637	129.262	130.433	131.372	132.297	133.954	135.242	136.323	137.557	nombre	Postes téléphoniques principaux	99
470.334	468.290	467.920	470.930	476.818	488.843	499.368	511.410	519.675	528.589	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	100
149.303	148.727	148.260	149.239	150.598	154.797	157.538	160.740	163.182	166.972	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	101
											Mouvement des prix.⁵⁾	
											Indice des prix de gros :	
84·9	85·3	86·3	86·5	87·5	88·2	89·2	91·7	93·0	93·6	1929 = 100	Moyennes générales	103
73·3	74·3	76·3	75·8	75·9	76·3	77·8	83·4	86·3	87·1	"	Produits de l'agriculture et de l'élevage	104
63·8	64·6	66·0	67·4	66·8	68·4	67·7	71·5	75·9	76·2	"	Produits d'origine animale	105
77·7	78·8	81·0	79·6	80·0	79·9	82·5	88·8	91·0	92·1	"	Produits végétaux	106
92·4	91·5	92·4	92·7	93·8	95·0	95·7	96·6	95·8	96·3	"	Produits de l'industrie agricole	107
122·2	122·2	122·2	122·3	242·0	258·0	258·0	258·0	258·0	258·0	"	Denrées coloniales	108
92·2	92·4	92·6	93·4	94·5	95·3	96·0	96·5	97·0	97·4	"	Matières nécess. à l'indust. et prod. industr.	109
99·7	99·8	100·4	104·4	105·5	107·2	108·6	108·7	108·7	108·7	"	Matières premières	110
91·1	91·3	91·4	91·6	92·9	93·2	93·5	94·1	94·7	95·1	"	Objets fabriqués	111
102·0	102·0	101·8	101·6	101·6	101·6	105·0	105·3	105·2	105·7	"	Combustibles	112
19·5	18·6	16·5	17·2	18·3	18·1	16·8	11·4	8·9	8·4	"	Ciseaux agricoles ³⁾	113
											Indice du coût de la vie :	
101·6	101·1	102·3	102·3	102·2	102·0	102·3	103·9	105·1	105·4	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	114
106·4	105·8	107·3	107·3	107·2	106·9	107·4	109·5	111·0	111·4	"	Au total, non compris le loyer	115
92·7	91·9	94·3	94·4	94·2	93·8	94·0	97·1	97·3	98·4	"	Alimentation	116
134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	136·9	136·9	"	Vêtement	117
137·7	137·7	136·7	136·4	136·4	136·4	138·5	138·5	144·3	142·2	"	Chauffage et éclairage	118
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	119
											Prix de gros :	
19·85	19·80	19·95	20·08	20·15	20·30	20·45	20·55	20·65	21·00	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	120
13·20	14·25	14·10	14·10	14·13	15·03	15·23	15·83	16·13	16·43	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	121
0·36	0·36	0·37	0·37	0·38	0·38	0·38	0·38	0·38	0·38	1 kg, en pengós	Farine No 0	122
0·35	0·35	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	"	" No 2	123
0·27	0·26	0·26	0·27	0·27	0·27	0·28	0·28	0·28	0·33	"	" No 6	124
16·68	18·05	19·58	18·80	19·25	17·25	19·75	20·83	21·58	21·43	1 q, en pengós	Maïs, de la région d'au delà de la Tisza	125
1·61	1·64	1·62	1·71	1·71	1·74	1·76	1·76	1·79	1·82	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	126
0·87	0·83	0·86	0·84	0·81	0·82	0·73	0·82	0·93	0·93	1 kg de poids vif, en p. \	Veaux	127
1·04	1·06	1·15	1·13	1·16	1·15	1·10	1·12	1·22	1·23	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kilos	128
1·44	1·46	1·56	1·68	1·68	1·68	1·80	1·80	1·80	1·80	1 kg, en pengós	Saindoux	129
1·22	1·21	1·39	1·40	1·88	2·40	2·28	2·30	2·25	1·78	1 kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé	130
1·70	1·70	1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	"	Cuir de veau	131
1·25	1·25	1·30	1·32	1·32	1·32	1·32	1·32	1·32	1·32	1 kg, en pengós	Cuir de boeuf	132
1·60	1·60	1·60	1·60	1·70	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	"	Laine brute	133
1·65	1·68	1·58	1·88	1·86	1·92	2·16	2·10	2·07	2·03	"	Coton brut, américain	134
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	135
6·80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	"	Houille, prussienne	136

¹⁾ Pour 1939, moyennes provisoires. — ²⁾ Y compris les lettres recommandées. — ³⁾ Indique la disparité entre les prix agricoles, y compr. les produits de l'élevage, et les prix industriels. — ⁴⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé; à partir d'avril 1939, y compr. la Subcarpathie. — ⁵⁾ Nouvel indice pondéré des prix de gros. — ⁶⁾ Farine de froment à pain, dite unique.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8								
		átlag <i>Moyennes</i>		okt. <i>Octobre</i>	nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>	január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	március <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	
Pénz és hitel.												
Magyar Nemzeti Bank:												
137	Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	793·5	³⁾ 806·5	863·4	831·1	816·3	888·5	895·6	868·0
138	Leszámitolt váltók és előlegek	"	—	—	479·2	462·2	511·4	470·7	466·8	505·6	512·3	458·6
É r c k é s z l e t :												
139	Arany	1,000.000 P	—	—	84·1	94·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1
140	Deviza és valuta	"	—	—	114·8	100·5	96·5	94·0	88·0	87·4	102·2	94·9
141	Összesen	"	—	—	198·8	194·5	220·6	218·1	212·1	211·4	226·3	219·0
142	Fedezeti arány	%	25·9	—	25·1	25·0	25·0	26·5	26·4	25·1	25·1	25·4
143	Leszámitolási kamatláb	"	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
144	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4·25-6·50	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5
145	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
146	Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
T a k a r é k b e t é t :												
147	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	107·3	114·0	121·8	124·8	131·4	132·0	131·9	134·9
148	A PK. budapesti pénzüzetéinél	"	—	—	522·9	545·3	563·7	567·0	576·0	554·8	558·8	571·5
149	Összesen	"	—	—	630·2	659·3	685·5	691·8	707·4	686·8	690·7	706·4
F o l y ó s z á m l a b e t é t :												
150	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	70·9	80·7	83·6	76·9	78·1	83·8	78·8	82·1
151	A PK. budapesti pénzüzetéinél	"	—	—	685·7	681·9	664·1	647·0	633·6	621·1	630·9	639·6
152	Összesen	"	—	—	756·6	762·6	747·7	723·9	711·7	704·9	709·7	721·7
B e t é t e k e g y ü t t :												
153	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	178·2	194·7	205·4	201·7	209·5	215·8	210·7	217·0
154	A PK. budapesti pénzüzetéinél	"	—	—	1.208·6	1.227·2	1.227·8	1.214·0	1.209·6	1.175·9	1.189·7	1.211·1
155	Összesen	"	—	—	1.386·8	1.421·9	1.433·2	1.415·7	1.419·1	1.391·7	1.400·4	1.428·1
156	A 29 legn. vidéki pénzüzet. betétállománya	"	—	—	109·6	113·1	117·9	117·1	117·5	116·0	115·7	117·2
Tőzsdé:												
157	Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	111·1	92·1	123·0	102·7	82·8	91·0	94·7	84·3	88·3	84·5
158	Eladott részvény	szám	195.908	123.378	207.281	196.227	225.717	198.782	113.350	88.495	62.112	57.617
159	Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	12·3	8·4	12·1	13·2	12·6	9·2	6·0	5·9	4·6	3·5
Hitelbiztonság:												
160	Csőd ²⁾	szám	3	3	3	2	1	4	1	4	3	4
161	Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	76	57	87	83	82	111	69	88	74	54
162	Össz. új fizetésképtelenségek Magyarországon ⁴⁾	"	79	60	90	85	83	115	70	92	77	58
Ebből:												
163	Új fizetésképtelenség Budapesten	"	25	15	32	28	26	32	22	31	18	17
164	Magán- és kényszeregyesség aktíva Magyarországon ⁴⁾	1.000 P	1.833	3.343	2.444	2.646	1.786	1.798	1.788	2.911	1.612	23.928
165	Magán- és kényszeregyesség passzíva Magyarországon ⁴⁾	"	2.888	4.145	3.525	3.785	3.007	2.984	2.830	3.743	2.827	25.628
166	Magán- és kényszeregyesség aktíva Budapesten	"	963	2.442	1.030	776	861	614	1.116	693	663	23.215
167	Magán- és kényszeregyesség passzíva Budapesten	"	1.568	2.816	1.525	1.463	1.482	1.075	1.709	1.201	1.268	24.446
168	Óvatolt váltók Magyarországon ⁵⁾	szám	3.342	2.832	4.460	3.691	3.560	3.204	2.665	3.553	3.290	2.890
169	Óvatolt váltók Magyarországon ⁵⁾	1.000 P	1.448	1.378	1.959	1.615	1.446	1.614	1.235	1.780	1.721	1.457
170	Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.432	1.192	1.742	1.505	1.557	1.470	1.270	1.581	1.424	1.307
171	Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	747	723	1.012	718	702	875	689	1.014	946	803
Z á l o g h á z i f o r g a l o m :												
172	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	255	220	236	232	222	247	215	227	245	236
173	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	5.123	4.544	4.778	4.712	4.501	4.847	4.266	4.639	4.713	4.743
174	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	261	240	303	262	263	252	232	245	234	244
175	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 P	5.262	4.850	5.839	5.269	5.334	5.435	4.771	4.888	4.416	4.738
176	Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.346	1.317	1.275	1.271	1.254	1.236	1.246	1.238
177	Zálogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	27.176	26.619	25.786	25.199	24.694	24.445	24.712	24.747
178	Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	8.219	6.205	8.905	8.957	5.069	9.817	6.905	7.259	6.029	6.790

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg.

³⁾ A visszacsatolt felvidéki rész fizetőeszközével együtt. — ⁴⁾ 1939 szeptember havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja adataival együtt. — ⁵⁾ 1940 január havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja adataival együtt.

1 9 3 9							1940			Unités	Désignation	
jún. 1939	júl. 1939	aug. 1939	sept. 1939	okt. 1939	nov. 1939	dec. 1939	január 1940	február 1940	március 1940			
Monnaie et crédit.												
Banque Nationale de Hongrie :												
884·9	879·4	1.038·3	1.087·0	1.032·3	965·3	974·8	953·8	967·9	960·9	1,000.000 p	Circulation des billets de banque	137
438·4	417·9	576·4	627·0	624·5	593·1	585·3	607·4	599·5	564·8	"	Effets escomptés et avances	138
Encaisse métallique :												
124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	124·1	1,000.000 p	Or	139
93·6	93·5	101·3	97·8	83·1	76·4	77·3	76·6	74·5	67·4	"	Devises et monnaies	140
217·6	217·5	225·4	221·9	207·2	200·5	201·4	200·7	198·6	191·5	"	Total	141
25·3	25·3	24·1	%	Proportion de la couverture	142
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	143
4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	144
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois	145
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	146
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
135·7	140·0	136·4	123·3	129·4	131·5	135·4	141·0	143·2	141·9	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	147
590·5	601·4	556·8	524·1	541·8	554·8	590·8	598·1	601·6	607·5	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F.	148
726·2	741·4	693·2	647·4	671·2	686·3	726·2	739·1	744·8	749·4	"	Total	149
Dépôts s. comptes courants :												
86·9	77·8	86·8	94·3	100·5	111·9	116·5	105·4	100·1	110·0	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	150
654·4	686·8	682·5	704·1	726·3	737·9	755·8	738·6	735·2	752·7	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F.	151
741·3	764·6	769·3	798·4	826·8	849·8	872·3	844·0	835·3	862·7	"	Total	152
Ensemble des dépôts :												
222·6	217·8	223·2	217·6	229·9	243·4	251·9	246·4	243·3	251·9	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	153
1.244·9	1.288·2	1.239·3	1.228·2	1.268·1	1.292·7	1.346·6	1.336·7	1.336·8	1.360·2	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F.	154
1.467·5	1.506·0	1.462·5	1.445·8	1.498·0	1.536·1	1.598·5	1.583·1	1.580·1	1.612·1	"	Total	155
123·1	124·7	115·0	110·1	114·4	115·8	120·9	121·4	123·8	124·8	"	Dép. dans les 29 princ. établ. de c. de prov.	156
Bourse :												
76·7	75·6	78·0	102·1	108·2	110·4	111·5	120·9	119·1	119·1	1926 = 100	Indice des actions ¹⁾	157
87.198	63.531	41.629	448.912	120.983	110.217	87.719	151.797	107.129	69.186	nombre	Actions vendues	158
4·3	3·6	2·5	32·1	9·9	10·7	8·6	13·9	10·1	5·9	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept.	159
Sécurité du crédit :												
2	—	2	2	8	2	5	2	1	2	nombre	Faillites ²⁾	160
54	40	20	35	59	50	34	33	20	17	"	Concordats privés et judiciaires ³⁾	161
56	40	22	37	67	52	39	35	21	19	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie ⁴⁾	162
Dont :												
12	9	4	6	10	7	6	6	10	3	"	Nouv. insolvabilités à Budapest	163
2.367	617	178	1.263	1.912	1.225	519	1.928	426	175	1.000 p	Concord. privés et judiciaires { actifs	164
3.485	1.054	334	1.721	2.491	1.841	806	2.216	755	326	"	en Hongrie ⁴⁾ { passifs	165
1.412	90	32	213	527	512	219	305	350	103	"	Concord. privés et judiciaires { actifs	166
1.830	182	64	410	552	760	294	326	610	171	"	à Budapest { passifs	167
2.772	2.467	2.626	3.134	2.849	2.436	2.107	2.611	2.360	2.222	nombre	} Lettres de change protest. en Hongrie ⁵⁾	168
1.018	1.174	1.250	1.400	1.476	1.459	948	2.096	1.284	1.283	1.000 p		169
1.118	938	1.020	1.192	1.092	1.006	888	947	807	827	nombre	} Lettres de change protest. à Budapest	170
518	576	602	617	753	822	466	773	584	582	1.000 p		171
Mouv. des monts-de-piété :												
233	229	211	199	205	205	184	213	188	195	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	172
4.938	4.657	4.367	4.289	4.485	4.445	4.134	4.504	4.224	4.303	1.000 p		173
220	225	240	265	265	227	225	202	191	196	1.000 reconn.	} Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	174
4.576	4.353	4.756	5.517	5.247	4.760	4.738	4.420	4.184	4.034	1.000 p		175
1.252	1.256	1.227	1.161	1.101	1.079	1.038	1.049	1.046	1.045	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	176
25.109	25.414	25.025	23.797	23.034	22.719	22.115	22.199	22.239	22.508	1.000 p		177
6·037	6.322	6.002	6.168	5.232	5.138	2.765	5.846	4.649	4.274	reconnais.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	178

¹⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées à ce moment. — ²⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ³⁾ Y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — ⁴⁾ Y compris à partir de sept. 1939, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie. — ⁵⁾ Y compris à partir de janv. 1940, la zone nord recouvrée et la Subcarpathie.

	Főátlag	Mezőgazdaság és állattenyésztés			Ipari anyagok és termékek			Agrárrolló
		Állati eredetű	Növényi termékek	Összesen	Nyers- anyagok	Gyárt- mányok	Összesen	
1931 III. hó végén . . .	82·8	74·6	76·4	75·9	79·2	88·2	87·3	13·9
1932 " " " . . .	86·0	57·6	87·2	77·9	71·2	87·4	85·3	10·8
1933 " " " . . .	75·7	53·9	60·0	58·1	69·4	81·9	81·1	29·1
1934 " " " . . .	68·9	51·7	49·7	50·3	77·0	80·6	81·3	37·6
1935 " " " . . .	75·0	49·6	66·3	61·0	81·3	81·7	82·3	25·3
1936 " " " . . .	81·4	61·8	73·8	70·1	88·9	87·0	87·8	19·4
1937 " " " . . .	87·2	70·4	69·9	70·0	101·1	94·4	95·6	25·7
1938 " " " . . .	86·2	67·3	71·8	70·4	100·7	93·2	94·1	24·5
1939 " " " . . .	86·0	64·1	80·8	75·6	99·0	90·9	92·0	16·8
1940 " " " . . .	93·6	76·2	92·1	87·1	108·7	95·1	97·4	8·4

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1931 III. hó végén . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
1932 " " " . . .	+ 3·9	— 22·8	+ 14·1	+ 2·6	— 10·1	— 0·9	— 2·3	— 22·3
1933 " " " . . .	— 12·0	— 6·4	— 31·2	— 25·4	— 2·5	— 6·3	— 4·9	+ 0·2
1934 " " " . . .	— 9·0	— 4·1	— 17·2	— 13·4	+ 10·9	— 1·6	+ 0·2	+ 29·2
1935 " " " . . .	+ 8·9	— 4·1	+ 33·4	+ 21·3	+ 5·6	+ 1·4	+ 1·2	— 32·4
1936 " " " . . .	+ 8·5	+ 24·6	+ 11·3	+ 14·9	+ 9·3	+ 6·5	+ 6·7	— 23·3
1937 " " " . . .	+ 7·3	+ 13·9	— 5·3	— 0·1	+ 13·7	+ 8·5	+ 8·9	+ 32·5
1938 " " " . . .	— 1·1	— 4·4	+ 2·7	+ 4·3	— 0·4	— 1·3	— 1·6	— 4·7
1939 " " " . . .	— 0·2	— 4·8	+ 12·5	+ 7·4	— 1·7	— 2·5	— 2·2	— 31·4
1940 " " " . . .	+ 8·8	+ 18·9	+ 14·0	+ 15·2	+ 9·8	+ 4·6	+ 5·9	— 50·0

Megélhetési költségek indexe. A kiskereskedelmi árak csekélyebb mérvű konjunktúraérzékenysége folytán a megélhetési költségek indexe a háború kitörése óta mérsékelt emelkedést mutatott. Kivétel csak a február havi ugrásszerű emelkedés volt, ami a szigorú tél által okozott szállítási nehézségeknek és ennek következtében bizonyos élelmiszerekben létrejött hiánynak volt a következménye. A megélhetési költségek indexe nem egészen fél ponttal 111·4-re emelkedett s az egy év előttihez képest is 6·2 ponttal, tehát csak közel 6%-kal nőtt, a nagykereskedelmi árszínvonal közel 9%-os emelkedésével szemben. Az index komponensei közül csak a ruházati cikkek indexe nem változott. Az élelmezési cikkek indexe 98·4-en állott, az előző hó végi 97·3 és az előző évi 90·9-del szemben. Itt tehát 8·3%-os emelkedés következett be egy év leforgása alatt. A többi csoportindexeknél mérsékeltabb arányú volt az emelkedés.

Az alábbi összeállítás a megélhetési költségek indexét tünteti fel 10 évre visszatekintően a százalékos változásokkal együtt.

	Élel- mezés	Ruházat	Fűtés, világítás	Össz. lakbér nélkül
1931 márc. végén	96·3	116·1	129·4	104·6
1932 " " "	89·8	113·8	138·1	101·1
1933 " " "	86·1	101·7	129·4	95·3
1934 " " "	75·7	102·1	134·6	89·0
1935 " " "	78·2	101·7	133·1	90·4
1936 " " "	87·3	114·6	133·1	98·8
1937 " " "	93·4	136·9	136·4	107·1
1938 " " "	96·4	136·0	138·1	109·3
1939 " " "	90·9	134·3	138·1	105·2
1940 " " "	98·4	136·9	142·2	111·4

Élel-
mezés Ruházat Fűtés
világítás Össz.
lakbér
nélkül

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1931 márc. végén	—	—	—	—
1932 " " "	— 6·8	— 2·0	+ 6·7	— 3·3
1933 " " "	— 4·1	— 10·6	— 6·3	— 5·7
1934 " " "	— 12·1	+ 0·4	+ 4·0	— 6·6
1935 " " "	+ 3·3	— 0·4	— 1·1	+ 1·6
1936 " " "	+ 11·6	+ 2·9	0·0	+ 9·3
1937 " " "	+ 7·0	+ 28·2	+ 2·5	+ 8·4
1938 " " "	+ 3·2	— 0·7	+ 1·2	+ 2·1
1939 " " "	— 5·7	— 1·3	0·0	— 3·8
1940 " " "	+ 8·3	+ 1·9	+ 3·0	+ 5·9

Pénz és hitel.

Úgy a jegyforgalom, mint a váltótárca állománya hanyatlást mutat az egy hó előttihez képest. A jegyforgalom 7 millióval 960·9 millióra süllyedt, az egy év előttihez képest ellenben 72·4 millió P-ös növekedés mutatkozik. Az 564·8 millió P-t kitevő váltótárcaállomány kerekén 35 millió P-vel csökkent, de a tavalyinál még így is több, mint 59 millió P-vel állott magasabban. Az aranytartalék változatlanul 124·1 millió P-t tett, az összes érckészlet azonban a devizák és valuták állományában bekövetkezett csökkenés folytán 7·1 millióval 191·5 millióra esett s a múlt évinél is 19·9 millióval állott alacsonyabban.

Betétállomány. A Postatakarékpénztárnál és a P. K. budapesti pénztárazeteinél elhelyezett takarékbetétállomány igen mérsékeltten, mindössze 4·6 millió P-vel emelkedett s a hó végén 749·4 millió P-n állott. Egy év leforgása alatt azonban a betétállomány 62·6 millió P-vel szökött magasabbra. A folyószámlabetéteknél nagyobb arányú növekedés

következett be. A 862·7 millió P-t kitevő állomány az előző havit 27·4, a tavalyit pedig 157·8 millió P-vel múlta felül. Az összes betétállomány a hó végén 1.612·1 millió P-t tett s 220·4 millió P-vel szárnyalta túl az egy év előtti.

Tőzsde. Március hó folyamán a budapesti értéktőzsdén jegyzett részvények árfolyamában nem következett be változás. Az átlagos árfolyamnívó jelzésére szolgáló 1926 = 100 alapra számított *részvényindex* változatlanul 119·1-den, a február havi szinten állott. Egy év leforgása alatt azonban az index 34·8 ponttal szökött magasabbra (+ 41·3%). Az index állását március hó végén külön összeállítás tünteti fel.

	Részvényindex 1926=100	Változás %-ban
1931 III. hó végén	106·4	—
1932 " " "	—	—
1933 " " "	79·1	— 25·7
1934 " " "	79·1	0·0
1935 " " "	104·0	+ 31·5
1936 " " "	115·3	+ 10·9
1937 " " "	185·5	+ 61·0
1938 " " "	100·9	— 45·6
1939 " " "	84·3	— 16·5
1940 " " "	119·1	+ 41·3

Az árfolyamalakulás stagnációja kihatással volt a tőzsdei forgalomra. Az eladott részvények darabszáma alig haladta meg a 69 ezret, az előző havi 107 és a múlt évi több, mint 88 ezerrel szemben. Természetes, hogy a *szállítások és átvételek összege* a forgalom összezsugorodása folytán az év eddig lefolyt szakában márciusban 5·9 millió P-vel elérte az ideiglegesen alacsonyabb állását s akkor a február havinál 4·2 millió pengővel állott alacsonyabban, a tavalyival szemben ellenben nincs változás.

A tőzsdei forgalomra vonatkozó két fontos számsor változását a mellékelt táblázat tünteti fel.

Időszak	Az eladott részvények darabszáma ezrekben	Változás %-ban	Szállítások és átvételek összege millió P	Változás %-ban
1931. I—III.	685	—	33·4	—
1932. I—III.	—	—	—	—
1933. I—III.	127	— 81·5	8·8	— 73·7
1934. I—III.	335	+ 163·8	10·9	+ 23·9
1935. I—III.	629	+ 87·8	28·4	+ 160·6
1936. I—III.	856	+ 36·1	65·7	+ 131·3
1937. I—III.	1.582	+ 84·8	116·6	+ 77·5
1938. I—III.	593	— 62·5	39·2	— 66·2
1939. I—III.	401	— 32·4	21·1	— 46·2
1940. I—III.	328	— 18·2	29·9	+ 41·7

Hitelbiztonság. Az új fizetésképtelenségek száma 2-vel 19-re esett, a tavalyinál azonban 73-

mal állott alacsonyabban (— 9·5%, — 79·3%). Az új fizetésképtelenségi esetekből 17 magán- és kényszerügyességekre, 2 pedig csődökre esett. A magán- és kényszerügyességek passzívái számsora márciusban 326 ezer P-vel újabb mélypontot ért el. A februárhoz képest 429 ezer, a tavalyihoz képest 3·4 millió P-s hanyatlás mutatkozik (— 56·8%, — 91·3%). A váltóóvási számsorok is eső irányzatot mutatnak. Az óvatolt váltók száma mindössze 2.222-re rúgott, 138-cal maradt el az előző havi s 1.331-gyel a tavalyi mögött (— 5·8%, — 37·5%). Az óvatolt váltók 1·3 millió pengőt kitevő összege a februárinál csak árnyalattal állott alacsonyabban, a múlt évihez képest azonban ke-
reken 28% csökkenés mutatkozik.

A fontosabb hitelbiztonsági számsorok alakulását és százalékos változását a következő összeállítás tünteti fel.

Időszak	Fizetés- képtelenségek száma	Magán- és kényszerügyességek aktívája ezer	Magán- és kényszerügyességek passzívája pengőben
1931. I—III.	642	19·3	30·4
1932. I—III.	731	31·4	44·7
1933. I—III.	479	15·8	19·9
1934. I—III.	174	2·8	4·4
1935. I—III.	213	3·2	5·0
1936. I—III.	236	3·2	5·5
1937. I—III.	224	4·9	7·4
1938. I—III.	234	5·3	8·5
1939. I—III.	277	6·5	9·6
1940. I—III.	75	2·5	3·3

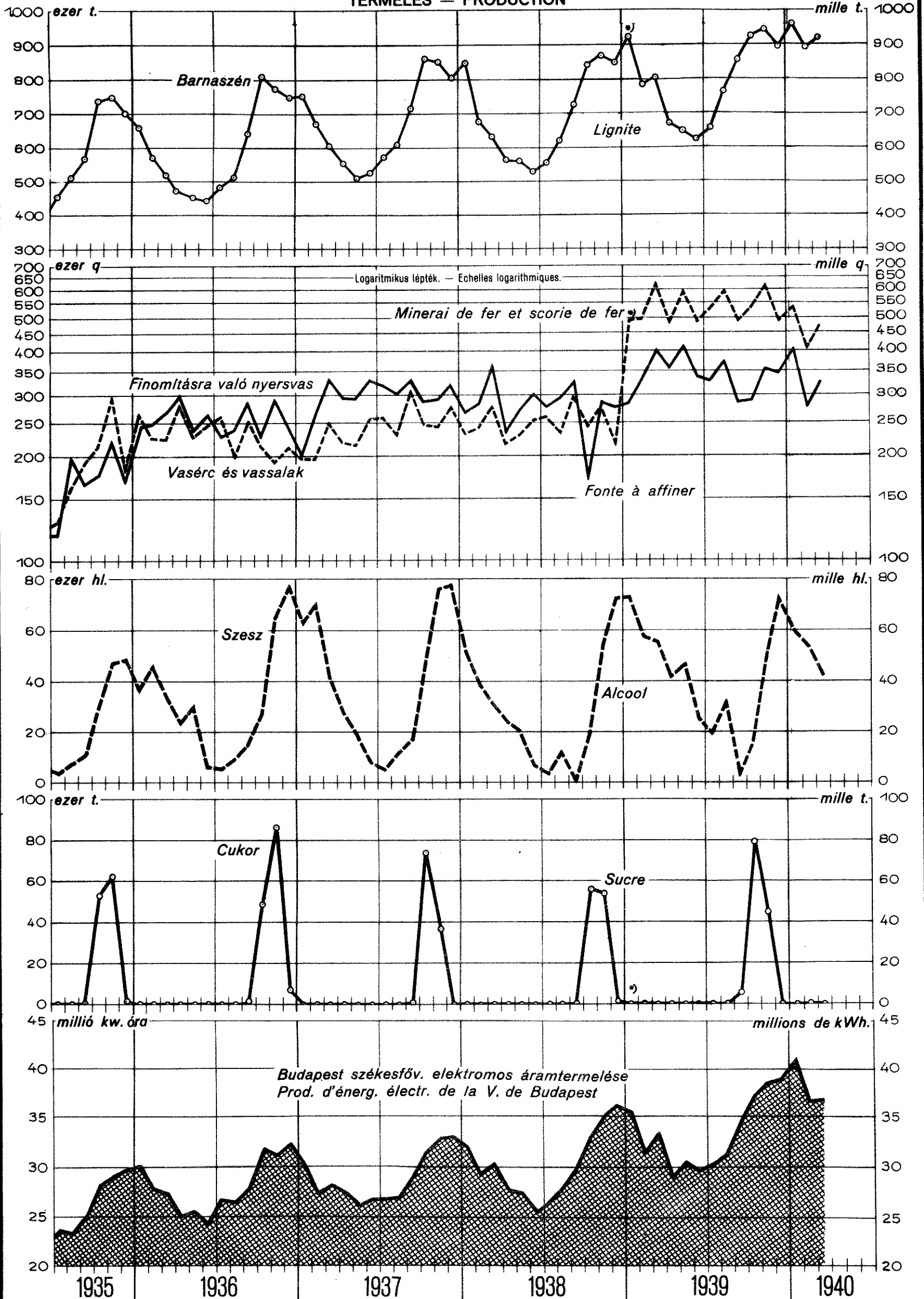
V á l t ó z á s s z á z a l é k b a n

1931. I—III.	—	—	—
1932. I—III.	+ 13·9	+ 62·7	+ 47·0
1933. I—III.	— 75·5	— 49·7	— 55·5
1934. I—III.	— 2·8	— 82·3	— 77·9
1935. I—III.	+ 22·4	+ 14·3	+ 13·6
1936. I—III.	+ 10·8	— 3·3	+ 10·0
1937. I—III.	— 5·1	+ 53·1	+ 34·6
1938. I—III.	+ 4·5	+ 8·2	+ 14·9
1939. I—III.	+ 18·4	+ 22·6	+ 12·9
1940. I—III.	— 72·9	— 61·5	— 65·6

Időszak	Váltóóvások száma	Változás %-ban	Váltóóvások összege 1.000 P-ben	Változás %-ban
1931. I—III.	33.253	—	24.668	—
1932. I—III.	32.340	— 2·7	23.280	— 5·6
1933. I—III.	15.540	— 52·1	11.258	— 51·6
1934. I—III.	10.580	— 32·0	6.666	— 40·7
1935. I—III.	9.826	— 6·2	5.181	— 22·4
1936. I—III.	7.948	— 19·1	4.148	— 19·9
1937. I—III.	8.004	+ 0·7	4.125	— 0·6
1938. I—III.	7.904	— 1·2	3.495	— 15·4
1939. I—III.	9.422	+ 19·2	4.629	+ 32·5
1940. I—III.	7.193	— 23·7	4.663	+ 0·7

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

TERMELEÉS — PRODUCTION

*) 1939 januártól a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. — A partir de janv. 1939, y compris la production de la zone nord réincorporée.